

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

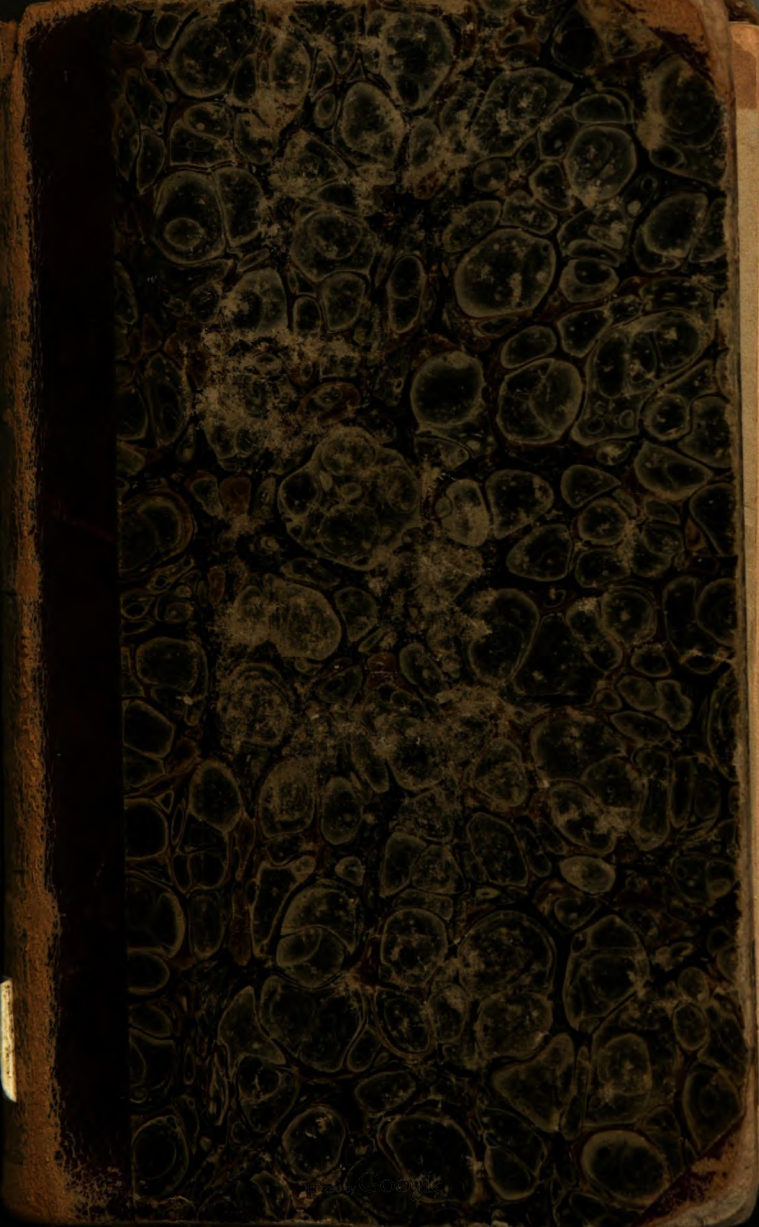
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1202

G. 1

AENMERKINGEN

over de

GESLACHTEN

DER

ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN

ten dienst der taellievenden tot een
proeve opgesteld

DOOR

D. VAN HOOGST RATEN.

*De tweede druk merkelyk verbeterd, en met eenige
byvoegselen vermeerderd.*

Hier komt by een Brief van den Heer Arnold
Moonen aen den opsteller dezer

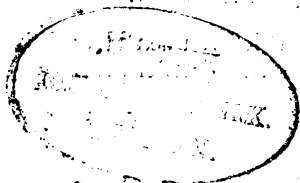
AENMERKINGEN.

TE ROTTERDAM,

By DOMINICUS VANDER AMEYDEN, 1711.

AEN DEN HEERE
DAVID VAN HOOGSTRATEN,

op zyne Aenmerkingen over de Geslachten
der zelfstandige Naemwoorden.

BEROEMDE man, o glory van het T,
O stuiter van de woeste bastaerdy,
Wat lofkrans vlecht ons Neêrlant om uw baren?
Hoe dankt het u voor deze goude blaren?
Hoe dankt het u voor dezen letterschat?
Hier baent gy ons het spoor van 't rechte padt;
Om elk geslacht te leeren onderscheiden,
Daer Muidens Drost en Vondel ons geleiden.
Wat schreeut dan nogh de drieste onwetenheit:
Men vint van geen geslachten 't recht bescheit?
HOOGSTRATEN schies een schot voor die
verkeertheit,
En opent hier de deur der taelgeleertheit
Voor ieder, die zyn lessen ga wil slaen.
Elk volge dan en houde deze baen,

*Die niet verblint in duisternis wil dwalen,
O moedertaal, o schoonste van de talen,
Bekroon den helt, die zynen dierbren tydt,
Die zyn vernuft en onvermoeide vlyt
Besteedt om u in vollen glans te zetten,
Met kranssen, die geene een noch nydt besmetten.*

J. DE HAES.

A E N S P R A E K

T O T D E N

N E D E R D U I T S C H E N L E Z E R .

NIETS had ik minder gedacht, dan dat ik na verloop van zoo weinigh jaren weder de hant zou slaen aen deze verzameling van woorden, voorheen, nevens eenige Aanmerkingen, daar op gepast, uitgegeven, enkel om te strekken tot eenige hantleidinge voor de aankomelingen, die gedreven door zucht tot de kennisse onzer moedertale, echter hier ontrent geen vaste bepalinge wisten te maken, en dus by gebrek van noodige onderrechtin- ge bleven steken in de oude onzekerheit. De weinige bladen zeker, toen door my over deze stoffe beschreven en uitgegeven, waren alleen geschikt tot eene proeve voor de leergierigen, dien daer in aengewezen wert, hoeze hadden voort te varen, om door naerstigheit te geraken tot eenige vor- deringe. Dit middel gelukte ook aan ve- len, die op myne aanwyzinge nu de vruch-

ten plukken van hunnen arbeit en aandacht, en zonder wankelen het padt, hun aangewezen, betreden. Zoo dat ik wel vernoegt met dit treffen myns doelwits gaerne anderen wilde overlaten het geen gebrak aan de ontworpe tekening: te meer ook, om dat sedert dien tydt de Heer Arnold Moonen, op wien nu oogt al wat tael- en dichtkunde bemint, zyne lang verwachte Spraek-kunst in het licht gaf, en by die gelegenheit de stoffe dezer Geslachtwoorden genoegh uitputte: brengende aan den dagh de regels der geslachten, die nu door myne exempelen bevestiggt worden. Wat mogt dit baten? Men heeft my, toen de afdruxels vertiert waren, geene rust gelaten, maer van alle kanten, ook verre van over zee, aengemoedigt en gebeden, dat ik toch een boekje, zoo wel ontfangen, wilde wederom overzien, en ten tweeden male in de werrelt brengen. Zoo waer is het dat de exempelen, gelyk de oude Wyzen ons hebben ingescherpt, den menschen, die zich zetten tot het leeren van Kunsten, dieper ingaen, dan de leerstukken, die altydt iet wrangs en onsmakelyks

kelyks ſchynen over zich te hebben. Ik derhalven , dus gedwongen , ook tegen mynen zin geperſt , als die wel wat anders te verrichten hebbe in de uren , die my overſchieten van myne laſtige bedieninge , heb in het ende moeten zwichten , en my laten omzetten door de geſtadige vermaningen en gebeden van vremden en vrienden. Onder welke de beroemde Heer Moonen zich zoo verre queet , om het werk aenden gangh te helpen , dat hy my overzond eene verzameling van woorden uit Vondel , die ten deele van my voorbygegaen waren , om mynen arbeit hier in te verlichten. Eene gelyke inzameling uit Hooft had voor zich ook gedaen de edele Heer Mr. François van Bockhoven , die nu alſeene nieuwe ſtar aen onzen Parnashemel begint te blinken , en te ſchitteren in het oogh van alle dichtlievenden , van wien die my even gulhartigh wert bygezet. Niet minder bevlytigden dit werk de Heeren J. Suderman , en J. de Haes , die in Rotterdam , onze geboortestadt , zich zoo zeer niet overgeven aen den Koophandel , dienze met roem oeffenen , dat-

ABNSPRAEK TOT DEN

ze daer door het heiligdom der Zanggodinnen vergeten ; maer op eene loffelyke wyze , en het voorbeeld van Henrik L. Spiegel , die in deze doorluchtige koopstadt aen het Y te gelyk grooten koophandel dreef , en tegelyk de oeffeningen der wysheit betrachtte , de koopmanschap mengen met de wysheit , naer het voorschrift van des laetstens Overgrootvader , den doorluchtigen Kaspar van Baerle , die over vele jaren hier in onze vermaerde Schole zynen WYZEN KOOPMAN voor den dagh bragt ; ook van zynen zaligen Vader , den Heere Frans de Haes , een fraei vernuft , en het vermaek myner jeugt , met hem in de letteroeffeningen niet zonder vrucht doorgebracht. Alle deze Heeren , dien ik hier opentlyk moet betuigen verplicht te zyn voor hunne genegenheit tot my , en yver tot de kunsten , zyn de voornaemste oorzaken geweest , dat ik de penne weder heb opgevat , om hun genoeg te voldoen , en het verlangen te beantwoorden van vele andere taelminnaers , te veel om hier hoeft voor hoeft te noemen. My lust niet te herhalen

NEDERDUITSCHEN LEZER.

len alle de redenen, die ik tot u gevoert heb in het Berecht der eerste uitgave dezer Aenmerkingen : dogh ik kan evenwel niet nalaten in den aenvang myns werx een woort vooraf te zeggen, opdat gy te meer moogt gesterkt zyn in de rechtmatigheit uwer begeerte, die zoo veel magt op mynen geest gehad heeft, en verzekeering hebben van de nutbaerheit, die in deze weinige bladen, hoe vrent het ook iemand magh toeschynen, begrepen is.

Men moet zeker bekennen dat de allerschranderste letterkunsteners, zy mogen zich des vermeten, zoo veel als zy willen, zoo veele regels, die in dit stuk alles bevatten, niet kunnen opstellen, dat 'er niet een menigte van uitzonderingen zal overblyven, waer over het gebruik vonnis zal moeten vellen; zoo dat de onzekerheit door de regelen niet wechgenomen zynde, niets voordeeliger is dan het opstellen eener lyfte volgens de orde van het A, B, C. Want zelf ook het lezen der schryveren, die de sierlykheit bevlytigen, geeft geen en steun genoegh, om zich vast te houden,

AENSPRAEK TOT DEN

houden, zoo men alles niet onderzocht en doorkropen heeft: dewyl deze om de maet van 't rym, die om den taelvloedt en trant, die zelfs in onrym waar te nemen is, niet te quetsen, meenigmaal eene letter of lettergreep van een woort affnydt, waar door de uitgang terstont verandert wort, en den lezer dus weder in dwaling trekt, die hy myden kan, als hy dusdanigh eene lyfte van geslachten voor zich heeft, die hem voor een kompas verstrekt, om zonder stoot of schipbreuke voort te zeilen. Voor ons spreekt zelve de waarheit, naar welker voorschrift wy ons moeten regelen. Te weten, wy zyn van gevoelen dat deze Naemgeslachten, zoo alsze hier uitgedrukt staan, eigen zyn aan onze Nederduitsche tale, en daar van niet moeten afgescheiden worden. Want niemant behoeve te denken dat wy uit kiesheit of zinlykheit ons bedienen van de getuigenissen, gestokken uit Hooft, Vondel, en weinige anderen, als of zy de luiden waren, die ons de wet moesten stellen, en wy maer de glory zochten van voor hunne aanhangeren te willen door-
gaen.

gaen. Geenszins. wy werpen hier geenen aanhang op; maar spreken met deze letterhelden, ten deele om dat zy's lants tale grondigh verftonden, ten deele ook om dat wy bekoort waren door de zonderlinge kracht van welzeggen, die in hunne fchriften alom uitblinkt, waer in de majesteit en zuiverheit telkens met elkander ftryden, en den gragen lust des lezers altydt even wakker houden. De eenparigheit, die zy behartigden, en die wy op hunnen voorgang moeten behartigen, zoo wy de taelkunde willen voortzetten, beftont ontrent de woorden hier in, datze net uitdrukten den rechten en onderscheidentlyken naemval; zoo als die op yder woort met zyn litwoort te passen is naar het mannelyk, vrouwelyk, of onzijdigh geflacht. Waer ontrent wel aen te merken is dat t'eeniger tydt onder onze Schryvers een groot verloop is befpeurt, waar door afgeweken wert van de oifprongkelyke eigenschap dezer Naamvalen in onze tale, welke eigenschap al gevonden wort in dat dierbar boek, *de Hollantsche Rymkronyk van Melis Stoke*,

A E N S P R A E K T O T D E N

een letterjuweel, dat uit de verwoestinge des tydts voor ons is overgebleven. Dit verloop (gelyk naerflige opmerkers der Hollantsche outheden meenen te kunnen bepalen) is naest af te rekenen van den laetsten tydt der vyftiende eeuw: of, om klaarder te spreken, zyn aanvang is van het einde der eeuw, waar in men 1400 schreef, na de geboorte van Christus tot het jaar 1624, of wel tot den juisten tydt der letterkunstige vergaderinge, by Vondel aangeroert in de opdracht van Hekuba, ook in het voorberegt van Palamedes, dat in den ouden druk staet; waar van onlangs duidelyk genoeg gesproken is door den ongenoemden schryver van de Latynsche * Schetse der Nederduitsche Spraakkunst, door ons uitgegeven. Door dit verval, als door eenen watervloedt, lieten zich mede slepen bykans alle de schryvers, die in dien tydt de pen voerden, zonder dat daar van uitgezondert bleef dat helder licht van geleertheit en wetenschappen, Huig de Groot; dat wy moeten aanroeren, opdat niemant zich late misleiden door de beroemtheit zyns naems,

* *Lingua Belgicae Idea Grammatica.*

NEDERDUITSCHEN LEZER.

naems, met recht door zyne uitmuntende
schriften verkregen. Dit gebrek open-
baert zich niet alleen in zyne *Inleidinge
tot de Hollantsche Rechtsgeleertheit*,
maar ook in zyn *Bewys van den Christe-
lyken Godtsdienst*, en andere Nederduit-
sche gezangen. De zelve fleur volg-
den toen ook de Schryvers, zyne tydt-
genooten, meest altemael. Zoo dat my
wonder voorkomt, hoe Joannes Uiten-
bogaert, die in dien tydt leefde, al on-
der dat verloop en daer na (want hy
schreef dus al in den jare 1588) zyne pen
even zuiver heeft weten te houden, en
geheel overeenkomt met de vertalinge
des Bybels, die door 's lants Staten be-
zorgt is; gelyk zich daer al naest aanhou-
den ontrent het regelen der geslachten
de Heeren Hooft en Vondel, na hen ook
Geeraert Brant, en zyne zonen, nevens
Joannes Vollenhove, wien de Neder-
duitsche welsprekentheit tot haar groote
schade onlangs verloren heeft, om nu
niet te spreken van den Heer Moonen,
die ons hier tot voorganger en leitsman
dient, en anderen, in myn eerste berecht
ge-

genoemt. Dit zoo zynde, gelyk het is, kan ik naeulyx vatten, hoe het mogelyk is, dat onze Schryvers voor een groot gedeelte in dezen tydt, zoo verre van den wegh dwalen; gelyk ik ook niet weet wat ik zeggen zal van vele predikers, die dagelyx den Bybel hanterende, en de woorden vindende in zulk eene stelling van naemvallen, door de artikelen onderscheiden, nochtans in hunne schriften toonen, datze of daer geen acht op geven, of zulk eene bepaling van voorschriften, die de vertalers zonder twyffel vooraf hebben vastgesteld, enkel verachten of veronagtsamen. Ik zal niet op my nemen eene verweringe aen te vangen voor deze Overzetters, die menschen zynde, alsze waren, ook hunne dolingen gehadt hebben in zaken, die onze spraek betreffen, en het werk, datze te verrichten hadden. Maer datze in het bepalen der geslachten meest altydt (niet altydt zeker, gelyk de brief hier achter gevoegt aanwyft) over een komen met de exempelen, door ons hier voortgebracht, lust ons ter proeve te stellen uit
de

NEDERDUITSCHEN LEZER.

de woorden , die ons aanstonts het boek opslaende voor oogen komen. Neem eens met my , goetwillige lezer , zoo veel gedult : en de vergelyking zal u zonder moeite blyken.

ADEM m. *Al wat eenen adem hadde*, Genes. VII. 22.

AERDE v. *Godt zaghe de aerde*, Genes. VI. 12.

AERT m. *Naer zynen aert*, Genes. VII. 14.

AERTBODEM m. *De menschen op den aertbodem*, Genes. VI. 1.

AKKER m. *In 't einde van zynen akker*, Gen. XXIII. 9.

ALTAER m. *Noah boude den Heere eenen altaer*, Genes. VIII. 20.

AVONT m. *In den avont*, Genes. XIX. 1.

BAK m. *Drinkt water uit uwen bak*, Spreuk. v. 15.

BEK m. *Een afgebroke olyfbladt was in haren bek*, Genes. VIII. 12.

BOOM m. *Onder dezen boom*, Gen. XVIII. 4.

BUIK m. *Twee volkeren zyn in uwen buik*, Genes. XXV. 23.

DAGH m. *Op dezen zelven dagh*: en kort tevoren: *Op den zeventienden dagh*, Genes. VII. 11.

DAUW m. *Zoo geve u dan Godt van den dauw des hemels*, Genes. XXV. 11. 28.

DEUR

AENSPRAEK TÖT DEN

DEUR v. *In de deur der tente*, Gen. xviii. 1.

DRAET m. *Van eenen draet*, Genes. xi v. 23.

DROOM m. *In eenen droom*, Genes. xx. 3.

DUIF v. *Daerna liet hy eene duive uit*, Genes. viii. 8.

EEDT m. *Dan zult gy van mynen eedt rein zyn*, Genes. xxi v. 41.

EZEL m. *Abraham zadelde zynen ezel*, Genes. xxi. 3.

FLESCHE v. *Abraham nam eene flesche waters*, Genes. xxi. 14.

FONTEIN v. *Aen de fonteyne*, Genes. xvi. 7.

GANG m. *Weegt den gang uws voets*, Spreuk. iv. 26.

GEEST m. *Al wat op de aerde is, zal den geest geven*, Genes. vi. 17.

HAVE v. *En Abram nam al hare have*, Genes. xii. 5.

HEL v. *Haere treden houden de helle vast*, Spreuk. v. 5.

HEMEL m. *Van onder den hemel*, Genes. v. 17.

HEUP v. *Leg uwe hant onder myne heupe*, Genes. xxi v. 2.

HONGER m. *Behalven den eersten honger*, Genes. xxvi. 1.

HOOP m. *Tot eenen hoop volkeren*, Genes. xxviii. 3. Ook als het spes betekent, wort het vrouwelyk genomen, als by ons: *Wy verwachten door den Geest uit den gelove de hope der rechtvaerdigheit*, in den brief aen die van Galatie v. 5.

JAGT

NEDERDUITSCHEN LÉZER.

JAGT v. *Op de jagt*, Genes. xxv. 27.

KEUR v. *In de keure onzer graven*, Genes. xxiii. 6.

KROON v. *Eene sierlyke kroone zal ze u leveren*, Spreuk. iv. 9.

KRUIK v. *Zy hadde haere kruike*, Genes. xxiv. 15.

LEER v. *Verlaet de leere uwer moeder niet*, Spreuk. i. 8.

LOON m. *Godt heeft mynen loon gegeven*, Genes. xxx. 18.

MAENT v. *In de tweede maent*, Genes. vii. ii.

MONT m. *Het wiltbraet was naer zynen mont*, Genes. xxv. 28.

NAEM m. *Abram heeft aldaer den naem des Heeren aengeropen*, Genes. xiii. 4.

NAVEL m. *Voor uwen navel*, Spreuk. iii. 8.

OEVER m. *Aen den oever*, Genes. xxi. 17.

OUDERDOM m. *In zynen ouderdom*, Gen. xxi. 7.

PLAETS v. *Gaet uit deze plaetse*, Genes. xix. 14.

POORT v. *Lot zat in de poorte*, Genes. xix. i.

PUT m. *Daerom noemde men dien put*, Genes. xvi. 14.

RAM m. *Abraham nam dien ram*, Genes. xxi. 13.

RAVE

AENSPRAEK TOT DEN

RAVE v. *En hy liet eene rave uit*, Genes. v III.

7.

REUK m. *De Heer rook dien lieffelyken reuk*, Genes. v III. 21.

RUST v. *De duif vont geene ruste*, Genes. v III. 9:

SCHADUW v. *Onder de schaduwe*. Genes. xix. 8.

SCHOOT m. *In uwen schoot*, Genes. xv I.

5.

SCHOUDER v. *Zy hadde haere kruike op haere schouder*, Genes. xxiv. 15.

SCHREEUW m. *Hy schreeude met eenen grooten bitteren schreeuw*, Genes. xxv II. 34.

SCHRIK m. *Van haestigen schrik*. Spreuk. III. 25.

SLUIER m. *Toen nam zy den sluier*, Genes. xxiv. 65.

SCHULT v. *Zoodat gy eene schult op ons zout gebragt hebben*, Genes. xxvi. 10.

SLEAP m. *Toen nu Jakob van zynen slaep ontwaekte*, Genes. xxv III. 16.

SPELONK v. *Dat hy my de spelonk geeve*, Genes. xxiii. 9.

SPIJS v. *Zy namen alle hare spyze*, Genes. xiv. II.

SPRAEK v. *Laet ons hunne sprake verwarren*, Genes. xi. 7.

STEEN m. *Hy nam den steen*, Genes. xxv III. 18.

STEM v. *Hoort naer haere stemme*, Genes. xxi. 12.

STRAET

NEDERDUITSCHEN LEZER:

STRAET v. *Op de straete*, Genes. xix. 2.

TAFEL v. *Op de tafel*, Spreuk. iiii. 21.

TENT v. *In 't midden zyner tente*, Genes. ix. 21.

TOOREN m. *Laet ons eenen tooren bouwen*, Genes. xi. 4.

TUCHT v. *Hoort de tucht uws vaders*, Gen. i. 8.

VENSTER v. *En het geschiedde dat Noah de venster open deed*, Genes. viii. 6.

VLAKTE v. *Hy zag de gansche vlakte*, Gen. xlii. 10.

VLOEDT m. *Noah leefde na den vloedt*, Genes. ix. 28.

VLOEK m. *Zoo zoude ik eenen vloek over my halen*, Genes. xxvii. 12.

VOET m. *Gy zult uwen voet niet stooten*, Spreuk. iiii. 23.

WACHT v. *De bedachtzaamheit zal over u de wacht houden*, Spreuk. ii. 11.

WEGH m. *Op den wegh van Sur*, Genes. xvi. 7.

WET v. *Vergeet myne wet niet*, Spreuk. iii. i.

WIJN m. *Hy dronk van dien wyn*, Genes. ix. 21.

WIJNGAERT m. *Noah plantte eenen wyngaert*, Genes. ix. 20.

WINT m. *Godt deed eenen wint over d'aerde doorgaen*, Genes. viii. i.

WOESTIJN v. *De Engel des Heerent vont haer in de woestyne*, Genes. xvi. 7.

*, *

ZAEK

AENSPRAEK TOT DEN

ZAEK v. Omdat gy deze zake gedaen hebt, Genes. xxii. 16.

ZEE v. Aen den oever der zee, Genes. xxi. 17.

ZEGEN m. Zoo zoude ik eenen vloek over my balen, en geenen zegen, Genes. xxv. 11. 12.

ZON v. Godt doet zyne zonne opgaen over goeden en quaden, Matth. v. 45.

ZONDE v. Wat heb ik aen u gezondigt, dat gy over my en over myn koningryk eene groote zonde gebragt hebt? Genes. xx. 9.

Hier uit is kennelyk, hoë het bepalen der geslachten in dien tydt begrepen is van mannen, die vooraf eene Spraekkunst hadden ontworpen, om niet by den taft heen te schryven, maer orde en maet te houden : welke manier van doen gewisselyk waergenomen is van Hooft, Vondel, Hubert, Dekker, Vollenhove, de Branden, en anderen meer dan eens genoemt. Deze nettigheit openbaert zich alom zoo wel in de naemwoorden, als voornaemwoorden, en artikelen of litwoorden. Hoe klaer is het onderscheit te merken in de exempelen door ons aengetogen! Hoe klaer ook is dit uit het vierde boek der Eneade : *Die dagh was eerst een oirzaek van*

van hare doot , en eerst een oirzaak van haren val ; daer met eenen opflagh blykt, dat doot vrouwelyk, en val mannelyk genomen wort. Hoe licht ook te buigen het litwoort de , om het verschil te kennen, in Vondels gedichten :

Gy zyt de dagh , of voert den dagh in uw gezicht ;

daer het eerste den noemer, het tweede den beschuldiger of vierden naemval betekent; even als dit van Hooft uit Plutarchus : *De man van staet kenne den aert der gemeente ;* om nu niet meer over hoop te halen, dat eenmael genoegh gedaen is. Terwyl ik dezen artikel *de* aenroer, komt my van eenigen voor, dat ik in myn eerste berecht in de buiginge des zelyen (want ik stelde een voorbeeld daer van voor. oogen) verzuimt, heb te zetten in den tweeden naemval by *des* en *der*, ook *van den*, en *van de* ; daer nochtans de Schryver der Schetse daer uitdrukkelyk van melt, en voor hem al de heer Nyloë in zyne Aenleiding tot de Ne-

derduitsche tael. Maer men wete dat het geen verzuim is. Anders ware het ook een verzuim niet alleen van den Heer Moonen, die in het voorbeeld der buiginge daer niet van rept, schoon hy elders zegt, dat men voor *des* veeltyts zegt *van den*, dat wy niet ontkennen, gelyk wy in het tegendeel niet aennemen dat *van dezen* de rechte *genitivus* zou zyn van *dees*, die naer ons oordeel *dezes* is, waer voor men dan ook *van dezen* zegt; maer ook van den Ridder Hooft, die hier van zwygt in zyne waernemingen, waer in de buiging van dezen artikel en andere woorden gevonden wort. Van Heulen, Ampzink, en anderen zwygen 'er ook van. Maer Leupenius trekt aen, nadat hy zyne buiginge zonder *van* in den tweeden naemval gemaekt heeft, dat die dikwyls uitgedrukt wort door het bywoort **VAN**. De Schryver der Nederduitsche Spraekkunst, die na Moonen ons ook zyne gedachten heeft medegedeelt, schynt dit mede te erkennen. Maer waerom die schryft *van den vader*, *van den burger*, *van den zoon*, *van den neef*, en wat des meer

meer is, meer dan *van den man*, *van den mensch*, *van den afgodt* enz. kan ik niet vatten, noch zien, waer in dit verschil magh bestaen. Wat my belangt, ik stel vast, dat men in goet Duitsch zegt, *het hof van den Koning*, *het huis van mynen vader*, zoo wel, als *des Konings*, *en myns vaders*. Maer dat *van* echter iets anders zou zyndan een enkel voorzetsel (geen bywoort als Leupenius wil) kan ik geenszins aennemen. Het is en blyft een voorzetsel, nochte verzaekt zyn natuur, maer gevoegt by den zesten naemval trekt het de kragt aen van den tweeden, als by de Grieken, by welke de tweede naemval meest gaet voor den nemer, ἀπό. Want by Thucydides vint men, ἀπὸ τῶν πόλεων ἀρχόντες, *regeerders van de steden*: en in de Handelingen der Apostelen xvii. 13. οἱ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονικῆς Ἰουδαῖοι, *de Joden van Thessalonika*. By de Latynen ook *fulgor ab auro*, *de glans van't gout*, voor *auri*, by Lukretius: *ab Andria ancilla*, *de dienstmaegt van de vrou van Andrus*, voor *Andriae*, by Terentius: daer *ab auro*, en *ab Andria* geenszins *genitivi*

zyn (want wie zou men dat doengeloo-
ven ?) maer spreekwyzen , die de *geni-
tivi* verbeelden ; ten zy men dit wil re-
kenen figuurlyker wyze gezegt te zyn ,
dewyl de schikking der woorden van den
gemeenen trant afaet. Want in het te-
gendeel hebben ook onze oude fchryvers
den tweeden naemval voor den lesten ge-
bruikt, en gezegt , *iemant 's lants ver-
dryven* , voor *uit het lant* , of *uit den
lande* , waer van geene exempelen by Me-
lis Stoke ontbreken. Men zie een stael
hier van in Ada ψ . 526.

**Eer si hem / oir / laet 's lants verdri-
ven /**

En in Jan den II. ψ . 2659.

**Dat si heeren uit anderen lande
Aldus wouden 's lants verdriiben.**

In Diderik den VI. ψ . 216.

**Si verdriiben des lants thant
Die van Huuk ende Arentsberge.**
Welk

NEDERDUITSCHEN LEZER:

Welk *des lants* de heer Alkemade wel uitlegt, *uit het lant*. De geleerde heer Peter Schryver brengt in zynen toetsteen op het oude Goutse Kronykje ook een dergelyk exempel op uit zekeren Rymspiegel, geschreven op perkement, dien hy onder zich had, zonder dat die sedert myns wetens het licht gezien heeft. Hier is het :

**Om Driestant onder zyn swaert
Te byngene / ende te dwingene mede.
Aldus ruimd' hy der stede /
Daer hi meer weder ne quam.**

Melis evenwel hecht zich daer zoo niet aen, of hy heeft ook de schikkinge, die wy in dezen tydt volgen, als blykt op vele plaetsen, en onder die in Florensdan V. v. 566.

**Die mi begheren in alre wisen
Te verdriven uit minen lande.**

Dit geslachtwoort *de* my nu in 't hooft spelende erinnert my tevens het niet bepalende

palende *een*, dat wy ook voor de zelfstandige naemwoorden stellen, *een man*, *een vrou*, *een paert* enz. omdat ik hier ontrent, voor zoo veel het onzydige geslacht aengaet, een misbruik gemerkt heb, dat het dagelyx gebruik, en onze ooren, die anders gewoon zyn, afweren en wraken. Teweten men zegt wel, *dit*, of *dat*, of *het heerlyk werk*, en *het heerlyke werk*: *dit*, *dat*, of *het treffelyk huis*, en *het treffelyke huis*; maer niet *een treffelyke huis*, *een heerelyke werk*, hoedaniġe uitdrukkingen men nu en dan vint, die schoon eenen schyn hebbende van te mogen gebruikt worden, echter niet aennemelyk zyn. Waerom *een stale wapen*, myns oordeels, niet goet te keuren is in Jan Vos, schoon men zegt, *het stale wapen*, gelyk *het sterke wapen*, niet *een sterke wapen*: moeten de de uitdrukking zyn, *een krachtigh*, *een groot*, *een sterk*, en uit dien hoofde ook *een stael wapen*, in welk zeggen *stael* byvoegelyk is. Dit gebiet, zeg ik, het gebruik, en verbiet het andere, zoo wel, als het ook niet toelaet de spreekwyzen,

by

by hem ook gangbare munt : *Wy offeren onze wanschepfel* (hy geeft dit toneelstuk waerachtigh zynen rechten naem) en *ontfang onze wanschepfel* , in d'opdragt van Aran en Titus , voor *ons wanschepfel* : schoon men wel zegt , *het of dit yffelyke wanschepfel* . hoedanigh een wangeluit zich ook opdoet in Medea , door den zelveu gedicht :

*Of ik zal door myn hant , die hem de
borst doorstiet ,
De moortvlak van myn' ziel in uwe
bloet uitspoelen.*

Ook in het zelve spel :

*Ondankbare , gy zult met uwe bywyf
bloen.*

Nogh : *om uwe stambuis* : 't schip van uwe leven : zwaerder dan uwe lichaem ; in welke exempelen in dit voornaemwoort geen e toegelaten wort : niet tegenstaende men wel magh zeggen : *het doorluchge stambuis* , *het kostelyke leven* , en *het brooze*

AENSPRAEK TOT DEN

brooze lichaem. Want, om ook over 't mannelyk iets aen te merken, men zegt onberispelyk *een groot man*, *een deftigh Vorst*, *een grootmaghtigh Koning*, maer niet *een hoog bergh*, *een hoog heuvel*, dewyl deze, en andere woorden meer, schoon van 't zelve geslacht, de e niet missen willen, en de uitdrukking wezen moet, *een of de hooge bergh*, en *een of de hooge heuvel*. Dit zy in 't voorbygaen gezegt, dewyl ik my niet verder wil in laten in vele onhebbelykheden, die in zyne schriften door gebrek van taelkunde, daer hy nochtans mooi meê schein te zyn, gevonden worden, te berispen: en myn inzicht alleen is de leerzame jeugt te waerschuwen voor zulke ongerymheden. Die zich met eene wel te hoeden heeft voor de ongebonde vryheit der straettael, die alles in 't war smyt, dewyl onze steden van elkander ook telkens verschillen in het uitdrukken der artikelen, gelyk de Schryver der Schetse, waer van gesproken is, het onderscheit van zyne en myne geboortestadt, en deze stadt Amsterdam in deze uitspraek klaer getoont heeft. Want gelyk men
door-

NEDERDUITSCHEN LEZER.

doorgaens by Jan Vos, die aen de straet-tael dezer stad vertuit was, dusdanige spreekwyzen ontmoet: *Wynoemen u door de mont van alle gezonde oordeelen met de bynaem van Doorluchtigh, zelf met de Poëet* enz. zoo spreken de inwoners onzer vaderlyke stad weder recht anders, en bedienen zich van de litwoorden op de wyze van Zwaerdekroon in de vertalinge van Terentius, die anders niet te verachten is. *Ik ben*, zegt Demea daer in het spel de Gebroeders, *den boer, den grimmert, den zuurbek, den spaer-brok, den taeiaert, den yzegrim*; volgende ook Westerbaen hier in zynen vriend op dezelve plaets van dat spel:

*Ik ben den kinkel, ik den loer, den
hoddebek,*

Ik ben den zuurmuil.

Kort daer aen weder by Zwaerdekroon (om niet alles aen te roeren) *dit is den dank van mynen arbeit*. Waer voor onze Amsterdammers in 't gemeen wel zouden zeggen: *Ik ben de boer, de grimmert*: en *dit is de dank*: maer zy zouden ook
blyven

AENSPRAEK TOT DEN

blyven zeggen: *Ik ben by de boer geweest: en ik heb 'er de dank van.* Dit is zoo zeer te myden, als de verkeerde klanken, die men in de rymwoorden der onbedrevenen bespeurt, die hun aenkleven uit het geluit der uitspraak, die het een van 't ander niet weet t'onderscheiden. Hier uit is het dat men geèn verschil weet in *lyden, pati, en leiden, ducere*: dat men *pyl* zeit voor *peil*, *zeil* voor *zyl*, *reizen* voor *ryzen*, en weder anders om, en, als Oudaen zegt,

*Zyn loutre armoedigheid in 't rymen
dus bedekt,
En voor het heldre Duitsch een warretael
verwekt.*

Evenwel dringen wy niemant op in den dagelyxen ommevang der menschen zoo stip hier op te letten, en dulden in het spreken de manieren van zeggen: *den Apostel zegt*: dewyl deze *Paragoge* of *Nazetting*, die echter, als men recht zal spreken, voor quaet Duitsch moet geacht worden, gelyk wy in onze Aenmerkingen
op

op de 128 bladtzyde dit Vondel zelf niet wel afnemen, eene zachtheit geeft in het uitbrengen der woorden; en, *Ik heb smaak in die wyn*, en wat men des meer dagelyx hoort; om niet tot neuswysheit en bedilzucht te vervallen; maer begeren alleen dat in 't fchryven een vaste en geregelde voet gehouden wort. Waer toe, om de waerheit te zeggen, de leerling nu veel vooruit heeft, gesterkt door vele hulpmiddelen, die de vorige tyden gemist hebben. Hy schikke zich daer ook naer, noch late af eenen letterschat op te garen uit de onwaerdeerbare fchriften der mannen, door my voorheen hem aengeprezen. Waer in hy nu ook met meerder gront zal vorderen, nu sedert dien tydt de Heer Moonen zynen arbeit heeft te koste gelegd aen eene Nederduitfche Spraekkunst, op eene klare en bevattelyke wyze opgeftelt, en geheel overeenkomende met de regelen, die de gepreze Schryvers hebben waergenomen. In welk loffelyk bestaen hem op de hielen volgde de naeukeurige Schryver der Spraekkunstige Schetse, een werkje, waer in vernuft en fchranderheit

uit-

uitsteken , ook nyverheit om alles uit den gront op te delven , wat dienen kan tot opbouw en verlichtinge onzer taele , en hierom geacht van alle luiden van letteren, op zyne waerde ook geschat van den heer Moonen , schoon die in eenige stukken , als hier achter blykt , van ander gevoelen is. Waer op misschien een nader uitlegging tot Verdadinging der Schetse volgen wil , als de ongenaemde Schryver zien zal , wat daer op aengemerkt is. In deze geschriften vint men de regels naer behooren gevestigd , om alle wankelinge , alle dwalinge af te weren , waer aen de leerlingh gestadigh onderworpen is , als de Spraekkunstenauer zelf wankelt , nochte weet waer hy zich keeren of wenden zal. Want hoe weinigh is hy gehart , als hy zullende de gronden gaen leggen der tale , die hy leeren wil , in dat zelve boek , dat hem den wegh moet wyzen , niet dan losse stellingen ontmoet , en in de plaets van onverwrikbare regelen geschreven vint : *Anderen meenen : het komt my waerschyndlyxt te vore : 'T is by my niet buiten bedenken : ik kan van my zelven niet*

NEDERDUITSCHEN LEZER.

niet verkrygen : het komt my zoo voor : ik schryf liever ; en wat des meer smaekt naer twyffelzinnigheit , die den leerling luttel te stade komt. Want wat doet zulk een letterkunstenaer meer dan eenige Aenmerkingen opwerpen , en de bepalinge daer van laten aen anderen , die hy , alsze al iets bepaelt hebben , nogh niet volgen wil ? En hoe veel meer toch dan ik hier doe , wiens oogwit geenszins is te komen tot Spraekkunstige bepalingen , of iemant eenig gevoelen over het een of ander stuk in te persen , schoon ik myn werk doormengt heb met waarnemingen uit de Spraekkunstenaers getrokken , en daer eenige ingevlyt over spreekwyzen , daerze niets of weinigh van zeiden. Ondertusschen is alles wat sedert eenigen tydt door oude en jonge taelminnaers te boek geslagen is , my overaengenaem geweest , en vint zynen volslagen lof by my , al mogt ik in het een of het ander van hun verschillen ; gelyk ik zeker verschil van den laetsten Schryver in het oordeel , waer mede hy nederstelt , dat men niet zeggen magh *Ik donder , ik regen ,*

A E N S P R A E K T O T D E N

gen, ik blixem, enz. Zeker als ik op de wyze der poëten Jupiter sprekende invoerde, daer hy dreigde wrake te zullen nemen over de boosheit des menschelyken geslachts, wat zou 'er in den wegh zyn? Niets meer voorwaer dan by Ovidius de Fortuin zullende spreken zou mogen zeggen, *simul intonuerō*: daer de dichter nu van haer sprekende zegt: *At simul intonuit, fugiunt*. Ik zie op deze plaets in de Treurdichten:

*Dum iuvat, & vultu ridet Fortuna sereno;
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit fugiunt, nec noscitur
ulli
Agminibus comitum qui modo cinctus
erat.*

Zoo lang Fortuin u vleit, en streelt met
lachend wezen,
Behoeft gy voor gebrek van vrienden niet
te vreezen;
Maer als zy dondert, vliet strak yder
van u heen,
En laet u, flus bestuwt van vrienden,
nu alleen. Waer

Waer in *ridere* en *intonare*, *vleien* en *donderen* tegen een gestelt beide aen de Fortuin toegeschreven worden. By den Evangelist Mattheus zegt de Heilant, *dat Godt regent over rechtvaerdigen en onrechtvaerdigen*. En wat misfant in de tale zou hier zyn, zoo Godt hier zelf sprekende zich liet hooren: *Ik zal regenen over rechtvaerdigen en onrechtvaerdigen*; gelyk zulk eene rede ook uit Godts mont verhaelt wort in Mozes tweede boek xvi. 4. *Ik zal voor u broot uit den hemel regenen*; daer het beheerschen zelf van *regenen*, den werkwoorden eigen, wort uitgedrukt. Zoo ook by den Profet Ezechiel xxxviii. 22. *Ik zal eenen overstelpenden plasregen, en groote hagelsteenen, vier en zwaert, regenen op hem*. By Antonides in den Ystroom, dat bevalligh stuk, zegt de geest van den Mexikaenschen Keizer Atabaliba van de woedende Spanjaerden, die in zyn ryk gevallen waren:

* * *

Zy

AENS-SPRAEK TOT DEN

*Zy blixemen en donderen ,
Als of ons d'afgront zelf bestormen
quam van onderen.*

In het eerste boek spreekt de dichter van de dapperheit des Hollantschen Amiraels,

*Die vreeslyk donderende op alle water-
streken
Tierannen heeft verleert naer 't hart
der vryheit steken.*

Vondel in de verovering van Grol :

*Geweekt door 't grof geschut , daer
Frederik mée dondert.*

In zyn' gedicht op de Nederlaeg der Turxe vlote :

*De Sultan dondert zonder nut
Met zwangere kortouwen.*

In den Zetriomf der vrye Nederlanden :

Drie-

Driewerf dondrenze op het meer.

In den Zegezang over den zeestrydt der
Staten door de Ruiters :

*Een eenigh Ruiters ,
Die Afrika van wederzy
Van Britten , Turk , en Moor , op stelen
En stroopen heet , uit strantkasteelen
Kon dondren , komt u weder by.*

Op de verwinning van Keizer Leopoldus
by den Raabstroom :

Hier blixemt Oostenryk naer toe.

In het Afzetsel der Koningklyke printe :

Daerze blixemt met pistolen.

Op de afbeeldinge van Koninginne
Christine van Zweden :

*Gustaef , de Groote , schynt door deze
oogappels henen ,*

* * * 2

En

AENSPRAEK TOT DEN

*En blixemt wederom, en brult van hof
tot hof.*

Welke voorbeelden altemael de onperfoonlykheit dezer werkwoorden, die elders te zoeken is, om verre werpen. Om deze spreekwyzen te doen doorgaen zou het my aen geene bewyzen ontbreken, nocte geleerde Schryveren, die hier in voor my pleiten. Maer de zaek is al te klaer, en ik zou deze uitdrukkingen zoo vry in onze tale durven gebruiken, als ik *dedere aliquid negotii alicui* in 't Latyn zou durven zetten, schoon ik voor Historischryver of Redenaer door wilde gaen, ja vryer ook dan in 't Duitsch *dokteren* en *verdokteren*, dat opgeraept uit den drek der veragtelykste straettael, en klap van oude wyven, men ons wil opdringen voor spreekwyzen onzer tale. Waerom ik niet weet waerom men ook aen zulke dingen wil tornen. Tot het vermeerderen van alle de hulpmiddelen, die wy nu in handen hebben, zal veel toebrengen de Spraekkunst der Kunstgenoten, door de zinspreuk van **NIL VOLENTIBUS**

AR.

ARDUUM bekent, waer van de heer Andries Pels gewagh maekt voor de digtkunst van Horatius Flakkus. Wat my aengaet, ik verlang zoo wel als andere be-minnaers onzer moederspraeke, naer dit werk, dat de Kunstgenoten, die nogh in wezen zyn, langh belooft hebben, opdat ik eens bescheidenlyk begrype, waerom men de naemvallen en hunne litwoorden ontrent de geslachten zoo onverschilligh stelt, als of'er niets aen verbeurt ware: daer nochtans alle de Schryvers, op welke wy ons hier beroepen, zulke een werk daer van gemaekt hebben: gelyk wy alle, die aen deze nettigheit ons ge-woon zyn te houden, niet zonder wal-ging lezen kunnen in hunne Andromache:

*Ik dank de Hemel, die, met steeds myn
reis te stuiten,
De wegh na Griekenlant met kracht
scheen toe te sluiten.*

Waer op strak volgt:

*En dat de hemel u zyn wreede hulp niet
brogt;*

A E N S P R A E K T O T D E N

daer de eerste en vierde naemval zonder eenigh onderscheit gestelt wort; en wat van dien aert alom voorkomt, en de bevalligheid van dat fraei vertaelde Spel misverwt, gelyk Pels ook met deze onagtsaemheit den luister zyns werx, in het overbrengen van Horatius Dichtkunst, en het beschryven van het gebruik en misbruik des Toneels, niet weinigh bevlekt heeft, waer aen ook deel gehad heeft zyn Toneelspel van Didoos doot, en andere gedichten en gezangen, die in yders handen zyn. Ik verlang 'er, zeg ik, naer: omdat 'er buiten dit nogh wel wat uit te leeren zal zyn, dewyl zeker gaet, dat twee meer zien dan een, en geen vernuft gevonden wort, dat niet hier of daer iets toebrengt aen leergierige verstanden, dat zy te vooren niet gehoort hebben; waer by komt dat d'een meer bequaemheit heeft dan d'ander om iets in te scherpen, en zoo smakelyk voor te stellen, dat het graeg aengenomen en verteert, goet en heilzaam sap en bloet zet; daar veel aen gelegen is. Komt het ondertusschen te gebeuren dat alle plaetsen (want men

vint

vint 'er ook zeltfame) by de Schryvers geen licht genoeg ontfangen uit de lessen en aenmerkingen der Letterwyzen , men moet denken dat figuurlyke wyzen van fpreken daer veelyts oirzaek van zyn , en onze tale ook fomtyts gewelt aengedaen wort , als de rede niet wel opgevolgt wort , een gebrek by de Grieken ἀνακόλυθον , by de Latynen *inconsequens* genoemt.

Zie daer , goetgunstige lezer , het meeste dat ik u te zeggen had , gaende vele andere dingen voorby , die ik zoude kunnen trekken in de verhandeling dezer stoffe , nochte my moejende met het fchikken der spellinge , die de Schryvers bykans zoo meenig als 'er zyn in zekere punten van elkander gefcheiden hout. Over een gedeelte van welke zaken zich met naeukeurigheit uitbreit de geleerde Joachim Oudaen in zyne Roomse Mogentheit op de 265ste en volgende bladtzyden van den laetsten druk , daer hy Vondel ook niet bedektelyk te keer gaet : gelyk hy alles , wat onze tale betreft , nevens de gedenktekenen der outhet wel door-kropen hebbende genoegh bedreven was

AENSPRAEK TOT DEN

in de regelen en waernemingen, die de tale raken, schoon hy zich ('t was jammer) niet binden wilde aen wetten, die wy nochtans nootzakelyk achten. Het is der moeite waert hem met zyne eigene woorden op de genoemde plaets te hooren spreken, en de vrucht te winnen, die 'er uit te halen is; opdat ook dit gevoegt worde by de hulpmiddelen, waer van wy gesproken hebben.

Zyt gy eindelyk met onvermoeiden arbeit de eerste zwarigheden, die het leeren der tale medebrenghet, doorgeworftelt, dan wort het tydt de boeken op te slaen, die de siertale bewerken, Vondels Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst te lezen, en Vollenhoves aenmerkingen u in het geheugen te prenten, nevens de lessen van den eerwaardigen en zinryken Heer Nyloë, geschikt tot het vormen van den styl, daer gestadige oeffening van lezen en schryven toe vereischt wort. Vervolgens zult gy zwemmen in eenen vollen stroom van letterlekkernyen, die zich opdoen in de schriften van Hooft, Vondel, Vollenhove, Moonen, Geeraert Brant, en

NEDERDUITSCHEN LEZER:

en zyne zoonen , Antonides , Oudaen , Dekker , Bake , Rotgans , en andere ook jonge vernuften , die den rechten wegh houdende met wakkere schreden gelukkig voortgaen om de plaets te genaken daer de prys , voor yder even na , is opgehangen ,

En nu al toonen wat zynamaels zullen zyn :

nochte ondertussen geheel achter de bank smyten de werken van Bréderode , Hui-gens , Kats , en anderen van dien aert , daer voordeels genoegh uit te halen is , als ze hunnen rechten lezer maer aentref-fen. De geest dus gesterkt zynde moet dan ook leeren te rug treden naer ouder tyden , nochte afkeerig zyn van eenigen arbeit te hangen aen het doorlezen van Melis Stoke , wiens Rymkronyk met on-gemeene naeukeurigheit uitgegeven door den geleerden en in de Nederlantsche out-heit wel bedreven Heere Kornelis van Alkemade , alle Vaderlanders verplicht hout aen zulk eene naerftigheit en mede-

* * * 5

deel-

A E N S P R A E K T O T D E N

deelzaamheit , die nooit genoegh bedankt of erkent kan worden; en onzen Hollantschen wyzeman Henrik Laurenszoon Spiegel , wiens Hartspiegel en andere Zedefchriften, zoo hoogh geschat by Hooft en Vondel, sierlyk en keurlyk van onzen vrient Henrik Wetsteen in den jare 1694. zyn in het licht gegeven. Dus zal Nederlant, edele vernuften aenquekende, Vrankryk niet toegeven , dat onophoudelyk voortgaende in het polyften zyner tale , den wegh gevonden heeft om zyne glory uit te breiden door de kracht der wetenschappen, die over de verwoestinge des tydts zonder einde triomferen.

Wat rest'er meer? Ik heb my gequeten van de beloften aen myne vrienden gedaen, niet alleen om van mynen kant den opbouw onzer tale zoo veel te bevorderen, als myn beroep en magt my toelaten, maer ook om u, en alle anderen, dien een edel vier in de aderen gloeit, met deze prikkelen aen te sporen: gelyk ik zelf daer toe aengespoort ben niet alleen door alle de hoogverlichte geesten, die in ons vaderlant by onzen tydt door hunne

Ne-

N E D E R D U I T S C H E N   L E Z E R .

Nederduitsche welsprekentheit en dichtkunst eenen eeuwigen naem verkregen hebben , maer ook voornamentlyk door den beroemden Professor Petrus Francius, die in de Latynsche welsprekentheit alle geleerden van onzen tydt overtrof : en den edelen Heer Joan van Broekhuizen , den eenigen Fenix der hedensdaegse Latynsche poëten , eenen letterhelt , die zoo hoog in lof en glory opgestegen , en by alle kenners van poëzy en vernuft als een orakel aengezien en geëert , nu echter na zyn' doot begrimt en aengevochten wort van luiden , dien bevindende dat het tot hunnent ook zoo klaer niet is , of het een duif gelezen had , nutter ware wat water in hunnen wyn te doen , en te erkennen dat dwalen menschelyk is ; dat hun van verre en van naby , den laetsten zeker vooral van naby genoegh getoont is door zynen geleerden tegenstrevèr , dien hy hier over wel dubbel leergelt schuldigh is. Het welk in 't voorbygaen gezegt zy , eer ik eindige met eenen hartelyken wensch dat u langh magh gebeuren wel te varen.

GROETE

aen den edelen Heere

Mr. FRANCOIS VAN BOCKHOVEN,

RECHTSGELEERDEN.

BEgaefde dichtgeest, net van zwier,
 Dien Febus zelf met zyn laurier
 Gekroont heeft, om vol roem te leven
 In 't koor der dichtren, en te zweven
 Op al de tongen van de Faem,
 Met onvergankelyken naem,
 Bevryt voor 't slyten van de jaren :
 Dien zelf Kalliope haer snaren
 Gelchonken heeft met eige hant,
 Waer aen met lust ons Nederlant
 Blyft hangen met aendachtige ooren ;
 Gy ziet, gy ziet den tydt geboren,
 Waar in ik entlyk, als 't behoort,
 My quyt van myn gegeven woort.
 Gy ziet de bladen nu voltogen,
 Die ik door veler bée bewogen
 (Wat was het anders, dat my dreef?)
 Aen Nederlant ten beste geef:
 Opdat de jeugt in deze tyden
 Verlicht het flinxte padt leer' myden,
 Betreden van d'onwetenheit,
 En 't onverzetbaer onbescheit,
 Hoe blinken hier die aertsche zonnen,
 Die alle nevels overwonnen !

Zy

Zy schitteren ons van om hoogh
Met onweêrstaenbre kracht in 't oogh:
Hier hoort men Hooft en Vondel spreken,
Twee letterhelden onbezweken
In 't veiligen van Neêrlants tael,
Die door naturelyke prael
Vele andre talen gaet te boven:
Twee letterhelden, noit te loven
Naer waerde, om hunne majesteit
En vinding, kracht, en zuiverheit,
Die zich vertoonen in hun boeken.
Dit wekt een reex van letterkloeken
En letterwyzen, om vol moedt
Te volgen op dien braven voet.
Dus streven Vollenhove en Moonen,
In 't ende met den prys te kroonen,
Die ophangt voor verstant en vlyt,
Als overwinnaers in den stryd.
Geen mindre glory heeft verkregen
De Goesche zanger, dien de negen
Godinnen hebben opgevoedt,
En ingeblazen kracht en moedt,
Om 's lants triomfen te trompetten,
Den moedt der helden hoogh te zetten,
Die voor de welvaert van het lant
Zoo veel gedochten heeft vermant:
En Amsterdam in top te halen,
En eene schildery te malen
Tot lof van zynen ryken stroom,
Die nu gaet weiden zonder toom,
En vloeit met onbekrompe zwieren
Op 't gladde velt van zyn papieren;

En

En aen d'onsterflykheit gewydt
Braveert den moedwil van de nyt.
In zulk een rang van kunstenaren
Roert Vader Brant ook zyne snaren;
Van zyne zonen, 's Vaders beelt,
Met lust en yver nagespeelt.
Hier onder boet ook ons verlangen
Met zyne goddelyke zangen
En overkunstigh maetgedicht,
De geest van Bake, hoog verlicht;
Met Rotgans, die in dicht Oranje,
Den Ryxmonarch van groot Britanje,
'T geweld des nootlots heeft ontrukkt:
Den heldendichter, dien 't gelukt
De Vecht te stuiten in haer stroomen,
En hare baren te betoomen,
Om stil te luistren naer den klank
Van zyn vermaeklyk veltgezangk.
Wat rykdom is ook op te garen
Uit Dekkers net beschreve blaren,
Uit al het dichtwerk van Oudaen,
Met geur van wysheit overlaên:
Uit Huigens bloemwerk: uit de schriften
Van Kats, die aen de minnedriften
Des huwlyx maet en wetten stelt,
En heil aen d'echtgenooten spelt
Of onheil, naer de wys van leven,
Door zyne dichtpen voorgeschreven.
Wat nektar smaekt den mont zoo zoet;
Als 't goddlyk voedsel het gemoedt,
Waar meê Kamphuizen sterkt de harten,
En heelt hun weedommen en smarten

Door

Door zalf van 't hemelsch woort, met kracht
 En klem van zeggen voortgebracht :
 Om onder 't vormen van de zeden,
 'T bestraffen van alle ydelheden,
 En 't wyzen van de ware reis,
 Die leit naer 't hemelsche paleis,
 De tael van Neêrlant ook te stichten
 In zuiver on dicht en gedichten.
 Dus weit de leerzame aert van bladt
 Tot bladt, en gaert een' letterschat,
 Om weder schatten uit te deelen.
 Dus vaert de geest met blyschap spelen
 Naer d'oude tyden, en ontdekt
 Vernuften, daer hy nut uit trekt
 Om al zyn' arbeit te verzoeten:
 Daer Plemp en Koster hem ontmoeten,
 Met Ketel, Visscher, en Reael,
 Geachte schryvers altermael:
 Daer Brederode met zyn' kluchten
 De smart verlicht van al die zuchten,
 Een andre Plautus, wiens verstant
 Out Romæ tart en Griekenlant;
 Daer Spiegel zal zyn' lust ontvonken
 Door zedelessen, milt geschonken,
 Die Neêrduitsche Ennius, wiens lof
 Gerezen uit het aertsche stof,
 En hoog op Helikon verheven
 Met ongeschonden glans blyft lever.
 Ook Stoke, al is hy kunsteloos,
 Zal roemryk zweven voor altoos
 Op alle Nederduitsche tongen,
 Van zynen lof noit moê gezongen.

BOCK-

BOCKHOVEN, die door drift genoopt
Al 't Neêrlantsch letterwerk doorloopt,
En even als de nyvre byen
Uit allerhande kruideryen,
Uit alle bloemen honigh leeft,
En zweeft met uw' verlichten geest
Door 't velt, daer Grieken en Latynen
Met ongemeene pracht verschynen,
En Vrankryx letterhelden eert,
En aen de Merwe quinkeleert,
Tot blyfchap van de stroomgodinnen,
Die u om uw gezang beminnen;
Gelyk vrou Themis u lauriert,
Die langen tydt van u geviert,
U heeft geheven op de trappen
Van hare kunst en wetenschappen;
BOCKHOVEN, edle geest, ontfang
Dit werk, u eigen, en leef lang.

Op de 209 bladtzyde staet **WENSCH**; waer
voor gelezen moet worden **WENSCH** tw.

A E N-

AANMERKINGEN
OVER DE
GESLACHTEN

DER
ZELFSTANDIGE NAEMWOORDEN.

A.

ABDY v. *Naa de Abdye*, Hooft in de Nederlantsche Historien p. 35. *Hoe het met de d'abdye afgeloopen was*, Vondel in den Inh. van Gysbrecht van Amstel. Woorden dus uitgaende zyn zonder uitzonderinge, meen ik, van dit geslacht, als *Artseny*, *Burgery*, *Dievery*, *Heerschappy*, enz. die gebogen worden met een *e* achter zich, als *de kracht der artsenye*, *de eendragt der burgerye*, *gestraft over dieverye*, *de klem der heerschappye*; waer onder niet te rekenen zyn, *gety*, *gery*, *geury*, en diergelyke, die van het onzydige geslacht zyn.

ABYDUS, eene Stadt aen den Hellepont, o. *Het oesterryke Abydus*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten. Hier uit blykt dat de namen der Steden (want dat toonen buiten de artikels ook de byvoegelyke woorden) onzydigh zyn, als *het volkryk Parys*, *het schesprik Rotterdam*, *het magtig Amster-*

A

Amsterdam: en by Hooft, *Haertem* hielt zyn poorten gesloten, en elders, het rampzaligh *Haertem*; en om een wytlustiger exempel te geven, uit Hooft: *Maer luttel scheelde 't, oft hy waer voor Medenblik onderschept geweest van zekere Walen; die gezonden van den Hartogh, om 't zelve te bezetten, hadden moeten buiten staen.* Dus moet het zyn: of anders most men zeggen: *Gezonden om deze Stadt te bezetten.* Hooft nogh eens in de Historien 315. *De Nassausche party nam een togt op Tertoble voor, met vertrouwen dat het lichtelyk van andre hulp ware afte snyden, gemerkt zyn zwakke bezetting.* Dat eens vooral gezegt zy: met byvoeging nochtans, dat de Schryvers zich dikwyls hier eene vryheit inwilligen, gebruikende het vrouwelyk geslacht, als ofze van de Stad, en niet van den naem der Stadt spraken. Vondel in 't 5. b. der Bespiegelingen p. 166.

*Waerna Athene dorst met dezen titel pronken,
Dat haer de bron der kunst en wysheit was geschonken.*

ook in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant:

*Konstantinopel schynt een treurtoneel vol plagen.
Na een belegeringe, een storm van vyftigh dagen
Wortze overweldicht, juist op 't hooge Pinxterfeest.*

nogh in de Afbeeldingen, op den heer Kornelis Boelens, in het eerste deel der Poezye, p. 562.

*Men ziet in d'afkomst hier den Ridder Boelens leven;
Wien Amsterdam nogh dankt voor haere wapenkroon.*

dat nochtans, behoudens de eere, die onze tael schuldigh is aen den deftigen Agrippyner, buiten
noodt

noodt zoo gezegt wort. Want voor zyne wapenkroon ware gladt, net, en ruim zoo verstaenlyk geweest. Met de namen van landen is het eveneens gelegen. *Het vereenigt Nederlant, het hoffelyk Frankryk, de Turk van 't Engelsch Barbarye.* Waer in ook een gelyke vryheit gebruikt wordt. Antonides in zyn gedicht op Franciscus van den Ende, in zyne Mengeldichten p. 247.

*Schoon Spanje (een ander heeft daer d'eere van genoten)
Op uwen raedt alleen den vrede heeft gesloten
Na zoo veel stormen, met het vrye Nederlant:
En d'oorlogsrazerny geslagen in den bant,
Vervloekte Janus Kerk met honderd kopre boomen
En sloten toegeknaest, om 't ongediert te toomen,
En voor die weldaet u in haere ridderschap
Te pronk wou zetten.*

En niet anders gaet het met de vier deelen der werelt Asie, Afrika, Europe, Amerika. Vondel in de Verlossinge van Valencyn p. 71. *Opgaende zon van 't droeve Europe.* Antonides ook voor het 2. b. des Ystrooms, maer met dezelve vryheit, daer wy zoo even van spraken: *'T getulbant Azie deelt aen de Scheepvaert uit Gesteente, zyde, en gout uit haren vollen horen.* Een gelyk misbruik valt ook op de onzydige *appellativa*, of gemeene naemwoorden. Hooft in de Historien 99. *Het geboefte, ziende de vrees in d'Overheit, begon de ooren op te steeken, en eenigen 't beelt af te vragen, oft haer de anxt zoo vroegh te koore joegh.* Zoo dat in dit exempel de Schryver het oog heeft op het betctekende, niet op het betekenende. Want haer ziet niet op het beelt, maer op Maria.

ACHTERDOCHT v. *Een mensch van maer matelyke achterdocht*, Hooft in de Ned. Hist. p. 744.

ACHTERKLAP m. Dit woort volgt het enkele *klap*. Hooft in de Ned. Hist. p. 46. *Tegens den achterklap*.

ACHTERSTAL m. *Zy eischen al den achterstal*, Hooft in de Ned. Historien p. 453.

ADDER v. *D'adder zoekt te vergeeffsch zich in haer kromme holen te bergen*, Vondel in Virgil. 3. b. der Lantged. Anderen stellen 't ook vrouwelyk.

ADEL m. *Uit al zynen adel*, Hooft Ned. Histor. 18. *Uit Roomschen adel gesproten*, Vondel in den Inh. des briefs van Agnes.

ADEM m. *Den adem der getuigen besnuft hebbende*, Hooft Ned. Hist. 59. *Zet gy een werk op van eenen langen adem*, Vondel in de Aenleiding ter Nederduitsche Dichtkunst.

ADER v. *Uit een natuurlyke ader vloejende*, Vond. in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

AEK v. *Zy sleepten met zich vyf wagens, op elken eene lange aek*, Hooft in de Ned. Histor. 830.

AEMSTEL of **AMSTEL** m. Hooft in zyne *Gezangen*;

*De Nymfen fris en gladt,
Die door den Aemstel zwieren.*

De namen der rivieren zyn by ons meest alle manelyk. Zie de *Spraekkunst* van Moonen op de 60 en 61ste bladzzyde.

AENBIEDING v. *Gelyke aenbieding te doen*, Hooft in de Ned. Histor. 10. Woorden van dezert oir-

oorsprong en uitgang zyn alle vrouwelyk', als *beschryving*, *bewroeging*, *opsporing*, *lezing* enz. uitgezondert alleen, bedrieg ik my niet, het woort *Koning*. Want alle zelfstandige naemwoorden van andere grontnaemwoorden afgeleit, als ze in *LING* uitgaen, behooren tot het mannelijke geslacht, als ze van mannen, tot het vrouwelyk, alsze van vrouwen gebruikt worden, en dienen dus gestelt onder de naemwoorden, die van de Spraekkonstenaren *gemeene* genoemd worden, als *banneling* (waer voor men by verkortinge *balling* zegt) *doopeling*, *vremdeling*, *verschoveling*, *voedsterling*, *vluchteling*, en andere, die van deze natuur wezen mogen. Want in 't mannelijk gesl. moet men zeggen, *ik heb den vondeling bezorgt*: in het vroulyk, *ik heb de vondeling bezorgt*. Het eerste wort gezegt van een jongke, het tweede van een meiske. *Koning* (my schiet hier in het gevoelen van *Kampdeen*, die beweeren wil dat de Duitsche naem *Koning* of *Kuning* van den Brittannischen *Kunobilin* afkomstig is; dat zeer verre gehaelt en niet aen te nemen is; gelyk ik ook niet aenneem de afleidingen van *Stumpfius* en *Reinecius*, beide aengetogen van den arbeidsamen Heere *Joost Georg Schottelius*, Hofraedt des Hartogen van *Wolffenbittel*: van welke de eerste dit woordt uitlegt als *Kondig* of *Kundig* (want de Hoogduitschen zeggen *Konig*, met uitlating van de *n*) als ware hy de wyfste of *Kundigste* om te regeren; de laetste het stelt als afkomstig van *konnen*, dat is, van vermogen zyn; dat wel nader aen de waerheit, maer niet net genoeg uitgedrukt is) *Koning* dan zynde van dezelve natuur als *aenbieaung* behoorde tot het vrou-

welyk geslacht, maer wordt nu alleen in 't mannelijke gebruikt, om dat 'er een man door betekent wort. Want *Koning* is eigentlyk *Konning*, en afkomstig van *Konnen*, en betekent zoo veel als *vermogen*, of *magt*; gevormt van dit werkwoord, even als *lezing* van *lezen*. Door *Konning* dan of *Kunning*, dat daarna door vermindering van eenen medeklinker geworden is *Koning*, of, gelyk anderen in straettael zeggen, *Keuning*, wort met eene spreekwyze, bekent in de Rederykkunst, verstaen een man, die de *Konning* of het vermogen heeft. Op deze zelve wyze zegt de Apostel Paulus in zynen brief aen die van Rome, *Alle ziel zy de hooge Magten onderworpen*, dat is den genen, die de hooge magt hebben. Dus bevind ik, dat ook het woort *Heerschapp* gebruikt wort in de plaets van *Heer*, dat is, van iemand, die *Heerschapp* of *Heerschappy* voert. Vondel in zyn lantspel de Leeuwendalers p. 21.

*D'onwetende gemeente ontzaggh zich noit haer schult
En misdaet op den hals der Heerschappen te laden.*

Hoewel ik in den ommegang der menschen, dit woort gebruikende, inzonderheit hier t'Amsterdam, merk dat het geslacht verkeerdelyk gestelt wort. Want zy nemen 't in het onz. geslacht: daer het van nature vrouwelyk zynde, even als *Koning*, in 't mannelijke, om de zaek, die het betekent, most gebruikt worden. Maer men zegt, gelyk yder weet, *Waer is 't Heerschapp? Hebt gy 't Heerschapp gesproken?* enz. Dat Vondel zelf zich heeft laten ont-

ontvallen zeggende, in Horatius III b. I Lierzang, *Hier laet het heerschap de grontsteenen zinken, waer voor de Latynsche dichter zegt,*

*huc frequens
Caementa demittit redemptor.*

Hier most men dan zeggen *de heerschap*, gelyk *de Koning*. Anders moet het vrouwelyk blyven, betekende zoo veel als *Overigheit* of *overheit*, *mogenheit*, *vroedschap*, en diergelyke woorden. Hoewel deze woorden, in *Schap* uitgaende het onzydige geslacht somwylen wel aennemen, als zeaengemerkt worden voor woorden, die eene meenigte of verzameling van menschen betekenen, by de Latynen *collectiva* genoemd. Hier van is blyk by onzen ouden Schryver Melis Stoke in zyne Rymkronyk, laetst zinlyk uitgegeven door den heer Kornelis van Alkemade, p. 106.

*Haer gepens alsoo voortgaet,
Dat si 't heerschap, wel na ghemeene,
Van Hollant groet ende clene
Hadden gebrocht aen hare stricke.*

Hy wil zeggen, dat zy de Overigheit van Holland byna geheel aen hun snoer hadden gekregen. Hier van is gedaelt *het heerschap spelen*, in 't Latyn *regnum agitare*.

AENDACHT v. *Met behoortlyke aendacht*, Hooft Ned. Hist. 67.

AENHANG m. *Van den Franschen aenhang*, Hooft Ned. Hist. 6. *Van den afval des aertsengels, en zynen aenhang*, Vondel voor Lucifer.

AENSCHYN o. *Op het aenschyn van uitgegeve boeken*, Hooft in d'opdr. van Henrik den Grooten. *In 't aenschyn der bontkiste*, Vondel in d'opdr. der Gebroeders.

AENSLAG m. Zie **SLAG**. ook Moonen in zyne *Spraekkunst* p. 79.

AENSTOOT m. *Boven den gemeenen aenstoot*, Hooft *Hist.* 34.

AENVAL m. Dit is als het enkele woordt *val*. *Om den eersten aenval te stuiten*, Hooft *Ned. Histor.* 8.

AENVANG m. *Sint den aenvang der bevoerten*, Hooft in d'opdragt der *Hist. Van den aenvang der lente*, Vondel in d'opdragt der Gebroeders.

AENWAS m. *Door den grooten aenwas*, Hooft *Ned. Hist.* 85. *Den aenwas des Christendoms benyden- de*, Vondel voor den brief van Apollonia.

AENZICHT o. *Het geeft de zaak een ander aenzicht*. Vondel in d'opdr. der Gebroeders.

AERBODEM m. Zie **BODEM**.

AERDE v. *Met de spaâ in d'aerde*, Hooft *Hist.* 590. *Laeg by d'aerde te zweven*, Vondel in d'opdr. van Gysbrecht van Amstel.

AERT m. *Gelyk de mensch in den aert heeft zyn leet te zien aen 't schielyk opklimmen van geringen tot uitmuntenden staet*, Hooft in de *Hist.* 27. *De Grooten hebben in den aert, noode iemant tot overhoofd te lyden; die hun medeonderdaen geweest is*, dezelve in de *Ned. Hist.* 537. *Sint Augustyn maelt ons den aert derzelve levendigh af*, Vondel in 't *Berecht* voor Lucifer.

AES o. *Men gaf dat aes van ydele hope*, Hooft in de *Hist.* 48. *Het aes t'huis te brengen*, Vondel in *Virgilius* 4 b. der *Lantg.*

AESSEM m. *Het blazen van den aessem*, Vondel in de *Besp.* p. 24.

AFBREK m. *Na den geleden afbrek*, Hooft in Tac. 1 B. Vondel zegt, *Afbreuk*. En hy gebruikt hier het vr. geslagt. *Tot een geweldige afbreuk*, in Virgilius x b. der Eneade.

AFGANG m. Zie **GANG**.

AFGRONT. Zie **GRONT**.

AFKEER m. *Om dat de Geestelykheit de Kerk tot zulk eenen afkeer maekte*, Hooft in de Hist. 5. *Waer door zy eenen afkeer van hem kreeg*, Vondel voor Palamedes.

AFKOMST. Zie **KOMST**.

AFLAET m. *De Paus had grooten aflaet beloofd*, Hooft Hist. 594.

AFSCHUIT o. *Dit duistere afschuit*, Vondel in Virgil. 6 b. der En.

AFTOGT m. Dit is zonder tegenspreken m. *ge-lyk togt*, *voortogt* enz. *Toen liet de Veltkeer den aftogt blazen*, Vondel in den Inhout van David herstelt. *Op den aftogt*, Hooft in Tacitus p. 25. Dus zegt Vondel in Virg. En. 7 b. *Zy voeren den voortogt aen*.

AFTREK m. *Door den dagelyxen aftrek*, Hooft Histor. 63.

AIR v. *Onder de zwangere air*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantg.

AKKER m. *Van eenen akker*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hist. *In wat saizoen men den ploegh door dese akker moet dryven*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten, voor aen in 't begin.

ALTAER. Zie **AUTAER**. Waer voor de Vriesche dolleman *Gaarvhoogte* stelt.

AMBER o. *Laet de schors van tamarissen vet amber zweeten*, Vondel in Virgilius agtste Herderskout.

AMMIRAEEL m. *By Clinton kunnen Ammirael*, Hooft in de Ned. Hiftor. 15. Dit zy eens vooral gezegt van de namen der mannen, als *Vorft*, *Prins*, *Graef*, *Herder*, *Schryver*, *Rechter* enz.

AMSTEL m. *Die tot in den Amftel ftrekte*, Hooft Ned. Hift. 310. Zie AEMSTEL.

ANBEELT o. *Op het anbeelt*, Vondel in Virg. 7 Encade.

ANGEL m. *Met zynen bedriegelyken angel*, Vondel in het Berecht voor Adam.

ANIO, naem van een rivier in Italie, m. *Die den koelen Anio bewoonen*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

ANKER m. *Daer men 't anker laet vallen*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Men fpreekt dan qualyk te Dordrecht, daer de burgery gemeenlyk zegt, *De browery van den Anker*. Ten zy dit hier van daen kome, om dat men van outs miffchiengewoon was te zeggen met den mannelijken artikel of lidtwoort, *van den ankere*: hoedanige uitspraeken vallen in veele woorden van onzydige geflachten, als, *Hy verwoeft het Ryk*, en, *Hy verwoeft den Ryke*: *Hy is Prins van het bloed*, en, *Prins van den bloede*. Maer men moet hier niet aengaen tegen het gebruik,

Dat ons het recht geeft en den regel van te fpreeken.

ANTWOORT v. *In deze eenige antwoord*. Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. My dunkt dat het zyn moet, *In dit eenige antwoord*, zynde ten minften het gebruik hier voor: dat Vondel ook al

ftil

stijl gevolgt heeft, zonder dat hy het voelde (ten zy hy dit woort een dubbel geslagt toegeschreven hebbe) in het zelve boek, *Het antwoord der Waerzeggerinne.*

ANXT v. *De Hartogin krygende nieuwe anxt op den bals*, Hooft in de Ned. Hist. 75. My dunkt liever, *nieuwen anxt*: gelyk Vondel spreekt in het III b. der Eneade, *Hy was bedaert van zynen anxt.*

APPEL m. *Ziet gy dien appel?* Hooft in Paris oordeel: daer hy echter t'onrecht op laet volgen, *z'is bekoorlyk. Galatea werpt my eenen appel naer 't hooft*, Vond. in Virg. 3 Herdersk.

ARAR, een rivier in Gallie, m. *De Persiaen zal den Arar drinken*, Vond. in Virgilius I Hardersk.

ARBEIT m. *In den arbeit der oorloge*, Hooft Ned. Hist. 16. *Gelyk wy dien stichtigen arbeit eer en dankbaerheit schuldig blyven*, Vondel in het Berecht voor Lucifer.

ARENT m. *Met eenen arent*, Hooft in Tacitus 223. *Van Prometheus dieverye, en zynen arent.* Vondel in Virg. 6 Herd.

ARGERNIS v. *Die groote argernis aenrechten*, Hooft Ned. Hist. 81. Dus zyn alle werkelyke Naemwoorden, die dezen uitgang hebben. Zie Moonen p. 75.

ARK v. *Noë boude eene ark*, Vondel voor Noah.

ARM m. *Met eenen arm*, Hooft Ned. Hist. 42. *Eneas bont den beukelaer aen den linker arm*, Vond. in Virg. II. b. der En.

ARMOEDE v. *In openbare armoede*, Hooft Inh. van Tacit. 2 b.

AS m. *'t welk ik op den as van uw oordeel leg te draejen*, Hooft in den 19 brief. By Vondel is 't vr. onder de kille Noorder as, Horat. 1 b. 26 Lierzang.

ASCH v. *Zy bestelden zyne asch ter aerde*, Vond. voor Palamedes.

ATHESIS, een stroom in Italie, m. *By den genoeglyken Athesis*, Vondel in Virg. 9 b. der Eneade.

AVONT m. *Om eenen stormenden avont te storten*, Hooft in de Ned. Histor. 11. *Het Treurspel eindigt met den avont*, Vondel in den Inh. van Koning David in Ballingschap.

AVONTUUR o. *Om zyn avontuur*, Vond. Virgil. 2 b. der En.

AUTAER o. *Voor 't autae des viers*, Hooft in den Inh. van Bato. *Altaerzegt Vondel. Aen 't altaer des eenigen Verlossers*, voor den brief van Agnes.

B.

BADT. Zie WASCHBADT.

BADTSTOOF v. *Mits dat het bloedt belemmert door de vreeze, traeglyk schieten wilde, is zy door de warmte eener zeer heete badtstoove voorts gedoot*, Hooft in Tacitus jaerboeken xiv, 64. *Wes halven men haer in een heete en drooge badtstoove opsloot*, Vondel voor den brief van Cecilia.

BAEK v. *Dat de Koning bestevent en bezeilt heeft een andere bake*, Hooft in den 37 brief.

BAEN v. *Buiten de baen des krygs*, Hooft Ned. Hist.

Hist. 2. *Om op de baen te geraken*, Vondel in de Aenl. ter Dichtkunst. Dus zyn ook de woorden hier van samengesteld, als *Renbaen*, *Heirbaen*, *Klosbaen*, *Lynbaen*, *Loopbaen*, enz.

BAER v. *De beelden werden voor de baer gedragen*; Hooft in 't einde van Tacitus 3 jaerboek. *Geen staetsi volgt de baer*, Vondel in de Bespiegelingen 2 b. p. 74. *Zoo ook dootbaer*. *Zommigen nemen de zware dootbaer op de schouders*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. Dit geslacht behout het ook als 't genomen wordt in de betekenisse van een golf der zee.

BAERT m. *In den baert te varen*, Hooft Ned. Hist. 38. *Dewyl gy op mynen langen baert schimpte*, Vondel in Virg. 8 Herderskout.

BAET v. *Door inzicht van eenige baet*, Hooft in Henr. den grooten 56.

BAK m. *Hier heeft U. E. den bak met onwe kostte rug*, Hooft in den 89 brief.

BAL m. *Hy zal dien bal wel keeren*, Hooft in den 88 br. *Die op den bal niet is afgerecht*, Vondel in Horatius Dichtk.

BAEG m. *Een dier dat zynen balg opvult*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantg.

BALY v. *Euryalus laet de balie achter zich*, Vondel in Virg. 5 boek der En.

BALK m. *Beelden; die eenen balk ondersteunen*, Vondel in de Aenl. ter Digtk.

BALLAST m. *Tot dat de zoldering de myners met dien ballast beviel, en verplette*, Hooft Hist. 302.

BALLINGSCHAP. Dit houde ik voor vr. Dus neemt het Vondel in den Inhout van Koning David

David in Ballingschap. *Na zyne gelede ballingschap*
Doch Hooft zegt in Tacitus p. 24. *Hy heeft veer-*
tien jaren het ballingschap gedult.

BALSEM m. *Begoten met Assyrischen balssem,*
Vondel in Horat. 2 b. 11 Lierzang.

BAN m. *Met eenwigen of tydlyken ban,* Hooft
in de Ned. Hiltorien, §3. *Die overschrydt verwaent*
en reukeloos den ban, Vondel in de Bespiegelingen
p. 190.

BANDT m. *De Paus slaekte den bandt van 't*
geestelyk recht, Hooft Hist. 216. *Zich t'ontslaen van*
den bandt, Vond. Inh. van Koning David in balling-
schap.

BANK v. *Achter de bank,* Vondel in Horatius
iv b. 7 Lierzang.

BANKET o. *Op 't laetste banket,* Hooft in
Tacitus i. b. *Onder het Koninglyk banket,* Vondel
in Virgilius i b. der Eneade.

BARMTE v. *Men zaeide voetangels op de*
barmte, Hooft Hiltor. 434.

BAST m. *Tegens kling en koegel waren zy,*
niet tegens den bast opgewassen, Hooft in de Ned.
Hist. 338. *Uit den dunnen bast,* Vondel in 't 2 b. der
Lantged.

BAUW m. *Om het volk in den bauw te brengen;*
Hooft in Henrik den Grooten p. 108.

BAZUIN v. Dit blykt uit *Triomfbazuin.* Von-
del voor Koning David herstelt: *Koning Davids*
weekeclage en lykgeschrei om Absolons rampzalige doot,
schrynt bykans zyne triomfbazuin te verdooven.

BED o. *Zoo zeer verslingert op onderling gezels-*
schap, dat meenigmaels d'een den anderen in 't bedde
over-

overtiep; Hooft in de Nederl. Historien 21. *Tegens het bedde aenleggende*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

BEDE v. *Om onze ootmoedige bede voor te dragen*, Hooft in de Nederl. Historien 67. *Thesens spilt de leste bede*, Vondels Inh. van Hippolytus.

BEDERF o. *Men ziet het bederf onvermydelyk*, Hooft Hist. 39. *Het bederf der zeden*, Vondel voor Lucifer. Zie Moonen p. 78.

BEDIEDSEL o. *Dewyl dat bediedsel niet wisselyk te bevroeden is*, Hooft in den 20 brief. Dus zyn alle werknaemwoorden, die in SEL eindigen, als Moonen zegt p. 71. Waer van echter *Styffel* moet gescheiden worden, dewyl men overal in Hollant zegt, *de Styffel*: gelyk ik ook aengetogen zie van den laetsten uitgever der Spraekkunst.

BEDING o. *Met dit beding* Vondel in den Inh. der Gebr. van Thebe.

BEDRYF o. *Het blakend bedryf*, Hooft in d'opdr. der Historien.

BEDRYFAL m. *De Nyd, die ten hove den bedryfal volgt*, Hooft in de Nederl. Historien 37; voor zoo veel het eenen man betekent, die alles beschikt.

BEEK v. *Aen gins zyde eener diepe beeke*, Hooft in de Nederlantsche Hist. 198. *Het geruisch van een snelle beek*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

BEELT o. *Eenigen begonden 't beelt afte vragen*, Hooft Hist. 99. *Het beelt te schaken*, Vondel in den Inhout van Ifig. in Tauren.

BEEMT m. *In den beemt*, Vondel in Virgilius 4 Herderskout. Maer het bykomen der e schynt dit
woort

woordt vrouwelyk te maken. *Dies wyken zy naa de beplante beemde*, Hooft in de Nederl. Historien 703.

BEEN o. *Een boei aen 't been*, Hooft in de Neder. Hist. 17. Men zegt echter, *op de been brengen*, als Hooft in Tacitus, 37. en Vondel in Virgilius Eneade 7 b. Ook, *van de been brengen*, dat Hooft heeft in de Ned. Histor. 872. Ik denk schier, dat het een verkorting is, voor, *op de beenen*, *van de beenen*: waer in ik bevestigt word door Vondel in Salmeoneus p. 24. *Het Hof is op de beenen*.

BEEREKLAEU o. *Met zacht beereklaeu*, Vond. 3 Herd. Dit neemt hy zoo, denk ik, om dat het de naem van een kruut is, gelyk men zegt, *zacht Kruidt*. Want het is anders uit twee mannelyke stemmen gelascht, waer van het laetste hier gelden most.

BEEST o. Want dat by Hooft staet in d'opdr. der Historien, *Ik wil diex beeste toonen*, moet verstaen worden, als meer onzydige woorden, dus in gebruik, gelyk *Prins van den bloede*, en wat desmeer is. Op den zelve voet staet de spreekwys, *den beest spelen*, dat is, *den beeste*. Zie BLOET.

BEET m. *Om teffens eens met eenen beet te vatten Den smaek van al het lekkerst*, Vondel in de Altaergeheimenissen, p. 20. Maer Hooft, dien de Heer Moonen volgt, schoon gewoon lieft Vondel te volgen, stelt dit vr. *Dat, die de verkleumde slang in den boezem stooft, 'thans een venynige beet, vande verwarmde, tot zyn loon krygt*, Hooft in de Historien 1027.

BEGEERTE v. *Heet in de begeerte*, Hooft Ned. Histor. 33. *Drong op haere schandelyke begeerte*, Vond. Inh. van Jos. in Eg. Zie Moonen p. 63.

BEGIN o. *In het begin*, Hooft in de Ned. Hist. 13. *Het begin des huwelyx*, Vondel in de Voorreden voor Josef in 't Hof. Dusdanige woorden zynal meest van dit geslacht, als *Bederf*, *bedryf*, *Beding*, *Begryp*, *Bekyk*, *Belang*, *Beleg*, *Beleit*, *Beloop*, *Beroep*, *Besluit*, *Besprek*, *Bestant*, *Bestek*, *Bevel*, *Bewint*, *Bewys*, *Bezit*; waer toe niet noodigh is getuigenissen by te halen. Zoo is het ook met veele woorden, die GE voor aen hebben als, *Geraes*, *Gespeel*, *Gewoel*, *Geloop*, *Gezang*, komende van *Razen*, *Spelen*, *Woelen*, *Loopen*, *Zingen*. Ook **ONT**, als, *Ontwerp* van *Ontwerpen*, en **VER** als *Verwyrt* van *Verwyten*. Zie Moonen p. 78.

BEHANGSEL o. *Het behangsel*, Vondel in Virg. 1 b. der Enead. Zie **BEDIËDSEL**.

BEITEL m. *Als met eenen beitel*, Hooft in Tacitus 247. By Vondel is 't vr. in Virg. 1 b. der Lantg. *Men kloofde het hout met de beitel*.

BËK m. *Stout in den bek*, Hooft in de Ned. Histor. 28. *Zy likken den sissenden bek*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

BEKER m. *Eenen beker eischende*, Hooft in Tacitus, 180. *Drinkt malkanderen den beker toe*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

BEKKEN o. *In een zuiver bekken*, Vond. Virg. 12 b. der Eneade.

BEKOMMERING v. *Met een godsvruchtige bekommring*, Vond. in Virgilius 3 b. der Eneade. Zie **AENBLEDING**.

BEL v. *Klink de bel*, Vond. in Samson p. 4. *En blinddoekt deze bel der werrelt*, Hooft in de Bruiloftdigten.

BELEG o. *D'intree des winters deed hem 't beleg zwaer voorstaen*, Hooft in de Ned. Hist. 299. *'T rampzalig beleg van Troie*, Vondel in 't 3 b. der Eneade. Zie **BEGIN**.

BELETSEL o. *Het eenige beletsfel*. Vond. in den Inh. van Hekuba. Zie **BEDIEDSEL**.

BELHAMEL m. *Kies eenen anderen belhamel*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

BELOFTE v. *Hy ontving de belofte*, Vond. in d'opdr. van Noë.

BELOOP o. *'T beloop der wereltfche dingen*, Hooft in de Ned. Historien 3. *Naer het ongestadigh beloop der werelt*, Vondel in zyn Tonselschilt p. 4. Zie **BEGIN**.

BENDE v. *Zy doen de bende van Kleerhagen uit Gorkum vertrekken*, Hooft in de Ned. Historien, 1140. *Kamille voert haer riddorlyke bende om*, Vondel in Virgilius 7 b. der En. Ook **KEURBENDE**. *Men kon al de Keurbende zien*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

BERG m. *Staende op eenen hoogen berg*, Hooft in Henr. den Gr. 85. *Op den berg des verbornts ziten*, Vond. voor Luc.

BERKEMEIER m. *Met den grooten berke-meier*, Vond. in 't 2. b. der Lantgedichten.

BEROERTE v. *Zulx de gezeide Raedt hem zuiver van de beroerte schoude*, Hooft in de Ned. Historien, 62. *Van d'oorzaak dexer sechichtige beroerte*, Vondel in den Inh. van Virgil. 12 b. der Eneade.

BERT o. Zie **SCHAEKBERT**.

BESTANT o. *Gedurende het Bestant*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Zie **BEGIN**.

BEU.

BEÜGEL m. *Ik zal zoo ras te paerde, als hy met den voet in den beugel zyn, Hooft in Henrik den Grooten p. 171.*

BEUKELAER m. *Hy verwondert zich over den beukelaer, Vondel in den Inh. van het 8^e b. der Eneade.*

BEURT v. *De wacht bewaert haere beurt, Vond. in Virg. 9 b. der Eneade.*

BEWINT o. *In 't opperste bewint, Vondel in den Inh. van Jos. in Egipten.*

BEZEM m. *Dan voert hy op den mast den bezem tot een wapen, Vondel op Tromps Afbeelding, in zyne poëzy p. 556.*

BYBEL m. *Slaet den bybel op, Vondel in zyn Toneelschild p. 6.*

BYL v. *Met de byl straffen, Hooft in Tacit. 4 b. Houw met de byl den wynstok in stukken, Vondel in Virg. 4 b. der Lantg. Zoo ook HEIRBYL. Ik zal u schenken eene tweesnedige heirbyl, Vondel in Virg. 11 b. der Eneade.*

BISDOM o. *Het bisdom, Hooft in de Ned. Historien 18.*

BLADT o. *Hoe is 't blad omgekeert! Hooft in 't begin des 4^{den} b. der Nederl. Historien. Het onfaelbare blad te beulekken, Vond. in d'opdragt van Adonias.*

BLAER v. *Waer in het eene sneeuw witte blaer voert, Vond. in Horatius 1 v b. 2 Lierzang.*

BLYDE, zeker schiettuig, v. *Gelyk een blixemstrael uit eene blyde snork, Vondel in Virg. 9 b. der Eneade, p. 435. Kiliaen zegt ook Blye, en legt het uit door het Latynsch woordt balista.*

BLYSCHAP v. *Met eenige blyfchap*, Hooft in d'opdr. der Ned. Hiftor. Zie Moonens Spraekkunft p. 77.

BLIK m. *In eenen blik*, Vondel in de Befpieg. 2 b. p. 64.

BLIXEM m. *Tot dat het ziet en voelt den blixem van myn daden*, Hooft in Granida, p. 465. *Den blixem en donder nabootfende*, Vondel in 't Be-recht voor Lucifer.

BLOEM v. *In de bloem haerder jeugt*, Hooft in Tacit. p. 182. *In de bloem zyner jaren*, Vond. opd. van Josef in Egipten.

BLOESEM m. *Zien de hagelbuien den bloefem treffen*, Vondel in d'opdr. van Zunchin.

BLOET o. *Het geftoort bloet*, Hooft in de Ned. Hift. 78. *Het geweld, dat het eene bloet het andere doet*, Vondel in d'opdr. van Josef in Dothan. Men kan hier (waer van wy boven iets hebben aen-geroert) in 't voorbygaen aenmerken, dat woorden van dit geflacht dikwyls ook van artikel en uitgang ver-anderen in *obliquis casibus*, of de *onrechte naemvallen*. Want dus zegt men, *Hy legt op het bedde*, en *Hy is van den echten bedde*: *Hy is van dat geflacht*: en, *Van dien geflachte*. Dikwyls, zeggenwe, maer niet, gelyk het gebruik leert, altydt. Want men zegt zelden, *Geef my den zoute*: *Hy stort in den zan-de*: *Hy legt in den watere*: *Hy wandelt in den bos-fche*: fchoon in gebruik is, *Het zout*, *het zant*, *het water*, *het bosch*. In Vondels brieven staet echter: *ter zyden uit den bosch* voor *bosche*. In de betekeniſſe van een flechthoofc of man zonder kenniſſe wordt dit woordt ook mannel. gebruikt. Hooft in Bocca-
lins

lins 18de Nieumaer: *De ydele voorwendselen van dezen bloet.*

BLOETVERWANTSCHAP. Zie **VERWANTSCHAP.**

BODEM m. *Tot den bodem toe*, Hooft in de Nederl. Histor. 43. *Op den bodem van Galaad*, Vondel in den Inh. van Kon. David Herstelt.

BODT o. *Ondank beging men met dit bodt*, Hooft Histor. 119. *Dees biedt 'er ook een bodt naer*, Vondel in Horat. III b. I Lierzang.

BOEDEL m. *Bezig met den bestommerden boedel des Ryx te redden*, Hooft in Henrik den Grooten p. 164.

BOEG m. *Over dezen boeg*, Hooft in Tacitus 4 b. *Van voor den boeg*, Vondel in Virgilius I b. der Eneade.

BOEJER m. *Zy veroverden eenen boejer met haring*, Hooft in de Nederl. Historien 218.

BOEK o. *Het boek der Rechteren*, Vondel voor Jephtha.

BOEL v. *Gewondt van die welzingende boel*, Vond. in Horat. III b. 10 Lierz. Zoo zyn de verdere namen van vrouwen, als men *Wyf* uitzondere.

BOELSCHAP v. *De loosheit van zyne boelschap*, Vondel in d'opdr. van Samson. Het is van dezelve betekenis, als *boel*. hoewel ik meene dat het oneigentlyk genomen wordt voor eene vrou, daer men boelschap mede bedryft.

BOETE v. *Gy leerde en oeffende ons door vasten en gebeén*, *En strenge boete*, Vond. in Joannes den Boetg. p. 105.

BOEZEM m. *In den boezem*, Hooft in de Ned. Hiftor. 29. *Met eenen vollen boezem*, Vondel in d'Aenl. ter Ned. Dichtkunft.

BOF v. *De Walen fchoten op de wilde bof*, Hooft in de Ned. Hift. 470.

BOGT v. *By ons gaf het voorftellen en aendryven der noit geboorde fchattingen, aen de gefalte des lants een heel andere bogt*, Hooft in de Ned. Hiftor. 288. *In de bogt aen zee*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

BOHA. Dit woort, eer een bywoort of tufchenwèrfpel, dan te rekenen onder de zelfftandige naemwoorden, word echter op de wyze van die gebruikt in 't mann. gefl. *Voor Groninge maekte men eenen boha met fchieten en vuren*, Hooft in de Ned. Hiftorien, 704. *Het geen tat zoo groot eenen baha pafte*, Vondel in Horatius Dichtkunft.

BOK m. *Om eenen bok te winnen*, Vondel voor Lucifer.

BOL m. *In haren bol*, Vondel in Joann. den Boetgezant p. 25.

BOLPEES. Zie PEES.

BOM v. *Zy zenden hier wegens de bom*, Hooft in den 95 br. *Het getrommel der bomme*, Vondel in Horat. III b. 15 Lièrg.

BOMMEL m. *Gaedt voort den bommel te laten rypen*, Hooft in de Ned. Hift. 523. Ook in de betekenis van een diertje, ook *Horzel* genaemt:

*Of als zy keeren uit, met al haer bangery,
Den bommel, een gediert zoo rypet niet als zy.*

Hooft aen 't einde van Geeraert van Vezen, in de Voorspellinge van de Vechs.

BON-

BONDEL m. *Men bint in eenen bondel*, Vond aen zyn Vrient. Hooft schryft *bundel* in d'opdr. der Historien, maer verandert het geslacht: *Uit een beknopt bundel van bladen.*

BONDIGHEIT v. *De bondigheid heb ik betracht*, Hooft in de opdracht der Ned. Historien. En dus zyn alle dusdanige woorden, de uitgaen op *heit*, en afdaen van de *Adjectiva*, of onzelfstandige woorden, als *Achtbaerheit* van *achtbaer*: *Barmhartigheid* van *barmhartig*: *Heiligheid*, van *heilig*. Dat onhoedigh is verder aen te roeren.

BONTGENOOTSCHAP o. *Het bontgezwootschap*, Vondel in Virgilius § b. der Eneade. Men gebruikt het ook wel vr.

BOOG m. *Een volk, dat wakker den boogh weet te handelen*, Vondel in Virgilius § b. der Lantgedichten.

BOOM m. *Buiten den boom*, Hooft in de Nederl. Hiltor. 63. *Niets te eten van den boom der kennisse*, Vondel voor Adam. zoo dat vreemt magh schynen dat hy aen een boom den naem van *Moeder* geeft in de Heerl. der Kerke 1. b. p. 23. eve na de woorden: *Ezechiël verheft door een gebloemt enz.*

BOOMGAERT m. *In zynen boomgaert*, Vond. in Virg. 2 b. der Lantg.

BOORT o. *Te doen leggen over 't boort*, Hobt Ned. Hiltor. 92. Men spreekt dus gemeenlyk van schepen, en 't is door 't gebruik bevestigd. Maer anders is *boort*, dat den uitersten kant van eenig ding betekent, mannelyk. Zie Moonen p. 76.

BOOT m. *Zy voer met den Stygischen boot*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantg. Dogh in het 6 der Eneade staet, *Charon voert de lichamen met het boot*.

over: gelyk ook Hooft spreekt in de Nederl. Historien 1003, *makende het boot tot buit.*

BORDEEL o. *In 't bordeel haere kuisheid af te leggen*, Vondel voor den br. van St. Agnes.

BORG v. *Tot eene vaste borg*, Vond. in Kon. David Herstelt p. 19.

BORS of BURS, of BEURS v. *Het diepste der borze*, Hooft in de Ned. Historien 2. Dezelve 1160, *Voelende zich in de burze gegeeffelt.*

BORST v. *Tegens de borst*, Hooft in de Ned. Hist. 7. *Zynen vyant het zwaert in de borst duwende*, Vond. Inh. van 't 12 b. der Eneade.

BORSTWEER v. *Ontbloot van deze borstweer*, Hooft Hist. 124.

BOSCH o. *In 't bosch van Segovie*, Hooft Ned. Histor. 92. *In het bosch*, Vond. Inh. van Edipus.

BOSCHAEDJE. By Hooft is dit onz. in het begin van Granida,

*Het vinnig stralen van de zon
Omschuil ik in 't boschaedje.*

Vondel in het 6 b. der Eneade, *Naer een oude boschaedje.*

BOSFOR of BOSFORUS m. *Den razenden Bosforus*, Vondel in Horatius 111 b. 4 Lierzang.

BOTER v. *'T schynt dat de uitheemschen deze boter tot den bodem niet geboort hebben*, Hooft in den 33 brief.

BOUW m. *Tot Brussel was 't in den bouw van leentafelhouders*, Hooft Hist. 278. *Voor den grontbouw der werrelt*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtv.

p. 5. *Zy dreef den bouw des Ryx voort*, Vond. in 't 1 b. der Eneade.

BOUWEN m. Vondel in Hekuba p. 11.

*Dat de sluier met zyn vrouwen
Gord' den neergeslagen bouwen.*

BRAEK v. *Door een andere braek*, Hooft in de Ned. Hist. 386.

BRAK m. *Voor den brak*, Vondel in Joannes den Boetg. 93.

BRANT m. *Hebbende den brant in verscheide huizen gesteken*, Hooft in de Ned. Hist. 10. *Aenstokers van dezen brant*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

BRAVADE v. *Met een doorgaende bravade*, Vond. in de Aenleid.

BREEDE of **BREETTE** v. *In de breede*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

BREIDEL m. *Ontslagen van den breidel*, Hooft Histor. 99. *Naer den breidel luisteren*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

BREIN o. *In 't brein gequetst*, Hooft Ned. Hist. 30. *Het wyze en geleerde brein*, Vondel in d'opdr. van Hekuba.

BRES v. *Op de bresse*, Hooft in de Hist. 1169. *Na de bres*, Vondel in Hekuba p. 37.

BREUK v. *Het vullen der breuke*, Hooft Hist. 10. ook 43. *De hope van die breuke te stoppen. Door de breuk*, Vondel in de Maegden 5 Bedryf. Zoo is ook **SCHIPBREUK**. *Wy worden na zware schipbreuk verraden*, Vondel in Virgil. 1 b. der En.

BRIEF m. *Verklaerde eenen anderen brief te hebben*, Hooft Hist. 31. *Zondt hy eenen Trojaen met eenen brief*, Vondel in den Inh. voor Palamedes.

BRIL m. *Te zoeken met den bril*, Vondel in de Bepieg. p. 110.

BROD v. *In den handel de brodbrengen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 49.

BROK m. *Aen eenen voorgeworpen brak*, Vond. in Horat. vi Toezang.

BRON v. *Naer eenige bron*, Hooft in den Inh. van Granada. *De ader van eene levendige bron*, Vond. in d'opdragt van Adam.

BROOS v. *En bint de purpre broos*, Vondel in Virg. i b. der Eneade.

BRUG v. *Dien meenig Overste eertyts liever een goude brug zou gebout hebben*, Hooft in den 169 br. *De Koning treedt naer de brug*, Vondel in den Inh. van Salmoeneus.

BRUILOFT v. *Men hielt de bruiloft*, Hooft Hist. 11. *Op hunne bruiloft*, Vondel in d'Opdragt van Adam in Ballingschap.

BUI v. *Daer men de bui tydlyk genoeg aan zag komen*, Hooft in den 86 brief. *Dat gy wilt matigen de bui van uwen toorn*, Vondel in Jof. in Egipten.

BUIDEL m. *Die het aenritgelt in hunnen eigen buidel staken*, Hooft Hist. 1092.

BUIK m. *De Heer van la Noue bekleedde den buik der hutve maene*, Hooft Hist. 269. *Alleen den buik dienen*, Vondel in de Aenleiding.

BUIKLOOP. Zie LOOP.

BUIT m. *Om de helst van den buit te genieten*, Hooft in de Ned. Hist. 216. *Ekk wapent zich met*

met den gereetsten buit, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

BUL v. *By de bulle*, Hooft N. Hist. 207. maer voor eenen stier is het m. *Laet den bul onder den hoep springen*, Vondel in 't 3 b. der Langt.

BULSTER v. *Hy trof telkenmale de bulster*, Hooft Med. 19. *Op eene bulster*, Vondel in Euripid. Feniciaensche p. 56.

BULT m. *Terwyl het op den uitstekenden bult hangen bleef*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

BUNDEL. Zie **BONDEL**.

BURG m. *Den burg inkrygen*, Hooft in de Ned. Histor. 10. *Op den boogen burg*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade. *Voorburg* uit dit woordt gekoppelt vind ik onz. by Hooft in Henr. den Grootten p. 86. ook by Vondel in de Bespiegelingen p. 212. *In 't voorburg van de Hel*.

BURGERMEESTERSCHAP o. *Gedurende het burgermeesterschap*, Vondel in de Voorreden voor Virgilius.

BURGERSCHAP o. *Met het burgerschap van Rome beschenken*, Hooft in Tacitus 6 b. Het betekent hier burgerrecht. Maer voor het getal of lichaem der burgeren mag men ook zeggen, *de burgerschap*.

BUS v. *Met de bus onder den kroedt*, Hooft in de Histor. 814. *Waer nu met deze bus?* Vondel in Salmonius p. 56.

BUURT v. *Het vaderlant en d'oude buurt is bezoeken*, Vondel in den Inhoud der Leewendalers.

C.

VAN deze letter beginnen t'onrecht, mynsoordeels, woorden in onze taele, die men beknoptelyk en beter met de K, dat meest, of met de S, dat minst voorvalt, uitdrukt. Dus wordgevoegelyk geschreven *Sieraedt* en *sieren*, voor *Cieraedt* en *cieren*; en het onderscheidt tusschen *ornare* en *fingerere* zoo gemaakt, dat *ornare* zy *versieren*, en *fingerere*, *verzieren*. Minder moeite maekt, als zynde byna alom doorgedrongen, *kap*, *kat*, *koen*, *kult*, *kunst*, en wat des meer is, schryvende byna niemant, die nu boeken hanteert, *cap*, *cat*, *coen*, *cust*, *cunst*: Zoodat de letter C naelyx ergens toe dient, dan om ons te verbeelden de helft der Griekse χ , als in *Christus*, *Chrysofostomus*, en andere woorden van Grieken afkomst blykt: behoudens dat men nogh eenige woorden uitzondere, die, om het ingewortelde gebruik wat te wille te zyn, lieft met een C, schoon anderen hier een S of een K gebruiken, willen geschreven zyn: als, *ceder*, *celle*, *ciment*, *cimbel*, *cingel*, *cirkel*, *citroen*, *civet*, *cypres*, en weinige meer, die my nu niet inschieten. Hoewel de zaak recht ingezien zynde, deze woorden by ons niet t'huis hooren, en derhalven hun het burgerschap kan ontzegt worden. Hoe het zy, deze woorden *citer*, *ciment*, *cimbel*, *civet* enz. willen in geen duitsche verwisselt zyn, omdat ze gevaer zouden loopen van niet verstaen te worden. Dus dienenze, in het Duitisch ingelyft, ons by te blyven, en naar het gemeen gebruik met een C geschreven te worden,

Want

Want voor *Celle* (daerwe van gesproken hebben) kan men een *kamertje*; voor *cingel*, *omtrek*; voor *cirkel*, *kring* of *ring* gebruiken. Maer men weet niet te blyven met de eigene namen, wanvoegelyk met een S of K geschreven, als *Casar*, *Ceder*, *Ceres*, *Cicero*, *Circe*, *Cyprus* enz. hoewelze de K begeeren, zoo men agt geve op hunnen oorsprong. Zoodat vooral hier ontrent het gebruik en voorgang der beste Schryveren, gelyk in alle talen, dient waergenomen te worden, zonder lichtvaerdiglyk eenige nieuwigheden in te voeren, of te volgen.

CEDER m. *Toortsen van welriekenden ceder*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

CEL v. *In d'onbesmette cel*, Vondel in de Besp. p. 186.

CHIMEER v. *Gyas voerde de Chimeër*, Vondel 5. b. der Eneade.

CIMENT o. *En d'aengename galm bleef hangen in 't ciment*, Ovidius in de Herscheppinge, door Vondel, p. 227.

CIRKEL m. *Van dezen cirkel*, Hooft in G. v. Velzen, p. 95.

CITER v. *Op de citer te zingen*, Hooft in Tacitus 14 boek, die nogtans in het 16 boek schryft, *De wetten des Citers*.

CITROEN m. *Zwanger had zy zich vrhit, ende heet van een' kouden citroen gegeten*, Hooft in Henrik den Gr. 118.

D.

DAELER m. *Met eenen daeler*, Hooft in de Ned. Hist. 481.

DAET v. *Raet na de daet*, Hooft in de Ned. Hist. 108. *Wiens naem met de daet overeenkomt*, Vondel voor Adam. Zoo is ook *misdaet*. Om de *misdaet*, Vondel in Virg. 1. b der Eneade.

DAG m. *Die naelyx met de verhevene luiden op eenen dag te noemen ben*, Hooft in d'Opdragt der Ned. Historien. *Of ze den dag waardigh zyn*, Vondel in de Aenl. ter Dichtk. Voor geweer genomen is 't vr. *Ik ongewoon 't vuurwapen te handelen zal wisser met de dag treffen*, Hooft N. Hist. 813.

DAGERAET m. *Met den dageraet*, Hooft Histor. 102. *Het spel begint met den dageraet*, Vondel in den Inhout van David Herstelt.

DAK o. *Op het dak*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

DAL o. *In 't Vatikaner dal*, Hooft in Tac. 14 b. *Midden in het dal*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

DAM m. *Een hont is stout op zynen eigen dam*, Hooft 172 br. *Dies de Heer van Amstel naer den dam vloog*, Vondel in den Inh. van Gysbrecht van Amstel.

DAMP m. *Men vernam eenen glimmenden damp aen den hemel*, Hooft in de Ned. Histor. 308. *Kakus braekte eenen geweldigen damp te keele uit*, Vond. in 't 8 b. der Eneade.

DANK

DANK m. *Hoewel zy grooten dank hadden verdiens*, Hooft in de Ned. Hist. 24. *Tegens mynen dank*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

DANS m. *Zyn Ed. zag my ook geerne aan den dans*, Hooft in den 60 brief.

DARM m. *Tot in den weeken darm*, Vond. in Ovid. Herfch. 8 b.

DAUW m. *Met eenen lieffelyken dauw*, Vond. in d'Opdr. van Elektra.

DEEL o. *Het derde deel van dat Koningryk*, Hooft Hist. 19. *Sleepte het derde deel der starren*, Vondel voor Lucifer.

DEERNIS v. Zie ARGERNIS.

DEGEN m. *Met het geveft van den degen*, Hooft Hist. 1201. *Dien vervloekten degen afleggen*, Vondel in d'opdragt van Joseph in Dothan.

DEKEN v. *Met eene deken*, Vond. in Ovidius Herfchepp. 11 b.

DELLING v. *In eene afleggende dellinge*, Vond. in Virg. En. 6 b.

DEMER, een rivier in Brabant, m. *Aen die zyde van den Demer*, Hooft in de Ned. hiftor. p. 560.

DEUGT v. *Door de deugt*, Hooft in de Hist. 20. *Dat zy d'oude deugt gedenken*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

DEUN m. *Om den deun*, Hooft 182 br. *Plagt gy niet meenigen deun den hals te breeken?* Vondel in de 3 Herd.

DEUR v. *Men zag voor de deure*, Hooft in de N. Hiftor. 27. *Voor de deur*, Vondel voor den brief van Theodorc.

DEXEL.

DEXEL o. *Het dexel*, Hooft in Tac. 2 b.

DIAMANT m. *Ik heb eens gehoord van zekeren diamant*, Hooft in den 24 br. Voor bergstofte, enkel diamant, genomen, is het zonder lidtwoort in gebruik, als *gout, koper, zilver, stael, loot enz.*, dogh onzydigh. *Waerdigh om in eeuwigh diamant geprint te worden*, Vondel in het bericht voor Lucifer: dat van Antonides nagevolgt is in zyn Lykdicht op dien dichter:

*Kolossen, niet van erts gevormt, noch door de hant
Geklonken, maer gegroeit uit eeuwigh diamant.*

DICHT o. *Met een goddelyk dicht*, Vondel in Virg. 6 Herderskout.

DIEFSTAL m. *Om den dieffstal van zyn purperen hair*, Vondel in 't 1 b. van Virg. Lantg. Hier voor zegt men ook

DIEFTE v. *Om boertige diefte te heelen*, Vond. in Hor. 1 b. 10 Lierz.

DIENST m. *Of het niet van zynen dienstware*, Hooft in de Ned. Hist. 23. *Daer Nessus Herkules zynen dienst aenbood*, Vondel in Herkules in Trachin. Dus is ook GODTSDIENST. Dat niet noodigh ware te melden, dewyl zulke zamengelaschte woorden noit of zelden verschillen van het grontwoordt, dat hier *dienst* is, gelyk de heer Moonen duidelyk genoeg in de verhandelinge der geslachten aenwyft: ten zy men tegenwoordig te boek geslagen vond, dat het vroulyk geslagt hier beter passen zoude. welk zeggen steunt op een bloote inbeelding, strydcnde tegen alle regels. Waerom zou men niet kunnen

kunnen goetvinden dat men zeide *hy* van Godtsdienst, zoo wel als men in 't Latyn *ille* moet goet vinden; *ubi sermo est de cultu divino?* zeker eige wysheit maakt de menschen veeltÿts grillig. Wy mogen zulke nieuwigheden niet opwerpen, maer hebben te volgen de regels, van outs alom bekrachtigt. Anders zal men telkens op gladt ys staen, en een ander vrager dagelyx voor den dagh komen, en stellen voor, *zou dit niet beter Duitsch weezen? zou dat niet beter gezegt zyn?* Men moet dan zonder eenige twyffeling zeggen: *De Godtsdienst neigt ons tot aendacht: zyn vermogen is groot.* Eveneens als met het woordt *naem*, en andere van manhelyken geslachte te handelen is. Hooft in de Nederlantsche Historie op de 29te bladzyde: *Welken naem* (hy spreekt van de *Inquisitie*) *alzo die, met zyn klank alleen, een geessel der ooren geworden, en tot de kracht van een inscherpende beteekenis gekomen is, wy, doorgaens, onvertaelt te werke zullen stellen: doch, omdat HY meermaels ter baene komen moet, wat HY zy, en zeggen wil, hier op 't bondigst en grondigst verklaren.* Konstantyn Huigens in het begin van zyn Hofwyk:

*Wie kent den draet van 't leven,
Hoe kort hy is, hoe laei?*

Hooft wederom in zyne historien: *In 't eerst was hun de wint mede: daerna ging hy leggen.* Nogh p. 308. *Om 't zelfste getyde vernam men eenen glimmenden damp aen den hemel: ende werd zoo 't een als 't ander voor teken zyners steurnis genomen.* Anderen zonden

zouden hier zeggen *haerer*, en in 't voorgaende exempel zy voor *by*. maer 't kan niet missen: *by* en *zyn* moet volgen als de woorden mannelyk zyn.

DIEPTE v. *Geleken by een' grondelooze diepte*, Hooft in d'opdragt der N. Historien. *Uit de diepte*. Vond. in 't 1 b. der Eneade.

DIER o. *Dit dier*, Vondel in Virgilius 1 Herd.

DIERTE v. *Overleg de dierte*, Vond. in d'opdr. der Gebroederen.

DIJK m. *De soldaet heeft eenen dyk gesticht*, Hooft in Tacitus 2 b. *Men droeg niettemin zooden aen den dyk*, dezelve in Tacitus 1 boek: daer hy op lact volgen: *en ze hadt de hoogte van mans borst*, te weten de dyk; dat een misflag is. *Man en vron worden op den dyk gezet*, Vondel in Horatius 11 b. 18 Lierzangh.

DIJL, een rivier, *Vindende hier de Dyle zeer gerezen*, Hooft in de Ned. Historien 857.

DIKTE v. *Door de dikte des pantsers*, Vondel in Virgil. 10 b. der Eneade.

DILLE v. *De blanke Nais vlecht welriekende dille*, Vondel in Virg. 2 Herderskout.

DISCH m. *Voort schuptze den disch om verre*, Hooft in de N. Hist. pag. 609. *Daerna dekten wy den disch*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

DISTEL v. *De distel van 't gebrek te smoren*, Vondel in Joannes den Boetgez. 3 b. p. 46.

DOEK m. *Den doek stofferen*, Vondel in de Poëzy p. 363. Zoo is ook **SCHORTELDOK**. want *het Schorteldoek* is Amsterdamsche straettael, die wel vlytigh moet onderscheiden worden van het gebruik, dat in de Spraekkunst den scepter voert. Straettael is misbruik.

DOL-

DOLFIJN m. *De bruiloft van den Dolfyn*, Hooft in de N. Historien 11.

DOLK m. *Urgulania heeft haren neeve eenen dolk gezonden*, Hooft in Tacitus 4 b. *Totdat men haar eenen dolk in den hals durvde*, Vondel voor den brief van St. Lucie.

DOMMEL, een rivier in Brabant, m. *Aen den Dommel*, Hooft in de Ned. Historien 838. *Naer den Dommel*, Vondel in den Zegezang ter cere van Prins Frederik Henrik p. 32.

DOMP v. *Van dikke domp*, Hooft in de Ned. Historien, 10000.

DONAU m. *Opdat ik den Donau volge*, Hooft in Tacit. p. 501. *Die den diepen Donau drinken*, Vondel in Hor. 4 b. laetste Gezang.

DONDER m. *Die van den donder geslagen werd*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

DONS o. *In 't zachte dons*, Vondel in Ovidius Herfch. 10 boek.

DOOIER m. *Een eydop met den uitgelopen dooyer*, Hooft in de Ned. Hist. 695. *Uit den dooier van het ey*, Herfch. 15 b.

DOOS v. *In eene doos gesloten*, Vondel in Herk in Trachin p. 22.

DOOT. Dit woort is van beide de geslachten, m. en vr. *Dat zulx den handel de doot doen mogt*, Hooft in de Hist. 17. *Dat wy den eeuwigen doot verdienen*, Vondel voor Adam: die ook in het Berecht voor Palamedes het vr. geslacht gebruikt: ook daer hy de Doot als een personaedje invoert. Want hier van sprekende, zegt hy ergens, *Zy mikt met haren schicht*.

DOP m. *Door den dop breken*, Hooft in de N. Historien 42. *Den lezer met den ydelen dop payen*, Vondel in de Aenleidinge.

DOREN m. *Om hem dien doren in den voet te houden*, Hooft in Henr. den Grooten, 170. *Hy stelde den doren*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

DORP o. *De Graef sterkte het dorp*, Hooft in de Hist. 255. *Ter schande van het dorp*, Vondel in Hor. II b., 13. L.

DORST m. *Om den dorst te lesschen*, Hooft in den Inh. van Granida. *Eene bron, die zynen dorst lessche*, Vond. in den Inh. van Samson.

DRAEI m.

*Ik zie de zeven ringen
Des hemels luister vast aen uw bekoorend zingen,
En hunnen draei aen trant van dat geschal verplicht;*

Hooft in de Versch. dichten, aen Arbele. Vint men het ergens vr. by hem, men moet het rekenen voor eene drukfeil, dewyl my uit zyne schriften gebleken is, dat hy voor 't mannelyk geslacht is.

DRAEK m. *Door den draek*, Vondel in 't be-recht voor Lucifer.

DRAET m. *By vervolg van den draet*, Hooft in de Hist. 59. *Let wel op den draet van uwe rede*, Vondel in de Aenleid. De Heer van Zuilichem zeker heeft 'er wel op gelet in den aenvangh van zyn' Hofwyk:

*Wie kent den draet van 't leven,
Hoe kort hy is, hoe taei?*

Myne meening zal men vatten uit het gene ik getekent heb over het woort DIENST.

DRAF m. *Het verlangen dubbelt zynen draf*, Hooft in den 30 brief. *Ik zette dit vaers op uwen rustigen draf*, Vondel in d'opdr. van Adonias. Zoo is 't ook, als 't genomen wordt voor spyze der varkens.

DRAGT v. *Verbiedende d'openbare dragt van geestelyk gewaedt*, Hooft in de Historien 712. *Hunne dragt veranderen*; Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade

DRANG m. *Dat zy den drang naa zich zouden slepen*, Hooft in de Ned. Historien 100. *Met eenen drang*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

DRANK m. *By den drank*, Hooft in de Hist. 113. *Zy zag den heiligen drank zwart worden*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

DREIGEMENT o. *Dit dreigement*, Vondel in den Inh. van Edipus.

DREK m. *Door den drek te stappen*, Hooft in den 62 brief.

DREMPEL m. *Als hy de zool over den drempel zette*, Hooft in de Nederl. Hist. 59. *Onder dien drempel*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

DRIFT v. *Met een schandelyke drift*, Hooft in Tac. 1 b. *Pelagius wankelde wel viermael in zyne drift*, Vondel in het Berecht voor Adam.

DRIL m. *Laet ons mee dwerlen op haren dril*, Hooft in den 126 brief.

DROES m. *Durft men den Tooneelisten den danssenden droes op het lyf schenden*, Vondel in zyn Tooneelschild p. 8.

DROM m. *Met eenen geweldigen drom*, Hooft in Tac. 1 b. *In eenen dikken drom*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

DROMMEL m. *Te doen belooopen eenen drommel van nootlykbeden*, Hooft in Henr. den Grooten p. 109. *Zoo draeft de prins den drommel voor*, Vondel in Koning David Herft. 33.

DRONK m. *Deurzwelgende onvertsaegdelyk den dronk, die hun de laetste was*, Hooft in de Med. p. 30. *Met eenen rustigen dronk*, Vondel in Virgilius 5 Herderskout.

DRONKENSCHAP v. *In zyne dronkenschap*, Vondel voor Edipus.

DROOGTE v. *De noed der driejarige droogte*, Vondel in d'Opdragt der Gebroeders.

DROOM m. *Uit den droom helpen*, Vondel in d'opdragt van Adam.

DRUIF v. *Met krachtig nat gy zwellen doet de druif*, Hooft in den CIV Psalm.

DRUK m. *De verongelykten uit den druk te helpen*, Hooft in de N. Historien 173. Ook in eene andere betekenis: *De misflagen in den naesten druk*, Vondel voor Josef in Dothan. Zoo is ook **AFDRUK**, hier van gesproken: *Van waer de Koninglyke gezant my gewaerdigde eenen afdruk toe te zenden*, Vondel in d'opdr. der Feniciaensche Gebroeders. Ook **NADRUK**: *Gebreken van kleenen of grooten nadruk*, in d'opdragt van Koning David in ballingschap.

DRUP of **DROP** v. *Van eene drup bloets*, Hooft Hist. 506.

DRUPPEL m. *Zy namen een opzet om zich tot*

tot den laetsten druppel bloets toe te weeren, Hooft H. 219. *Het vee proefde niet eenen druppel*, Vondel in Virgilius 5 Herderskout.

DUIF v. *Ziende de duif de wicken klappen*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

DUIM m. *Als 't schip geenem duim boorts boven water had*, Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien. *Van mynen duim gemeten*, Vondel in d'Altaergeheim. p. 85.

DUIN v. *De zee ombelst de duin*, Vondel in de Leeuw. p. 15.

DUISTERNIS v. *In dikke duisternisse*, Vond. in Virg. 6 b. der Eneade.

DUT m. *Uit den dut helpen*, Hooft in de N. Historien 134. *Help my uit den dut*, Vondel in Josef in Dothan.

DUUR m. *Bewint van kleenen duur*, Hooft in den 23 br. *Wie den duur beziet*, Vondel in de Bespiegelingen 2 b. p. 72.

DUW m. *Door eenen duw van minlyke aenspraek*, Hooft 963.

DWANG m. *Het gerucht zwol door den dwang*, Hooft in Tacitus p. 314.

E.

EBBE v. *Nemende de ebbe te baet*, Hooft in de Hist. 13. Dogh Vondel zegt in Virgilius 10 b. der Eneade, *Het ebbe*. Ik zoude het eerste gebruiken, en volgen het varend volk, dat zegt *de ebbe, de voorebbe* enz. Zoo doet ook de heer Moonen.

ECHT m. *Den echt t'aenvaerden*, Hooft in Henr. den Grooten 131.

ECHENIS v. *Daerna doorboortze hem zyz tinke echenis*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

EEDT m. *Toen ontfloeg de Keizer d'onderdanen van den eedt*, Hooft in de Historien 3. *Het welk met eenen dieren eedt bevestigt wordt*, Vondel in de Voorreden van Jofef in 't Hof.

E EKEL m. Vondel in Ovidius Herschepp. 7 b.

Gelyk wanneer de herfst, in 't krimpen van de dagen, Den rotten appel van den boom schud, als onnut, Of d'akkerman in 't wout den eekel nederschudt.

EEMER m. *Met den bodemloozen eemer*, Vond. in de Hersch. 4 b. Zie **EMMER**.

EEMS, Een rivier in Duitschlant, v. *Aen de Eems*, Hooft in Tacitus 1 boek.

EENDRAGT v. *Daer werd met wondere eendragt gevochten*, Hooft in de Nederl. Historien 786.

EER v. *Het ware dienstigh hun d'eere te ontzetten*, Hooft in de Ned. Historien 51. *D'Onroomschen staen deze eer toe*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap.

EEU v. *By de bedorve eeu van Noë*, Vondel in d'Opdragt van Noah.

EGGE o. *Dat d'akkerman het zware egge op holle helmen stoote*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten. *Maer Moonen stelt het in zyne Sprackkunst vrouwelyk.*

EIGENDOM m. *Schynende de zee grooten eigendom te rekenen*, Hooft in de Nederl. Hist. 26.

EIGENSCHAP v. *Op welke eigenschap*, Hooft in d'opdr. der Ned. Historien.

EIK m. *Op den gewyden eik*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout.

EILANT o. *Na 't eilant*, Hooft in de Nederl. Historien 15. *Een eilant, dat magtigh ryk was*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

EIND o. *Het uiterste eind*, Hooft in de Hist. 42. *Naer het einde*, Vondel in de Voorrede voor Josef in 't Hof.

EISCH m. *Uit den eisch*, Hooft in de Historien 400. *Naer den eisch*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *Naer den eisch van Godts wet*, Vollenhove in zyne eerste Predikaetsie van de Heerlykheit der R.

EL m. *Men moet de deugt by de elle niet*, Hooft in den 35 brief.

ELEFANT m. *Een zyner schepen, dat men den Elefant noemde*, Hooft in de Nederl. Historien 307.

ELEMENT o. *Het element des waters*, Vond. in zyn Toneelschildt p. 6.

ELENDE v. *Tot overmaet der elende*, Hooft in de Nederlantsche Historien 834. *Verlos my uit deze elende*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

ELS, een boom, m. *Op den Els*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

ELVE, een rivier in Duitschlant, *Aen gints zyde van de Elve*, Hooft in Tacitus 2 boek.

42 EM. EN. ER. ES. ET.

EMMER v. *Marcellus eschte den emmer*, Hooft in Tacit. 4 boek der Historien. *In den emmer*, Vondel in Hecuba p. 23.

ENGEL m. *Uit den mont van Godt, of eenen Engel*, Vondel in zyn Toneelschild p. 5.

ENGTE v. *D'Onderadmirael kruisende de engte*, Hooft in de Nederl. Historien 15. *In zulk eene engte*, Vondel in Hor. Dichtkunst.

ENKEL m. *Tot den enkel*, Vondel in d'Altaergeheimenissen 133.

ENTE v. *Om een vruchtbare ente in de kloof te zetten*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

EPPE v. *Van bittere eppe*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

ERF o. *Het vaderlyk erf*, Vondel in Horatius 12 Lierzang.

ERFGENAEM m. *'t Recht van den wettigen erfgenaem*, Hooft in de Nederlantsche Historien 26. *Denk om uwen erfgenaem*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade. Van een vrou gesproken, wordt dit woordt gebogen met een e achter zich, en vroulyk.

ERNST m. *Met grooten ernst*, Hooft in de Ned. Historien 23.

ERTS m. *Zich vergapen aen Korintischen erts*, Vondel in 't 2 b. der Lantgedichten.

ESCH m. *De byl klinkt op den hoogen esch*, Vondel in Virg. 11 b.

ETMAEL o. *Het Treurspel eindigt met het etmael*, Hooft in den Inhoud van Bato.

ETTER m. *Het aetryk vergiftigt met den etter*, Hooft in Tacitus 3 b. der Historien.

ETNA,

ETNA, een berg, m. *Men ziet den Siciliaenschen Etna*, Virgilius 3 b. der Eneade.

EVEL o. *Van 't zelve evel ziek*, Hooft in den 181 brief.

EVENAER m. *Tegens den staetyver der Christe vorsten, die den evenaer van de Fransche en Spaensche mogendheden noode zagen overslaen*, Hooft in Henrik den Grooten p. 173. *Ten lesten bleef de schael recht in den evenaer*, Vondel in Josef in Egipten.

EUFRAET, een rivier, m. *Op den oever des Eufracts*, Hooft in Tacitus p. 61. *Tot aen den Eufract*, Vondel in de Voorr. voor Virgilius.

EUROTAS, een rivier in Lacedemonie, m. *By den gelukkigen Erotas*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

EXEMPEL o. *Van dit exempel*, Hooft in de Ned. Hist. 8.

EZEL m. *Springen van den os op den ezal*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederd. Dichtkunst.

F.

VAN deze letter beginnen veele woorden, die, schoon al meest van onduitsche atkomst, echter door het gebruik zyn aengenomen, en in het getal der Nederduitsche ingelyft. Het onderscheit van beide kunnen luiden van letteren aenmerken. Wy zullen een kleene lyst daer van opstellen.

FABEL v. *Wy vernieuwen hier geen gryze fabel*, Vondel voor Lucifer.

FAEL v. *Om de fael door te laten slaen*, Hooft in de Hist. 464.

FAEM

FAEM v. *Het bezwalken zyner fame*, Hooft in de Hist. 61. *By de Faens nagelaten*, Vondel in d'opdr. van Gysbrecht van Amstel.

FAKKEL v. *Dezelve heeft de felfte fakkel den oorloge voorgedragen*, Hooft in Tac. Historien p. 382. *Met een brandende fakkel*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

FEEST v. *Hy hielt de feest van 't gulde vlies*, Hooft in de Hist. 24. *Van deze feest*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade. Maer voor den brief van St. Katarine zegt hy, *Op het Heidensche feest*. Ook in den inhoud van Ifigenie, *Minerve gebiet Orestes een jaerlyx feest in te wyden*.

FEIL v. *'K vergeef hun deze feil*, Vondel in Gysbr. van Amstel p. 15.

FENIX m. *Waer aver zonnigen geloofst hebben, dat deze Fenix valsch, en niet uit het lant der Arabieren geweest is, nachte iets gepleegt heeft van dat gene, dat d'ande gedenkenissen bevestigt hebben. Namelyk dat hy, 't getal der jaren vervult zynde, als zyn doot genaekt, in zyne landen een nest sticht, en 't zelve met teelbare kracht besprengt, waer uit het jong spruit, en d'eerste zorge des zelve, als 't groot geworden is, zonde wezen zynen vader te begraven*, Hooft in Tac. 6te. Jaerboek. *De vlam, die den Fenix verteert*, Vondel in d'opdragt van Gysbr. van Amstel.

FILOSOOF. Dat dit woordt mannelyk is, behoeft geen bewys. Maer my luit het aen te halen tegen de genen, die van eenen verkeerden waen gedreven, te naeu gezet zyn om het niet in Duitsch over te gieten, gebruikende hier voor *wysgierige, wysbegerige, of wysgeer*; welk laetste het ongerymste is.

Wys.

Wysgierige, of *wysbegeerige*, als gekoppelt uit twee byvoegelyke woorden deugt ook niet, zoo weinig als of men wilde zeggen *rykgierige* voor *begeerig naer rykdom*. De begeerte is niet naer *wys*, maar naer *wysheit*. onze tael lydt ook zulk lasschen niet, gaende in de koppeling het zelfitandigh woordt altydt voor het byvoegelyke. Die zoo styf op de Duitsheit staen, vervallen tot alle onguurheden: dat ik minst lyden kan in mannen van geleertheit, die immers wel weten dat 'er geen tael is, of ze wort ondersteunt van woorden, die uit andere talen haer worden bygezet. Men houde dan het woort *Filosoof*, als alom verstaenlyk, of schryve met Vondel *beminner der wysheit*, in d'Opdr. van Koning David herstelt; dat echter luttel te pas zou komen, als dit zelve woort in eene rede dikwyls zou moeten herhaelt worden.

FLERECYN o. *Doorgaens aen 't flerecyn leggende*, Hooft Hist. 612.

FLESCHE v. *In den buik van eene flesch*, Vond. in den 37 Psalm.

FLITS m. *Met wven flits*, Vondel in Edipus pag. 7.

FLOERS o. *Met het witte floers*, Hooft in Geeraert van Velzen:

FLUIT m.

Op galm van hun geluit

Schiet uit zyn' slaep myn fluit,

Hooft in de Zangen. By Moonen is dit woordt vrook by my, als ik myne meening zeggen zal.

FOK v. *Romen sloeg 'er de bree fok by*, Hooft Hist. 347.

FONK.

FONK v. *Maer als men't van de kelling holp, holp het de Konstenaers in de fonk*, Hooft in de Historien 962.

FORM. Zie **VORM**.

FORTUIN v. *Naa de fortuna van Karet*, Hooft in de Ned. Hist. i. zoodat men niet schryven moet, *het fortuna*, met het onkundigh graeu, zeggende, *In't Fortuin*, of *daer hangt het Fortuin uit*, enz. gelyk men nu onder de printen schryft, *De tempel van het mannelyke Fortuin*. Waerom dan ook niet, *Het tempel*, even als zekere Vriesche Knipperdolling schryft, *het briesf*?

FRUIT o. *Het murwe fruit*, Hooft in Geeraert van Velzen.

FUIK v. *Om de Hugenoten in de fuik te leiden*, Hooft Histor. 939. *Als gy die vloot beknelde in uwe fuik*, Vondel in de Maegden i bedryf.

G.

G ADE v. *Het missen zyner gade*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GAEF. Zie **GAVE**.

GAERDE v. *Zeker paviljoen in de gaerde*, Hooft in Henrik den Grooten 133.

GAL v. *Hebbende hunne gal uitgebraekt*, Hooft Hist. 276. *Met bittere gal*, Vondel in Virgil. 12 b. der Eneade.

GALEAS v. *Zy ziet de galeas in zee na van het strand*, Vondel in Ovidius Herscheppinge p. 349.

GALEI

GALEI v. *De zwaarmoedigheid verlaet de galei niet*, Vondel in Horatius 3 b. 1 Gezang. *Voor eerst bragten die van Amsterdam hunne kleene galei in 't Sparen*, Hooft in de Ned. Hist. 308.

GALLERY v. *Dat die historien de galery mogten bekleeden*, Vondel in d'Opdragt der Batavische Gebroeders.

GALG v. *Zy hadden 't preken op de galge verboden*, Hooft in de Ned. Historien 89.

GALIOEN o. *Onder het galioen*, Vondel in Virg. 10 b. der Eneade.

GALM m. *Als wy met gretige ooren den goddelijken galm vingen*, Vondel in d'opdragt van He-kuba.

GANG m. *Om den gang der gerechtzaken*, Hooft in de Hist. 5 t.

GANGES, een rivier; m. *Aen den Ganges*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GANS v. *Zy hadden eene gans*, Vondel in Ovid. Herscheppinge 8 b.

GAREEL o. *De leeuwen in 't gareel*, Vondel in Virg. Eneade 3 b.

GARF v. *Zy zien de garf*, Vondel in de Altaerg. p. 67.

GARST v. *Door godtvruchtige garst*, Vondel in Horat. 3 b. 23 Lierzang.

GAS v. *Mits dat de Koning deze gas insloeg*, Hooft in Henrik den Grooten 180.

GAT o. *Door 't gat des dyx*, Hooft in de N.H. 960. *Het welk een vreesfelyk gat maekte*, Vond. 2 En.

GAVE v. *Die deze gave ontfangt*, Hooft in d'opdragt der Historien.

GEBEDT

GEBEDT o. *Het gebedt op den olyfberg gestort,* Vondel voor de Gebroeders.

GEBEENTE o. *Het gebeente wert te Napels gevordert,* Vondel in de Voorrede voor Virgilius. Zie Moonen in zyne Spraekkunst p. 64.

GEBERGTE o. *Het hoogh gebergte,* Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten.

GEBIET o. *De treken van 't bandeloos gebied,* Hooft in de Hist. 23. *Gy zet my in dit gebied,* Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

GEBLAET o. *Op 't geblaet,* Vond: in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GEBODT o. *Op 't gebodt,* Vondel voor den brief van St. Katarina.

GEBOEFTTE o. *Het geboefte,* Hooft in de Ned. Historien 101.

GEBOOMTE o. *Onder 't geboomte,* Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GEBOORTE v. *In de geboorte zyner grootheit,* Hooft Ned. Hist. 4. *Naer de geboorte,* Vond. in d'opdragt van Maria Stuart.

GEBOU o. *Dit zwaerlyvige gebou,* Hooft in d'opdr. der Hist. *In dit gebou,* Vondel in d'opdr. van Noë.

GEBROET o. *Het kleene gebroet te bezoeken,* Vondel in 't 1 b. der Lantgedichten.

GEBROETSEL o. *Dat heillooze gebroetsel,* Vondel op dezelve plaets.

GEBROM o. *Op dat gebrom wedergalmen,* Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GEBRUIK o. *Het dagelyx gebrnik,* Hooft in de N. Hist. 28. *Het rechtmatig gebruik,* Vondel voor Lucifer.

GEBULDER

GEBULDER o. *Dat ongestuimigh gebulder*, Vondel in 't 3 b. der Lantgedichten.

GEDACHT o. *In 't gedacht*, Hooft in de Ned. Historien 39.

GEDAENTIE v. *In eene andere gedaente*, Vondel voor Faëton.

GEDARMTE o. *Een quetsuur in 't gedarmte*, Hooft in de Ned. Historien 9. *Tusschen de zyde en 't gedarmte*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

GEDEELTE o. *Dat Godt zelf een groot gedeelte vervatte*, Vondel in 't Berecht voor Salmo-neus.

GEDIERTE o. *Het gedierte liep hier en daer*, Vondel 6 Herderskout.

GEDRANG o. *Wat wil dit gedrang?* Vondel in Horatius 5 Toezangh.

GEDROGT o. *Dit menschverblindende gedrogt*, Vondel voor Edipus.

GEDRUIS o. *'T gedruis van 't schieten*, Hooft in de Ned. Historien 256.

GEESSEL m. *Dryft haer met den geessel*, Hooft in Tacitus 494. *Zoo is 't ook. Maer by Vondel vind ik, Tisiphone met hare geessel*, in 't vrouwlyk geslacht in Virgilius 8 b. der Eneade.

GEEST m. *Quelling scherpt den geest*, Hooft in de Ned. Historien 576. *In den begaefden geest*, Hooft in d'opdragt der Historien. *Die van zynen geest gedreven*, enz. Vondel in d'Aenleidinge. Ook in de betekenisse van een schim van iemand, die reeds gestorven is: *Driewerf greep ik vergeefs naer heuren geest*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade,

50
aen 't einde. Zoo dat 'er een verzinning is by Vondel
in d'opdragt van Josef in Egipten, daer dit vrouwe-
lyk gestelt wordt: *Het beliefde de heilige Geest.*

GEETE, een rivier in Brabant, vr. *Wat over
de Geete niet had kunnen raken*, Hooft in de Nederl.
Historien 198.

GEHEMELTE o. *Het gebemelte der ledekant*,
Vondel in Hor. 12 Toezangh.

GEIT v. *De wolf volgt de geit*, Vondel in Virg.
2 Herderskout.

GEKERM o. *Om dit byster gekerm*, Vondel in
Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

GEKLANK o. *De Koribanten verdubbelen 't
geklank*, Horatius 1. 16.

GEKRIJT o. *Op het gekryt*, Vondel in Virgil.
2 b. der Eneade.

GELAGH o. *Die het gelagh beschaduwet*, Vondel
in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

GELLEIDE o. *Het goedt geleide der Godinnen*,
Vondel in Virg. 1 boek der Eneade.

GELOEI o. *T' geloei der runderen*, Vondel in
Virg. 3 b. der Lantgedichten.

GELOOF o. *Geschillen in 't geloof*, Hooft in
de Ned. Historien 17. *In het geloof*, Vondel in
d'opdragt van Maria Stuart.

GELT o. *Zorg en banger volgt het gelt*, Vondel
in Hor. 3 b. 16 Lierzang.

GELUIT o. *Ons oor wraekt dat geluit*, Vondel
in d'Aenleidinge.

GELUK o. *Daer het geluk noch toesloeg*, Hooft
in de Ned. Historien 17. *Nederduntschlant had het
geluk*, Vondel in 't berecht der Misspellinge.

GEMALIN

GEMALIN v. *Om zyne Gemalin te bezoeken*, Hooft in de Ned. Historien 17. Dus zyn ook alle de namen van vrouwen, *Koningin, Vorstin, Priesterin*, waer van nochtans *Wyf* uitgezondett blyft; welk woort van het onzydige geslacht is; als ook *Maegden, Meisken*, enz. hoewel deze alleen, omdat ze verkleenwoorden zyn, die alle van 't onzydige geslacht zyn.

GEMEENSCHAP v. *Zonder de Roomfche gemeenschap af te snyden*, Hooft in de Ned. Historien 89.

GEMEENTE v. *Liefde der gemeente*, Hooft in de Ned. Historien 4. *Bloedzuipers der gemeente*, Vondel voor Josef in 't Hof. Zie Moonen p. 63 in de Spraekkunst.

GEMOED o. *Het argwanigh gemoed*, Hooft in de Ned. Historien 20. *Het gemoed der menschen*, Vondel in 't berecht voor Jephtha.

GENADE v. *Wilden deze genade erkerinen*, Hooft in de Ned. Historien 119. *Invloed der genade*, Vondel in 't berecht voor Adam in ballingschap.

GENOT o. *Het genot van geltstapels*, Vondel in Horat. 2 b. der Lierzangen.

GERAEMTE o. *Het geraemte*, Horatius in den 17 Toezangh.

GERAES o. *Al dat geraes*, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

GERAMMEL o. *Het fcbrikkelyk gerammel*, 2 b. der Eneade.

GERECHT o. *De oppertoezicht over 't gerecht*, Hooft in de Ned. Historien 41. *Het streng gerecht des Allerhoogsten*, Vondel in den Inhoud van Adam.

GEREETSCHAP o. *Het dootsche gereetschap*, Hooft in de Ned. Historien 30. *Toen haelden de vermoelden 't gereetschap*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

GERUCHT o. *Het gerucht loopt hier*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

GERUISCH o. *T geruisch des jammerpoels*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

GESCHENK o. *Dit geschenk*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

GESCHIL o. *Om dit geschil te middelen*, Hooft in de Ned. Historien 18. *Men tradt tot het geschil*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

GESCHREI o. *Het geschrei der mannen*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

GESCHUT o. *Met een brandde 't geschut af*, Hooft in de Ned. Hist. 8. *Het grof geschut*, Vondel in den Inhoud van Zunchin.

GESLACHT o. *Van 't geslacht van Croy*, Hooft in de Ned. Historien 24. *Het menschelyk geslacht*, Vondel in d'Opdragt van Adam.

GESP m. *De vlechten met eenen gouden gesp opgehaekt*, Vondel in het 7 b. der Eneade. *Ontgespt den gouden gesp*, in Herkules in Trachin pag. 29. *Met eenen gouden gesp*, in de Herscheppinge 14 b. Zoo veele plaetsen breng ik by voor het mannelyk geslacht, omdat men 't ook vrouwlyk by hem vint, in de En. *Een kleet met een goude gespe opgehaekt*: maer het bykomen der e verandert hier 't geslacht, dat veel gebeurt, gelyk ik elders vermaent heb.

GESPAN o. *Het heele gespan*, Hooft in de N. Hist. 104. *Onder het gespan*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

GE.

GESPREK o. *Dit gesprek*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

GESPUIS o. *Het gespuis*, Hooft in de Nederl. Historien 101.

GESTALTE v. *Van de gestalte des lants*, Hooft in de Ned. Historien 37.

GESTARNTTE o. *Het waterzuchtige gestarn- te*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

GESTEEN o. *Van dit gesteen*, Vondel in Virg. 12 b. der Eneade.

GESTOELTE o. *In't gestoelte des schouburghs*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

GETAL o. *Het getal*, Vondel in Virgil. 1 b. der Eneade.

GETIER o. *Onder het getier*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

GETIJ o. *Om dit gety*, Hooft in de Nederl. Historien 27.

GETOET o. *Dit helsch getoet*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

GETRAPPEL o. *Het getrappel der voeten*, Vondel 3 b. der Eneade.

GETRIPPEL o. *Het getrippel der voeten*, Vondel in zyn Toneelschilt p. 8.

GETUIGENIS o. *Het getuigenis*, Vondel in de voorrede van Virgilius: maer het neemt ook het vroulyk geslacht aen.

GEVAER o. *De gelykheit van 't zelve gevaer*, Vondel in Virg. 8 b. der Eneade.

GEVAERT o. *Het weldigh gevaert, of geveirt*, Hooft in de Ned. Historien 8. *Dit gevaert is gebout*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

GEVECHT o. *Onder het gevecht*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers.

GEVEL m. *In den gevel des boex*, Hooft in den 7den. brief. *De maen bescheen den gevel*, Vondel in de Leeuwendalers, p. 20.

GEVEST o. *Met het gevest van den degen*, Hooft in de Ned. Historien 1201. *Tot aen 't gevest toe*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

GEVLEI o. *Om in 't gevlei te spreken*, Hooft in de Ned. Historien 16.

GEVOELEN o. *Naer het gevoelen*, Vondel in den Inh. van Virgilius 6 Herderskout. Dit is eigentlyk een werkwoordt, genomen voor een zelfstandigh woort, als *leven*, *sterven*, *lezen*, *schryven*, *wandelen*. Want men zegt, *Het leven is kort*, *Het sterven gaet zynen gang*, *Het lezen oeffent de jeugt*, *Het schryven neemt geen einde*, *Het wandelen is goet voor de gezondheid*; op de wyze der uitlantsche taelen.

GEUR m. *Dat Paulus eenen godvruchtigen geur ontleent*, Vondel in d'opdragt van Ifigenie in Tauren. Dit geslacht keur ik voor 't rechte, ook de Heer Moonen, gelyk nu blykt uit zyne uitgegeve Sprak-kunst: schoon Hooft het vrouwlyk geslacht kiest in zynen 48 brief, *Om de geur der Duitsheit*.

GEWAED o. *In het gewaed*, Vondel in d'opdragt van Adam in ballingschap.

GEWAG o. *Om het minste gewag*, Hooft in de Ned. Historien 90. *Men hoort nergens geen gewag*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

GEWAS o. *Het weelig gewas*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade,

GEWEER

GEWEER o. *Het geweer te laten*, Hooft in de Nederl. Historien 38. *Met dit geweer*, Vondel in Virgilius Inh. van 't 8 boek der Eneade.

• GEWEIJ o. *Zy halen 'er 't gewey uit*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

GEWELF o. *Beelden, die eenen balk of gewelf onderfuttten*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Digtkunft.

GEWELT o. *Al't gewelt*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Door het gewelt der goden*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

GEWEST o. *Het geweest van Nedertant*, Hooft in de Ned. Historien 1. *Het geweest overtrekkende*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin.

GEWETEN o. *Hen luiden, die 't geweten ongerust maekte*, Hooft in Tacitus 1 b. *Onder schyn van hun bezwaert geweten t'ontlasten*, Vondel in den Toneelschild, p. 4. Dit is eigenlyk een onzelfstandigh of deelwoort, betekenende een gewetene zaek, of die geweten wort. Men zegt, *Het geweten ontrufft die menschen*: dat is, de misdaden, die zy weten dat van hun bedreven zyn. Dus is het geweten zoo veel als het geweten werk, of gewetene zaek. Hier voor zegt men ook *Gewisse*, dat van het zelve geslacht is.

GEWICHT o. *'T gewicht der dingen*, Hooft in de Ned. Historien 41.

GEWIN o. *Om 't gewin*, Hooft in de Ned. Historien 120. *Afkeerigh van snood gewin*, Vondel in Horatius 2 b. 4 Lierzangh.

GEWISSE o. *Door geen gewisse afgeschrikt*, Vondel in Horat. 5 Toezangh. Zie **GEWETEN**.

GEWOEL o. *Het gewoel*, Vondel in Virgil. 1 b. der Eneade.

GEWOONTE v. *Door de gewoonte*, Hooft in de Ned. Historien 74. *Uit welke gewoonte*, Vondel voor Lucifer.

GEWOUT o. *In 't gewout van anderen*, Hooft in de Ned. Historien 20. *Troje staet in uw gewout*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

GEWRICHT o. *In dit gewricht van tydt*, Hooft in de Ned. Historien 67.

GEZAG o. *Het Pauzelyk gezag*, Hooft in de Ned. Historien 2. *Het gezagh en de Kroon*, Vondel voor Lucifer.

GEZANG o. *Dit onbeslepen gezang*, Vondel in Virg. 11 Herderskour.

GEZANTSCHAP o. *Tot het gezantschap*, Hooft in de Ned. Historien 80.

GEZEET o. *Dit knarsfende gezeet*, Hooft in Geraert van Velzen.

GEZELSCHAP o. *By d'eerlyxten van dat gezelschap*, Hooft in den 3^{den}. brief. *Onder dit gezelschap*, Vondel in 't 4 b. der Lantgedichten.

GEZICHT o. *In 't gezicht der Voorstadt*, Hooft in de Ned. Historien 7. *In 't gezicht van zyn hof*, Vondel in d'opdragt der Gebroeders. En dus zyn alle werkelyke naemwoorden van twee lettergrepen, die met haer onscheidbaer Voorzetzel **GE** beginnen, als Moonen wel aenmerkt. Hoedanige onder de bygebrachte zyn *Gebiet, geblaet, gebodt, gebou, gebroet, gebrom, gebruik, gedacht, gedrang, gedruis,*

gedruis , gekerm , geklank , gekryt , gelagh , geloei , geloof , geluit , genot , geraes , geruisch , geschenk , geschrei , gespan , gesprek , getal , getier , getoet , ge-
 waer , gevecht , gevelei , gewag , gewas , geweer , ge-
 wei , gewelf , gewicht , gewin , gewoel , gezang , ge-
 zicht , enz. Maer ik merke hier in 't voorbygaen
 aen , dat Vondel by *gezicht* , dat hy in 't onzydige
 geslacht stelt , als het lidwoordt uitwyft , voegt oen
 byvoegelyk woordt in 't vrouwelyk geslacht. Maer
 men stoote zich hier niet aen , dewyl hy spreekt van
 het Gezicht , vertoont in de gedaente eener vrouwe.
 De plaets is voor d'Altaergeheimenissen aen 't einde :

't Gezicht betrouwt haer oogh.

En dus vervolgt hy ook het Geloof , mede dus afge-
 beelt : *Zoo ras als sint Aquyns orakel door haer spreekt.*
door haer , dat is , door 't Geloof.

GIER m. *Door den gragen gier verstonde* ,
 Hooft in Penta. *De gier doorpikt met zynen bek de*
lever , Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

GIS v. *By de gis* , Vondel in Virg 3. b. der
 Eneade. Dat zoo veel is , als *by gissing*.

GIT v. *Vonken foely van die git* , Hooft in de
 zangen.

GLANS m. *Tot grooten glans* , Hooft in de
 Ned. Historien 795. *De poëzy haren vollen glans te*
geven , Vondel in de Aenleidinge ter Dichtkunst.

GLAS o. *Ziende door het glas* , Hooft in den
 Inhout van Granida.

GLIMP m. *Onder den glimp van zorge* , Hooft
 in de Ned. Hist. 23. *Wy werden zynen glimp gewaer* ,
 Dezelve in den 48 brief. D 5 GLOET

GLOET m. *Veele menschen vergingen in den gloet*, Hooft in de Ned. Historien 471. *Van den gloet verslonden*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

GLORI v. *Nacryverende de glory zyner voorzaten*, Hooft in de Ned. Historien 1005. *Wien de laurier een eeuwige glory heeft toegebracht*, Vondel in Horatius 2 b. 1 Lierzangh.

GLOS v. *Als zy de glos den gasten overbriefde*, Vondel in d'Altaergeheimenissen 1 boek.

GOOI v. *Thans kregen burgerrecht, vrydommen, en hantvesten de gooi*, Hooft in de Nederl. Historien 278.

GORDEL m. *Lumey, latende door deze en dusdane woorden, zich't hart onder den gordel steken*, Hooft in de Ned. Historien 231. *De Heldin gespt den gouden gordel*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

GORDIJN v. *De gordyn vegen*, Hooft in de Nederl. Historien 1170. *Echter heeft hy het onzydig in de Historien van de Medicis p. 19. Hy trekt het gordyn op.*

GOUT o. *Het gesmolten gout*, Vondel in Virg. 8 b. der Eneade. *Zoo zyn alle namen van metalen, als zilver, koper, stael, yzer, ook glas, kristal, kristalyn.*

GRAED m. *In den derden graed*, Hooft in Tac. p. 5.

GRAEN o. *T meeste graen*, Hooft in de Ned. Historien 1065. *Het graen*, Vondel in Virg. 10 b. der Lantgedichten.

GRAEU o. *Onder 't graen*, Hooft in de Ned. Historien

Historien 28. *Het opgehitste graen*, Vondel in den Inhout van Palamedes. Dogh genomen voor een schorre rede, den verstoorden ontvallen, is het m. *Die met eenen graeu aen Keizers en Koningen 't hart in de schoenen doen zinken*, Hooft in den 48 brief.

GRAF o. *Het heilig graf*, Vondel in d'opdragt van Elektra.

GRAFT v. *Op den kant van de graft*, Hooft in de Ned. Historien 10. Anderen schryven **GRACHT**, als Vondel in Josef in 't Hof; *Langs de gracht*.

GRAMSCHAP v. *Zy zyn de gramschap onderworpen*, Vondel in Virgil. 4 b. der Lantgedichten.

GRAS o. *Het gras maejen*, Hooft in de Ned. Historien 6. *Het gras erkaewen*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

GREEP v. *Uit de greep*, Hooft in de Ned. Historien 769.

GRENS v. *Over de grens van zyne kintsheit*, Vondel in het Berecht voor Adam.

GREPPEL v. *Aen d'bofzyde van de greppel*, Hooft in den 4 brief.

GRIJNS v. *Met een looze gryns*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

GRIL v. *De schaemt behindert deze gril*, Vondel in Ovid. Herscheppinge 10 b.

GRIM v. *Ryft en valt op de grim*, Hooft in den VII Psalm.

GROEF v. *Bezorg dat gy de groef met aerde dekt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

GROETE

GROETE v. *Het grof geschut brult een gruwzame morgengroet*, Hooft in de Ned. Historien 1004.

GROEZE v. *De groeze door de kudde laten ufwelden*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

GRONT m. *Bedorf het in den gront*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Den gront met asch en steenen besluiten*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

GROOTTE v. *Kruiden van ongemeene grootte*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

GROP v. *Veia groef eene grop in der aerde*, Vondel in Horatius 5 Toezangh.

GROUWEL of **GRUWEL** m. *Tegens zoo eenen gruwel*, Hooft in de Ned. Historien 30.

GUIG v. *Zietge niet, hoe de voorbygaende luiden u de guig nasteken?* Vondel in Horatius 4 Toezang.

GULDEN m. *Een discretie van eenen gulden zes of acht*, Hooft in den 23 brief.

GUNST v. *Welke gunst niet zullen genieten de ballingen van Napels*, Hooft in de Ned. Historien 18. *Of by de gunst der aenschouweren verdient*, Vondel in d'opdragt voor Josef in Egipten. *Met aenbiedinge van alle goede gunste*, Mr. Antonis de Hubert in de Voorrede zyner Psalmen.

H

HAEG v. *Dit kint wert in de haege gevonden*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers. Dus moet men spreken, en by gevolg ook, als men gewag maekt van 's Gravenhage, zeggen, *Ik ga naer de Haeg*, *Die man woont in de Haeg*, enz. Nu zegt men door misbruik, *Naer den Haeg*, en *in den Haeg*. Maer deze plaets is genoemt naer eene haege, of boschachtige plaetse, in den beginnezoo niet bebout, als nu, gelyk het Bosch tegenwoordigh dat genoeg bewyft; als zeide men *de Haeg des Graven*, of *de Haeg der Graven*, of met Westerbaen in zyn Okkenburg, *der Graven Haeg*. Waer in met dezen Ridder stemt de Ridder Jakob Kats in zyn' gedicht op het zelve Okkenburg:

*Voor my, 'k wensch met geen Haeg voorteaente zyn
gemoet,
Als met een haeg alleen, die hier by wylen bloeit.*

Dus heeft eene andere Nederlantsche stadt den naem van 's *Hartogen Bosch* gekregen, dat even zoo veel is als 's *Hartogen Haegh*, plaetsen, daer de Nederlantsche Vorsten gewoon waren te jagen, en zich te verlustigen. Dit aengemerkt zynde, kan het geslacht hier niet verandert worden, schoon het gemakkelyk geluit deze verandering heeft ingevoert. Want *in den Haeg* is zachter, dan *in de Haeg*, of *in den Hage*. Hooft in de Ned. Historien 565. *De gyzelaers quamen in den Hage*. Vollenhove in zyn
Lofdicht

Lofdicht op de Beschryvinge van 's Gravenhage door den Heer Jakob vander Does, *In den Haeg*. Daer ook in den 4^{den}. naemval, *Gy zult hier liever onzen Haeg bezoeken*. Hooft in de Ned. Historien 372. *Met het overschot rukte by na den Haeg*. Heemskerk in de Batavische Arkadia, *Tot aen 't buis, dat den hooffschen Haeg, en 't wysheitlievende Leiden van makanderen deelt*. Nergens komt ons evenwel *den Haeg* vreemder voor, dan in den *Noemer* of eersten naemval, *Den Haeg is het lustprieel van Hollant*: gelyk ook Antonides dit gebruikt heeft,

Gins kaetst den Haeg het licht der Zuiderzon weêr af.

Ook Vollenhove, die anders ons voor leitsman kan strekken op deze wegen, op de huisvrouwe van Thadeus de Lantman:

*Dus zag den Haeg
Dees perle staeg
Godsvruchtig en aenminnig.*

Dezelve op den geboortedagh van Mejoffer van Achtenhoven:

*'t Hof en al den Haeg krygt voeten,
Om met heilwensch haer te groeten.*

Nogh in zyne Lykklagt op den Sekretaris Wolffen:

*Wat mist den Haeg, ons heerlyk Statenhof,
Met al den staet der zeven vrye landen!*

En

En dus bederft men ook den uitgang van het Adjectivum, of byvoeglyk woordt, *Den ganschē Haeg staet over end*, enz. Myne gedachten hier over latende gaen kan ik niet vatten waerom *de Hæg* harder van uitdrukking is dan *de bemel*, waer in zich niemant onzer beste Schryveren vergist, zynde nochtans de blazinge in *haeg*, en *bemel* van eene zelve kracht, en moettende met het zelve geweld uitgesproken worden. Tot besluit dezer aanmerking moet ik nogh zeggen dat Vondel dit woort gebruikt, als alle de namen der steden, in het onzydigh geslacht, dat strak kennelyk is, als 'er een byvoegelyk woort bykomt. Want hy zegt in de Bespiegelingen 3 b. p. 121.

Om 't vrye Gravenhaeg te wekken met zyn komst.

Vollenhove ook op den Lof van 's Gravenhage :
's Gravenhage met zyn' naem.

HAEK m. *Wen het schoon den haek ontginge*, Hooft in de Ned. Historien 1004. *Zy neemt den eemer van den haek*, Vondel in Ovidius Herfch. 8 boek.

HAEN m. *De Koningin van Navarre droomde dat ze ter werrelt gebragt had eenen jongen haen*, Hooft in Henr. den Grooten p. 2.

HAENEKRAEI m. *Men zagh en hoorde den haenekraei*, Vondel in 't berecht voor Salmonesus.

HAER of HAIR o. *Wat is 'er onsterker dan het haer?* Vondel in d'opdragt voor Samson.

HAERT m. *By den haert en 't vuur*, Hooft in Tacitus p. 1032. *By den haert*, Vondel in Virg. 5 Herd.

HAERVLECHT v. *Deze baervlechts wyde*
ik

ik Pluto toe, Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade.

HAES m. *Gelyk een gezwinde jager den haes nazet*, Vondel in Horat. 37 Gezang. Deze gezwinde jagers hebben hier in een misbruik, datze zeggen, *Daer is veel haes in dat lant*, in plaets van, *Daer zyn veele hazen*: even als men zegt, *In dat water is veel visch*; wordende het woort dan *collective* gebruikt, gelyk de Latynsche Spraekkunstenaers zeggen.

HAET m. *Gefteken van den ouden haet*, Hooft in de Ned. Historien 5. *In den haet gebracht*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes.

HAG v. *De zaek in de hag stellen*, Hooft in Tacitus p. 186.

HAGEL m. *Tegens allen hagel van mosketterye*, Hooft in de Ned. Historien 997. *Van den hagel geslagen*, Vondel in Horatius 1 Gezang 3 boek.

HALFTER m. *Een paert van den halfter losbrekende*, Vondel in Virgil. 12 b. der Eneade.

HALM m. *Een Korenplaeg verteerde den halm*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

HALS m. *Hy strykt hem een bloedige keten van den hals*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Met gevaer van den hals te breken*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

HAMEI v. *Hebbende de hamei met boomen doen oploopen*, Hooft in de Ned. Historien 403. *Het schurven der hameie*, Vondel in Ovid. Hericheppinge 14 boek.

HAMEL. Zie **BELHAMEL**.

HAMER m. *Met den hamer van Godts woort*, Vondel in Joannes den Boetgezant 1 b. p. 18.

HANDEL

HANDEL m. *Van den zeer breedten handel*, Hooft in de Ned. Historien 19. *Te zien den handel der Grooten*, Vondel in d'opdragt van Edipus.

• **HANT** v. *Van de zienlyke hant*; Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien. *Over de werken van uwe hant*, Vondel in 't berecht voor Adam in ballingf.

HANTSCHOEN v. *Hebbende een bekende hantschoen laten vallen*, Hooft in de Ned. Historien 451. Maer myns oordeels volgt dit woort het enkele schoen, en is derhalven m. dat ook Melis Stoke bevestigt in zyne Rymkronyk v. 1630. Zie **SCHOEN**.

HANTVATSEL o. *Het hantvatfel*, Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten.

HANTVEST v. *Hy belooft de kruisgenooten by de hantvest te hanthaven*, Vondel voor Zungchin.

HARING m. *Mits borg gestelt wierde voor den haring en 't zout*, Hooft in de Ned. Historien 1032.

HARNAS o. *Om 't harnas aen te schieten*, Hooft in de Ned. Historien 8. *In 't blanke harnas*, Vondel in d'opdr. voor Jozef in Dothan.

HARP. By Hooft vind ik dit woort mann. in zyn gedicht aen den Baron van Asperen,

*Ghy stort zoo Duitsch als Fransch, dat na de glory staet
Van den Hebreuschsen harp.*

maer ik houde het met Vondel, die het vr. stelt in d'opdragt zyner Gebroeders, *Zonder zyne Goddelyke harp*. Ook hout het Moonen met hem, wiens Spraeckkunst men zien kan.

HARPOEN m. *De Schryver van den Harpoen*, Hooft in den 49 brief.

HART o. *Aen 't hart leggen*, Hooft in de Ned. Historien 5. *Het weelig hart*, Vondel in 't berecht voor Jephtha. Ook voor een beest genomen, *Het snelle hart*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

HARTEWEE o. *Ontsla my van dit hartewee*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

HARTOGDOM o. *Naerdien dit hartogdom vry bleek*, Hooft in de Ned. Historien 70. Zoozyn ook *Heiligdom*, *Menschedom*, *Engelsdom*, *Vorstendom*, enz. dogh niet alle van deze uitgangen, als blykt aen *Onderdom*, *Maegdom*, *Vrydom* enz.

HAVE v. *Uit al hunne have*, Hooft in de Ned. Historien 69. *Ik bekommerde my met geene have*, Vondel in Virgilius 1 Herderskout.

HAVEN v. *In deze haven*, Hooft in d'opdr. der Ned. Historien. *In de haven gelant*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

HAVIK m. *Die den havik op den tuin hebben*, Hooft in den 86 brief. *Dedalion hervormt in eenen havik*, Vondel in Ovid. Herscheppinge 10 boek.

HAZELAER m. *Fillis bemint den Hazelaer*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout.

HEBRUS, naem van eene rivier in Tracie, m: *By den killen Hebrus*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

HECHT o. *Het hecht der Heerschappye*, Hooft in Tacit. 3 boek. Dit, meen ik, is eigentlyk een byvoeglyk woort, als blykt aen de Spreekwyze, *Dat werk is hecht en vast*. Zodanige woorden voor zelfstandige gebruikt zyn, gelyk in andere talen, van het onz. geslacht, als, *Hy schiet naer het wit*,
Hy

*Hy legt uitgestrekt in het hol, Die man heeft veel goeds,
Hy kan het quaedt niet laten enz.*

HEERSCHAP. Zie AENBIEDING.

HEERSCHAPPIJ. Zie ABDY.

HEF v. *Die niet uit de hof der gemeente was op-
geborrelt*, Hooft in de Ned. Historien 102. Dit heeft
Vondel onz. *Zoo haest de vaten op het hof loopen*,
Vondel in Horat. 35 b. der Lierzangen.

HEGH v. *Uit eene hegh*, Vondel in de Leeu-
wendalers, p. 24.

HEIDE v. *Over de drooge heide*, Hooft in de
Ned. Historien 703. *Op de heide*, Vondel in Virg.
3 b. der Lantgedichten.

HEIDENDOM o. Zie HARTOGDOM.

HEIJ v. *Daerze de hey der bergen ontfingen*,
Hooft in Tacit. 1 boek der Historien.

HEIL o. *Gevoelende het heil*, Hooft in de Ned.
Historien 20. *Naerdien aen het wel en qualyk regeren
het heil en onheil des volks hangt*, Vondel in het Be-
recht voor Faëton.

HEIR o. *Al't heir*, Hooft in de Ned. Historien
8. *Indien het heir d' overhant behielt*, Vondel in den
Inh. voor Jephtha.

HEIRSPITS v. Zie SPITS.

HEK o. *Wanneer de stier het hek opstoot*, Vondel
in Virgilius 1 b. der Lantgedichten. By Hooft echter
in de Nederlantsche Historien 802. *vinde ik de
schofbek*.

HEKEL m. *Met het hooft tegens den bekel te
loopen*, Hooft in de Ned. Historien 494. Endusook
731. *Over den bekel te halen*, Vondel in de Voor-
reden voor Virgilius.

HEL v. *Die zoo lang in de hel verkeert heeft;* Hooft in den 13 brief. *De koorden der helle,* Vondel in den Inhoud van Lucifer. Zoo dat het vr. is. Waerom ik my verwondere, dat Hooft zegt in de Ned. Historien 1000. *Dat de hel zyn kaken s̄heen op te sperren, voor hare.* De Heer Vollenhove zet dit woordt wel duidelyk onder de vrouwelyke. Waer van men zyne Aentekeningen zien kan over het Gedicht aen de Nederduitsche Schryvers, te vinden onder zyne Mengeldichten. En van geen ander gevoelen is de Heer Moonen in zyn Sprækunst.

HELFT v. *De helft der zuivere winste te trekken,* Hooft in de Ned. Historien 960. *Zoo een gewelt u, de helft myner ziele, wechrukt,* Vondel in Horatius 2 b. 17 Lierzangh.

HELIKON m. *Zet uwen Helikon open,* Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

HELLEBAERT m. *Met den hellebaert in der hant,* Hooft in de Ned. Historien 699.

HELM m. *Door't planten van den helm,* Hooft in den 10 brief. ook voor eenen stormhoed, in Tacitus 156. *Hy bracht hem een wonde door den helm,* Vondel ook in Virgilius 1 b. der Eneade, *Met de pluimaedje op den helm.*

HEMEL m. *De doorluchtigheid des persoons, die hier zyn treurtoneel, den hemel, bekleet,* Vondel in d'opdr. van Lucifer.

HEMT o. *Dianier zont Hercules het hemt,* Vondel voor het 9 boek van Ovidius Herschepinghe.

HENGST m. *Terwyl een ander dichter den hengst*

hengst slag, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Digtkunst.

HERBERG v. *De Groningers vervorderden zich de gemagtigden der ommelanden in hunne herberge met wacht te verzekeren*, Hooft in de Ned. Historien 546.

HERFST m. *De gure herfst komt met zyn buien aen*, Hooft in Granida 1 Bedryf 1 Toneel. *Ontrent den herfst*, Vondel voor Faëton.

HERSSEBEKKEN o. *Dat het herssebekken kraekte*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

HEUP v. *Hy schrabde de heup van den grooten Achates*, Vondel in Virgil. 10 b. der Eneade.

HEUVEL m. *Achter eenen heuvel*, Hooft in de Nederl. Historien 459. *Op eenen heuvel*, Vondel in den Inh. der Maegden.

HIEL v. *Een moskeschoot nam de hiel wech van Gonzaga*, Hooft in de Nederl. Historien 829. *En treet het misbruik van Godts schepsel op de hiel*, Vondel in de Bespiegelingen 98.

HINDE v. *Al schoot by de hinde*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

HISTORI v. *Ik zal die histori hooger ophalen*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

HITTE v. *Tegens de Spaensche hitte*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Eneas vervolgt in zyne hitte den verbaesden*, Vondel in Virgil. 12 b. der Eneade.

HOED m. *Dat de Paus den rooden hoed overzond*, Hooft in de Ned. Historien 27. *Zy scheidt de Vryheit op den hoed*, Vondel in 't Graffchrift op Musch.

HOEDE v. *Onder hare hoede*, Hooft in de Ned. Historien 7. Dit is een der woorden, die

vrouwelyk worden door het aennemen der *e*, want *Hoed* is by verkorting niet anders dan *boede*, die ons hoed of beschermt tegen de lucht. Van dusdanige veranderinge van geslacht in een en zelve woordt moet nagezien worden de schryver der Spraekekunstige Icherse, door my in de Latynsche Sprake uitgegeven, pag. 18.

HOEF m. *Een rechtschapen hengst schrapt met den hoef*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

HOEFIJZER o. Zie YZER.

HOEK m. *In dien boek*, Hooft in de Nederl. Historien 15. *Aen den hock*, Vondel in den Inhoud van Noach.

HOEP m. *Of dreef den rinkelenden hoep*, Vondel in zyn Poëzy pag. 59.

HOEST m. *Van eenen hoest*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HOEVE v. *Uit zoo veilig een venster als dat van de hoeve*, Hooft in den 18 brief. *Op onze hoeve*, Vondel in Virg. 8 Herderskout. Men zegt gemeenlyk, *Egmont op den hoef*: dogh het zal moeten zyn, *Op de hoeve*: gelyk ik ook nu vinde in Brants Historie der Reformatie 32. b. p. 924. *Egmont op zee, en op de hoeve*.

HOF, in 't Latyn *aula*, o. *In 't hof van Rome*, Hooft in de Ned. Historien 31. *Het hof van hunnen stedehouder*, Vondel in d'Aenleidinge ter Ned. Dichtkunst. Genomen voor een tuin is het m. *In den hof*, Vondel in Virg 7 Herderskout. Zoo ook *lusthof*, *bloemhof*; zoodat my verwondert dat men zegt *op het Kerkhof*, (men vint het zelf by Vondel in den Inhoud

Inhout van David in Ballingschap: *Op het kerkhof der aertsvaderen*) voor op of in den Kerkhof. Jan Vos zegt in de beschryving van zekeren dans, *Uit het lusthof*; een geluit, dat het oor wraekt.

HOK o. *In het hok*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

HOL o. *Dit hol deed by in 't ronde uitschuren*, Hooft in d'opdr. van Henr. den Grooten.

HONGER m. *Om uwen honger te boeten*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

HONIG m. *Als zy yverig den klaren honig vaten*, Hooft in Geraert van Velzen, *Met den honig van vermakelykheit*, Vondel voor Faëton.

HONK o. *Dit was het honk*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

HONT m. *Hekuba verandert in eenen hont*, Vondel in den Inhout van Ovidius Herscheppinge 13 boek. Genomen voor eenen stroom (want dezen naem voert ook een arm der Schelde ten westen van Zuitbevelant, voorby Vlissingen in zee stortende) is het by Hooft vr. *Zynde de Honte opgevaren*, in de Ned. Historien 369. Maer Antonides schynt door zyne zinspelinge het mannelyk geslacht te behouden in het 111 boek des Ytrooms:

En 't Schelde slaept geruyst op 't bassen van zyn' hont.

HOOFD o. *Het hoofd*, Hooft in de Ned. Hist. 7. *Voor 't hoofd geslagen*, Vondel in d'opdragt van Josef in Egipten. Men zegt ook *uit dien hoofde*, op de wyze van meer onzydige woorden, als alom getoont wordt,

HOOGTE v. *Aen de Pauzelyke hoogte*, Hooft in de Ned. Historien 27. *In de hoogte opvarende*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

HOOI o. *Op het hooi om den haert leggende*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

HOON m. *Hem eenigen hoon toe te dryven*, Hooft in de Ned. Historien 38. *D'ander besteent luide den hoon*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HOOP v. *Zy beveinsden de hope*, Hooft in de Ned. Historien 4. *Op deze hoop*, Vondel in d'opd. voor Lucifer. Voor *meenigte* genomen is het mannelyk: *De dwaesheit van den meesten hoop*, Hooft in de Ned. Historien 5. *Van den gemeenen hoop*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst.

HOP v. *Daer gy bittere hop plukte*, Vondel in in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Als dit woort eenen vogel betekent, is het mannelyk. *Tereus verkeerde in eenen hop*, Vondel in den Inh. van Ovidius Hersch. 6 boek.

HOREN m. *Wong hem den slinker horen af*, Vondel in den Inhout voor Herkules in Trachin.

HOU m. *Daer zy den vollen hou zouden vinden*, Hooft in de Ned. Historien 5.

HOUT o. *Het hout, waer van deze vloot gebout wert*, Vondel in den Inhout van het 8 b. der Eneade. Ook genomen voor een bosch, dat een plaets vol hout is. Dus zegt men qualyk, *In den Haerlemmer Hout: Zy wandelen in den Hout*, enz. Want dat dit woort uitgesproken wort met dezen artikel, beeld ik my in daer van daen te komen, dat men het in de onrechte naemvallen gebruikt heeft op de wyze van meer onzydige woorden,
Het

Het vermaek van den Houte, en *het vermaek van het Hout*. Hoedanige voorbeelden wy hebben aengetekent, als *van den Ryke*, *van den bloede*, *van den bylde*, *uit dien hoofde* enz. Altyt Hooft fchynt dit te stemmen, daer hy in Tacitus 2 boek dusfchryft: *De slagarde had het voorste van den Houte in*. De Ridder Jakob Kats en Daniel Heins gebruiken het ook onz. in hunne Nederduitsche gedichten. Kats: *Wilje een lyfter uit het hout?* Heins:

*Ik ging heele dagen dwalen
In het Hout, dat aen den kant
Van den Hage staet geplant.*

dat ik alleen bybreng, om te toonen dat men overlang dus gesproken heeft.

HOUWER m. *'K had nu door Meesters laft den houwer opgesteken*, Vondel in Peter en Pauwels. Het is hier mede als met het woort WA E J E R : dat men nazien kan.

HUIF v. *Met de huid*, Vondel in de Bespiegel. 4 boek p. 129.

HUIJ v. *Met vette huy*, Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

HUIK v. *Onder de enkele huik*, Hooft in de Ned. Historien §19.

HUIS o. *Het huis*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

HUISRAEDT m. *Onder diergelyken zinnelyken huisraedt*, Vondel in d'opdragt van Josef in Dothan.

HUIT v. *De dingen door de huid zien*, Hooft

in Tacitus 5 boek. *Dat het zwarte bloot by de huus nederloopt*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

HULK v. *Zy bragten 't met de hulk zeer na aen den dyk*, Hooft in de Ned. Historien 449. *Eens eenig roer regeert de hulk*, Vondel in de Beïpiegelingen 2 boek.

HULP v. *Voor alle hulpe*, Hooft in de Ned. Historien 10. *Ik verzoek uw hulp*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

HUT v. *Zy byzelden de hut in top*, Hooft in de Ned. Historien 317. *Zal ik myn' arme hut wederzien*, Vondel in Virg. eerste Herderskout.

HUWLIJK o. *Dat hy 't huwlyk ongeraden vont*, Hooft in de Ned. Historien 34. *Die het huwlyk zocht door te dryven*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

I.

JAER o. *Het jaer der verlossinge*, Vondel voor Adam in Ballingschap.

JAERGETYDE o. *Dit heiligh jaergetyde*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

JAGT v. *Op de jagt afgedwaelt*, Hooft in den Inhout van Granida. *In zyn boek van de jagt*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Genomen voor een vaertuigh is het onzydigh.

JAK o. *Dit fraei jak*, Hooft in de Historie van de Medicis p. 18.

JAMMER o. *D'oirzaek van het groote jammer*, Vondel in d'opdragt van Josef in Dothan.

JASPIS

JASPIS m. *Van geelen jaspis*, Vondel in Virg! 4 b. der Eneade.

IBER, een rivier, m. *Den Iber voor altoos dienz voem te laten*, Vondel in de Begroetinge van Frederik Henrik p. 106.

JEUGT v. *Het groenſte zyner jeugt*, Hooft in de Ned. Historien 2. *Naer de Trojaenſche jeugt*, Vondel in den Inhoud van het 7 b. der Eneade.

JICHT of **GICHT** v. *Om zyne jicht*, Hooft in de Ned. Historien 14.

IJ, een rivier voor Amsterdam, o. *Aen de Ooſt-zyde en den oever van 't Y*, Hooft in de Ned. Hiſt. 64. *In zuiderzee verdrinkt het Y*, Vondel voor Antonides Yſtroom.

IJL v. *In alle yl*, Hooft in de Ned. Historien 29. *In aller yl*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

IJSSEL, een rivier, v. *Over de Yſſel*, Hooft in de Ned. Historien 590. Dit volgt ook Moonen. De nieuwſte Spraekkunſtſchryver melt 'er niet van. Ik houde het voor mannelyk.

IJVER m. *Om den yver te ſtyven*, Hooft in de Ned. Historien 9. *In wven eerſten yver*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunſt.

IJVOIR o. *Het yvoir*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

IJZER o. *Het yzer*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten. Zoo ook alle namen van metalen. **HOEFIJZER** behout dit geſlacht; *Het hoefyzer vertrappelt den gront*, Vondel in Virgil 8 b. der Eneade.

INBOEDEL m. *Het dierbaerſt van den inboedel*, Hooft in de Ned. Historien 104.

IN-

INBORST v. *Hebbende de beste kennis van de inborst*, Hooft in de Ned. Historien 127. Doch in Tacitus p. 32. staet dit woort in 't mann. geslacht : *Dat hy van burgerlyken inborst was*. En dit schynt my beter : schoon Vondel het ook vr. heeft in Horatius IV b. 4 Lierzangh. *De ondeugden onteeren de goede inborst*.

INBREK m. *Met een' schielyken inbrek*, Hooft in Tacitus I boek. Zoo ook AFBREK. Doch Vondel zegt INBREUK in 't zelve geslacht, *Sleepte met zich dien bloedigen inbreuk*, in d'opdragt van Zungchin.

INGEWAND o. *Het ingewand verladen met twist*, Hooft in de Ned. Historien 16. *Het ingewand der aerde*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

INHAM m. *In eenen diepen inham*, Vondel in Virgilius I boek der Eneade.

INHOUD m. *Een antwoord van dezen inhoud*, Hooft in de Ned. Historien 42. Maer men gebruikt het ook o. *Uit het inhoud*, Hooft in de Ned. Histor. 1188. *Het inhoud van dit Treurspel*, Vondel in den Inh. van David in ballingsc. en zoo heeft hy 't ook in de vertaelde getuigenisse van A. Gellius voor Elektra. Ik zou 't eerste kiezen : het zy het waerlyk mannel. is, het zy het, als onzydigh, gestelt worde voor *inhoude*, naer den aert der onzydige woorden, *van dezen inhoude*.

INRIDT m. *Zyn' Hoogheit deed alzoo haren inridt*, Hooft in de Ned. Historien 807.

INTREDE v. *Drong op gewapende intree*, Hooft in de Ned. Historien 485. Naer myn gevoelen ook is dit woort van het vrouwlyk geslacht. Doch

Doch Vondel verkort het, en gebruikt het in 't mannelyk. *Den grooten intré om prys te vieren*, in 't Berecht voor Salomon.

INVAL m. Zie VAL.

INVOER m. *Tot nieuwen invoer*, Hooft in de Ned. Historien 567.

INZICHT o. *Tegens het inzicht*, Hooft in de Nederl. Historien 35. *Beneffens dit inzicht*, Vondel in d'opdragt van Gysbrecht van Amstel.

JORDAEN, een rivier in Kanaan, v. *Aen den oever der Jordane*, Vondel in d'opdragt der Gebroeders.

JOUW, een woort dat men in 't beschimpen van iemand met kryten en roepen gebruikt, waer van men heeft *uitjouwen*, v. *Daer op schreeuden de soldaten een lange jouw, van de vesten*, Hooft in de Ned. Historien 766.

ISER, een rivier, v. *Tot in de Iser*, Hooft in de Ned. Historien 161.

ISTER, een rivier, voerende nu den naem van Donau, m. *Langs den wederspannigen Ister*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

JUK o. *Het juk der slavernye*, Hooft in de Ned. Historien 30. Dit zelve exempel heeft Vondel ook in den Inhout van Jephtha.

KABINET o. 'K ontsluit het kabinet, Hooft in den brief van Men. aan Helena: *In't hemelsch kabinet der geesten*, Vondel in de *Bespiegelingen* pag. 39.

KABELJAEU m. *Nocht zich schamende eenen Kabbeljaeu tot tweeentwintigh gulden te betalen*, Hooft in de *Ned. Historien* 1160. Dit stemt ook Antonides, die hem eenen watervorst noemt, in het eerste boek des *Yfrooms*:

*Dan zal de Kabbeljaeu, een watervorst geboren,
Met liefflyk voedsel weér uw oog en mont bekoren.*

KAEDE v. *De weghwyzer voorruitgetrokken om zekere kaede door te steken, ging daer nevens leggen slapen*, Hooft in de *Ned. Historien* 374.

KAEI v. *Te Antwerpen aen de kaei gesloten*; Hooft in de *Ned. Historien* 307. *Of buppele op myn Keulsche kaei*, Vondel in den *Rynstroom*.

KAEK v. *Op de kaek te zetten*, Hooft in den 22 brief. Ook in de betekenis van een wang, by Vondel in *Ovid. Herscheppinge* 15 boek.

*Hy schreide; en ook Heleen, nu dor en schor van wangen,
Moest weenen, toen ze zwak in haren ouden dagh,
De rimpels op de kaek in beek en spiegel zagh.*

KAEP v. *Aen de Kaep*, Vondel in den *Inhout van Herkules in Trachin*.

KAERS

KAERS v. *By de kaers arbeiden*, Vondel in Virg. I b. der Lantgedichten.

KAES v. *Hoewel ik vette kaes perste*, Vondel in Virg. I Herderskout.

KAF o. *Het lichte kaf*, Vondel in Virg. I b. der Lantgedichten.

KAIJ of **KEIJ** m. *Met eenen kay getroffen*, Vondel in 't berecht voor Salomon.

KAJUIT v. *In de kajuit*, Hooft in den brief van Men. aen Helena. By Vondel in den Lof der Zeevaert pag. 152 staet: *De wachter van 't kajuit*, daer beter ware, *De wachter der kajuit*, gelyk even te voren, *De stuurplecht*, *de kajuit*.

KALANDER v. *De kalander legt hier haer granen*, Vondel in Virg. I b. der Lantgedichten.

KALF o. *Die een groot kalf verbeter heeft*, Vondel in Virg. II b. der Eneade.

KALMTE v. *De kalmte te verwachten*, Hooft in de Ned. Historien 1176.

KAM m. en v. Want Hooft zegt in de Ned. Historien 54. *Don Johan vermat zich Matthias en de Lantzaten over eene kam te scheeren*. Ook p. 215. *Waer by de stad Montvoort en d'Edelen over een zelve kam geschoren werden*, Vondel in tegendeel in Virgil. 7 b. der Eneade: *Op den driedubbelden kam*. Met wien het Moonen hout.

KAMER v. *Daer Burgermeesters hunne kamer hebben*, Hooft in de Ned. Historien 57. *Onder in de kamer*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

KAMP m. *In eenen kamp vol boomen*, Hooft in de Ned. Historien 767.

KAM-

KAMPANJE v. *Eneas lagh en sliiep op de hoogge kampanje*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

KAN v. *In de kan*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers pag. 26.

KANDELAER m. *De kaers op den kandelaer*, Hooft in den 59sten brief. *Op eenen kandelaer*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke pag. 15.

KANS v. *De Lantvoogdes de kans aen 't keeren ziende*, Hooft in de Ned. Historien 124. *Ziet anderen die kans af*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

KANT m. *Op den kant*, Hooft in de Ned Hist. 10. *Zyn party hem nu van dezen, nu van dien kant beloerende*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

KANTEEL m. *Hoe Keizer en Paus zoo be-roit van gelde waren, dat zy eerder 't laetste verquisten zouden, dan eenen kanteel der vesten inkrygen*, Hooft in de Historie van de Medicis pag. 16.

KAP v. *Op de kap te laten vallen*, Hooft in de Ned. Historien 34. die echter dit woort in de beteknisse van vrouwelyk hooftsieraet, in het onzydige geslacht gebruikt in Geraert van Velzen:

Myn sluier en het kap noch wat verschikt zyn moesten.

KAPPEL v. *Tot de Kappel*, Hooft in Tacitus 12 boek. *Dat die van Eolie Palamedes eene Kappel toewydden*, Vondel in 't berecht voor Palamedes.

KAR v. *Zoolang de morgenstar de kar der zonne opwekken koom*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 4 boek pag. 122.

KARBONKEL m. *Eenen karbonkel in 't voorhoofd voeren*, Vondel voor Hekuba.

KAR-

KARKANT m. *Of zy haren karkant verkogt hadde*, Hooft in Tacit. 16 boek. *Behalven dit nogh eenen scepter , en eenen karkant van paerlen , Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.*

KARROS v. *Tusschen de karros en de winkels*, Hooft in Henr. den Grooten. *Rydt in de karros*, Vondel in Horatius 4 Toezang.

KAS v. *Hy scheen de kas berooit te willen maken*, Hooft in de Ned. Historien 469.

KAT, een Krygswoord, v. *Hy stichtte op't verlaten ravelyn een platte kat van zakken vol aerde*, Hooft in de Ned. Historien 302. Zoo is 't ook in de betekenis van een dier.

KATTOEN o. *Het dunne kattoen*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

KEEL v. *Schulden zoo hoogh loopende, datze ons aen de keele komen*, Hooft in de Ned. Historien 49. *Spant de keel niet uit hare kracht*, Vondel in d'Aenleidinge ter Ned. Dichtkunst.

KEER m. *Nam schielyk zynen keer*, Hooft in de Ned. Historien 10. *In wat gewest Merkuur zynen keer neme*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten. Maer men zegt gemeenlyk: *Dit of dat scheidt my zoo veel in de keer*. En zoo vint men 't by Hooft in de Ned. Historien 932. *Wat ons haer voorstant of vyantschap in de keer wilde schelen*.

KEIZERDOM o. *Tot het keizerdom*, Vondel in d'Opdragt van Lucifer. Van dit geslacht zyn de woorden van dezen uitgang, die eene meenigte beteken, als *Menschdom, Burgerdom, Engelsdom*; hoewel *Keizerdom* hier genomen wort voor de Keizerlyke waerdigheid.

KELDER m. *In eenen donkeren kelder*, Hooft in de Ned. Historien 30. *Gy moet den Falernischen kelder niet braveren*, Vondel in Virg. 2 b. der Langg.

KELK m. *Ten zy ik diem kalk drinke*, Vondel voor de Batavische Gebroeders.

KENNIP m. *De Spaanschen*, *zich diemende van den kennip*, Hooft in de Ned. Historien 434.

KERF v. *Uit de kerf gaende*, Hooft in den 17 brief. *Uit alle kerve*, in Tacit. pag. 91.

KERK v. *De Gaestelykheit maekte de kerk tot een argermis*, Hooft in de Ned. Historien 5. *De Vaders der oude kerke*, Vondel in den Inh. voor Lucifer.

KERKER m. *Uit den kerker*, Hooft in de Ned. Historien 30. *In den kerker*, Vondel in d'Opdragt van Noah. Zoo ook in zyn Toneelschild p. 6. *Men ziet Petrus in den kerker*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerd. p. 18. Dit woort leit Oudaen af van het Latynsch woort *Carcer*, in de Roomsche Mogenheit 266. Maer dewyl ik hier in van hem verschille, moet ik in 't voorbygaen zeggen dat de rechte oorsprongh te zien is in het Gothilch Euangeli, waer in men leeft het woort **KARKAR**, waer aen ons Duitsch nader komt. Want het verschilt niet van *Kerker*, niet meer zeker dan *Kaizar* (gelyk Hooft en anderen schryven) verschilt van *Keizer*.

KERN v. *Om den smaek van de kern*, Vondel in de voorr. voor Ovidius.

KETEL m. *Terwyl het wyf den haeten ketel schuimt*, Vondel in Virg. 1 b. der Langgedichten.

KETEN v. *Hy strykt hem een bloedige keten van den hals*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien.
Gelyk

Gelyk de eerste schakel eene lange keten vaststeekt, Vondel in 't Berecht voor Adam.

KEUKE v. *Achter door de keuke*, Hooft in de Ned. Historien 135.

KEUR v. *Om de keur op hem te doen vallen*; Hooft in de Ned. Historien 3.

KIEL v. *De koopman kalfatert zyn lekke kiel*, Vondel in Horat. 1 b. der Lierzangen.

KIES v. *Den leeu de kies ontrukken*, Vondel in Davids 57 Harpzang.

KIEUW v. *Uit zyne kieuw*, Vondel in zyn Gedicht, De vrye Zeevaert.

KIJF v. *Der Staten magt in de kyve stellen*, Hooft in de Ned. Historien 1188: *Daer zyn plaetsen genoegh uit de kyf*, Dezelve in den 59 brief. Men zegt ook, *Die zaak is buiten kyf*, dat is, *Daer is niets tegen te zeggen*. Dogh. deze spreekwys gevalt my niet.

KIL m. *Vlietende met eenen doorgaenden kil*, Hooft in Tacitus 2 boek. Maer Vondel stelt het vrouwlyk: *De zon kookte de kil der halle vlieten*, in Virg. 4 b. der Lantgedichten. En zoo ook in Horatius III b. 29. Lierzang. *Die met zyne kil in de zee loopt*. Zelf Hooft in de Ned. Historien 307. *Als de stroom een nieuwe kil gemaekt had*; en zoo ook elders. Waerom ik gisse dat 'er een drukfout is in de plaets van Tacitus.

KIM v. *Benede de kim*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KIN v. *Toen sneed Ryhoove hem een lok van de kin*, Hooft in de Ned. Historien 605. *Van de kin op de schenen*, Vondel in Virg 3 b. der Lantgedichten.

KINT o. *Waer in het kint lag*, Vondel in 't be-
recht voor Salomon.

KIST v. *Bet dan drie voeten boogh steeg 't water
in de kerke tot Schevelinge, en haerd 'er zilk een
kracht, dat het een zwaere kist van yzer omsmeet*,
Hooft in de Ned. Historien 217. *Een ander lichaem
in de kist*, Vondel in 't Zeemagazyn pag. 268.

KISTJE o. *Het rieten kistje*, Vondel in 't
berecht voor Salomoneus. Dus zyn (gelyk
alom blyken kan) alle de namen van verminde-
ring, zelfs die der sexen ingesloten, als *het man-
neken, het vroutje, het boekje, het doekje, het
koekje*.

KLADDE v. *Deze kladde uitwischen*, Hooft
in Tactus 1 Jaerboek.

KLAIJ o. of v. *Die het klay affspoelt*, Vondel
in Virg. 1 Herderskout. *De nieuwe klay*, in Virg.
1 boek der Lantgedichten. Op dezelve plaats p. 33.
Opdat het steken der zomerzonne de klay kooke. Welk
laetste ik voor best zoude keuren.

KLANK m. *De langkheit van den klank*,
Vondel in het Berecht over de Mispellinge. By
Hooft vinde ik het vrouwlyk in de Historie van de
Medicis p. 8. *Door de klank zyner fame*. Ook in de
N. Historien 522. *Om hem de quade klank te vertoonen*.
Maer ik volg lieft Vondel. Men leze ook de Spræk-
kunst van Moonen.

KLAP m. *Ydelen klap te boek slaen*, Hooft in de
Ned. Historien 91. *Wech met dien zotten klap*,
Vondel in Hekuba pag. 31.

KLAVER v. *In groene klaver*, Vondel in Virg.
1 Herderskout.

KLEED

KLEED o. *Het hairen kleed*, Hooft in de Ned. Historien 6. *Waer. over by het kleed ten beste gaf*, Vondel voor Josef in Egipten.

KLEM m. *Was 't werk zynen klemquyt*, Hooft in de Ned. Historien 36. Maer in zynen 180 brief heeft hy het vroulyk, *Zonder 't welke alle hant de klem quyt is*. En zoo is 't ook by Vondel in den 33 Harpzang. *Toen myne ziel was in de klem*. Onzydigh luit het allervremst : gelyk het my in Oudaens Roomsche Mogentheit byster voorkomt. Want daer zegt hy pag 65. *Het klem der regering*.

KLEPEL m. *Als by den dooden met den klepel dus besluit*, Vondel in Ovid. Herscheppinge 11. boek.

KLEUR o. *Zy kreeg 't eene kleur op 't ander*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Ik kan dit niet goet vinden. Men moet zeggen, *d'eene kleur op d'andere*. Dit stemt ook Moonen, die in zyne Spraekkunst te zien is.

KLIF o. *Aen de zyde van 't klif*, Hooft in Tacitus 3 boek der Historien.

KLIMOP o. *Staetzuchtigen slagten het klimop*, Vondel voor de Geb. van Th. Dit woort, een naem van een kruut, gesproten uit den aert van het zelve, is eigentlyk geen zelfstandigh woort, maer samengesteld uit een werkwoort, en het deeltje *op*, zoodat het is KLIM OP; hoedanige woorden, gelyk in andere talen, van het onzydige geslacht zyn, Zoo zeggen de Latynen,

Vix illud potui dicere triste vale.

Ter naeuwernoot zeide ik het allerlaetst vaer wel,

dat onze Antonides nagevolgt heeft in zynen Ytroom:

*Daerze moe rinkinkens zich vast scheep
Begeven, en gesiert met purper en oranje.
Het allerlaetst vaerwel afroepen van 't kampanje.*

KLING v. *Die de blanke kling in de vuist had,* Hooft in de Historie van de Medicis pag. 34. *Met zyn uitgerukte kling,* Vondel in Virgilius 9 b. der Eneade.

KLINK m. *Thrasea had den klink gekregen,* Hooft in Tacitus 3 boek der Historien. Vondel zegt in het andere geslacht by Horatius in den 25 Lierzang: *De dear, die den meesten tyd op de klink stond.* En in deze laetste betekenis is het vrouwelyk.

KLIP v. *Van de klip affmyten,* Hooft in d'opdr. der Ned. Historien. *Van de klippe,* Vondel in den Inh. van Edipus.

KLIS m. *Die aenhangt eenen klis van zwaricheen,* Hooft in Geraert van Velzen.

KLOK v. *Met de klok wapen te kleppen,* Hooft in de Ned. Historien 118. *Hy stak zulk eene afsgrifelyke klok op,* Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

KLOMP m. *Met eenen klomp zwart pek,* Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KLONT Met zandige klonte bestroit, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

KLOOF v. *Om een vruchtbare ente in de kloof te zetten,* Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

KLOOT

KLOOT m. Dit blykt aen de woorden hier van samengelascht, als *werrelkloot*, *aerdkloot*. *Die den ganschen werrelkloot omtrok*, Vondel in d'opdr. der Leeuwendalers. *Onder den aerdkloot*, in 't 4 boek der Lantgedichten. Schoon het vroulyk is by Hooft in de Ned. Historien 80. *Met een haute kloot*.

KLOP v. *Deze heeft de klop der aderen betast*, Hooft in Tacitus pag. 163.

KLOS m. *De tepel met den klas*, Vondel in het 2 deel zynen Poëzy.

KLUFT v. *Onder elke kluft*, Vondel in Virg. 10 b. der Eneade.

KLUWEN o. *Om aen 't kluwen te raken*, Hooft in de Ned. Historien 59. *Dedael bestelde Theseus het kluwen*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

KNEEP v. *Dat de Hoofstfluiden de kneep der oorloge zwaerlyk uitstaen zouden*, Hooft in Tacitus 4 boek der Historien.

KNEPPEL m. *Den tienden man met den kneppel dooden*, Hooft in Tacitus 3 boek.

KNIE v. *De agtbaerheit der regeringe op de knie helpen*, Hooft in de Ned. Historien 180. *Met zyne knie tegens de aerde*, Vondel in Virg. 12 boek der Eneade.

KNIJF o. *'T welk hem 't knyf in de vuist gedruwt waer*, Hooft in de Ned. Historien 485.

KNIK m. *Het heir, 't welk dezen knik der zaken voor geen en aenvang van overbant wist aen te nemen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 90.

KNODS v. *Met een kwastige knods gewapent,* Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

KNOOP m. *In den knoop van haer bair,* Hooft in Tacitus 3 boek. *Van den knoop der ondertrouwe,* Vondel voor den brief van Lucyë.

KNOP m. *Zoo moet geen storm den knop bederven,* Vondel in Ovid. Herfcheppinge 14 boek.

KOE v. *Zy hebben de koe by de hoornen,* Hooft in de Ned. Historien 231. *Ik zal dees jonge koe opzetten,* Vondel in Virg. 3 Herderskout.

KOEGEL of **KOGEL** m. *Maar als by boven den koegel was,* Hooft in de Ned. Historien 14. *Het loot van eene koegel,* Vondel in Ovidius Herfcheppinge, daer het vroulyk is.

KOEK m. *Gy moet u met dezen koek vrolyk maken,* Vondel in Virg 7 Herderskout.

KOELTE v. *Met een wakkere koelte,* Vondel in Virgil 3 b. der Eneade.

KOERS m. *Waer wy onzen koers zullen zetten,* Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

KOETS v. *Ziet gy die ryke koets,* Hooft in 't Bruilofst. op Reael. *Voor de koets te spannen,* Vondel in Horatius 16 Lierzang.

KOG v. *Vrankryk en Nederlant plagten aen eene kog te reden,* Hooft in de Nederl. Historien 972.

KOKER m. *Toen rukken die van Barlemont het zinkroer uit den koker,* Hooft in de Ned. Historien 516. *Trek eenen pyl uit den koker,* Vondel in Virg. 11 der Eneade.

KOLDER m. *Hy schoot zynen kolder uit,* Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

KOLF

KOLF v. *Met een ruwe kolf in de vuist*; Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

KOLOM v. *Tegens een vreesfelyke kolom*; Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

KOMEET v. *Het verschynen eener ysselyke komete*; Hooft in de Nederl. Historien 546.

KOMMER m. *Dat zy hem dezen kommer wyten mogt*; Hooft in de Ned. Historien 107. Ook 733. *Den kommer der Nederlanderen kon men niemant toeschryven, dan alleen den Raat van Spanje.*

KOMPAS o. *De pen van 't kompas*; Hooft in den 103 brief. *'T kompas kanze brengen door ongebaenden plas*; Vondel in de Zeevaert pag. 158.

KOMST v. *Om de komst van de Lantrvoogdesse te vorderen*; Hooft in de Ned. Historien 85. *Met de komste*; Vondel voor Josef in 't Hof.

KONING. Zie AËNBIEDING.

KONST v. *Naer de konst*; Hooft in d'Opdr. der Nederl. Historien. *Door hulp van de kunst*; Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunde. Dusdanige namen toelatende de *e* in den noemer van 't enkel getal (want men zegt ook *konste*) zyn van 't vrouw. geslagt: gelyk Hooft daer van de bepalinge gegeven heeft in de XIII Waerneming; te vinden voor den eersten druk van dit boekje, daer meer dusdanige woorden, *jonste, beede, reede, zede*, enz. zyn aengetogen.

KOOI v. *Door de kooi der slavernye booren*; Hooft in de Ned. Historien 542. *In de kooi*; Hooft in Geeraert van Velzen. Vondel ook in Virgilius 7 Herderskout.

KQOL v. *Het sop is de kool niet waerd*; Hooft

in den 10 brief. Ook genomen voor vuur, *Met kruipende kool*, Hooft in de Ned. Historien 714.

KOON v. *De suikere koon van een dochter te kussen*, Vondel in de Bruiloftgedigten pag. 769.

KOOP m. *Door overeenstemmen van Italie, dat den koop versaeide*, Hooft in Tacitus 3 boek der Historien. *Laet schoonvader en schaanzoon op dien koop vry paren*, Vondel in Virg. 7 b. der Eneade.

KOOR o. *In 't koor*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 13. *Uit het koor*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

KOORD v. *Zy kregen aen hunne koorde*, Hooft in de Ned. Historien 38. *De berder sloegh bet eene koorde door de vreten*, Vondel voor Edipus.

KOORTS v. *Overleeden aen een brandende koorts*, Hooft in de Ned. Historien 9. *In brenne razende koortse*, Vondel in d'Aenleid. ter Ned. Dichtkunst.

KOP m. *Alva doet hem by den kop grypen*, Hooft in de Ned. Historien 202. *Den kop in de lucht stekende*, Vondel in den Inhoud voor Adam in Ballingschap. Ook genomen voor een drinkvat, *Uit eenen gouden kop te drinken*. Dat ook Vondel heeft in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

KOREN o. *Hier benevens sloegh het koren zeer op*, Hooft in de Ned. Historien 834. *Het koren*, Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten.

KORF m. *Binnen den korf*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

KORK o. *In ruig kork gewonden*, Vondel in Virg. 11 b. der Eneade.

KORNET v. *Juliaen Romero ontbiet de kornet van*

van *Mendosa*, Hooft in de Ned. Historien 462;
Onder de Trojaensche kornet, Vondel in d'opdragt van
 Adonias.

~~KORST~~ v. *Alzoo zy door de korst heen stapten*;
 Hooft in de Ned. Historien 309. *Met een harde
 korst begrbejen*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantge-
 dichten.

KORTOU, of, als anderen schryven,
 KARTOU, *Onder de krakende kortou*, Vondel in
 de Bespiegelingen pag. 180.

KOSSEM m. *Hy streelt den kosssem*, Vondel in
 Ovidius *Herscheppinge* 7 boek.

KOST m. *Op den gewonnen kost noodigen*,
 Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten. Dogh
 Hooft zegt in den 21 brief, *Meer smaex vinden in
 d'oude kost*.

KOU, anders KOY, v.

*Wat vraet zout nu verwaten
 Een' vogel eten, dien hy aesde in zyne kou?*

Vondel in 't 15 boek van Ovidius *Herscheppinge*.

KOUDE v. *Tegens de koude*, Hooft in de Ned.
 Historien 613. *Voor de koude*, Vondel in Virg. 7
 Herderskout.

KOUT m. *Van gemeenen kout afgescheiden zyn*;
 Vondel in den Inhout van Jephta. Echter schynt
 hy het ook vroulyk te nemen in het einde van Virg.
 1 b. der Eneade, daer hy dus spreekt: *D'ongelukkige
 Dido brogt mede den nacht over met alderhande kout*;
 of 't moft (wie weet?) een drukfeil zyn. Maer
 Hooft heeft in de Ned. Historien pag. 831: *In ge-
 meenzame*

meenzame kout; en pag. 837. Door *gedurige kout*.

KOUTER o. *Het kouter*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedigten.

KRACHT v. *Met schier onweerstandelyke kracht*, Hooft in d'opdragt der Nederl. Historien. *Spant de keel niet uit haere kracht*, Vondel in d'Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

KRAEG m. *Naer den kraeg*, Vondel in Pala-medes pag. 52.

KRAEI v. *Dan vangt hy eenen haes, of overzeesche kraai*, Vondel in Horatius 2 Toezang.

KRAEM v. *Dat het tyt was de kraem op te breken*, Hooft in de Ned. Historien 101. Huigens zegt in zyn gedicht voor Westerbaens Okkenburgh, *In 't kraem te leggen*, dat een byster ongeluit is. Nogh vinde ik het in de Invallende gedachten van Kats: *Ik stont een wyl ontrent het kraem*. Ook in Dekkers Lof der Geltzucht, niet verre van het einde:

*Dit gansche poppekraem getast op eenen hoop
Staet voor myn munte veil.*

'T is ook by Oudaen in de Roomsche Mogentheit pag. 308.

*De teedere erfgenaem
Verschrikt en stuipt en nygt voor 't opgeschikte kraem.*

KRAEN, een vogel, v. *Het kost een Strymonische kraen treffen*, Vondel in Virgilius 11 b. der Eneade.

KRAK

KRAK m. *'T uitheemsch geweld en trouloosheit der bontgenooten hadden den Roomschen Staet byna eenen krak gegeven, Hooft in Tacitus 3 boek der Historien. Zietge niet dat de mast eenen krak wech heeft?* Horatius in zynen 14 Lierzang door Vondel vertaelt.

KRAKKEEL o. *In het krakkeel, Hooft in de Ned. Historien 6. Naerdien het krakkeel aengroeide, Vondel in 't berecht voor Palamedes.*

KRAMP v. *Zonder nieuwe kramp, Hooft in de Ned. Historien 501.*

KRANKTE v. *De krachtigheid der krankte, Hooft in Tacitus 2 Jaerboek.*

KRANS m. *Met den krans om 't hooft, Vondel in Virg. 6 Herderskout.*

KRAT o. *Op het krat van Doris wagen, Hooft in zyn Gezang, In het Idalisch dal enz.*

KREEFT m. *Voor den brandenden kreeft, Vondel in Virg. 6 Herderskout.*

KREEK v. *Mondragon bestond de kreek te sluiten met palen, Hooft in de Ned. Historien 445. Verlos my uit die kroke, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.*

KREET m. *Door dien kreet opgewekt, Vondel in Virgil. 3 boek der Eneade. Hooft gebruikt het vrouwelyk in den 70 brief. Naer de dagelyxe kreet.*

KREITS m. *In dezen kreits, Hooft in Henrik den Grooten pag. 98. De Maen, die om de maent haren kreits voltrekt, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.*

KREUK

KREUK v. *Met een' zelve kreuk*, Hooft in den 189 brief. *Indien het voorhoofd zet een wyze kreuk*, Vondel in de Roomse Lier.

KRIBBE v.

*Verwacht in uwen schoot het Drietal, dat van 't Oosten
Zich boog voor d'arme kribbe,*

Vondel in de Maegden.

KRIJG m. *Ten einde van dezen kryg*, Hooft in de Ned. Historien 20. *Uitkomst des krygs*, Vondel in den Inhoud van Virg. 2 boek der Eneade.

KRING m. *In eenen kring*, Vondel in Virg. 8 b. der Eneade.

KRITS m. *In zynen vollen krits*, Vondel in Lucifer pag. 55.

KROES m. *Als oft hy een' gouden kroes gestolen hadde*, Hooft in Tacitus pag. 326. *Hy brengt den vollen kroes*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedigten. Evenwel Hooft moet het twyffelagtigh geitelt hebben, dewyl hy in Tacitus ook pag. 107 duidelyk zegt: *Dat d'oude man d'ontfange kroes aen Drusus geleverd hebbe.*

KRONYK v. *Mogt het u beuren de kronyk van onze zwaaricheit aen te hooren*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

KROON v. *Zynde het den kroone te na*, Hooft in de Ned. Historien 1. *Die met kennisse de Kroon uitreiken*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst. *Adonias kapt het den hals, dat hy met looze lagen Salomon naer de kroon durft steken*, Volenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen p. 15.

KROOS

KROOS o. *Boven op het kroos*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 6 boek.

KROOST o. *De Dardanen kennen hunne voorouders aen het kroost*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

KROP m. *Dat hun dit leest in den krop stak*, Hooft in de Ned. Historien 64. *Paris oordeel stak haer nogh diep in den krop*, Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

KRUIK v. *Met de kruik*, Hooft in Bato. *Die den stroom uit zyne kruik giet*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

KRUIN v. *Van de kruin*, Hooft in de Ned. Historien 30. *De kruin om hoogh steken*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

KRUIS o. *Onder het kruis*, Vondel in d'opdr. van Maria Stuart.

KRUIT o. *De dieren in het kruit*, Hooft in 't 1 bedryf van Granida. *Door kracht van dit kruit*, Vondel in Virg. 8 Herderskout.

KRUL v. *Ik zie de krul in iemants neuze*, Hooft in zyn Gedigten.

KUDDE v. *Een schaep van de kudde*, Vondel in Virg. 3 Herderskout.

KUIF v. *Bekoort door deze kuis*, Vondel in de Bruilofrdigten pag. 680.

KUIL m. *Het lyk in eenen kuil te werpen*, Vondel in d'opdr. voor Jozef in Dothan.

KUIT v. *Een koegel, die de kuit quetste*, Hooft in de Ned. Historien 1087. *Verneemtxe flux hoe bout en schors de kuit beweaven*, Vondel in Ovidius Herscheppinge pag. 335.

KUNDE

KUNDE v. *Mits de kunde der plaetsen*; Hooft in Tacitus 6 boek. Het blykt ook uit **ONKUNDE**. *Over d'onkunde aen zynen Vader*, Vondel in het Berecht voor Faëton.

KUNST. Zie **KONST**.

KUS m. *Men zegt dat hy zyne gemalinne eenen kus afgeslagen hebbe*, Vondel in Horatius III boek 5 Lierzang. Ook in de Bespiegelingen pag. 212. *Zoo wort de Heilant hier met eenen kus verraden*. By Hooft is 't vrouwelyk, *Na een' korte kus*, Hooft in Tacitus pag. 215.

KUSSEN o. *Op dat kussen te raken*, Hooft in de Ned. Historien 29. *Dees naer het kussen staende*, Vondel in Horatius III boek 1 Lierzang.

KUST v. *Hier toe geviel 't dat d'Onderamirael de kust aendeed*, Hooft in de Ned. Historien 14. *Aen de kust der oude Kureten*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

L.

LACH. Dit woort schynt twyffelachtig. *My staet het mannelyk geslacht met Vondel best aen, Mengt het bitter met eenen zoeten lach*, in Horatius 2 boek 16 Lierzang; dat ik ook van Moonen bevestigt vinde in zyne Spraekkunst. Hier van schynt Hooft te verschillen in zynen 139 brief: *Maer mogen z' al deur voor menschen, die de lach, een' eigenschap der menschelykheit verzaken?*

LADDER v. *Tegens 't beklimmen met de ladder*, Hooft in de Ned. Historien 9 *Aertsvader Jakob zaghe te Bethel in den droom eene ladder*, Vondel in zyn Toneelschild pag. 6.

LADDE

LADE v. *Het werk, geslagen met de lade,* Vondel in Ovidius Herscheppinge 6 boek.

LAEGTE v. *Uit de laegte,* Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

LAERS v. *Hy stampte met de laers,* Vondel in Zungchin 25.

LAGE v. *Van de lage behoort hebbende,* Hooft in Tacitus 14 boek. *Hy leit zich daer in de lage,* Vondel in den Inhout van Virg. 11 boek der Eneade.

LAK m. *Een nieuwen lak op den hals te werpen,* Vondel in Virgil. 2 b. der Eneade.

LAM o. *Dit onnoozel lam,* Vondel voor den brief van Agnes.

LAMP v. *In de brandende lamp,* Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

LANDOU v. *Over de omleggende landouwe,* Hooft in de Ned. Historien 31. *Men ziet de dorstige landou quynen,* Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroeders.

LANS v. *Farneze vat flux de lans in de vuist,* Hooft in de Ned. Historien 557.

LANT o. *In 't lant,* Hooft in de Ned. Histor. 12. *Het platte lant,* Vondel in d'opdragt van Adam in ballingschap. My lust in 't voorbygaen aen te merken, dat de laetste opsteller der Nederd. Spraekkunst zegt dat dit woordt den noemer in het meervouwig getal maekt *landeryen*: dat niet alleen stryft tegen de regelmatigheit (hoewel dat somtyts wel gebeurt) maer tegen alle voorbeelden. *Lant* maekt *landen*. En *landeryen*, gelyk de zaak spreekt, komt van *landery*. Die 't niet geloofst, zie Hooft na in

de Ned. Historien 267. *Tot dat zy in de landerye van Guise zouden gekomen zyn.*

LANTAERNE v. *Zy noemden hem een groote lantaerne zonder licht,* Hooft in de Ned. Historien 493.

LANTSCHAP o. *Over 't heele lantschap,* Hooft in de Ned. Historien 1179.

LASCH v. *De lasch uit Tacitus vergeten heb ik op 't einde von 't blat geklampt,* Hooft in den 54 brief. Ook voor een heimelyk gedeelte des lichaems, *In de schaft getroffen en de lasch,* Vondel in Ovidius Herscheppinge 12 boek.

LAST m. *Tot zulk eenen last,* Hooft in de Ned. Historien 3. Dus spreekt hy te regt. Ook pag. 105. *Gevraegt na hunnen last: maer t'onrecht, als hy daer op laet volgen: antwoordde d'een met een stoute leugen, datze daer was,* te weten de last voor dat hy daer was. Uit andere exempelen, doorgaens bygebracht, blykt dat hy zich verzint. *Met den last,* Vondel in d'opdragt voor Josef in 't Hof. By misbruik der kooplieden is het, voor een maet van graen genomen, onzydigh. En men dient hen te volgen, als men in zulk een geval verstaen wil zyn. Hooft in de Ned. Historien 1159. *De Rog quam ontrent achthondert guldens 't last te kosten.*

LASTER m. *Een flank van onafwisschelyken laster,* Hooft in de Ned. Historien 63.

LAURIER m. *Den laurier verdienende,* Vondel in den Inhoud van Virg. 4 Herderskout. Zoo is ook

LAUWER m. *Dees boom gelykt den lauwer,* Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

LEDE.

LEDEKANT v. *Uit de saffrane ledekant*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Dit volgt ook Moonen. Anderen zeggen *het ledekant*.

LEEM o. *Waer op eens van Antonio geantwoort was, dat hy zoo onderdanigh aen zyne Majesteit zou blyken, als 't leem aen de hant van den potbakker*, Hooft in de Ned. Historien 521. *Het taeje leem*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 9 boek.

LEEN o. *Het leen van zyne kroone*, Vondel in d'opdragt van David in ballingschap.

LEER v. *Tegens de Roomsche leere*, Hooft in de Ned. Historien 4. *In haere leere kan niets gevonden worden*, Vondel voor Adam.

LEEST v. *Ik ben van die leeft niet*, Hooft in de Ned. Historien 992. *Spreuken naer de leeft van elx lyf te passen*, Vondel voor Jephta.

LEEU m. *Eerst verscheurde hy eenen jongen brulenden leeu*, Vondel voor Samson.

LEEURIK m. *Scille verkeerde in eenen leenrik*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 8 boek.

LEGER o. *In 't leger gekomen*, Hooft in de Ned. Historien 12. *Wat gevaer het leger liep*, Vondel in den Inhout der Maegden.

LEIJ v. *Hy had een goede ley*, Hooft in de Ned. Historien 171. Ook genomen voor eenen stroom, *Over de Leye*, Dezelve 699.

LEK o. *Het Albaensche lek*, Vondel in Horatius iv boek 1 Lierzang. Maer voor een rivier, by ons bekend is het vroulyk. *Op de Lek*, Hooft in de Ned. Historien 256.

LEL v. *Zy gilt met haere lel*, Vondel in Ovid. Herscheppinge 3 boek.

LELI v. *Wanneerge met uw lip de leli leeft uit rozen*, Vondel in de Begroetinge van Frederik Henrik pag. 108.

LEMMER o. *Hy bint het Griexe lemmer op de zyde*, Vondel in Virgil. 2 b. der Eneade. Maer genomen voor een streek lants dus genoemt, is 't vr. *Uit de Lemmer*, Hooft in de Nederl. Historien 436.

LEMMET o. *Aen het lemmet*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

LENGTE v. *Omdat hy van wanstallige lengte was*, Hooft in de Ned. Historien 91. *In de lengte*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

LENTE v. *Tot de toekomende lente*, Hooft in de Ned. Historien 97. *In de lente van hun leven*, Vondel in d'opdragt van Josef in Egipten.

LERP v. *Om de slagen eener lerpe t'ontfangen*, Hooft in de Ned. Historien 231.

LES v. *Uit de lesse dezer punten*, Hooft in de Ned. Historien 348.

LETTER v. *Dat Uw E. de duistere letter wil indachtigh zyn*, Hooft in den 1 brief. *Met de letter*, Vondel in de Heerlykheit der Kerke pag 12.

LETTERGREEP v. *De klank der letter-greepe*, Vondel in 't Berecht over de Misspellinge.

LEVEN o. *Het heerlyk leven*, Hooft in de Ned. Historien 5. *Dit leven te versmaden*, Vondel in d'opdragt van Maria Stuart. Dit woort is eigentlyk een werkwoort. Zie GEVOELEN.

LEVER v. *De gier verlaet de lever van Tityus niet*, Vondel in Horatius III boek 4 Lierzang.

LEUGEN

LEUGEN v. *Dat het der leugene aen geen kundig luteken ontbrak*, Hooft in de Ned. Historien 423.

● **LICHAEM** o. *Dat gansche lichaem vervalt*, Hooft in de Ned. Historien 32. *Het lichaem gepynigt*, Vondel voor den brief van Sint Barber.

LICHT o. *Dat zy het licht vlooden*, Hooft in de Ned. Historien 87. *In het licht te brengen*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vrient.

LIDT *Het eerste lidt der Staten*, Hooft in de Ned. Historien 28.

LIEDT o. *Voor aen met plegtige pracht gaen de Papen, opzingende een heiligh liedt*, Hooft in de Ned. Historien 30. *Het onvolwrochte liedt*, Vondel in Virg. 9 Herderskout.

LIEFDE v. *Door de liefde*, Hooft in de Ned. Historien 26. *Uit blinde liefde*, Vondel ind' opd. voor Lucifer.

LIER v. *Muzyk onder de lier*, Vondel in Virg. 6 boek der Eneade.

LIEVEREI v. *Uitgestreken met deze lieverei*, Hooft in de Ned. Historien 605.

LIJ v. Dit wil ook een zelfstandigh woort zyn: ten minsten het wort zoo gebruikt. *De gemeente was byster in de ly*, Hooft in Tacitus 3 boek der Historien. Zie van dit woort den Zeeman van Winschoten.

LIJF o. *Dingen, die niet om het lyf hebben*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

LIJFTOCHT v. *Regel in 't rekken der lyftocht*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 92.

LIJK o. *Het lyk in eenen kuil te werpen*, Vondel in d'opdr. voor Jozef in Dothan.

LIJN v. *Aen hunne lyn te krygen*, Hooft in de Ned. Historien 25. *Daerna schotenze buiten de lyn*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

LIJNI v. *In rechte of byzydige lyni*, Hooft in de Ned. Historien 1020.

LIJNWAET o. als zynde, meen ik, zoo veel als *lyngewaedt*. *Bekleet met zuiver lywaet*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

LIJST v. *Een jagttrok met een geborduurde lyst*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade.

LINDE een boom, v. *Onder een groene linde*, Vondel in Horatius 1 b. 1 Lierzang.

LINGE v. *Leerdam op de Linge gelegen*, Hooft in de Ned. Historien 377.

LINNEN o. *Bekleet met dan waterblaeu linnen*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

LIP v. *Bytende op de lip*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 8 boek. Ook in de betekenis eener riviere, *Over de Lip*, Hooft in de Ned. Historien 702.

LIST v. *Gianibelli vergde zyn zinnen nieuwe list te verzieren*, Hooft in de Ned. Historien 1003.

LOEF v. *Het Spaensch voetvolk steekt het Fransche de loef af*, Hooft in den 52 brief. *Zoo krygt men, recht voor wint, de loef van zyn party*, Vondel in Adonias pag. 13.

LOF o. *Naer 't lof der Nassausche lauweren*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. Ook in de betekenis van pryzinge: *Van dit werk komt het voorneemste lof toe den yver des Heeren van Lokkegem*,
Dezelve

Dezelve in de Ned. Historien 27. Maer ook staet in Tacitus, door hem vertaelt, pag. 99: *Met eenere verbief hy den lof van Sejanus.* En dus spreekt ook Vondel (van wien men evenwel heeft HET LOF DER ZEEVAERT) in het Berecht voor Palamedes: *Zynen lof aen te roeren*; en met hem de beste der hedendaegse schryveren.

LOG o. *De Italianen rukten door 't log in,* Hooft in de Ned. Historien 1088. *Zy steekt de duimen in het log van wederzy,* Vondel in Ovidius Herscheppinge pag. 411.

LOIRE v. *De stroom der Loire,* Hooft in Henrik den Grooten pag. 156.

LOK v. *Men scheert ook baert en ruige lok,* Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedigten.

LOMMER v. *In de lommer,* Vondel in d'opdragt voor Adam in Balingschap.

LONDT v. *Met de bernende londt in de hant,* Hooft in de Ned. Historien 242.

LONG v. *Weshalven een pyl de long dootlyk quetste,* Vondel in Virg. 9 b. der Eneade.

LOOF o. Hier voor hebben wy zoo even gehadt LOF. *Het loof verciert de boomen,* Vondel in d'opdragt van Samson.

LOON m. *Tot eenen troostelyken loon,* Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Elders zegt hy met anderen, *het loon.*

LOOP m. *Door 't afkeeren van den gestadigen loop,* Hooft in Tacitus 4 boek. *Nadien hy den loop der zonne naspoorde,* Vondel voor Faëton. *Zy zetten 't flux ten lande in op den loop,* in Ovidius Herscheppinge 11 boek. *Dat heele mylen volx het zetten*

op den loop; in de Bespiegelingen pag. 9. Zoodat de artikel verkeert gestelt wort, als men zegt, *Hy is op de loop: hy heeft de loop*; dat elk in den mont heeft; zoo verre ook dat Hooft en Vondel zich ongevoeligh van dezen stroom hebben laten medesleepen. Hooft in de Ned. Historien pag. 8. *Kramers, zoetelaers staken op de loop*. Vondel in Virg. 2 b. der Eneade in de Historie van Laokoön; *Als hy op de loop geraekt*. Zoo ook in het 3 boek: *Toezetten wy het op de loop*.

LOOZE of LEUZE v. *Die juist de looze van hun niet halen*, Hooft in de Ned. Historien 36. *Zoo ras zy de leus hoorden*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

LOT o. *Van het toekomstige lot bewust*, Vondel in den Inhoud der Maegden. Zoo is ook NOODLOT. *By het Noodlot niet gezien*, Vondel in Virg 4 b. der Lantgedichten.

LOTERIJ. Zie ABDIJ.

LUCHT v. *Uit de letters der lucht Godts ongenate spellen*, Hooft in de Ned. Historien 45. *Den kop in de lucht stekende*, Vondel in de Aenleid. ter Ned. Dichtkunst. *De geestelyke boosheden in de lucht*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 17.

LUIM v. *Zy lagen stadigh op hunne luim*, Hooft in de Ned. Historien 317. *Met een even goede luim*, Vondel in den brief aen zynen afwez. Vrient.

LUISTER m. *De spraek verliest haren luister*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Digtkunst. *Van al dien aerdschen luister ontbloot*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 11.

LUIT

LUIT v. *Overmits Polymnia my op hare luit spelen laet*, Vondel in Horatius 1 Lierzang.

LUST. Dit stelt Hooft v. *T zy dat de Rechters hier een hunne lust geboet hebben*, in de Ned. Historien 26. Zoo gebruikt hy ook *onlust* in Henrik den Grooten pag. 165. *Door afkeer van de onlust*. Maer ik schryf liever met Vondel, *Zynen lust boeten*, in den brief aen zynen afw. Vrient. Nochtans zet deze **WELLUST** in het vr. geslacht in d'opdr. van David in ballingschap: *De korte wellust te genieten*. Ten zy het misschien een drukfeil is: want hy zegt in den Inhoud van Salomon, *Salomon schiepte zynen wellust in duizent Heidensche Vorstinnen*. En dus gebruikt hy, anders als Hooft, *onlust*, in den Inh. van Palamedes. *Zoo poogdenze dien onlust te voeden*. Zeker de Heer Moonen stelt *lust* wel duidelyk onder de woorden van 't mannelyk geslacht.

M.

MAEG v. *Het walgen der mage*, Vondel in Horatius 9 Toezang.

MAEGDOM m. *De aenslagh op den zoo dapperlyk verdadigden maegdom*, Hooft in de Ned. Historien 609. *Ten loon van haren geschaekten maegdom*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

MAEGSCHAP. Het is, dunkt my, vrouwel. Schoon Hooft het onzydigh stelt in Henrik den Grooten pag. 2. *Het maegschap van Eneas*. Dus zegt hy ook *het ballingschap*, gelyk op zyn plaets te zien is. Vondel ook stelt dit onzydigh in d'opdragt der Batavische Gebroeders. Anderen nemen 't,

zoo als 't valt, of onzijdigh of vrouwelyk. Men zie, wat de Heer Moonen zegt in de Spraekkunst.

MAEKELAER. Dit woort niet noodig aengeroot te worden, als behorende onder de ~~namen~~ van mannen, breng ik alleen by om in het voorbygaen te zeggen, dat het komt van **MAEKELÉN**, en niet van **MAEKEN**, niet anders als *Kaekelaer* komt van *Kaekelen*: het welk blykt aen het woort **MAEKELSTER**, by Hooft in de Ned. Histor. 1060 gebruikt, van het zelve werkwoord **MAEKELÉN** afkomstig, ook by Hooft gebruikt inden 133 brief: *Dat ik schyne gemaekelt te hebben; even als handelaer van handelen, en wandelaer van wandelen* komt. Zoodat omverre valt de vinding van sommige Maekelaers hier ter stede, die, ik weet niet op wiens voorgang, op de posten hunner deuren schryven niet **MAEKELAER**, maer **MAEKKLAER**; als of het zoo veel ware, als **MAEK DEN KOOP KLAER**. Hoe fraei luidt het dan, als men zegt: *Die man is een maek klaer: of daer woont een maek klaer?* wat my belangt, ik kan het zonder lachen niet lezen. Want wie schryft anders als *makelaer* buiten deze neuswyzen? Hooft in de Ned. Historien 725. *Twee Raedsmannen 's Hoofs van Utrecht hadden gediend tot makelaers dezer koopmanschappe.* En waer komt ook het woort *makelaerdy* by Hooft in de Ned. Historien 1035. anders van daen; waer voor deze menschen *klaermakery* zouden zeggen?

MAEL v. *Hy zal de derdemael zynen wapenroof ophangen*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. Dus is het als het, gelyk de Heer Moonen zegt,

ge-

genomen wort voor eene bepalinge des tydts. naer voor *maelyt* genomen aenvaerd het het onzydige geslacht.

• **MAELTIJDT.** Dit woordt wort vr. genomen. *Op eene maelyt*, Vondel in den Inh. van Edipus. **TYDT** nochtans is mannelyk. Waerom ik niet vat hoe het vrouwelyk geslacht hier is ingesloopen. Want *maelydt*, zoo ik 't wel hebbe, is niet anders dan de *tyt van te malen*, dat is, *eten*. Zoodat my de uitdrukking des Heeren Rotgans in zyne Boerekermis gevalt:

*Den maelydt, dien hy gaf aen zes of zeven vrinden,
En wat men at en dronk, zult gy in 't lietje vinden.*

MAEN v. *Die de wassende maene dede stilstaen*, Hooft in den 8 brief. *De borens zyner halve maene*, Vondel in d'opdragt van Josef in Dothan. *Versiert met die heldere mane en flikkerende starren*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 22.

MAENT v. *Op den zes en twintigsten der maent*, Hooft in de Ned. Historien 104. *Ten vierden dage der maent*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedigten.

MAERE v. *Op die maere*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Zoo ras Sages deze maere brengt*, Vondel in den Inhout van Virgilius 12 boek der Eneade.

MAES v. *Op de Maeze*, Hooft in de Ned. Historien 1166. *De stroomgodt van de Maeze*, Vondel in d'opdr. der Leeuwendalers.

MAET v. *Door 't nemen van de maete*, Hooft in de

de Ned. Historien 2. *De volkomenheit overtreft de maet*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunde.

MAGISTRAET is by Vondel m. Voor de Batav. Gebroeders: *Aen den Magistraet van Amsterdam*. By Hooft vr. in de Ned. Historien 255. *Van de Majestraet*. Ook 581. *Uit de Majestraet*. Nogh 230. *De Majestraet marde met antwoorden: thans ziet zy ook om een goet heenkomen*.

MAGT v. *Met alle hunne magt*, Hooft in de Ned. Historien 8. *Het stondt in de magt*, Vondel voor Adam in Ballingschap.

MAJESTEIT v. *Van de Majesteit*, Hooft in de Ned. Historien 4. *Aen uwe Keizerlyke Majesteit*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

MAIN, een rivier, v. *Aen d'oevers van de Main*, Vondel in de Keurgedigten.

MALUWE v. *In groene maluwe*, Vondel in Virg. 2 Herderskout.

MAM v. *Houdende Antwerpen voor de mildste mamme*, Hooft in de Ned. Historien 911.

MANDER, een vliet, v. *De brug, die over de Mander lagh*, Hooft in de Ned. Historien 699.

MANDT v. *Waer heenen met die mandt eieren?* Hooft in Henrik den Grooten 103.

MANGEL o. *De oirzaek van dit mangel*, Hoofte in de Ned. Historien 1001. *Om dit mangel te boeten*, Vondel in d'opdr. van Maria Stuart.

MANIER v. *Van de manier*, Hooft in de Ned. Historien 37. *Over de manier*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

MANKOP, een kruit, o. *Mankop, dat slaep*

slaep verwekt, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

MANTEL m. *Onder den mantel schuilen*, Hooft in de Ned. Historien 91. Zoo ook by Vondel, als blykt aen **DEK MANTEL**. *Met dezen dekmantel*, in Virgilius 1 b. der Eneade. *Dat priesterlyke sieraedt van den mantel der gerechtigheit*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 25.

MARIOLEIN v. *Op zachte mariolein*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

MARKT v. *Op de groote markt*, Hooft in de Ned. Historien 103. *De zon zal u de markt zetten*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Derhalven niet *het markt*: gelyk men te Groeningen spreekt.

MARMER o. *Het vlakke marmer*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

MARS v. *Het topzeil wort op de mars neergevelt*, Hooft in de Ned. Historien 370. *Gestegen in de mars*, Vondel in het 1 deel zyner Poëzy pag. 88.

MASKER o. *Hy worp nu 't masker daer heen*, Hooft in de Ned. Historien 1147.

MAST. By Vondel is dit m. *Men is bezigh om den mast op te zetten*, in Virgilius 5 boek der Eneade. By Hooft v. *Met de zeilen voor de mast*, in den 173 brief. Zoo ook in de Historien 17. *Voor de mast*.

MAT v. *De wilge bedsteê lach gedekt met eene mat*, Vondel in 't 8 boek van Ovidius Herschepp.

MEENIGTE v. *Door de groote meenigte*, Hooft in de Ned. Historien 9. *Op de meenigte*, Vondel in Virgilius: 7. Herderskout.

MÉER o. *Het meer barnde en bruischte*, Vondel in

in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Maer Hooft stelt het v. *In de meere zelf*, in Tacitus pag. 201. Dat my ongevoegelyk voorkomt, gelyk ook de dagelyxe straettael, *de Diemermeer, de Haerlemmermeer*, voor het *Diemermeer* enz.

MEESTERSCHAP v. *Onder uwe meesterfchap*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

MEISKEN o. *Een meisken zoo kintfch, dat het dikwyls vraegde*, Hooft in Tacitus 3 boek. *Dit zefstienjarigh boermeisken, overtreffende, in edelaerdigheit en moedt, zyn foort en ouderdom, verbeet zyn wee; en klaegd' het meer zynen ziele, dan zyn oogen*, Dezelve in de Ned. Historien 608.

MELK v. *Kannen, die van versche melk schuimen*, Vondel in Virg. 5 Herderskout.

MENSCH m. *Toen by den mensch geschapen zag*, Vondel voor Lucifer. *Vroumfch* wort echter onzydigh gebruikt.

MERG o. *Om zich met het merg der gemeente te mesten*, Hooft in de Ned. Historien 670. *Zoodra dit vier het merg ontvonkt*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten.

MERK o. Zie **OOGMERK**.

MES o. *Zy grypt een mes, en jaegt het hem door de ribben*, Hooft in de Ned. Historien 609. *Met het mes snyden*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

METAEL o. *Van het zelve metael*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Zoo zyn ook alle de namen van metael, *Gout, zilver, koper, tin*, enz.

MIDDEL o. *Het eerste middel*, Hooft in de Ned. Historien 121. Vondel ook in de Voorrede van

van zyn Treurspel, Josef in 't hof. Doch in d'Aen-
ter Ned. Dichtkunst staet, *door dien middel*, dat my
niet wel voorkomt, en gezegt schynt *door dien mid-
dele*, van welken uitgang wy hier en daer over de
onzydige naemwoorden gesproken hebben. In de
betekenisse van een gedeelte des lichaems is dit woort
by Vondel in Virg. 2 b. der Eneade van het vr. ge-
slacht: *Nadat zy zich om zyne middel slaen*. En zoo
houdt het ook Moonen in zyne Spraekkunst pag.
71.

MIEDE v. *Zal ik mynen vader deze miede
brengen*, Hooft in Tacitus 1 boek.

MIER v. *De mier, langs haer smal pãdt loopende*,
Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

MIJN v. *Alhoewelze nogh de myne niet ontdek-
ken*, Hooft in den 34 brief. *Indien de roode haer
ontsteekt een helsche myn*, Vondel in de Bespiegelingen
pag. 9.

MIJTER m. *Die den myter onder de kin knoopt*,
Vondel in Virgilius 4 b. der Eneade. Zoo ook in
Ovid. Herscheppinge 10 boek. *Hy poogt zyn schan-
de met den myter af te keeren*. Maer Hooft kiest het
vrouwelyk geslacht in de Ned. Historien 30: *In top
der myter*.

MIN v. *Om de minne Godts*, Hooft in de Ned.
Historien 80. *Van razende minne*, Vondel in den
Inhoud der Maegden.

MIRT, een boom, m. *Met eenen groenen mirt*,
Vondel in Horatius 1 boek 4 Lierzang.

MIS v. *Na de mis*, Hooft in Henrik den Grooten
pag. 11.

Wan-

*Wanneer Urbaen met d' Aertsgeheimenis
Der feestelyke in top gezonge mis,
Op 't grafaltaer, het koor hebb' begenadigt,*

Vondel in d'Altaergeheimenissen, pag. 95.

MISBAER o. *Het misbaer en de tranen*, Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroederen.

MISBRUIK o. als GEBRUIK. *Het misbruik der Toneelkunste*, Vondel voor Lucifer.

MISQUAEM o. *Het misquaem te keeren*, Hooft in de Ned. Historien 83.

MIST m. *Met den mist der opsprake*, Vondel in d'opdragt van Maria Stuart. By Hooft vinde ik het vr. in Henrik den Grooten pag. 94 *By gunst van een dikke mist.*

MODDER m. *Door den modder jagen*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten. *In de modder*, zegt Hooft evenwel in 't vroul. geslacht in de Ned. Historien 8.

MOED m. *Met zynen brandenden moed*, Hooft in de Nederl. Historien 8. *De vroomheit ontvoekten den moed*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

MOEDERSLAGT v. *Om zich van zyne moederlagt te zuiveren*, Vondel in den Inhout van Ifigenic. Maer zie VADERSLAGT, dat by mannelyk stelt.

MOEITE v. *Van de moeite*, Hooft in de Ned. Historien 63. *Wy zullen deze moeite niet qualyk befreedt achten*, Vondel voor Adam in ballingschap.

MOER

MOER v. *Waer uit men speuren kan , op welke moet 't werk gelegen hebbe ;* Hooft in de Ned. Historiën 421.

MOERAS v. *Het duistere moeras ,* Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. By Hooft is 't vr. *Door de moeras ,* in de Ned. Historiën 8.

MOES o. *Uit het mengelmoes ,* Hooft in de Ned. Historiën 502.

MOEZEL v. *Om de Moezel en Arar samen te knoopen ,* Hooft in Tacitus 229. *De Moezel met haer appelvlechten ,* Vondel in den Rynstroom.

MOGENHEIT v. *Tot een der krachtigste blyken van dat 'er niet zoo onbestendig ende tydeloos is als geleende mogenheit ,* Hooft voor Henrik den Grooten. *Gelyk de Goddelyke Majesteit in een onge-naekbaer licht gezeten is ; zoo zit ook de werreltsche Mogenheit , die haer licht uit Godt schept ; en de Godtheit afbeeldt , in haren glans verheerlykt ;* Vondel voor Lucifer.

MOKER m. *De Krygsgodt wrong Vulkaen den moker uit zyn vuisten ,* Vondel in Horatius 1 boek der Lierdichten pag. 366.

MOLEN m. *Om 't water naer zynen molen te leiden ,* Hooft in den 58 brief. *Gy draegt ons koren van den molen ,* Vondel in den Inhoud der Leeuwendalers pag. 30.

MOND m. *Daer het geluk nogh toefloegh , dat Adriaen van Utrecht op den Roomschen stoel raekte ; van wien te vermoeden stond , dat hy , als een maeksel zyner handen , hem zoudt naa den mondt zien ,* Hooft in de Ned. Historiën 2. *Die den mond vergeet toete doen ,* Vondel in d'Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst.

Hooft weder in den 4° brief: *Daer is 'er niettemin, die honig en melk voor de twee lieffelykste lekkernyen des lants van beloften houden, en alsze gemengt zyn, zonden 'er geenen mont aen steken.* Welke laetste plaets my lust met voordacht aen te halen, omdat ik zie, dat niemant onzer Spraekkunstenaren, hoe hoogh ook de Ridder Hooft by hen te boek staet, der moeite waerdigh geagt heeft, deze woortvoeging van *Daer is 'er voor Daer zyn 'er*, dat den Nederlanderen vrent in d'ooren moet klinken, aen teroeren, daer my dunkt dat het wel noodigh was: dewyl Hooft, zulk een aenzienlyk lidt van het lichaem der Tael- en Dichtkundigen, zich zoo dikwyls van deze spreekwyze bedient heeft, dat hy 'er schein vermaak in te scheppen. Eene plaets brengh ik nogh by uit de Rampzaligheden van den Huize de Medicis: *Daer was 'er evenwel, die, ofte uit nyt, oft uit bedunken, den Hartoge in 't oor bliezen, enz.* De lezer, bedreven in zyne schriften, zal 'er zelf meer vinden. Want zy komen alom voor in zyn dicht en on dicht, inzonderheit in het eeuwige werk zynor Nederlantsche Historien, dat geene pender volgende eeuwen oit evenaren zal. Onze hedensdaegse Schryvers, niet onderscheidende wat uitmuntend of gemeen, wat laegh of verheven is, stooten zich aen dit geluit, en wraken het als bastaerttale. Maer de Droffaert, gewoon, als de byen uit allerhande bloemen, alle soort van wel zeggen op te garen, uit Nederlantsche niet alleen, maer uitheemsche schriften, Griexsche, Latynsche, Italiaensche, Françoische, vatte wel haest de Atheensche aerdigheit, lang voorheen nagevolgt van Propertius in het III boek zynor gedichten:

Eft

Est quibus Elea concurrat palma quadrigæ :
Est quibus in celeres gloria nata pedes ;

en ten toon gestelt van zynen geleerden Uitlegger ; den Heere Joan van Broekhuizen , het waerachtige beelt van dien Latynschen digter , dien men op de gemelde plaets kan nazien. De Françoisen zeker , veel werx makende van het verryken hunner moedersprake , hebben 'er den zwier ook van uitgedrukt in hunne spreekwyzen : *Il y en a de ceux , qui soutiennent :* en *il y en a qui soutiennent , &c.* Maer wy volgen hen niet , dan in dingen , waer in wy hen minst volgen moften.

Omnia Grace ,
Quum sit turpe magis nostris nescire Latine.

Luiden der Latynsche tale magtigh kunnen my begrypen , meer ook , als ze hier mede vergelyken het schoon gedicht van onzen Antonides , dat den titel voert van *Oorsprong van 's Lants ongevallen*. Zoodat Hooft , myns oordeels , dank heeft verdient door het overbrengen dezer maniere van spreken in onze taele , die , als wel gaert naer de Griexe , zich daer wonder naer schikken kan. De lezer houde my deze uitweidinge ten beste , dewyl ik my tot zyn beste daer door heb laten van den wegh slepen.

MOOLIJK m. *Aen eenen moolyk van stroo* , Hooft in Henrik den Grooten pag. 18.

MOORT m. *Aen de verwoetheit van den moort en den brant* , Hooft in den 23 brief. *Wy zien den*

moort der amptlieden, Vondel in de Voorrede voor Josef in 't Hof.

MORGEN m. *Het Treurspel eindigt in den morgen*, Hooft in Geraert van Velzen.

MORGENSTOND m. *De zonnepaerden voerden den morgenstond aen*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

MOSKET o. *Hy werpt het mosket daer heen*, Hooft in de Ned. Historien 441.

MOST m. Zoo stelt het ook Moonen. Vondel in Virgil. 1 b. der Lantgedichten: *Terwyl het wyf zoeten most opziedt*, Hooft heeft het v. in den 138 brief: *Ons bescheidelyk dronken te zuipen aen de smaeklyke most*.

MOU v. *Op de mou geborduurt*, Hooft in de Ned. Historien 38. *Men mogt het voor een gemaekte mou houden*, Dezelve in den 127 brief. Hier van schynt hy in den 16 briefte verschillen, schryvende: *Op den mou*, Ook in Henrik den Grooten pag. 121. *Dat hy scheen middelen in den mou te hebben, om alle duin tot del, en vliet tot velt te maken*.

MOUT o. *Op het mout*, Hooft in de Ned. Historien 919.

MUIL m. *Den eenen een brok van drie duizent kroonen geestelyk inkomens, den anderen van vier duizent guldens erfelyk in den muil geworpen, zoudenze stom maken*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 114. *Wroeten met den muil*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

MUIS v. *De muis bont haer schuuren*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

MUNT v. *Van de munte*, Hooft in de Ned. Histo-

Historien 48. *Gelt van gangbare munte*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunst.

MUSCH v. *Ik scheld den loggen struis, noch lichte musch niet quyt*, Hooft in Paris oordeel. Vondel op de Musch van Suzanne Bartelot:

*Hier leit een musch, Suzannes tytverdryf en bel,
Suzan, het tytverdryf der mussche, acht dit voor spel.*

Hy toont het ook aen HOFMUSCH in 't Graf-schrift op Musch:

*Hier leit de Hofmusch nu en rot,
Zy broeide slangen in haer pot,
Leicesters en Ducdalfs gebroet.
Zy scheet de vryheit op den host enz.*

MUTS v. *Die hem een zwarte muts op 't hooft zetten*, Hooft in de Nederl. Historien 191. *Met zyn bonte muts*, Vondel in den Inhout van Ovidius Herscheppinge 14. boek

MUUR m. *Onder den muur*, Hooft in de Ned. Historien 10. *Langs den gesloopten muur*, Vondel in den Inhout van Virg. 2 boek der Eneade.

MUZIJK v. *Een klank, die de muzyk der taele bederft*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst; Doch in de Opdragt der Leeuwendalers stelt hy het onzydigh: *Het goddelyk muzyk.*

NACHT m. *Bespied hebbende eenen nacht*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Al wat den nacht toegedoemt zy*, Vondel aen zynen afwezenden Vrient. Men vint plaetsen in Hooft, die hier van afwyken. maer het mannelyk geslacht moet hier gelden. De Heer Moonen zegt het ook duidelyk in zyne Ned. Spraekkunst. En Vondel hout, dat iemant vreemt magh toeschynen, het mannelyk geslacht ook, als hy van den Nacht spreekt, voorkomende als eene Heidensche Afgodin: *Ten dienst van den Nacht, moeder der Razernyen*, in Virgilius 6 boek der Eneade.

NACHTEGAEL m. *Den nachtegael overtreffende*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

NADRUK. Zie DRUK.

NAELD v. *Met een gloeiende naelde*, Hooft in de Ned. Historien 529. *Het onderkleedt is met de naelde gestikt*, Vondel in Virgilius 11 boek der Eneade.

NAEM m. *De boekstaven van den gloryryken naem*, Hooft in de Ned. Historien 94. *Op mynen naem*, Vondel aen zynen afwezenden Vrient.

NAEUTE v. *Tot de naeute van Propontis*, Hooft in Tacitus 2 boek.

NATUUR v. *Die de natuur te haet heeft*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst.

NAVEL m. *Tot den navel*, Hooft in de Ned. Historien 14. *Tot den navel toe*, Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

NEDER.

NEDERLAEG v. *Aen deze nederlaeg*, Hooft in de Ned. Historien 14. *Om de nederlaeg*, Vondel in d'opdragt van Koning David herstelt.

NEEP v. *Dat de manlyxste harten van die neep sche-
nen te quynen*, Hooft in de Ned. Historien 91.

NEK m. *Te hove met den nek aengezien*, Hooft in Henrik den Grooten pag 17. *Gy keert my den nek toe*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout. *Over den blanken nek*, Dezelve in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

NEKKER, een rivier, m. *Aen den Nekker*, Vondel in zyn Lykoffen van Maegdenburgh.

NEKTAR m. *Met loutieren nektar*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

NERING v. *Stilstant der neringe*, Hooft in Henrik den Grooten, pag. 157.

NEST o. *Ik heb het nest gevonden*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

NET o. *Een ander werpt het net*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

NEVEL m. *Wat nevel met zyn laeuwe bron*, Hooft in zyne Zangen. *Met eenen zwarten nevel*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

NEUS m. *Hy ziet den neus van 't aenzicht af-
gesneden*, Vondel in Virgil. 6 b. der Eneade. Daer Hooft van afwykt in de Ned. Historien 22. *De neus in diens huishouding te steken*.

NIJDT m. *Tegens den genakenden nydt*, Hooft in Tacitus 4 boek. *Verre boven den nydt gestegen*, Vondel in d'opdragt van Virgilius.

NIJL m. *Germanikus voer den Nyl op*, Hooft in Tacitus 2 boek. *In den nagebootsten Nyl*, Vondel in

't berecht voor Salmeoneus. Zoodat de regel eeniger letterkundigen, die zegt dat alle namen der vloeders, uitgezeit de *Ryn* alleen, tot het vrouwelyk geslacht behooren, niet aen te nemen is. Maer de Heer Moonen geeft ander licht in zyne Spraeckkunst. Men zie hem daer op de 60 en 61 bladtyden.

NOOD m. *Maekt een deugt van den nood*, Hooft in de Ned. Historien 13. *In den nood gelaten*, Dezelve in dezelve 14. *Uit hoogdringenden nood*, Vondel in d' Opdragt van Koning David Herstelt.

NOOT v. *Men ent de noot op den ruigen Haeg-appelaer*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

NOOTDRUFT v. *Onder gelaet van eenige nootdruft toe te voeren*, Hooft in de Ned. Historien 577. *Met alderhande nootdruft*, Vondel voor Koning David Herstelt.

NOP v. *Zonder eene nop van 't kleedt te zengen*, Vondel in Gysbrecht van Amstel.

NOT o. *Hei snoode not*, Hooft in de Ned. Historien 1160.

NUK v. *Wy kennen dezen nuk*, Vondel in Salmeoneus pag. 25.

O.

O is de veertiende letter van ons ABC. Waer van de namen vrouwelyk zyn, als blykt uit dit exempêl van Hooft in Henrik den Grooten pag. 76. *De derde O, al staetze in mynen naem niet, zy staet op myn hoeft.*

OAXES, een rivier, m. *Naer den gezwinden Oaxes*, Vondel in Virg. 1 Herderskout.

OCEAEN

OCEAEN m. *Om den Oceaen ryk te maken*, Hooft in de Ned. Historien 76. *Die zich te diep op dezen Oceaen wagen*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

ODER, een rivier, v. *Frankfort aen de Oder*; Hooft in den 68 brief. Dogh men hoort dagelyx in het mannelyk geslacht zeggen, *Aen den Oder*.

OEFFENING v. Zie AENBIEDING.

OEST of OOGST m. *Van den gelukkigigen oest*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Inden oogst der zielen*, Vondel in d'opdragt van Zungchin; die ook *oest* gebruikt;

Ontrukt den Teems dien ryken oest,

in 't lykdigt op Tromp. dogh daer schynt het om het rym dus te staen. Hy zegt ook *Oegst*, *Dien schoonen oegst maejen*, in Virgilius 1 Herderskout.

OEVER m. *Op den oever*, Hooft in de Ned. Historien 12. Zie dit ook in Vondels Berecht voor Palamedes. Hoewel hy met de geslachten van dit woort schynt te spelen, gebruikende die alle drie, zoo als 't hem voorkomt. Want voor Palamedes heeft hy 't mannelyk. En in den Lof der Zeevaert heeft hy 't vroulyk en onzydigh te gader. Want zoo spreekt hy daer pag. 154.

Die zich beroemt en pocht

*Dat hy op d'oever 't zant, de starren aen de locht,
In zee de baren tell'.*

En 155.

Langs 't zandige oever.

H 5

OFFER

OFFER o. *Pan schortte het offer*, Vondel in den *Inhout der Leeuwendalers*. Van dit geslacht zyn ertelyke woorden, die een zyn met de gebiedende wyze van het werkwoord, daerze van afkomstigh zyn, gelyk hier blykt, *Pan schortte het offer: en Offer Pan een schaep*. Men zegt dus: *Het bekyk was groot: en Bekyk dat werk eens: Het onthael was goedt: en Onthael dezen vrient wel: Het gerief is gemakkelyk: en Gerief dezen man eens*: zoodat deze woorden in verscheiden zingenomen zelfstandigh zyn en werkelyk. Anders is het egter met *ontfang, knoop, koop, loop*, en andere, welker geslachten het gebruik toont. Want men zegt, *Zy hebben den ontfang*; dat *Hooft* ook stemt in zynen zevenden brief, *Van zoo treffelyken ontfang*, makende het gebruik deze uitzondering. Zoo zegt men ook niet *Dit knoop, dit koop, dit loop*, maer *deze knoop, deze koop, deze loop*, ickoon dit ook een gebiedende wyze is der werkwoorden, *knoopen, koopen, loopen*. *Offer* evenwel wort als *ontfang* mannyk gevonden by Vondel in Horatius 5 Toezang. *Een vloek wort met geenen offer verzoent*. Ook in Virgilius 8 boek der *Eneade: Zegen ons, en uwen offer*.

OFFERHANDE v. *Door eene kostelyke offerhande*, Vondel in Horatius III b. 23 Lierzang.

OIEVAER m. *In eenen oievaer verandert*, Vondel in Ovidius *Herscheppinge* 6 boek.

OIR o. *Zonder manlyk oir*, Hooft in de *Ned. Historien* 215. *Hy trout het eenigh oir geboren tot de kroon*, Vondel in Ovidius *Herscheppinge* 14 boek.

OLIE v. *Als zy de olie in de brandende lamp zagen sperken*, Vondel in *Virg. I b. der Lantgedichten*.

Maer

Maer hy gebruikt ook OLI m. *Hy giet vetten oli over het ingewand*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade. Zoo ook in de v Herderskout, *Met vetten olyfoli*. Dit mydt Vollenhove te recht in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 17. *Overgoten met die geurige zalfoly*.

OLIJF m. *Voor den blonden olyf*, Vondel in Virg. 5 Herderskout.

OLM m. *Op den luchtigen olm*, Vondel in Virg. 1 Herderskout.

ONDERHOUD o. *Het onderhout der plakaten*, Hooft in de Ned. Historien 23.

ONDERSCHIEIT o. *Filips tekende 't onderscheit op in zyn hart*, Hooft in de Ned. Historien 108. *Wie dit onderscheit vat*, Vondel voor Lucifer.

ONDERSTANT o. *Dat de schatkamer op dit onderstant steunde*, Hooft in Tacitus 1 boek. dien ik hier niet volgen zou, maer het mannelyk geslacht kiezen, gelyk *stant* mannelyk is, ook *toestant*, hier uit gekoppelt, en meer andere woorden.

ONDERWYS o. *Het goet onderwys der gemeente*, Hooft in de Ned. Historien 48. Dit is weder zoo als daer even met *offer*. Want het betekent *doctrina* en *doce*, *Onderwys de gemeente*. En niet anders is het gelegen met *onderhout*, en *onderscheit*, woorden, die hier mede voorkomen.

ONDIER o. Zie DIER.

ONGEDIERTE. Zie GEDIERTE.

ONKUNDE. Zie KUNDE.

ONLUST. Zie LUST.

ONTBIJT m. *Onder den ontbyt*, Hooft in de Ned. Historien 647.

ONT-

ONTFANG m. Zie OFFER.

ONTHAEL o. Zie OFFER.

ONTHIET o. *Het onthiet*, Hooft in de Ned. Historien 1140.

ONTSTELTENIS. Zie ARGERNIS.

ONTUCHT. Zie TUCHT.

ONWEDER. Zie WEDER.

ONTWERP o. *Als men't ontwerp den Koning toefchikte*, Hooft in de Ned. Historien 79. Vergelyk weder OFFER.

ONTZEG o. *Het ontzeg van zitting*, Hooft in de Ned. Historien 1232.

ONTZIG o. *'T geweld en't ontzig*, Hooft in de Ned. Historien 15. Anders zegt men *ontzag*.

OOFT o. *Met dit ooft*, Vondel in Virg. 2 b, der Lantgedichten.

OOG o. *Het oog open te houden*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Naer 't zedigh oogh der maegdelijke moeder*, Vondel in de Altaergeheimeniffen pag. 33. Leupenius wil dat men ook zeggen magh *de oogh*, gelyk *de oor* enz. Ik kan het niet aennemen. Maer Vondel fchynt het toe te ftemmen, die dit woort met het byzetten der *e* vrouwelyk gebruikt in de Altaergeheimeniffen pag. 76.

Het breken van 't gezicht der alziende ooge.

OOGENBLIK m. evenals BLIK. *Dido kon niet eenen oogenblik fluimeren*, Vondel in Virg. 4 b. der Eneade. *In den leften oogenblik*, in 't 6 boek der Eneade. Maer Hooft neemt het onzydig in de Ned. Historien 91. *Op het zelfde oogenblik.*

OOG;

OOGMERK o. *Het oogmerk der Treurspelen*, Vondel voor Lucifer.

OOGST m. Zie OEST.

OOR o. *Apollo trok my by het oor*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout.

OORBER m. Dit is zelfstandigh, of het wórt ten minste zoo gebruikt. *Den meesten oorber des lants betrachten*, Hooft in de Ned. Historien 1109. *Den oorbaer met het genoegelyk mengen*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst. Ook is 't onz. *Om het oorbaer met den honig van vermakelykheit te mengen*, Vondel in d'opdr. voor Faëton. Maer dit komt by, omdat het een byvoegelyk woort is, dat voor een zelfstandigh genomen, dus gestelt wort, als *Het nat, het hol, het wit, het goedt, het quaedt*. Dus zegt men *Het nut met het vermakelyk mengen*, voor *De nuttigheit met de vermakelykheit*. Derhalven zou men der naeukeurigheit plaets gevende liever zeggen, *Het meeste oorber des lants*, en *Het oorbaer met het genoegelyk*. Maer het ingeslopen gebruik sleept ons mede.

OORD m. *Langs den oordt*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Naer den oort*, Vondel in den Inhout van Virg. 11 boek der Eneade. Dus gebrúikt men het tegenwoordigh meest. Maer de Schryver, dien wy vertchuldigt zyn de Schetse der Nederduitsche Spraekkunst, vermaent my des, en is geheel voor het onzydigh geslacht: dewyl het in de Zweedsche tale, waer van daen het regelrecht tot ons gekomen is, ook zoo gebruikt wort; even als' het Gottisch *Aurth* dit geslacht aenneemt uit de nature zyns uitgangs *th*. Als men ten einde van 's Gra-
venwegh

venwegh naer Gouda den dyk opryt, heet die streek, *aen den korten oorde* (waer voor de lantluiden daer zeggen by verkorting *aen korten oorde*) hoedanige uitgangen men aen de onzydige naemwoorden, in dien naemval geeft, als *van den bedde, van den blbede*. T'Alkmaer is een straet niet van de geringste, die men *het dronken oort* noemt en schryft. Anderen zyn voor 't vrouwelyk geslacht omdat men het vint uitgaende op *e*: gelyk in de Hantvesten onzer staet uitgedrukt staet *Toorde*, en in de Rymkronyk *ten oorde*.

OORDEEL o. Zie ONTHAEL.

OORLOF m. *Nam haren oorlof van den zelve*, Hooft in de Ned. Historien 3.

OORLOG. Dit woort schynt in alle de geslachten gebruikt te worden. In het mannelyke by Hooft in de Ned. Historien 7. *Al 't geweld van den oorlogh*. In het vrouwelyk by den zelve in Tacitus pag. 9. *Uit de burgeroorlog*: gelyk ook in Henrik den Grooten pag. 136. *T uitbarsten dezer oorloge, hoewelze met beknopte toerusting was aengevangen, klonk over Europe*. Dogh hy gebruikt het meest altyt onzydigh, als in d'opdragt der Nederl. Historien, *Dit jegenwoordigh oorlog*. Ook in Henrik den Grooten pag. 116. *Hy had veeltyts in den mont, dat de dapperste mannen de laetste zyn om tot oorlogh te raden, al zyn zy de eerste in het uit te voeren*. Het laetste (waer in hy van velen gevolgt wort) komt my niet wel voor: waerom ik het altyt gemydt hebbe in den eersten naemval te gebruiken. Want *Den oorlogh duurt lang*, magh men niet zeggen. *De oorlogh duurt* maekt een wangeluit (zoo men lette

op

op de gewoonte der dagelyxe sprake, daer men nochtans over heen moet stappen, als de zaek het vereischt, gelyk zy het schein te vereischen aen Vondel in Horatius VI boek 3 Lierzang: *De oorlogh. zak hem niet aen het kapitoel toonen*, en in Virgil. 12 b. der Eneade, *Dan wil 'er een tweede Trojaensche oorlogh opryzen*; daer de Heer Vollenhove ook wel op gelet heeft in zyne Lykpredikaetse over Koning Willem. *Een jammerlyke oorlogh, zegt hy, rees hier uit.* (De plaets is op de derde Blatzyde) en *het oorlogh* stryft tegen het dagelyx gebruik van spreken; waerin nochtans Vondel Hooft somwylen gevolgt heeft. In Virgilius I boek der Eneade: *Hy zal een vreeslyk oorlogh voeren*: en in d'opdragt der Batavische Gebroeders: *Na een bloedigh oorlogh.* maer beter in Virg. II b. der Eneade: *De klaroen blaest den oorlogh.* dus ook elders. Op welke plaetsen *den* een teken is van den vierden naemval, gelyk dit litje in den eersten naemval noit anders is dan *de*. Waerom te wraken is de uitspraek, die men dagelyx hoort, *den Haeg, den Briel, den oever, den aers*, te weten als men die op papier zal brengen: want de tong volgt gemakkelykst, dat licht uit te spreken is. Duidelyk blykt dit aen dezen regel uit Vondels byschrift op de afbeeldinge van den Dagh:

Gy zyt de dagh, of voert den dagh in uw gezicht.

Want dat Vondel in het 3 boek der Bespiegelingen pag. 109. hier tegen aengaet in dit vaers,

Bewyft dat Godt alleen den albeweger is,

daer

daer in is hy niet te volgen, als gebruikende eene af te groote en by hem ook ongewoone vryheit in het litwoort, door gunst eener Nazettinge, of Paragoge, daer men niet reukeloos toe komen moet, en die hier hem enkel dient om het vaers te stutten. Maer ik ga hier, zonder dat ik het voele, te verre. Men vergelyke met deze Aenmerkinge het geen van my gezegt is in het Berecht voor den eersten druk dezer Geslachtlyst. Dewyl evenwel het woort *oorlogh* ons brengt tot deze overweginge, staet hier nogh by te voegen, dat het willen toeschryven van het mannelyk geslacht aen *oorlogh* zich sterkt door zwak bewys, als men voor reden wil geven (gelyk de laetste Schryver der Spraekkunst doet) dat *krygh* mannelyk is, en daerom *oorlogh* ook zoo zyn moet. Gaet dit door, zoo magh men in Latyn ook schryven *hac bellum*. Waerom niet? men zegt, *hac militia*.

OORSPRONG m. *Van waer de man zynen oorsprong had*, Hooft in de Ned. Historien 27. *Uit welke gewoonte de Treurzangen hunnen oorsprong namen*, Vondel voor Lucifer. Zie SPRONG.

OORZAEK v. Zie ZAEK.

OOTMOED m. *In onderdanigsten ootmoed*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien.

OOVEN m. *Achter den ooven*, Hooft in de Ned. Historien 113. *In den gesloten ooven*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten. *Engelen bewaren Daniel in den leeuwkuil, zyne drie vrienden in den vierigen ooven*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 18.

OPBREK. Zie AFBREK.

OP.

OPDRAGT v. *Brieven dezer opdragt*, Hooft in de Ned. Historien 3.

OPROER m. *Tot stilling van den Gentschen oproer*, Hooft in de Ned. Historien 17. Dogh hy gebruikt het ook onzydigh in Tacitus pag. 34. *Van dit oproer*. Vondel ook in den Inhout van Virg. 7 b. der Eneade, *In dat oproer*. Ook Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 16. *Hy dempt het oproer in zyn gemoedt*.

OPZET o. *Hy voerde dit opzet uit*, Vondel in den Inhout der Gebroeders van Thebe.

OPZICHT o. *Onder 't opzicht*, Vondel in den Inhout van Josef in Egipten. dat Hooft vrouwelyk gebruikt in de Ned. Historien 212. *Aen de opzicht*.

ORAKEL o. *Het allerwaerachtigste orakel*, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

ORDE v. *Heilzame orde te geven*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Let op de orde*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst. Dus is het een valsch geluit, als men hoort zeggen, *Het orde der Dominikanen*, gelyk men tans al geschreven vint.

ORGEL o. *'T geweld van 't mondigh orgel*, Hooft in Paris oordeel. *Het orgel in den rook*, Vondel in het 2 deel zyner Poëzy pag. 39. Dit volgt ook Moonen. Maer 't is ook mannelyk.

OS m. *Springen van den os op den ezel*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

OSSA, een bergh in Theffalie, m. *Zy bestonden den ossa op den Peliön te wentelen*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Dus zyn alle de namen van bergen.

OUDE v. *Men vindt de middelbare oude;*
Vondel in den Inhout van Jephtha.

OUDERDOM m. Eenige Letterkunsteners willen dit vrouwelyk hebben, nevens rykdom en maegdom; maer zy bedriegen zich. Het is met de gemelde woorden mannelyk. *Van hoogen ouderdom,* Vondel in Virgilius 3 b. der Eneade.

OVERDAET v. *In magtige overdaet,* Hooft in de Ned. Historien 26.

OVERLEG m. *Na langen overleg,* Hooft in Tacitus pag. 147.

OVERSCHOT o. *Het overschot zyns levens,* Hooft in de Ned. Historien 4. Dus heeft het ook Vondel in d'opdragt van Ifigenie in Tauren.

OVERVLOEDT m. *Tot den overvloedt,* Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Verlaet den walgenden overvloedt,* Vondel in Horatius 3 boek 29 Lierzang.

OUTER. Zie AUTAER.

P.

PADDE v. *De padde leit in haren kuil gekropen,* Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

PADT o. *Het pryslyk padt,* Hooft in d'opdragt der Ned. Historien.

PADUS of **PO** m. *Dat hy in den Padus nederplompt,* Vondel voor Faëton. Zoo zegt Hooft in Henrik den Grooten pag. 143. *Te Some, op den Po.*

PAEL m. *Aen eenen pael,* Hooft in de Ned. Historien 694. *Aen dien gevloekten pael,* Vondel in d'Altaergeheimenissen pag. 126.

PAER

PAER o. *Om dit paer aen den lyve te straffen*, Hooft in de Nederl. Historien 606. *In dit paer*, Vondel in den Inhout der Leeuwendalers.

PAERDT o. *Van't paerdt werpen*, Hooft in de Ned. Historien 9. *In het groote paerdt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

PAERLE v. *Met deze paerle*, Hooft in den 67 brief.

PAIS m. *Om eenen pais te bemiddelen*, Hooft in de Ned. Historien 6. *Om den pais te sterven*, Vondel in Virg. 7 boek der Eneade.

PAK o. *Dat pak van alles te bestieren*, Hooft in Tacitus pag. 7. *Ik zal u van dit pak ontlasten*, Vondel in Virg. 9 Herderskout.

PAKKAEDJE v. *Onder de belemmering der pakkaedje*, Hooft in de Ned. Historien 151.

PALEIS o. *Het paleis van Godt den Vader*, Vondel voor Faëton.

PALEIJ v. *Dat hy de paleye ontgaen moge*, Hooft in den 13 brief.

PALISSADE v. *Een Romain draegt de palissade*, Vondel in Horatius 9 Toezang.

PALM m. *Om door den edelen Palm verheven te worden*, Vondel in Horatius 1 Lierzang.

PAN v. *En trap Gods vyanden de pan in dertig-maal*, Vondel in d'opdragt van Joannes den Boetgezant. Ook voor bakgereetschap: *Met een koopere pan*, Hooft in de Nederl. Historien 526.

PANDT o. *Door dat pandt*, Hooft in Tacitus 3 boek. *In oorlogh is geen heil: wy bidden u om vree, met een om't eenige en onfschenbare pandt des vredes*, Vondel in Virgilius 11 b. der Eneade.

PANNEEL o. *Op het pannel, Vondel in d'opdragt van Herkules in Trachin.*

PANTSER o. *Maer by vereert hem, die door zyn dapperheit den tweeden prys verdiende, een kostelyk en steekvry panser; het welk by zelf Demoleus van het lyfrukte, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.*

PAPEGAEI m. *Eurytion schiet den papegaei af, Vondel in den Inhout van Virgilius 5 boek der Eneade.*

PAPIER o. *Beveel het papier niet terstont al wat u in den zin schiet, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.*

PARADIJS o. *Het weeligh paradys, Vondel in den Inhout van Lucifer.*

PARNAS m. *Gy zegent den Hollantschen Parnas, Vondel voor Elektra.*

PARS v. *In de pars der dienstbaerheit, Hooft in den 101 brief.*

PART v. *Wen zy ons de part speelde, Hooft in de Ned. Historien 938.*

PARTIJ v. *Omdat by de party gevolgt heeft, Hooft in de Ned. Historien 18. Tegenseen ongelyke party, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.*

PAS, dat is, *stond*, o. *Op dat pas, Hooft in den 9 brief. Op dit pas, Vondel in Ovidius Herscheppinge 15 boek. Ook voor een doortogt of veer genomen: Over 't pas, Hooft in de Nederl. Historien 1163. dat Vondel mannelyk gebruikt in het Keurgedicat op Mauritius 281. Prins Maurits vaegt den pas.*

PAUSDOM o. *Het Pausdom, Hooft in de Ned. Historien 4.*

PEES

PEES m. *D'ander zet den pyl op den pees*, Vondel in Virg. 10 boek der Eneade. Maer in Lucifer pag. 54. heeft hy het vrouwelyk: *Gelyk een vlugge pyl gedreven van de pees*: gelyk hy ook *bolpees* vrouwelyk stelt: *Die de bolpees gevoelt heeft*, in Horatius III boek 5 Lierzang. *De pyl van de pees gedreven*, in Virg. 12 boek der Eneade. Hooft stelt het ook vrouwelyk in de Bruilofdigten, *Eer gy de pees laet glippen*.

PEIL o. *Boven het peil*, Vondel in 't Berecht voor Adam.

PEKEL v. *In de pekel laten steken*, Hooft in den 50 Brief. Men zegt ook *het pekel*: dat de Poëten veel gebruiken voor zee. Antonides voor zynen Yfroom:

Het zyze alleen om winst bet schuimend pekel klooven.

PELION, een bergh in Theffalie, m. Zie OSSA.

PEN v. *De overmagtigen hebben niet even veel voordeels met de pen, als met het zwaert, op hun minder*, Hooft in de Ned. Historien 744. *Ofze der penne waerdigh zyn*, Vondel in de Aenl. ter Nederd. Dichtkunst.

PENNING m. *Afbiddende den hondersten penning*, Hooft in Tacitus I boek.

PENSEEL o. *Het penseel leit zyn oordeel te werk*, Vondel in d'opdragt der Batavifche Gebroeders. *Met die penseel te spelen*, Hooft in den 161 brief; daer 't vrouwelyk is.

PERK o. *In het perk*, Vondel in Virg. 5 b. der Eneade.

PERKET o. *In dat perket*, Hooft in de Ned. Historien 1038.

PERRUIK of **PARUIK** v. *Aen de perruik van Rykheldin*, Hooft in den Inhout van Baro.

PERS v. *Onder de perse*, Hooft in den 203 brief. *Hy moet de pers treden*, Vondel in de Bespiegelingen pag. 211. Zie **PARS**.

PERSOON m. *Den persoon van Filips uit te beelden*, Hooft in de Ned. Historien 19. *De rei neme den verfoon eens spelers aen*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunst. *Tegens eenen persoon alleen*, Mr. Antonis de Hubert voor zyn Lotboek.

PERSOONAEDJE v. *Booze Heidens hebben hunne persoonaedje gespeelt*, Vondel in 't Berecht voor Palamedes. Genomen voor eenen man heeft het Hooft mannelyk in den 37 brief: *Het leven van zoo doorluchtigh eenen persoonaedje*.

PEST v. *Alzoo zyn Schipper de pest gekregen hadt*, Hooft in de Ned. Historien 346. *Met eene zware peste*, Vondel voor Edipus.

PETERCELIE v. *Laet geene groene petercelie gebrek zyn*, Vondel in Horatius 1 boek 36 Lierzang.

PIEK v. *T punt van eene piek*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

PIJ v. *Hy draegt een stordige py*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade.

PIJL m. *Hy wert met eenen pyl geschoten*, Vondel in den Inhout voor Herkules in Trachin.

PIJLAER m. *Aen den pylaer*, Vondel in Virg. 3 b. der Eneade.

PIJL-

PIJLKOKER m. *Met eenen pylkoker*, Vondel in Virgilius 1 b. der Eneade.

PIJN, voor eenen boom genomen, is 't m. *Waerom drinken wy niet onder dezen pijn?* Voor moeite, arbeit, of smart, vrouwelyk. *'T was niet der pyne waerd*, Hooft in de Ned. Historien 453. *Over haer zoons onverdiende pijn ontstelt*, Vondel in Virgil. 12 boek der Eneade. *Door de pyne van zyn bloedige wonde genoegh wederlegt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 13.

PIJP v. *Met uwe valsche pyp*, Vondel in Virg. 3 Herderskout.

PIT o. *Het pit der Germanen*, Hooft in Tacitus pag. 12. *De smaek van het rechte pit*, Vondel in de Voorreden voor Ovid. Herscheppinge.

PLAEG v. *Deze plaeg hebben zommigen gezocht af te koop*, Hooft in de Ned. Historien 30. *De Nymfen zonden uwe byen die jammertyke plaeg over den hals*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

PLAET v. *Aen d'eene zyde der plaete*, Hooft in de Ned. Historien 437. *Op eene plaet*, Vondel in Salmoneus pag. 39. *Met die goude plaete*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 17.

PLAETS v. *Deze plaets in te nemen*, Hooft in de Ned. Historien 8. *Op hunne plaets*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap. *Julius Cezar wou liever in arme boerehütten op d'Alpes d'eerste plaets bekleeden, dan binnen Rome de tweede*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 2.

PLAKKAET o. *Men heeft dit plakkaet gedrukt*, Hooft in de Ned. Historien 32.

PLANEET v. *Laet uwe planeet niet lezen*, Vondel in Horatius 1 boek 2 Lierzang.

PLANTAGIE v. *In schaduw van de plantagie*, Vondel in Zungchin.

PLAS m. *Door den ongestuimigen plas*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

PLEIT o. *Ten einde van 't pleit toe*, Hooft in de Ned. Historien 18. *Uit een verward pleit redden*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunst.

PLEK v. *Over deze behavenste plek*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 1.

PLICHT m. *Op hunnen plicht te passen*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Hy verliest zynen vaderlyken plicht*, Vondel voor Jephtha.

PLOEG m. *Voor den ploeg*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

PLOIJ v. *Natuur geeft ons eene ploy*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunst. Met hem stemt Moonen. Maer by Hooft in den 11 brief is 't mannelijk: *Van dezen ploy*.

PLONDERAEDJE v. *Om de plonderaedje*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

PLUIMAEDJE v. *Met de pluimaedje*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

PO. Zie PADUS.

POEL m. *In den poel des Afgronts*, Vondel voor Lucifer.

POLEY v. *Plukkende wilde poleye*, Vondel in den Inhoud van Virgilius 12 boek der Eneade.

POLS,

POLS, of springstok, m. Vondel in Gysbrecht van Amstel pag. 48:

Hy kan met zynen pols een burgwal over springen.

Zoo ook voor een slagader, Vondel in Ovidius Herscheppinge 1 boek.

Hy voelt nogh aen de schors den pols, en't kloppend hart.

PONJAERT m. *Met den ponjaert*, Hooft in de eerste Nieum. van Bocc. *Hy smyt den ponjaert neder*, Vondel in Zungchin pag. 49.

POORT v. *Voor de poort*, Hooft in de Ned. Historien 90. *Uit zyne poorte*, Vondel in den Inhout van Jephtha.

POORTAEL o. *Voor het poortael*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

POOS v. *Na een lange poos*, Vondel in Virg. 3 boek der Eneade.

POP v. *Zou zulk een Godt zich aen een wasse pop vergapen?* Vondel in de Maegden, 2 bedryf. Zie ZINNEPOP.

POST m. Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade, in rym vertaelt :

*Ryins Turnus trots ten stryde
Neeft eene ontsteekte toorts, en klist haer in de zyde
Des torens, dat de vlam door 't stookken van den wint
En 't flakkren vatten aen den post en planken wint.*

PRACHT v. *Met de pracht*, Hooft in de Ned. Historien 6. *Om deze ydele pracht*, Vondel in Horatius 5 Toez. *Deze waerdigheid hangt aen geen werreltsche pracht*, Vollenh. in de Heerl. der Rechtv. p. 30.

PRAEL v. *Lepidus heeft de prael zyner voorouderen ter eere gebracht*, Hooft in Tacitus 3 boek.

PRAET m. *Entlyk viel zy weder op den vorigen praet*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 67. *Ik zwyg van andren praet*, Vondel in de Leeuwendalers pag. 24.

PRANG v. *Dus werden de Brusselaers van deze prang verloft*, Hooft in de Ned. Historien 832.

PREEK v. *Om de preeke met geweld te steyren*, Hooft in de Ned. Historien 89.

PRIEEL o. *Dat prieel des aertbodems*, Hooft in de Ned. Historien 259. *In een genoegelyk prieel*, Vondel in Horatius I b. 5 Lierzang.

PRIESTERDOM o. *Zynen zoon aen 't priesterdom helpen*, Hooft in Tacitus I boek. *Met al het priesterdom*, Vondel voor Salomon. Het eerste betekent het ampt, het laetste de personen, die 't bekleeden.

PRIESTERSCHAP o. *Door 't instellen van 't priesterschap*, Hooft in Tacitus I boek. Men gebruikt ook *de priesterschap*, van het lichaem der priesteren, gelyk *de vroedschap* enz.

PRIJS m. *Dien prys uit der hant te werpen*, Hooft in de Ned. Historien 9. *Behielden den verdienden prys*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst.

PRIKKEL m. *Zy vergiftigen u met haren prikkel*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

PROEF

PROEF v. *Tot d'uiteerste proeve*, Hooft in de Ned. Historien 4. *Om zulk een harde proef uit te staen*, Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroeders.

PROFECY v. Zie **ABDY**.

PRONK m. *Met ydelen pronk van woorden*, Hooft in de Ned. Historien 669.

PSALM m. *Eenige toekykers hieven den hondert en dertigsten psalm aen*, Hooft in de Ned. Historien 712.

PUY v. *Een zuil van koper aen de puy van 't magtigh Ryk*, Hooft in de verscheide Gedichten, aen den Baroen van Asperen. *Op de puy van 't Stehuis*, Vondel in Virg. 2 boek der Langgedichten.

PUIK o. *Al 't puik der Ridderfchap*, Hooft in de Ned. Historien 9. *Het puik der goederen*, Vondel in de Bespiegelingen pag. 150.

PUIN o. *Daer hy duizent vyanden met zich in het puin overstulpt*, Vondel in Samsons Graffchrift. Hooft heeft het vrouwelyk in Tacitus pag. 275: *Om 'er de puin in te brengen*, gelyk in de Nederl. Historien 1159: *'T kruut wies over de puin heen*. Moonen volgt Vondel.

PUNT o. *Op 't eerste punt*, Hooft in de Ned. Historien 39.

PURMER v. *Door de Purmer*, Hooft in de Ned. Historien 421.

PUT m. *Josef wert in eenen put gelaten*, Vondel voor Jozef in Dothan. Hooft heeft het vrouwelyk in de Historie van de Medicis pag. 18: *Laurens smeeet het jak in de put van den huize*.

Q.

Hier te verhandelen of men deze letter in onze tale zal behouden, of wechwerpen, gelyk eefhigen doen, is myn werk niet. Wy houden, gelyk in onze exempelēn, het spoor van Hooft en Vondel, by welke zy gebruikt wort, als hier nevens blykt. Die hier over bekommert is, ga te rade met oude en nieuwe Spraekkunstenāers, onder welke laetste de Heer Moonen goedt berecht geeft; met wien ik volkomen hier in eens ben.

QUAEL v. *In een ongeneesselyke quael te verkeeren*, Hooft in de Ned. Historien 49.

QUEL v. *Door moejelyke quel*, Hooft in Granada.

QUELLAEDJE v. *Zelfs de Wethouders droegen hun deel van de quellaedje*, Hooft in de Ned. Historien 223. *Dido openbaert deze quellaedje*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

QUELLING v. Zie AENBIEDING.

QUETSUUR v. *Daer wert bestemt tot d'eerste quetsuur het zinkroer te gebruiken*, Hooft in de Ned. Historien 813. *En strek een balsēm aen die levende quetsuur*, Dezelve in het Bruiloftdigt op Huigens, *Hy tastē naer de quetsuur*, Vondel in Virgil. 9 boek der Eneade.

R.

RADT o. *Het radt van avonture*, Vondel in d'opdragt van Koning David herstelt.

RAE v. *De zeilen aen de rae te slaen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Een scheepswort is 't, dat men nazien kan in Winschotens Zeeman.

RAEDT m. Dit woort is van dit geslacht, het zy het betekene eene Raedtsvergaderinge, of den raedt, dien iemand geeft, of ook den persoon, die raedt geeft, den raedtsheer. Het eerste heeft Hooft in de Ned. Historien 41: *Verzeindende na den Raedt in Spanje*. Het tweede in de zelve Historien 20: *Waerdoor by zynen raedt luttel gehoors gaf*. Vondel ook in den Inhout van Palamedes: *Zonder zynen raedt*. Het derde is ook by Vondel in d'opdragt van Hekuba: *Den Heere Mr. Antonis de Hubert, ouden Raedt en Schepen der stede Zierikzee*. Waerom het afwyken hier van wanvoegelyk voorkomt by Hooft in de Ned. Historien 1017. *De Griffier der Raedt van State*. Vollenhove is ook voor 't mann. geslacht in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 5: *In Godts eenwigen en onveranderbaren raedt*. Men ziet het ook aen HOFRAEDT by Vondel in het Berecht voor Jephtha: *In den Hofmeester en eersten Hofraedt*.

RAEDTSEL o. *By gebrek van het raedtsel*, Vondel in den Inhout van Samson.

RAET v. *Honigh uit de raet*, Vondel in Virgil. 2 boek der Lantgedichten pag. 114.

RAGH

RAGH o. *Beweven van het ragh*, Vondel in de Bruilofdigten pag. 720.

RAK o. *Trak van den langen wegh*, Hooft in Tacitus pag. 371. *Hy liep om dit rak*, Vondel in 't 5 boek van Ovidius Herfcheppinge.

RAM m. *Wraek den ram*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedigten.

RAMP m. *Door gelyken ramp*, Hooft in de Ned. Historien 26.

RAND m. *In den rand*, Hooft in de Nederl. Historien 78. *Die den rand vergulde*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

RANK v. *Druiven aen een taeje rank*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten. Zoo ook WYN-

RANK. *Eer gy de vrolyke wynrank in d'aerde legt*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

RANSOEN o. *Opdat 'er aen 't ransoen geen mangel viele*, Hooft in de Ned. Historien 324.

RAVE v. *Ik zal de krassende rave opwekken*, Vondel in Horatius 3 boek 27 Lierzang. Hooft heeft het mannelyk in Henrik den Grooten pag. 164: *Koning en Koningin waren in hunnen slaep gesteurd van eenen nachtraven*.

RAVELYN o. *Om't ravelyn te beuken*, Hooft in de Ned. Historien 269.

REAEL m. *Op peene van een' gouden reael*, Hooft in de Nederl. Historien 459.

RECHT o. Dit is, eigentlyk onzelfstandigh of byvoegelyk, in gebruik op de wyze der zelfstandige woorden, gelyk men zegt, *Het wit, het zwart, het nat* enz. *Het recht t'ontwassen*, Hooft in de Ned. Historien pag. 1. *D'Onroomschen staen dit recht*

recht toe, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap.

RECHTTE v. *In de rechtte, of door omwegen*, Hooft in de Ned. Historien 622.

REDE. Dit woort, het zy betekenende in 't Latyn *sermo*, het zy *ratio* (dat anderen in het Duits dus onderscheiden dat *rede* zy *ratio*, en *reden*, *oratio*, of *sermo*, anderen weder recht anders) is vr. Het eerste heeft Vondel in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst: *Let wel op den draet van uwe rede*. Het tweede voor Palamedes: *De rede bestelt ons Filostratus*.

REE, of **RAE**, gelyk wy boven gehad hebben, v. *Hy beveelt de zeilen aen de ree te slaen*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

REEDE v. *Dies deed hy de zynen in zekere raedezels treden, die daer op de reede lagen*; Hooft in de Ned. Historien 148. *De vloot zal op de reede leggen*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

REEP v. *Zommigen rukken den reep af*, Hooft in de Ned. Historien 483.

REET v. *Door de reete der tweedragt*, Hooft in de Ned. Historien 55.

REGEL m. *Met den regel der nature*, Hooft in de Ned. Historien 747. *De leergierige volge dezen regel*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst.

REGEMENT o. *Het Zeeusche regement*, Hooft in de Ned. Historien 1141.

REGEN m. *Overmits den regen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 167. *Door den regen uitgebluscht*, Vondel voor den brief van St. Tekla.

REGEN.

REGENVLAEGH v. *Wanneer de reizende man de regenvlaegh ontschuilt*, Vondel in Virg. 10 boek der Eneade.

REI m. *Met den geheelen rei*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

REIGER m. *Ardea verkeerde in eenen reiger*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 14 boek.

REIS v. *Die de reize aennam*, Hooft in de Ned. Historien 37. *Zyne reis te voltrekken*, Vondel in den Inhout van Ifigenie in Tauren.

REN m. *Hy stortte met eenen ren op den vyant*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 70. *Met vollen ren*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

REST v. *De rest te verhalen*, Hooft in Tacitus 1 boek pag. 2. *Turnus ging met de reste sryken*, Vondel in Virgilius 11 boek der Eneade.

REUK m. *Anderen mompelden dat zy in de harsfenen vergeven ware door den reuk van een paer hantschoenen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 10. *Dewyl gy uwe reuk onder een mengt*, Vondel in Virg. 2 Herderskout.

REUTEL m. *Met den reutel in de keel*, Vondel in de Fenic. Gebroeders pag. 53.

RHOSNE, een rivier, o. *Over de Rhosne*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 151.

RIB v. *Tusschen de derde en vierde rib*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 181.

RIDDERSCHAP v. *Van de voorneemsten der verbitterde Ridderschap*, Hooft in den Inhout van Geeraert van Velzen. *Onder onze jonge Ridderschap*, Vondel in d'opdragt van Adonias.

RIEM m. *Zulx de verbolgenheit hun't hart onder dett*

den riem stak, Hooft in de Ned. Historien 103. *Ik steek u een hart onder den riem*, Vondel in Virgil. 12 boek der Eneade.

RIET o. *Het dunne riet*, Vondel in de voorreden van Virgilius.

RIF o. *Laet myn onbegraven rif geen aerde gebrek hebben*, Vondel in Horatius 1 boek 28 Lierzang. Ook genomen voor een smalle strook zeils, *Bint een rif in*, Dezelve in Horatius 11 boek. 10 Lierzang. Dit laetste geven anderen den naem van reef, ook Winschoten.

RIJ v. *Een stam, die eene lange ry van brave mannen uitleverde*, Vondel in d'Opdragt van Samson.

RIJK o. *Hy verkiest ballingschap voor 't ryk*, Hooft in den Inhout van Baeto. *Uit het geheele ryk*, Vondel voor den brief van Katarine.

RIJKDOM m. *Om den rykdom van volk*, Hooft in de Ned. Historien 5. *Arm by den rykdom*, Vondel in d'Opdragt van Virgilius. *Een ryke roeme niet op zynen rykdom*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 30. By anderen wort ditt'onrecht vrouwelyk genomen.

RIJM o. *Men magh om het rym de tael niet vervalschen*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

RIJN m. *Daerenboven had Civilis een dwars hooft in den Ryn geworpen*, Hooft in Tacitus pag. 479. *Gy gaet den bevrozen Ryn bezoeken*, Vondel in Virg. 10 Herderskout.

RIJP m. *Daer by dien ryp ziet leggen*, Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 16.

RING m. *In eenen ring*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Midden in den ring*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade. Dit woort is niet te tellen onder de woorden, van de werkwoorden afkomstigh, in dezen klank eindigende, als *Verachting*, *Bezoeking*, *Verlossing*, enz. die wy gezegt hebben vrouwelyk te zyn.

RIST v. *De erffenis eener riste van Vorstendommen*, Hooft in de Ned. Historien 2.

RIT m. *Met gezwinden rit*, Hooft in de Ned. Historien 1179.

ROBIJN m. *Zoo vat metael den edelsten rabyen*, Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 8.

ROEDE v. *Een staertstar, die haere roede uit het Weste na 't Ooste strekte*, Hooft in de Ned. Historien 546. *Circe sloop den Koning met haer goude roede*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

ROEF v. *Met een toeloopende roeve*, Hooft in de Ned. Historien 999.

ROEM m. *Met eenen roem*, Hooft in de Ned. Historien 66. *Met al hunnen roem*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten.

ROEMER m. *De Heer van Schagen magh hem wel een' fraejen roemer op de hant zetten*, Hooft in den 48 brief. Zoo begrypt het ook Vondel, als uit het koppelwoort blykt, *Geef ons eenen avont-roemer*, by Horatius in 't III boek 19 Lierzang.

ROEP m. *Op dezen roep*, Hooft in de Ned. Historien 101. *Magh men den roep gelooven*, Vondel in Virg. 3 boek der Eneade.

ROER o. *Het roer*, Hooft in d'opdragt der Nederl. Historien. *Toen ik op het roer leunde*, Vondel.

Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade. Ook genomen voor schietgeweer: *Met het roer op den bals*, Hooft in de Ned. Historien 320. Genomen voor een rivier van dien naem is 't vrouwelyk: *By de Roer*, Vondel in de Klinkdichten pag. 301.

ROEROM m. *Tot eenen roerom*, Hooft in de de Ned. Historien 269. Dit is eigentlyk geen zelfstandigh woort, maer gekoppelt uit twee andere stemmen, een werkwoort en voorzetsel.

ROEST m. *Gelyk de roest zyn' tant zet in metael*, Vondel in de Altaergeheimenissen 1 boek pag 33.

ROGGE v. *Men verboodt de gemeene rog, hooger dan tot twee gulden en vyftien sturvers te geven*, Hooft in de Ned. Historien 959. *Met vette rogge te voeden*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

ROK m. *Een slip van den rok scheuren*, Hooft in de Nederl. Historien 28. *Den rok bestrykende*, Vondel in den Inhout van Josef in Dothan.

ROL v. *Ook speelde by de rol*, Hooft in Tacitus pag. 128. *Zal een ander uwe rol verstaen*, Vondel in d'Aenleid: ter Nederd. Dichtkunst.

ROMP m. *De vlam vermeersterde den geheelen romp*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vrouwel: in de Ned. Historien 10: *Omdat de Engelschen den Francoisen de woefte romp geleverd hadden*.

RONDAS v. *Met de rondas aen den arm*, Hooft in de Ned. Historien 336. *Zy polysten de schrikkelyke rondas*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade:

RONDE v. *Terwyl by de ronde deed*, Hooft in de Nederl. Historien 830. *Aen den hemel de ronde doende*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

ROOF m. *Den smaak des roofs wech hebbende*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Mits de Lantvoogt het koopen van den roof verbood*, Dezelve in de Ned. Historien 251. *Zyn klaeuwen in dien vetten roof te slaen*, Vondel voor Josef in Dothan.

ROOK m. *Door eenen vuilen rook*, Vondel in d'opdragt van Zungchin.

ROOM m. *Gezoogt met den room der zinyxste zeden*, Hooft in de Ned. Historien 778.

ROOS v. *Onder de roos*, Hooft in den 66 brief. *Aen de roos van uw kerkgewelf*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

ROOSTER m. *Toen Karel Spinola den gloeienden rooster van den heiligen Laurens, dien grooten martelaer, verdoofde*, Vondel voor Zungchin.

ROOZELAER m. *Voor den rooden Roozelaer*, Vondel in Virgilius 5 Herderskout.

ROOZENGAERT m. *Hoe 't paradys den rozengaert der Kerke afbeeldde*, Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 24.

ROS o. *'T gezwinde ros*, Hooft in de Ned. Historien 109. *Een Tracisch ros, dat twee witte woeten heeft*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

ROT, in de betekenisse eener menigte, v. *By de billyksten van deze rot*, Vondel in de Bespiegelingen 4 boek pag. 137.

ROTS v. *Op eene rots*, Vondel in den Inhout van Edipus.

Edipus. Zonder lidwoord, als men de rotfige stoffe betekent, gebruikt men 't onzydigh: *Uit louter rots geklonken*, Vondel in de *Bespiegelingen* pag. 179. gelyk ook Antonides in het eerste boek des *Ytrooms*:

Het Hof des Ytrooms schynt uit louter rots geklonken.

Vergelyk hier mede het geen wy over het woort **DIAMANT** gezegt hebben.

ROU. Dit woort gebruikt Hooft vr. Vondel m. Hooft in Tacitus 1 boek, *Bedaring van de rouwe*, Vondel in d'opdragt van Koning David herstelt, *De nevel van den vaderlyken rouwe*.

RUG m. *Toen lieten de Spaenschen den rug zien*, Hooft in de Ned. Historien 1095. *Zynen rug met een vacht dekken*, Vondel in Virgilius 4 Herderskout.

RUIGTE v. *Deze hadden magtige moeite om door de ruigte te raken*, Hooft in de Ned. Historien 439. *In de ruigte van het bosch*, Vondel in Virg. 11 boek der Eneade.

RUIJ v. *Op deze ruy*, Hooft in Geeraert van Velzen.

RUIMTE v. *In deze ruimte*, Hooft in de Ned. Historien 48. *In de ruimte heen te zweven*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

RUIN m. *Daer zat hy rustigh op zyn' Amsterdamschen ruin*, Grol pag. 15.

RUIT v. *Aen d'allerkleenste ruit*, Vondel in Gysbrecht van Amstel pag. 17.

RUL v. *Met dezelve rul loopenze naer 't huis*, Hooft in de Ned. Historien 242.

RUST v. *Hebbende zynen zoonie de rust van Nederlandant bevolen*, Hooft in de Ned. Historien 4. *De hoop der aenstaende ruste*, Vondel in den Inhout van Virgilius 1 b. der Eneade.

RUSTING. Zie AENBIEDING.

S.

SABEL m. by Hooft in Tacitus 12 boek. *Hy rukt den sabel uit*. Vrouwelyk by Vondel in Virg. 3 boek der Eneade, *Met de sabel*. Zoo ook elders.

SAIZOEN o. *Naer het saizoen*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vrient.

SALET o. *In 't salet*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 99.

SAP o. *Het sap*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

SARNUS, een rivier, m. *De velden van den Sarnus bewatert*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

SCHACHT v. *De schacht gaet haren gang*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

SCHAEDE v. *Het smarten dier schaede*, Hooft in de Ned. Historien 27. *Augustus belette die omwaerdeerbare schaede*, Vondel in de voorrede voor Virgilius.

SCHAEДУW v. *In de schaeduwe*, Vondel in d'opdragt voor Adam in Ballingschap.

SCHAEK-

SCHAEKBERT o. *Aen 't schaeckbert*,
Hooft in de Ned. Historien 25.

SCHAEEL v. *In de schael hangen*, Hooft in de
Ned. Historien 37. *In de schaele*, Vondel in de
*Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst. Waer de
rechtvaerdige dus overweegt, daer komt geen werreltsch
goet op de schale, noch tegen hem, noch met hem*,
Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen
pag. 12.

SCHAEMTE v. *Zoodatze haere belofte bre-
kende de schaemte uitrok*, Vondel in Virg. 4 boek der
Eneade.

SCHAEP o. *Van het schaep vlieden*, Vondel in
Virgilius 8 Herderskout.

SCHAER v. *Zy porden de schaer aen*, Hooft
in de Ned. Historien 100. *Onder deze schaer doolde
Dido*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade. Dus
is dit woort ook, als het genomen wort voor een
yzer werktuig, daer men iets mede afknijpt of door-
snydt. Zoo is ook VIERSCHAER. Want
Vierschaer is een *schaer* of vergadering van outs van
vier menschen, by een gekomen om een vonnis over
personen te vellen. Dit woort *vierschaeer* evenwel
heeft Vondel tot myne groote verwonderinge onz.
in den Lof der Zeevaert pag. 153: *Het vierschaeer
eischt zyn recht. Waer in hem Antonides, zyn
groote navolger, echter niet gevolgt heeft, in het
lykdicht, hem ter ceregemaekt. Want daer zegth y:*

*Men doet den Krygsraed, en een valsche vierschaeer
spannen;
niet een valsch vierschaeer.*

SCHAKEL v. *Van de schakel*, Vondel in 't Keurgedicht pag. 274.

SCHANDAEL o. *Dat wy dit schandael vernietigen*, Vondel in Virgilius II boek der Eneade.

SCHANDE v. *De Dienaers hadden de schande*, Hooft in de Ned. Historien 48. *Schut uwe schande*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

SCHANS v. *Men greep de schans Rysbank aen*, Hooft in de Ned. Historien 10.

SCHAT m. *Derhalven was yder even heet in de begeerte, om zoo dierbaer eenen schat den nakomelingen zonder afbrek achter te laten*, Hooft in de Nederl. Historien 33. *Toen Ulisses zekeren schat hadde laten begraven*, Vondel in den Inhout van Palamedes.

SCHAVOT o. *Het hoeft, datze opeenschavot liet*, Hooft in de Ned. Historien 11. *De rompen bleven op 't schavot*, Dezelve in de Ned. Historien 183.

SCHEEDE v. *Terwyl 't zwaert uit de scheede was*, Hooft in de Ned. Historien 1235. *Met een yvoire scheede*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

SCHEEL o. *Zekere kist met een gat in 't scheel*, Hooft in de Ned. Historien 147.

SCHEL v. *Hier steekt men de schel van eenen boom in*, Vondel in Virg. 2 b. der Lantgedichten. Ook genomen voor een tuig, dat aen de deuren hangt, om door het trekken daer van ingelaten te worden.

SCHELDE, een rivier, v. *De Vlissingers hadden de Schelde gekropt*, Hooft in de Ned. Historien 307.

Anto-

Antonides gebruikt ook het onzydigh geslacht, gelyk meer anderen, in zynen Yftroom :

En 't Schelde slaept gerust op 't bassen van zyn Hont.

Ook in de Mengeldichten :

*Indien ik my getroost den wachter van het Scheld,
Den Hont, te hooren.*

SCHEMERING v. *In de schemering*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade. Zie AENBIEDING.

SCHENKAEDJE v. *Deze volkomenheit bestondt in eene overnatuurlyke schenkaedje*, Vondel in 't Berecht voor Adam in ballingschap.

SCHENKEL v. *Een der welke met een loot haren arm trof, dat het in de schenkel steken bleef*, Hooft in de Ned. Historien 338.

SCHEPSEL o. *Dit schepsel*, Vondel in de Bespiegelingen 1 boek.

SCHEPTEER m. *Nogh eenen sceptor, die Ilione, Priaems outste dochter, plagh te dragen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. *Met den koninglyken sceptor*, Vollenhove in de Heerlykheit der Regtvaerdigen pag. 18.

SCHERF v. *Met de scherf*, Vondel voor den brief van Sint Barber.

SCHERM m. *Te leven onder dien scherm*, Hooft in de Ned. Historien 41.

SCHERMER v. *Langs de Schermer*, Hooft in de Ned. Historien 421. Maer betekende niemant, die schermt, is het m: gelyk alle de namen van mannen.

K 5

SCHETS

SCHETS v. *Hoewel het zyner schetse gantsche-lyk niet geleek*, Hooft in de Ned. Historien 1002. *Ik hebbe deze Aenleiding, gelyk eene ruwe schets, ontworpen*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Digtkunst.

SCHEUR v. *Deze behendigheit schynt de scheure tusschen Lutersen en Calvinischen dapper gewydt te hebben*, Hooft in de Ned. Historien 87.

SCHEUT. Zie **SCHOOT**.

SCHICHT m. *Totdat Eneas hem met eenen schicht treft*, Vondel in den Inhout van Virgilius 10 boek der Eneade.

SCHIJF v. *Die dikwyls de schyf geworpen heeft*, Vondel in Horatius 8 Lierzang.

SCHYN m. *Van haren schyn*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *In dien droeven schyn*, Vondel in d'Opdragt van Koning David in ballingschap.

SCHIK m. *De raetsheeren wel in hunnen schik*, Hooft in Tacitus pag. 309. *Acestes is met het ryk wel in zynen schik*, Vondel in Virg. 5 boek der Eneade.

SCHILT m. *Op eenen diamanten schilt*, Vondel voor Lucifer. Het is ook onzydigh, byzonder in de betekenisse van het vlak, daer een wapen op staet, als *Het schilt van Vrankryk*, enz.

SCHIM v. *Van de schim des overledens*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

SCHIP o. *Het schip*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *De golf slingert het schip*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

SCHOEN

SCHOEN m. Vondel in de Altaergeheimenissen
pag. 87 :

Het zy de vlam uw Koopstat leit in kolen,

Met Godts kappel en 't heiligh pauweljoen ;

Daer zelf de gloet der zerken nogh den schoen

Der burgren blaekt.

Zoodat by my het meesterlyk zeggen van den laetsten Schryver der Spraekkunst, HANTSCHOEN is vrouwelyk, hoewel schoen mannelyk is, niet doorgaet ; zoo weinig als de vraegh, gedaen aen den ongenoemden Schryver der Spraekkunstige Schetse : *Waerom magh SCHOEN niet zoo wel manlyk zyn, als vrouwelyk ?* Hy acht dat verschil ook geenen twist waerd : ik wel. Ik zal ook vragen : *Waerom is MENSA in 't Latyn niet zoo wel mannelyk als vrouwelyk ?* gelyk hy ook TAFEL in onze tale mannelyk stelt. Hy zoude misschien antwoorden, dat de Roomsche spraek een doode tael is, en de onze nogh levende, en dat yder daer mede magh omspringen naer zyn believen. Dan zullen de regels wonder wel ingaen, en alle leerlingen maer hunne zinlykheit volgen, en vragen : *Waerom magh dit dus niet zyn : waerom magh dat zoo niet zyn ?* Iemant magh zulk een vrage opwerpen : maer eenen, die voor Spraekkunstenaer t'scheep wil komen, past het geenzins. Myns oordeels is dat de Spraekkunst in de Spraekkunst te zoeken maken, en los werk. Zie HANTSCHOEN, en de plaets van MelisStoke, daer aengetogen, in 't leven van Florensdén vyfden.

SCHOFT v. *In zyne rechte schoft*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 4 boek.

SCHOK

SCHOK v. *Tegens de schok der wederspoedt*, Hooft in de Ned. Historien 1163.

SCHOOF v. *By deze schoof*, Vondel in d'Altaergheimenissen.

SCHOOL v. *Een hooge school te stichten*, Hooft in de Ned. Historien 23. *Men gaet van de hoogste in de laegste schole*, Vondel in de Aenl. ter Nederduitsche Dichtkunst. Dus spreken de beste Schryvers: maer het is ook onzydigh. *Het Emiliſche ſchermschool*, Vondel in Horatius Ned. Dichtkunst.

SCHOOT m. *In den ſchoot*, Hooft in Tacitus 1 boek. *In den ſchoot der Zanggodinnen*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. In de beteekenisse van ſchieten is het ook mannelyk. *Panſchutte dien ſchoot*, of, gelyk 'er ſtaet, *ſcheut*, by Vondel in den Inhout der Leeuwendalers. Op dezelve wyze ſpreekt Hooft in de welkomst aen den Prins van Oranje; *Schuttende dien ſcheut*. Zoo is 't ook, als 't genomen wort voor een ſcheeptou, dat de zeilen aenhaelt, *Den ſchoot eenigermaten te vieren*, Hooft in de Ned. Historien 974. *Hy viert den ſchoot*, Vondel in Virg. 6 b. der Eneade. Maer vrouwelyk is het, als het genomen wort voor de opſchietinge van eenen tak.

SCHOP of **SCHUP** v. *Roerende de ſchup*, Hooft in de Ned. Historien 1011. *Met heure yzere ſchop*, Vondel in Horatius 5 Toezang. Dit ſtemt ook Moonen, die *ſchop* in eene andere beteekenisse mannelyk ſtelt, nevens Hooft in Henrik den Grooten pag. 107: *Eenen ſchop te geven*, daer Vondel in de Bataviſche Gebroeders pag. 53. by verzinning van afwykt;

afwykt: *Yder gaf ons buis de schop*; dat quaet Duits is, zoo wel als op de loop.

SCHOR o. *Een besnyding op 't schor gemaekt*, Hooft in de Ned. Historien 1165.

SCHORS v. *Als een felle wint de schors des waters komt scheuren*, Hooft in de Ned. Historien 292. *Onder de ruwe schorffe*, Vondel voor Virgilius.

SCHOTEL v. *In een houte schotel over straete kruipen*, Hooft in den 48 brief. *In eene schotel*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 94.

SCHOU, anders, PONT, v. *Een muil, die reeds de voorste voeten in de schou had*, Hooft in de Historien van de Medicis pag. 9.

SCHOUBURG m. Vondel in Virg. 1 b. der Eneade: *Om den schouburgh daer op te zetten*. Klaerder nogh in d'opdragt van Jephtha:

De schouburgh zal in zyne handen klappen.

Vollenhove ook in zyn 1 predikaetfie van de Heerlykheit der Rechtvaerdigen, *Geene stem op den schouburgh klinkt hem zoo aengenaem in d'ooren*. Maer Hooft heeft het doorgaens vrouwel. In Tacitus p. 34. *De ongebondenheit der schouburge*. En kort daeraen: *In de schouburge spelende*. Hoewel men ook plaetsen by hem ontmoet, die het mannelyk geslacht voorstaen. Zoodat eene verzinning hem en Vondel zomwylen van den wegh leit. Ik moet met Pels zeggen:

Het

Het moeit me in 't hart , als Hooft en Vondel somtyts missen.

Maer wie kan dat van de menschelykheit afscheiden?
Zie BURG.

SCHOUDER v. *Leunende op de schouder des prinsen van Oranje*, Hooft in de Ned. Hiltorien 3. *Op de rechte schouder van hare Kamenier leunende*, Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroeders. Een botterik in Vriesslant, te kennen aen zyn uithangbort, teken van ontstelde harssenen, schryft, *het schouder.*

SCHRAEG v. *Met den ploeg op de schraeg*, Vondel in Virgilius. 2 Herderskout.

SCHRAEP of SCHRAP v. *Om hun eenige schraep te geven*, Hooft in de Ned. Historien 70. Vondel zegt SCHRAB: *Themille had bemeerst een lichte schrab gegeven*, Vondel in Virg. 9 boek der Eneade.

SCHREEDE v. *De schreede te doen naer dat de beenen langh zyn*, Hooft in Boccalins 1 Nieu-maer.

SCHREEUW m. Vondel in de Lykklaght over Don Antonio de Gamarra :

*Zoo komt de jonge leeuw ,
Voor zon, uit zynen leger brullen,
Woestyn en wildernis vervullen
Met zynen nuchtren schreeuw.*

SCHREUM.

SCHREUMTE v. *Of dat eenige schreumte maken mogte*, Hooft in de Ned. Historien 84.

SCHRIFT v. *Uit de heilige schrift*, Hooft in de Ned. Historien 578. *Een gedeelte der heilige schrift*, Vondel in 't Berecht voor Salomon. Hooft wederom 863: *Ettelyke plaetsen der heilige schrift*. Anders is 't ook o. *Dat schrift*, zegt men, is fraei enz. Ten zy dat genomen worde voor *geschrift* by atkapping.

SCHRIJN o. *Men breekt in 't schryn der Vorstinne*, Hooft in de Historie van de Medicis, aen 't einde.

SCHRIK m. *Die eenen schrik hadden*, Hooft in de Ned. Historien 29. *Dat gaf eenen nieuwen schrik*, Vondel in Virgilius 2 b. der Eneade.

SCHUBBE v. *Hy wryft de schubbe op d'aerde*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 3 boek.

SCHUIT v. *Hy liet d'ene korenschuit aenvoeren*, Hooft in de Ned. Historien 386. *Charon steekt de schuit met den boom af*, Vondel in Virgil. 6 boek der Eneade.

SCHULP m. *Tè drinken uit eenen schulp*, Hooft in den Inhout van Granida. Dit keurt Moonen voor goet. Maer by Vondel vind ik, *Uit een ruwe schulp*, in de poëzy pag. 367.

SCHULT v. *Gezuivert van de schult*, Hooft in Tacitus 1 boek pag. 15. *Die hunne schult beken-den*, Vondel ind'opdragt van Noah. *Van de schult zyner zonden heeft Christus hem ontlast*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 19.

SCHUP. Zie SCHOP.

SCHUUR

SCHUUR v. *In de schuur*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

SCORPIOEN o. *Tusschen de Maegt en het Scorpioen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

SEINE, een rivier in Vrankryk, v. *Tot aen de Seine*, Hooft in Henrik den Grooten pag 143.

SERPENT o. *Het geweldige serpent*, Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

SIERAEDT o. *Met groot sieraet van wel zegen*, Hooft in de Ned. Historien 3. *Het sieraedt onzer eeuwwe*, Vondel in 't Graffchrift van Maria Stuart.

SIER v. *Met geen gelyke siere*, Hooft in den 65 brief.

SIKKEL v. *De majer met de sikkel*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

SLAEP m. *Rycheldin verschynt hem in zynen slaep*, Hooft in den Inhout van Bato. *Hektor waerschwyt Eneas in den slaep*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. *De zege- en gloritekens van den helt Miltiades wekten Themistokles uit den slaep*, Vollenhove in zyne 1 Predikaetsie van de Heerlykheit der Rechtvaardigen.

SLAG m. *Ontzeggen met den slag*, Hooft in de Ned. Historien 6. *Wie daer den slag van heeft*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst. Zoo zyn ook *aenslag*, *misslag*, *veltslag*. Genomen voor een soort wil het onzydigh zyn: *Dit slaggh van menschen*, Vondel in Virgil. 3 boek der Lantgedichten. Echter gebruikt Hooft het zelve in deze betekenisse in het mannelyk geslacht, dogh zonder litwoort

voor

vóór aen, in den 27 brief: *Met iets van anderen slag*; daer hy anders zeggen zou, *van ander slag*: gelyk men zegt *van ander water, van ander vuur, van ander broot* enz. Voor een werktuig om brant te verwekken is 't by hem in de koppeling ook onz. in de Ned. Historien 1000: *Eenige schryvers willen dat het vuurslag* zich vergiste. Maer als men de zaek wel inziet, zal blyken, dat dit woort, als het onzydigh genomen wort, niet anders is dan *slacht*, getrokken uit *geslacht*, waer van by voortkruipende verkortinge *slag* is overgebleven, dat ook de laetste Schryver der Spraeckkunst niet ongemerkt heeft laten voorbygaen.

SLANG v. *Die de verkleumde slang in den boeven* stooft, Hooft in de Ned. Historien 1027. *Op de glimmende slang* te letten, Vondel in Virg. 1 b. der Lantg.

SLEDE v. *Van de sleé op den wagen*, Hooft in den 132 brief. *Ophare slede*, Vondel in Virg. 5 b. der En.

SLEEP m. *Afgedwaelt van haren sleep*, Hooft in den Inhout van Granida. *Gevolgt met eenen sleep maegden*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

SLEET v. *Na groote sleet in zyn volk*, Hooft 58 br.

SLETER m. *Met eenen sleter vels*, Vondel in Palamedes pag. 78.

SLEUR v. *Om de sleur te volgen*, Hooft voor Henrik den Grooten pag. 158.

SLEUTEL m. *Zy waenden raedt om den sleutel te weten*, Hooft in de Ned. Historien 402. *Maer geen van allen vond den sleutel van dit slot*, Vondel in de Bespiegelingen 3 boek pag. 91.

SLIB o. *Het warme slib*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. Hooft zegt in den 27 Brief: *In den slib der hope*. Dat zoo veel is, denk ik, als in den slibbe.

SLIJK o. *Uit het slyk*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien.

SLIJM o. *Het warme slym*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

SLINGER tw. *Deze doot gaf eenen grooten slinger aen de zaken van Vrankryk*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 47. *Met de Balearische slinger*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten. Moonen volgt Vondel.

SLIP v. *Een voorneemlyke slip van 't verwantschap te scheuren*, Hooft in de Ned. Historien 124.

SLOEP v. *Die met hem in de zelfste sloep overvoer*, Hooft in de Historie van de Medicis aen 't einde.

SLOF v. *Door de gemeene slof in de goede kunsten*, Hooft in Tacitus 11 boek. Dit woort is ook byvoegelyk. *Hy is slof*, zegt men, *in die zaek*.

SLOOT v. *Hy snevelt in de sloot*, Hooft in Geeraert van Velzen. *In de sloot*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten.

SLOT o. *Het slot*, Hooft in de Ned. Historien 10. Dit geslacht heeft hier plaets, het zy het een Kasteel betekene, of iets, daer men mede sluit.

SLUIER m. *Besloten in eenen sluier*, Hooft in den Inhout van Baeto. *Buiten den sluier*, Vondel in d'opdragt van Koning David Herstelt.

SLUIS v. *Door de sluis*, Hooft in de Ned. Historien 308. *Ontrent de kopre sluis*, Vondel in Salmoneus pag. 23.

SMAED v. *Door de smaed verhit worden*, Hooft in Tacitus 1 boek. Dit geslacht keurt ook Moonen voor best, en zonder twyffel ook Vondel. Maer Antonis de Hubert stelt het doorgaens mannel. in zyn Lofboek.

SMAEK

SMAEK m. *Een keerne van goeden smaek*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst. Zoo wil het ook Moonen hebben: maer Hooft wykt hier van af in de Ned. Historien 22: *Waer in de grootmoedigheid de meeste smaek vint.*

SMAK m. *Verwekt door den smak*, Hooft in de Ned. Historien 308. *De verheve torens storten met eenen smak ter neder*, Vondel in Horatius II boek.

SMART v. *Geprikkelt door de smart*, Hooft in de Ned. Historien 13.

SMET v. *Om deze smet der ketterye te smoren*, Hooft in de Ned. Historien 51. *Vry van de smet der bloohartigheid*, Vondel in Virgilius 12 b. der Eneade.

SMIDS v. *In hanne smidse gesmeed*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

SNAB anders **SNEB** v. *In eene dikke snab verandert*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 2 boek pag. 47.

SNAER v. *Dewyl men begoft had die snaer te roeren*, Hooft in de Ned. Historien 493. *Hier zultge spelen op eene Teische snaer*, Vondel in Horatius 17 Lierzang. Als het aengehuwde maegschap betekent, in den zin van *nurus*, blykt het geslacht van zelf.

SNEB. Zie **SNAB**.

SNEDE v. *Om de snede van 't vernuft niet te verstompen*, Vondel in d'opdragt voor Elektra.

SNEEU. Dit woort schynt alle de geslachten aen te nemen. Het mannelijke by Vondel in Virg. 10 Herderskout: *Gy gaet den sneeu bezoeken*. Het vrouwelyke by Hooft in de Ned. Historien 308:

Door 't ontlaten der sneeu : welk geslacht ook aen dit woort gegeven wort door Christiaen van Heule in zyne Spraekkunst. Het onzydige by Vondel in Virg 3 b. der Lantgedichten : *Het sneeu*.

SNIK m. *In den laetsten snik*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 158. *De stier geeft den lesten snik*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten.

SNIRS m. *Met eenen snirs drinken*, Vondel in Horatius 1 boek 36 Lierzang.

SNOER o. *Middlertydt waren een deel Grooten aen 't snoer geraekt*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 91. *Het linnen snoer*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade.

SNOF of SNUF m. *De jonge koey had den snof al wech*, Vondel in Virg. 1 b. der Lantgedichten. By Hooft is 't in den 19 brief vrouwelyk : *Gunt 'er ons de snuf af*.

SNUIT m. *De walvisch vat met zynen snuit*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

SOM v. *Verschietende de som*, Hooft in de Ned. Historien 57.

SOORT v. *Of men van gelyke soort ware*, Hooft in de Nederl. Historien 73.

SPAA v. *Met de spaa in d'aerde*, Hooft in de Ned. Historien 1163. Dit is in een getrokken uit SPADE. *De kluit met de spade gebroken*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

SPAREN, een rivier, o. *In 't Sparen*, Hooft in de Ned. Historien 308.

SPEELTUIG v. Zie TUIG.

SPEEN v. *Van zyn moeders rosse speen afgerukt*, Vondel in Horatius 4 b. 4 Lierzang.

SPEER

SPEER v. *D'ongelukkige knaep sleept zyn omgekeerde speer door het zant*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

SPEL o. *In 't spel komen*, Hooft in de Ned. Historien 6. *Het spel bleef steken*, Vondel in het Berecht voor Jephtha.

SPELD v. *Goedt vindende zyne spelde uit het spel te trekken*, Hooft in den 32 brief.

SPELONK v. *Van eene spelonk*, Vondel in d'Opdragt van Adam.

SPELT v. *Wilt gy zware spelte in d'aerde werpen*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

SPIEGEL m. *In den spiegel*, Hooft in de Ned. Historien 59. *Als in eenen klaren spiegel*, Vondel in d'opdragt voor Josef in Dothan. Men vint geschreven *het spiegel*. Hoe komt men daer aen? Het gebruik is 'er voor, zegt men. Waer? in dat gewest, daer men woont. Maer dat is misbruik. Zekere Knipperdolling schryft ook *het brief*. Waerom? omdat men in zyn Pontus dus spreekt. Wech met de vodden. Het gebruik moet men by de straet niet zoeken, maer halen by de goede Schryvers.

SPIER v. *De warmen teeren op de spier*, Vondel in Horatius Lierdigt pag. 520.

SPIETS v. *De Koning sprak van twee duizent edelmannen de spiets in de hant te geven*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 166. *Pyrrhus doorstoot hem met de spiets*, Vondel in Virg. 2 b. der Eneade.

SPIJKER m. *Den spyker op 't hoeft slaen*,
L 3 Hooft

Hooft in de Ned. Historien 123. *Met eenen spyker*,
Vondel voor Faëton pag. 27.

SPIJS v. *Die geene onreine spys zoude proeven*,
Vondel in den Inhout van Samson.

SPIJT v. *De Hartog kon niet beveinzen de spyt*,
Hooft in de Ned. Historien 14. *Van vinnige spyt
ontsteken*, Vondel in Virgil. 11 boek der Eneade.
Maer Hooft is zich zelve ongelijk in Tacitus pag.
38. *Hy zelf ook ontstak bunnen spyt.*

SPIJL v. *Die de spil en naelde hanteerde*, Vondel
in d'opdragt van Herkules in Trachin.

SPIN v. *De bloem der wysheit uitgezogen by de
spin*, Vondel in de Bespiegelingen 4 boek.

SPINNEKOP v. *Indien een spinnekop hier
venyn uittrekke; het komt by haren aert toe*, Vondel
in d'opdragt der Leeuwendalers.

SPIT o. *Het spit*, Vondel in Virgilius 1 boek
der Eneade.

SPITS v. *De ruiter wert door de nieuwe spits in
verwarring gebracht*, Hooft in Tacitus 1 boek.
Vondel hout dit geslacht als blykt aen *Heirspits*.
Messapus en Atinas houden de heirspits des vyants staen,
in Virgilius 12 b. der Eneade. Hoewel hy in het
2 boek zegt, *Men biede het spits*: niet anders als
Hooft in de Ned. Historien 227. *Om 't spits af te
byten.*

SPLEET v. *Door de spleet*, Vondel in de Be-
spiegelingen pag. 10.

SPLITS v. *Om de splitze in 't geloove geheel te
hebben*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 54.

SPOEDT v. *Met kleene spoedt*, Hooft in
Henrik den Grooten pag. 64. Zoo gebruikt hy ook
Voorspoedt,

Voorspoedt, in de Historie van de Medicis, *Met ongeloeffelyke voorspoedt*, pag. 2. en *Tegenspoedt* in Henrik den Grooten pag. 92. Door inzicht *der tegenspoedt*. Maer Vondel zegt in Virgilius 5 boek *ter Eneade* in 't m. *Uit hunnen voorspoedt*.

SPONDE v. *Knielende tegens de sponde van zyn bedt*, Hooft in de Ned. Historien 847. *De Koningin was op de goude sponde aengezeten*, Vondel in Virgilius 1 b. *der Eneade*.

SPONGI v. *De schilder worpt van spyt de spongi*, Vondel in de Bespiegelingen 24.

SPOOK o. *Dan ziet hy allerlei spook*, Vondel in Virg. 7 boek *der Eneade*. Ook VOORSPOOK *Ik zie een wonderlyk voorspook*, Vondel in Virg. 3 boek *der Eneade*.

SPOOR o. *Zoo hy dat spoor volgde*, Hooft in de Ned. Historien 13. *Die dit spoor onlangs begosten te leggen*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

SPOT is zonder tegenspreken m. schoon Hooft in Tacitus 3 boek zegt, *De spot dryven*.

SPRAEK v. *Een bal, of tongschroef van hout, sluit hun de spraek*, Hooft in de Ned. Historien 30. *Wat onze spraek belangt*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst.

SPREĒ, een rivier, v. *Aen d'oevers van de Spree*, Vondel in de Poëzy pag. 666.

SPREIJ v. *Bevloeit de gansche spreij*, Hooft in de Bruilofdigten.

SPREUK v. *Gedenkende aen deze lang gestete spreuk*, Vondel in d'opdragt van Adonias.

SPRIET m. *Uit den spriet*, Vondel in Ovidius *Herscheppinge* 14 boek.

SPRING m. *Zoo myn kamerling had toegestelt den spring*, Hooft in Bato, 1 Bedryf. *Door den spring der baren*, Vondel in Ovidius *Herscheppinge* 4 boek.

SPRONG m. *De beroerten namen eenen ysselyken sprong*, Hooft in de Ned. Historien 83. Zoo is ook **TWEESPRONG**, **DRIESPRONG** enz. *Op eenen driesprong*, Vondel in den *Inhout van Edipus*.

SPRUIT v. *Ook zagen de volken Ismarus, een edelmoedige spruit*, Vondel in Virgilius 10 boek der *Eneade*.

SPUIJ ik houde dit voor o. gelyk Hooft in de Ned. Historien 246. *Op het Zuider en Noorder spuy*, hoewel by het vrouwelyk geslacht heeft pag. 1162. *Door de spuy van Blaakenberg*.

SPUIT. Zie **WATERSPUIT**.

STADT v. *Aen d'eene zyde der stad*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Nadien zy deze stad aen hunne nakomelingen verbonden*, Vondel in d'*Opdragt van Samson*.

STAEF v. *Teffens bieden de deizers weêr 't hooft, en maken d'andere staef der nyptang*, Hooft in de Ned. Historien 459. *Zy keeren de staef met de tange*, Vondel in Virgilius 8 boek der *Eneade*.

STAEEL o. *Tot wat overmaet de steurnissen daer gestegen waren, zal dit stael uitwyzen*, Hooft in de Nederl. Historien 604. *Uit dit stael, dat is, uit deze proeve*, Vondel in d'*opdragt der Batavische Gebroeders*.

broeders, Zoo is het ook in de betekenisse van metael.

STAERT m. *Met twee slangen in den staert*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 86. *Lucifer sloopt eenen staert van het derde deel der starren*, Vondel in d'opdr. voor David in Ballingschap.

STAET m. *Van dezen staet*, Hooft in d'opdr. der Ned. Historien. *Hy lette op den staet*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *Groote personazien voeren grooten staet*, Vollenhove in de Heerlykheit der Regtvaerdigen pag. 18.

STAETSY v. *De omslagh van Heeren, die de staetsy vereerden*, Hooft in de Ned. Historien 507. *Met zyn jaergetydige staetsie*, Vondel in d'opdragt van Herkules in Trachin.

STAF m. *Als niemant aen den staf der Geestelykheit bassen darde*, Hooft in de Ned. Historien 576. *Ik spreke nu van Mozes alleen niet, die ontelbare wonderen door zynen staf werkt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 28.

STAL m. *In den stal*, Vondel in Virgilius 6 Herderskout. By Hooft is 't vrouwelyk in den 31 brief: *Nu 't de lucht van de stal in den neus krygt*.

STAM m. *Tegens eenen stam*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten. *Twee waerdigheden mogten eenen mensch, noch eenen stam, naer Mozes wet, niet teffens versieren*, Vollenhove in der Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 18.

STAND m. *De zaken zetten zich in eenen anderen stand*, Hooft in de Ned. Historien pag.

17.

L 1

STAN-

STANDAERT m. *De standaertdrager heeft den standaert omgevoert*, Hooft in Tacitus 2 boek. *Tegen den standert van 't kruis*, Vondel in d'opdragt voor Jozef in Dothan.

STANG v. *In de stang van Agrippa*, Hooft in Tacitus 15 boek. *Eneas kon de stang met geen geweld uit den stam rukken*, Vondel in Virg. 12 b. der Eneade.

STANK m. *Lumey sprak van de stadt in brant te steken, en met dien stank te ruimen*, Hooft in de Ned. Historien 32. *Zy laten den vuilen stank na van een quaet geruchte*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 35.

STAP m. Hooft in Geeraert van Velzen 2 Bedryf:

*Toen ik in myn gemoedt, verbolgen boven maten,
Besloot te doen den stap, die my aen 't gliffen bragt.*

Vondel in de Feniciaensche Gebroeders pag. 17.
Met eenen zuren stap.

STAPEL m. *Daer men eertyts den stapel der Fransche wynen gehouden had*, Hooft in de Ned. Historien 1173. *Die eenen stapel boeken naliet*, Vondel in zyn Toneelschildt pag. 1.

STAR v. *Op de star van een witte koe*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

STEDE v. *Op hare stede*, Vondel in den Inhout van Hippolytus.

STEEK m. *Met eenen steek doorstooten*, Hooft in Tacitus 11 boek. *Ontveinzende den steek*, Vondel in Zungchin. Hooft echter verkeert het
in

in 't vrouwel. geslacht in de Historie van de Medicis pag. 182. In 't brengen der steeke.

STEEL m. *Gelyk een verslenste viool, of quynende Maybloem, die een maegt van haren steel plukte,* Vondel in Virgilius II boek der Eneade.

STEEN m. *Hoe de hoogstgedachte Vorst den eersten steen van dezen Staet geleit heeft,* Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Breekt de vruchten met den steen,* Vondel in Virg. I b. der Lantgedichter.

STEIGER m. *Anderen plantten drie bassen op den steiger,* Hooft in de Ned. Historien 137.

STEILTE v. *Men klimt de steilte van Parnas op,* Vondel aen zynen afwezenden Vrient.

STEL m. *Op den ouden stel,* Hooft in de Ned. Historien 1166. *De Kerk op haren stel geraekt,* Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 105.

STELLAEDJE v. *De Staten van Brabant, hebbende dus lang gebeit op deze stellaedje, daelden af,* Hooft in de Ned. Historien 806. *D'aertsengelen komen de stellaedje stofferen,* Vondel voor Lucifer.

STEM v. *Met ongelyke stem,* Hooft in de Ned. Historien 1004. *Een goedt zangmeester kent zyne stem,* Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

STENG v. *Jan Harink, die de vlag van de steng rukte,* Hooft in de Ned. Historien 337.

STERFTE v. *Hyvalt op de sterfte,* Vondel in den Inhout van Virg. 3 boek der Lantgedichten.

STEVEN m. *Den steven naer lant toe wenden,* Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

STEUN m. *Luiden, die geen en steun hadden,* Hooft in de Ned. Historien 620.

STICHT

STICHT o. *Het Sticht Kolen*, Hooft in de Ned. Historien 696.

STIER m. *By eenen stier geleyen*, Vondel in den Inhout van Herkules in Trachin.

STYL m. *Vryheit van mynen styl*, Hooft en d'opdragt der Nederl. Historien. *Naer den styl*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst. Zoo ook Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen 34. Ook genomen voor een post van een deur: *Achter eenen styl*, Vondel in de Leeuwendalers 48. *De styl wert van drie of vier groote kogels gekorven: voort smeed hem de wint om ver*, Hooft in de Nederl. Historien 317.

STILTE v. *In groote stilte*, Hooft in de Ned. Historien 72. *Dit antwoord, in de stilte ontfangen*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

STOEL m. *Toen Adriaen van Utrecht op den Roomschen stoel raekte*, Hooft in de Nederl. Historien 2. *Van zynen abornen stoel*, Vondel in Virgil. 8 boek der Eneade. *Op den stoel der zelve heerlykheit*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 15.

STOEP v. *Buiten de stoep zyner woonstede*, Hooft in de Ned. Historien 104.

STOET m. *Elke schaer praelde met grooten stoet*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 166. *De zoon verzagh zich van eenen stoet*, Vondel in den Inhout van Koning David in ballingschap.

STOF v. *Hy had den Prinse zonderlinge stof gegeven*, Hooft in de Ned. Historien 34. *Dat moet uit de stoffe geboren worden*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. In de andere beteknisse

niffe is het onzydigh. *In het stof kruipen*, Vondel op dezelve plaets.

STOK m. *Aen hunnen stok te baffen*, Hooft in de Ned. Historien 1069. *Op eenen stok leunende*, Vondel in den Inhout van Edipus.

STOLP v. *Op eene steene stolp*, Hooft in de Ned. Historien 124.

STOMP v. *Ja by schudde nogh de stomp*, Hooft in de Ned. Historien 905.

STOND. 'T is mannelijk. *Zie Morgenstond*. Maer Hooft maekt het vrouwelyk. *Met Erinnerung van de genakende stonde*, in de Ned. Historien 60.

STOOF v. *Zy stelden een houte stoof toe*, Hooft in de Ned. Historien 426.

STOOT m. *Das weenigh dyken of sluizen den stoot konden uitstaen*, Hooft in de Ned. Historien 217.

STOPSEL o. *Het bepekte stopsel*, Vondel in Horatius III boek 8 Lierzang.

STORM m. *Zy bragten eenen fellen storm aen*, Hooft in de Ned. Historien 770. *Na het uitharden van dien schrikkelyken storm*, Vondel in d'Opdragt van Josef in Egipten.

STRAEL m. *Terwyl een eenigh oordeel maer een' eenigen strael uitschiet*, Vondel in d'Opdragt van Virgilius.

STRAET v. *De zeeman, die zich in de straet waegt*, Vondel in Virg. I. boek der Lantgedichten. Zoo ook van eenen wegh met steenen beleit. *Op de straet*, Vondel in de Maegden I bedryf. Die van der Goude zeggen, *Het wydstraet, voor, de wydstraet,*

174
straet, of de wyde straet; gelyk men t'Amsterdam;
 en elders zegt, *de breesstraet, of breede straet, de hoog-*
of hooge straet.

STRAF v. *Gelyk Godts rechtsvaerdigheid den*
Nederlanden de straffe der verwarringen schuldig was,
 Hooft in de Ned. Historien 56. *Thaddeus ontvout*
de straf, Vondel in 't berecht voor Lucifer.

STRANDT. Dit woort vinde ik in alle de ge-
 slachten. Hooft in Tacitus pag. 370. m. *Den*
strandt te genaken. Ook pag. 503. *Aen den strandt.*
 Maer in de Ned. Historien 13: *Langs de strandt,*
 in 't vrouwelyk geslacht. Vondel heeft het onzyd,
 in d'Opdragt van Jozef in Egipten: *Langs het*
strandt.

STREEK v. *Laet meer dan zyn halve streek*
over, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedich-
ten.

STREEM v. *Zyn voorbarigheid gaf zynen acht-*
baerheit een afzichtige streem, Hooft in Henrik den
Grooten pag. 80.

STRENG v. *Om hunne streng te styven, Hooft*
in de Ned. Historien 79.

STRIJDT. *Schroomende den srydt te weigeren,*
 Hooft in d'opdragt der Nederl. Historien. *Sint Jan*
beelt den srydt uit, Vondel in 't Berecht voor Lu-
cifer.

STRIK m. *In den strik, Hooft in de Ned.*
Historien 195. De Koningin knoopt eenen strik aen
den balk, Vondel in Virgilius 12 boek der Enea-
de.

STRONK m. *Uit eenen stronk, Vondel in*
Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

STROO

STROO o. *Het stroo*, Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten.

STROOM m. *In den koelen stroom*, Vondel in Virgilius 5 Herderskout. Zoo gebruikt hy ook te recht **MAELSTROOM**. *In den diepen maelstroom*, in Virgilius 3 boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vrouwelyk in de Ned. Historien 7: *Over de stroom*.

STROP m. *Met den strop geworpt*, Hooft in Tacitus 6 boek. *Amate eindigde haer leven aen eenen strop*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

STROT m. *Met den strot in't geweer gevallen*, Hooft in de Hiltorie van de Medicis pag. 22. *Met afgesteken strot*, in Tacitus pag. 78. *Laet den gewyden strot uitbloeden*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

STRUIK m. *Uit eenen zelven struik*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vriend. Hooft maekt het vrouwelyk door het byvoegen der e, in Tacitus 12 boek: *Dat hy de vyantlyke struike te lyve hielt*.

STRUIS m. *Ik scheld den loggen struis*, noch *lichte musch niet quyt*, Hooft in Paris oordeel.

STUIP v. *In zyne dootstuipe*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 12 boek.

STUIVER m. *Eenen stuiver uit te schieten*, Hooft in de Ned. Historien 942. *Penningen van eenen stuiver*, Dezelve in de Ned. Historien 615.

STUK o. *Het stuk was verbrodt*, Hooft in de Ned. Historien 12. *Wie dit stuk wat nader inzien*, Vondel in d'opdragt van Josef in Egipten.

STULP

STULP v. *In eene boere stulp*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout.

STUT m. *Zoo zoude de party van Momoranci eenen styven stut quyt wezen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 24.

STUURPLECHT v. *Van de stuurplecht*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

SUIKER v. *In de suiker uwer zoetigheid*, Hooft in den 98 brief. Evenwel zegt hy in den 156 brief, die nu in den laetsten druk de 162 geworden is, *Die daer uit den lekkersten suiker behoorden te kaewwen*. Maer de suiker smaekt my beter, en met my den Heer Moonen.

SYNODE o. *Het Synode van Dordrecht*, Vondel in 't Berecht voor Salomon.

T.

TABBAERT m. *Dat zy den tabbaert hadden moeten zien*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Tot den tabbaert*, Vondel in Virgil. 1 boek der Eneade.

TAEG, een rivier; m. *Wanneer het T zal doen verflaewwen den Lissebonsen Taeg*, Hooft in Geeraert van Velzen. *Aen den Taeg*, Vondel in de Begroeting van Frederik Henrik.

TAEK v. *Gelyk een vrouw, die hare dienstmaegden met de lange take bezig hout*, Vondel in Virg. 8 boek der Eneade.

TAEL v. *In onze tael*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *De muzyk der taele*, Vondel in d'Aenleijinge tot Nederduitsche Dichtkunst.

TAFEL

TAFEL v. *Op de tafel.* Hooft in de Historie van de Medicis pag. 22. *Zoo sprakze, en plengde d'eerste een luttel wyns, ten drankoffer op de tafel,* Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade. *Onder het ondernemen van allerhande plichten, zoo der eerste, als der tweede tafel,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen, 1 Predikaetsie. Hoe de laetste Spraekknustschryver aen het mannelyk geslacht komt, weet ik niet. Hy schynt daer geheel voor te zyn, en laet dat ook blyken, in de tweemaendelyke Uittrekselen, en Loopmaren. Onze uitspraak is 'er heel en al tegen.

TAFEREEL o. *Het gewyde tafereel,* Vondel in Horatius 8 Lierzang.

TAK m. *De duiven wyzen hem den gouden tak,* Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

TALENT m. *Pythias, die Simon voor eenen talent gesnoten heeft,* Vondel in Horatius Dichtkunst.

TANDT m. *De lantman wet den stompen sandt van het kouter,* Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten. Hier van is ook **DRIETANT m.** *Met zynen drietant,* Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

TANG v. *De staef der nyptang,* Hooft in de Ned. Historien 459. *Met de tang,* Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten.

TARWE v. *Het veertel der beste tarwe,* Hooft in de Ned. Historien 855. *Het onkruid onder de tarwe,* Vondel in 't Berecht voor Adam.

TASCH v. *Met nu ryke tasch,* Vondel in de klagten pag. 147.

TAST m. *Die hem zoeken by den tast*, Vondel in de Bespiegelingen 2 boek.

TEELINGK m. *Om eenen teelingk*, Vondel in de Leeuwendalers pag. 30.

TEELT v. *Ik ben door myne teelt zoo veel gelukkiger*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 6 boek.

TEEMS, een rivier, m. *Aen den Teems*, Vondel op Tromp pag. 63.

TEEN m. *Op den teen te treden*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 109. *Ik steek den teen in 't water*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 5 boek pag. 154. Maer in de betekenisse van *twygg* is het vrouwelyk: *Om een taeje teen te rukken*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

TEGENWEER v. *Zonder veerdige tegenweer*, Hooft in de Nederl. Historien 49. Vondel zegt Hart in de Klagren pag. 155: *Nalandsurig tegenweer*: of hy moet het nemen voor *tegengeweer*. Want zulke woorden zyn onzydigh.

TEIKEN o. *In het teiken van den leen*, Hooft in de Ned. Historien 45. *Door dit teken*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade. *Hy hadde het teken ontfangen*, Vollenhove in de Heerlykheit der Dechtvaerdigen pag. 7.

TEIL v. *Zy schonk haer eene teil vol moes*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 5 boek.

TEIRLING m. *Aen den teirting te stellen*, *Met den verboden teirting*, Vondel in Horatius 3 boek 24 Lierzang.

TEKEN. Zie **TEIKEN**.

TELG v. *Het noodlot zal deze telg laten zien*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade.

TEM-

TEMPEL m. Uit het hof in den tempel, Vondel voor Salomon. Tot het herbouwen van Jeruzalem, en zynen tempel, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 18.

TEMPER m. Naer den ongelyken temper der hartſſenen, Vondel in 't Berecht voor Salmoneus.

TENT v. Frankryk en Nederlant plagten aen eene kog, eene tente, te reeden, Hooft in de Ned. Historien 972. Waer is de man te vinden, die in de tente des Heeren verkeeren zal? Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 49.

TEPEL m. Onder den tepel, Vondel in Virg. 11 boek der Eneade.

TEUG v. Doordien hy daer een goede teugh uit deed, Hooft in Tacitus 4 boek.

TEUGEL m. Luifſteren na den teugel, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. Verwart in den teugel, Vondel in den Inhout van Hippolytus.

TEXT m. Op dien text, Vondel in Maria Stuart 5 bedryf. Gelyk de heilige ſpreukſchryver by onzen text voegt, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 32.

THYMBER m. De helm met den koringlyken thymber, Hooft in Henrik den Grooten pag. 171.

THYRS m. U ter eere droegze den zachten thyrs, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

TIBER m. Om 't overvloeyen van den Tiber, Hooft in Tacitus pag. 39. Aen den Tiber, Vondel in d'opdragt van Gysbrecht van Amſtel.

TIER v. Sint den hoorn van Eſterwyk had hy noit rechte tier gehad, Hooft in de Ned. Historien 783.

TIGER, een rivier, in Den Tiger drinken, Vondel

Vondel in Virgilius 1 Herderskout. Ook voor een dier genomen: *De tiger lei zyn' aert voor Konings voeten af*, Vondel in Lucifer. pag. 3.

TIJDING v. Zie AENBIEDING.

TIJDT m. *Men had den tydt wel korter mogen bespreken*, Hooft in de Ned. Historien 6. *Voor dezen tydt*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederd. Digtk.

TIJM m. *Thestylis stampt wilden tym*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout.

TIJTEL m. *Die dien tytel won*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Dewyl de kerk dien tytel voert*, Vondel in 't Berecht voor Adam. *Dat'er niet weinigh behoort tot dien tytel*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 47.

TIMAVUS, een rivier, m. *Boven den befaemden Timavus*, Vondel in Virg. 8 Herderskout.

TIMMERAEDJE v. *De treffelyke timmeraedje te steuren*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *De vlam in de houte timmeraedje geslagen*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

TIN o. Zie KOPER.

TINNE v. *Ter tinne toe*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Van de tinne van het slot*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

TITEL. Zie TIJTEL.

TOELEGH m. *Pogendo den toeleggh hem betaelt te zetten*, Hooft in de Ned. Historien 1. *Myn hant begunstige mynen toeleggh*, Vondel in Virg 10 b. der En.

TOERUSTING. Zie AENBIEDING.

TOESTEL m. *Dien toestel te passen op de overoude fabel*, Vondel voor Salmoneus. Maar voor Adam zegt Vondel ook, *Om dit toestel*. Zie STEL.

TOETS

TOETS m. *Louter gout blinkt heerlyk op den toets*, Vondel in d'Opd. van Koning David herstelt.

TOEVERLAET m. *T verstek van dezen toeverlaet*, Hooft in de Ned. Historien 125.

TOEVLUCHT m. *De vervolgte Koningin nam dan in noodt haren toevlucht in Engelant*, Vondel in den Inhout van Maria Stuart. *Vlucht evenwel hout hy vrouwelyk: gelyk men zien magh*.

TOEVOER m. *Om den toevoer te beletten*, Hooft in de Ned. Historien 1197.

TOEZEGH m. *Arenbergh begon te duchten, dat het uit den toezegh varen zou*, Hooft in de Ned. Historien 149.

TOGT m. *Dewelke de hope van dezen togt verstikten*, Hooft in de Ned. Historien 15. *Op zynen ongelukkigen togt*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

TOL m. *Een hondert duizent gulden te lichten op den tol der lakenen*, Hooft in de Ned. Historien 1075. *Den opgeleiden tol te betalen*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. Ook genomen voor Kinderspeeltuigh. Zie den zelve in Horatius 3 boek 24 Lierzang.

TOMBE v. *De tombe te vernieuwen*, Hooft in Tacitus 2 boek.

TON v. *Twaelf stuivers op elke tonne zeeps*, Hooft in de Ned. Historien 720.

TONDER o. *Het tonder ontrvonken*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

TOONEEL o. *Personaedjen, die dit toneel betreden*, Vondel voor Lucifer.

TONG v. *De scherpheit van een gladder tong*, Hooft in de Ned. Historien 36. *Met zyn oprourige tonge*, Vondel voor den brief van Apollonia.

TOOIJ v. *Kerken en Kloofsters in volle tooij*, Hooft in de Ned. Historien 584.

TOOM m. *Met den toom der lantvoogdye*, Hooft in de Ned. Historien 34. *Met een gouden toom*, Vondelin 't Berecht voor Adam in ballingschap.

TOON m. *Om dezen werke den toon te geven*, Hooft in de Historie van de Medicis pag. 27. *Den toon naer den aert der zake weten te schikken*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

TOOREN m. *Door eenen onbewaerden tooren*, Hooft in de Ned. Historien 9. *By trappen klimt men eenen tooren op*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst. *Laat ons eenen tooren bouwen*, Vollenh. in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 5.

TOORN m. *Koningen, die gy in uwen toorn gaeft*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 89. *Godt bespoetze in zynen toorn*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 36.

TOORTS v. *By de toortse*, Hooft in de Ned. Historien 30. *Zy stak hem een brandende toorts in den boezem*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade.

TOP m. *Dragende den top*, Hooft in Tacitus 3 boek. *D'een bereikt langsaem den top*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst.

TOPPET α. *Met dit toppet*, Hooft in Bato pag. 144.

TORN m. *Met eenen torn deurscheurt*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Met eenen torn om hals gebrogt*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

TOU

TOU o. *Kapt het tou*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

TRAEN v. *Met de traen in 't ooge*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 77.

TRALI v. *Uit eene trali*, Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 81.

TRANS m. *Aen den trans*, Vondel in de Bespiegelingen pag. 33. *Ik zie in dat starlichte gewelf nog iet minders, dan den laegsten trans van ons vaderlyk kuis*, Vollenhoye in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 22.

TRANT m. *Daer 't bestier van alle omleggende plaetsen zynen trant na zette*, Hooft in de Historie van de Medicis. *Hoe zal men met een' braven trant het Staetgezantschap best geleiden?* Vondel in de Kunstkroon voor den Koning van groot Britanje.

TRAP m. *Op den naesten trap*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 47.

TRECHTER m. *Door een' dubbelen trechter*, Hooft in den 99 brief. *Door dien trechter*, Vondel in Palamedes pag. 29.

TREDT m. *Om ons te leeren, dat de tydt zynen tredt gaet*, Hooft in den 31 brief. *Gy waert volfschapen in uwen tredt*, Vondel voor Lucifer. Echter gebruikt Hooft het woort *Hertredt*, hier uit samengesteld, vrouwelyk in de Ned. Historien pag. 766. *T welk den stedelingen de hertredt riedt*; en zoo ook elders.

TREK m. *Dezen trek had Ferdinand Gonzaga den Koning geraden*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Met eenen trek tot de kunst geboren*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vriend.

TRIOMF m. *Door den Dalmatiffchen triomf*, Vondel in Horatius II boek I Lierzangh. *Prins Frederyk Henryk heeft zyne laurieren met eenen eenigen vredetriomf gekroont*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers. Maer dit woort wort vrouwelyk door het byvoegen der e. *In de triomfe des geloofs*, Vondel in d'opdragt van Noah.

TROCH m. *Nu vervalt gy tot den troch*, Vondel in zyn Kerkd. pag. 534.

TROEP m. *Dat niemant van den troep hadt af te wyken*, Hooft in Tacitus pag. 172. *In eenen troep*, Vondel in Virgilius I b. der Eneade.

TROM v. *By uitroep met de trom*, Hooft in de Ned. Historien 1164. *Op de trom*, Vondel in d'opdragt van Joannes den Boetgezant.

TROMMEL v. *Gy roert al weér de trommel*, Vondel in Horatius IV boek I Lierzang.

TROMP v. *Hy zelf biet den genen, die de wacht hadden, de tromp*, Hooft in de Ned. Historien §16.

TROMPET v. *Thans liet de Graef met de trompet afblazen*, Hooft in de Ned. Historien 249. *Of men de trompet ftak*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

TRONIJ v. *Dat Angoulesme de trony afdweilde*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 20. *Met de trony*, Vondel in Virgilius I b. der Eneade.

TROON m. *In zynen troon*, Hooft in de Ned. Historien 3. *Toegang tot haren troon*, Vondel in d'opdracht voor Lucifer. *Op den troon*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag 18.

TROOST

TROOST m. *Ziende kleenen troost te gemoete*, Hooft in de Nederl. Historien 35. *Op den troost*, Vondel in d'opdragt van Noah. *D'onfaelbare zekerheit van dien troost*, Vollenhove in de Heerlykheit den Rechtvaerdigen pag. 5.

TROS m. *Cezar stichtte eenen tros van wapenen*, Hooft in Tacitus 2 boek.

TROTS m. Dit woort wort zelfstandigh gebruikt voor trotsheit. Vondel in zyn jammerklagt op den brant van Londen: *Uit dartlen trots*.

TROU v. *Tot getuigen myner trouwe*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

TUCHT v. *Door enkele tucht*, Hooft in de Ned. Historien 31. Ook Vondel, als blykt by **ONTUCHT**: *Stel uwe eerlooze ontucht mate*, in Horatius III boek 15 Lierzang.

TUIGH o. *Het harde ofseleere tuigh*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

TUIN m. *Een havik op den tuin*, Hooft in de Ned. Historien 58. *De pynboom in den tuin*, Vondel in Virgilius 7 Herderskout.

TUIT v. *Zy droogt en net de groene tuit*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 2 boek.

TUK, een zelfstandigh woort, genomen voor iemants aert of gesteltenis, m. *Niet veraert van zynen tuk*, Vondel in Elektra pag. 1. Als dit zelve woort byvoegelyk is, betekent het *bedreven* of *afgerecht*.

TULBANT m. *Op den tulbant*, Vondel in den 71 Harpzangh.

TURF m. *Van eenigen turf te steken*, Hooft in den 4 brief.

TWEEDRAGT v. *Uit den brant der tweedragt*, Hooft in de Ned. Historien 1196. *Zulk een weet van geene tweedragt*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

TWEEESPALT v. *T einde der tweespalt*, Hooft in de Ned. Historien 15.

TWENTE, een lantschapje in Nederland, v. *In de Twente*, Hooft in de Ned. Historien 671.

TWIST m. *Door den twist in 't geloove*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 47. *Montagne wil den gebroedertwist verschoonen*, Vondel in d'opdragt der Feniciaensche Gebroeders.

V.

VACHT v. *In de vacht*, Vondel in de Heerl. der Kerke pag. 54.

VADERSLAGT m. *Om dezen vaderlagt*, Vondel in den Inhout van Edipus.

VAEG v. Dit is zoo veel als *bloem of bloei*. *In de vaeg zyner jaren*, Hooft in Tacitus pag. 382. Vondel in de Altaergeheimenissen 1 boek :

*De zon brengt zoo, na 's winters gure vlaegh,
Geen groey en geest en levendige vaegh
In al wat dor en doot lag en begraven.*

VAEK m. *Het gezichte wort van een' yfren vaek veroverd*, Hooft in Geeraert van Velzen 5 bedryf. *Die nagh den vaek zocht te verdryven*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

VAEN

VAEN v. *De vaene te eischen*, Hooft in Tacitus 1 boek. Vondel in de Maegden, 1 bedryf.

*Een weeligh luchje speelde, en vloog vast af en aen;
En wulde nu het zeil, en krulde dan de vaen.*

VAERS o. *Het vaers*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst. Brederode zegt in zyn Lietboek :

Nu wacht ik van myn Heer op deze vaers bescheit?

dat zoo veel is, denk ik, als dezen vaerze.

VAERT v. *Men voltrak de vaert*, Hooft in de Ned. Historien 27. Zoo ook het daar uit gemaakte *welvaert*, gelyk strak hier volgt, *Tegens de gemeene welvaert aen*. En zoo is ook *Uitvaert*, dat hier onder volgt; en wat men verder hier uit samen stellen wil. Vondel gebruikt evenwel het woort *vaert* in eene betekenisse, die een luttel verschilt, in het maanelyk geslacht, *Moedt scheppende uit zynen eigen vaert*, in Virgilius 5 boek der Eneade. Evenwel ook vrouwelyk, *'t welk de vaert verachtende*, in 't zelve boek.

VAERZE v. *Met een gekeelde vaerze*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

VAL m. *Een voerspoek van den val des ryx*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Christus ziet mede op den val*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer. Zoo is het ook met de hier uit gekoppelde woorden *afval*, *toeval*. Men zegt wel, *Het voorval*, *het toeval*. Maer ik zoude met Hooft in den 58 brief zeggen,

zeggen, *deze toeval*, gelyk *deze voorval*. Dus schryft hy te recht in den Inhout van het 5 boek der Historien van Tacitus: *By dien voorval*: en in de Ned. Historien 672.: *Door dus eenen toeval*; dat ook Vondel volgt in de Bespiegelingen 2 boek: *Zyn tauter wezen veegt den toeval uit*.

VALK m. Vondel in Lucifer pag. 57.

Als of men bemelwaert

*Een' valk zagb van om laegb, op zyne wakkre pennen
Zich geven in de lucht, eer hem de reigers kennen.*

VALREEP m. *Turnus vliegt den valreep op*, Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

VANGST v. *Wy hebben met de vangst haer majesteit vereert*, Hooft in Bato.

VAT o. *Het uitgekoren vat*, Vondel in d'opdragt van Ifigenie in Tauren.

UCHTENT m. *Van den uchtent tot den avont*, Hooft in de Ned. Historien 45.

VECHT, een rivier, v. *De Stroomgodt van de Vecht*, Hooft in den Inhout van Geeraert van Velzen. *De voorspelling van de Vecht*, Vondel in d'opdragt van Gysbrecht van Amstel.

VEDEL v. *Hem alleenlyk de vedel nate dragen*, Hooft in Bocc. 18 Nieuwmaar.

VEDER m. *Met geen gemeene veder*, Vondel in Horatius 2 boek 2 Lierzang.

VEDERBOS m. *Daer brant de vederbos*, en *niemant steekt hem aen*, Hooft in Bato.

VEE

VEE o. *Het onvermufte vee*, Hooft in de Ned. Historien 117. *Het redenlooze vee*, Vondel in 't Berecht voor Adam in Ballingschap.

VEEG m. *Met eenen veeg*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 176. *Hy neep met eenen veeg den kop uit*, Vondel in Virgil. 1 boek der Eneade.

VEEM v. *Dees gaet by Imbize*, en anderen *dier veeme*, Hooft in de Nederl. Historien 604.

VEEN o. *Het veen der moerassen*, Hooft in Tacitus 1 boek.

VEER o. *Beschimpende't veer dat de Ridderfchap voerde*, Hooft in de Ned. Historien 37. *Dit veer*, Vondel in den Inhoud van Herkules in Trachin.

VEERTEL o. *Het veertel der beste terwe*, Hooft in de Nederl. Historien 855.

VEETE v. *D'onverzoenlykheit der veete*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 101. *Door onmenschelyke veete*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Anderen zeggen *veede*, daer Antonides op rymt,

D'oude veede

Van wrokkende Eris, die, uitbuldrende en 't ontvrede
enz.

en lang voor hem Melis Stoke in Floris den V:

Wie ten anderen doe droech vede.

Men zie den fraejen druk des Heeren Alkemade. Maer *vede* dient misschien by deze twee Schryvers om het rym te hulp te komen. Want Melis laet hier strak buiten dien noodt *veete* op volgen, *Ende sine*

zine vete dan wil wreken. Ook op de 98 bladzijde :
Die grote vete te leggen ave. Weder in rym pag.
106 :

*Ende soenden onder hem die veten ;
Dat menze vrienden mochten heten.*

VEIL, een kruut , o. *Dat dit veil zich om uw
hoofd kringele* , Vondel in Virgilius 8 Herders-
kout.

VEL o. *Het vel van een wilt dier* , Hooft in Ta-
citus 2 boek. *Zy sproopen het vel van de ribben* ,
Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VELT o. *In 't kale velt* , Hooft in de Ned.
Historien 274 *Op het velt* , Vondel in d'opdragt
van Zungchin.

VELUW v. *Op de Veluw* , Hooft in de Ned.
Historien 855.

VENDEL o. *Hy heeft het vendel na den oever
gewend* , Hooft in Tacitus 1 boek.

VENYN o. *Hoe woed dit venyn!* Vondel in
Horatius III Toezang.

VENSTER. Het is vrouwelyk of onzydigh.
Nadat heel Europe uit de venster gelegen had , Hooft
in den 58 brief. *Natuur schiep geene venster* , Vondel
in Zungchin pag. 10. *Die aldaer had zitten kras-
sen aen 't venster* , Hooft in Henrik den Grooten pag.
177.

VERBANT. Dit is onz. als **VERBONT** ,
schoon **BANDT** manelyk is. *Het verbant* , Hooft
in de Ned. Historien 1135.

VERBLIJF o. *By 't verblif der gelieven* ,
Vondel in den Inhoud van Virg. 6 boek der Eneade.

VER-

VERBODT o. *Daer 't verbodt van bouwen op oogde*, Hooft in de Ned. Historiën 64. *Het verbodt van de veelheit der vrouwen*, Vondel in d'opdragt van Zungchin.

VERBONT o. *Zoo leit het verbont in stukken*, Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten.

VERDEK o. *Het meeste volk op 't verdek*, Hooft in de Ned. Historiën 345.

VERDIENSTE v. *Askaen zal nimmermeer uw groote verdienste vergeten*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

VERDING o. *Het verding*, Hooft in de Ned. Historiën 18.

VERDRAGH o. *Volgens 't verdragh*, Hooft in de Ned. Historiën 15. *Het verdragh des Konings*, Vondel in Virgilius 4 b. der Lantgedichten.

VERDRIET o. *Dit verdriet deed hen uitvaren*, Hooft in de Ned. Historiën 41. *Of de Fortuin Simon in dit verdriet brogt*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

VERF v. *De Moeder versierde haren zoon met een gloejende verf*, Vondel in Virg 1 b. der Eneade.

VERGETENIS v. *De nacht der vergetenisse*, Vondel aeti zynen afwezenden Vrient.

VERGIFF o. *Het vergif der hoovaerdye*, Vondel voor Adam.

VERGRIJP o. *Vergeef hem dit vergryp*, Vondel in de Poëzy pag. 568.

VERHEMELTE o. *Het verhemelte*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 171.

VERLAET o. *Ontrent het verlaet*, Hooft in de Ned. Historiën 767.

VER.

VERLIES o. *De maere van dit verlies*, Hooft in de Ned. Historien 11. *Door 't verlies*, Vondel in den Inhoud van Virgilius 12 boek der Eneade.

VERLOF o. *Belangende 't verlof*, Hooft in de Ned. Historien 96.

VERLOOP o. *Het verloop der jaren*, Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroeders.

VERNUFT o. *Oeffening en wakkerheit wetten het vernuft*, Vondel in den brief aen zynen afwezenden Vrient.

VERRAET o. *Het verraet der Grieken*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VERREKIJKER m. *Met den verrekyker*, Vondel in zyn Toneelschilt pag. 9. Hier is 't mede gelegen als beneden met WAËJER.

VERSCHIET o. *Men ziet 'er door eene poort in 't verschiet*, Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroeders.

VERSTANT o. *Het voor best gekoren verstant*, Hooft in de Ned. Historien pag. 2. *Niet zonder heimelyk verstant*, Vondel in d'opdragt van Adonias.

VERTOOG o. *Uwer Majesteit dit vertoog over te schikken*, Hooft in de Nederl. Historien 39.

VERTREK o. *Dat de vurigheid hunner liefde de smart van dit vertrek zeer gevoeligh vont*, Hooft in de Ned. Historien 24. *Voor een kamer genomen is het van 't zelve geslacht: Al wat 'er in het glazen vertrek was, zat stom*, Vondel in Virg. 4 b. der Lantgedichten.

VER-

VERVOLG o. *Het vervolg der ketteren*, Hooft in de Ned. Historien 51. *Het vervolg van zaken*, Vondel in de Aenleid. ter Nederd. Dichtkunst.

VERWANTSCHAP o. *Een voorneemlyke slip van 't verwantschap te scheuren*, Hooft in de Nederl. Historien 124. Dogh het wort ook vroul. gebruikt: *De schadelyke verwantschap der Vorsten*, Vondel in Horatius 2 boek 1 Lierzang. Zoo is ook **BLOETVERWANTSCHAP**. *Het bloetverwantschap hier uit geboren*, Vondel voor Josef in 't Hof. en, *De hartstogten barnen heftigh door d'onderlinge bloetverwantschap*.

VERWE v., *Met eene zekere verwe*, Vondel in 't Berecht voor Faëton.

VERWIJT o. *Verover't van dit verwy't*, Hooft in de Ned. Historien 171.

VERZOEK o. *Naer 't verzoek van de herroeping*, Hooft in de Ned. Historien 69. *Niet vreemt van dit verzoek*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

VERZUIM o. *Filips gaf van dat verzuim den ondank aen Renard*, Hooft in de Ned. Historien 6.

VEST v. *Dicht onder de veste*, Hooft in de Ned. Historien 12. *Aen de vest te raken*, Vondel in Josef in 't Hof.

UIER m. *Met den vollen ujer*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten. Dit woort gebruikt de heer Moonen onzydigh in zyn 2 Herd.

*'T gezwollen ujer wort met volgeslagen hant
Gemakken.*

Echter volgt hy Vondel, en stelt het mannelyk in zyne Spraekkunst pag. 73. zonder van 't onzydige gellacht te reppen.

VIERSCHAER v. *Aen de vingexen der vier-
schaer*, Hooft in de Ned. Historien 30. *De vier-
schaer spannen*, Vondel in Virg. 1 boek der Eneade.
Zie **SCHAER**.

VIJANTSCHAP v. *Laet uwe vyantschap niet
verder gaen*, Vondel in Virgilius 12 boek der
Eneade.

VIJG v. *Daer de bruine vyg haren stam versiert*,
Vondel in Horatius 16 Toezang.

VIJL v. *Al't welk genoegsaem melt, dat de Ko-
ningin, hier in, hem als een doove vyl van 's jongens
baejen bezigde*, Hooft in de Ned. Historien 780.

VIJVER m. *Om den verschen vyver*, Vondel
in Virgilius 12 boek der Eneade.

VINGER m. *Daer de vremdeling den vingex in
hoort, krygt by dikwyls 't heele lyf*, Hooft in de Ned.
Historien 260. *Met den vinger te wyzen*, Vondel
in d'opdragt van Gysbrecht van Amstel.

VINGERLING m. *En steek aen deze hant,
die beeft, den vingerling*, Vondel in Gysbrecht van
Amstel pag. 39.

VISCH m. *By Scheeveringe werd gevangen een
vremde visch. Hy had een krommen bek*, Hooft in
de Ned. Historien 119. *Zulx dat het onderste in eenen
mismaekten visch eindigde*, Vondel in Hor. Dichtkunst.

UIT-

UITHAM m. *Op eenen uitbam van strant,* Hooft in Tacitus 1 boek.

UITLEgger, zeker vaertuig, m. *Die van Noordhollant herriepen den uitlegger, die dus lang den mozt der stroomen bewaert had,* Hooft in de Ned. Historien 590.

UITSTEL o. *Welk uitstel in het licht staet,* Vondel voor Jephtha. By Hooft is 't mannelyk in de Ned. Historien 208: *De wyl de geltnood geen en uitstel leed.* Zoo wort **TOESTEL** ook mannelyk gevonden.

UITVAERT v. *Hy hielt de uitvaert zyns Vaders,* Hooft in de Ned. Historien 17. *Zyne broeders quamen zyne uitvaert bekleeden,* Vondel in den Inhout van Samson.

UITVOER m. *D' Algemeene Staten deden allen uitvoer van spyze verbieden,* Hooft in de Ned. Historien 1032.

VLAg v. *Onder die vlag,* Hooft in de Nederl. Historien 1052. *Augustus majesteit streek de vlag niet,* Vondel voor Virgilius.

VLAKTE v. *Massikus doorsnyt de vlakte,* Vondel in Virgilius 10 b. der Eneade.

VLAM v. *Zy weerde de vlam uit het aeng gezicht,* Hooft in de Ned. Historien 265. *In de vlamme des altaers,* Vondel in den Inhout van Samson.

VLECHT v. *Om haren hals en blonde vlecht,* Vondel in Ifigenie pag. 15.

VLEESCH o. *Zy beginnen 't met den geest, en eindigen 't met het vleesch,* Hooft in den 82 brief. *Ten opzicht van het vleesch,* Vondel voor Adam.

VLEGEL m. *Wanneer het koren onder den vlegel kraecte,* Vondel in Virg. 3 b. der Lantgedichten.

VLEK v. *Met eenwige schandvlek*, Hooft in de Ned. Historien 682. Voor een plaets genomen is 't onzydigh. *Aen d'andere zyde van 't vlek*, Dezelve in de Ned. Historien pag. 280. Maer 601. zegt hy, *Een halve myle van de vlek*.

VLERK v. *Overste eener vlerke*, Hooft in Tacitus pag. 370. *Met hare vlerk*, Vondel in Ovidius Herscheppinge 9 boek.

VLEUGEL m. *Die zuivere en sneeuw Witte duiveveder*, getrokken als uit den vleugel der bemelsche duive, Vondel in d'opdragt der Batavische Gebroeders.

VLIES o. *Alle ridders der orde van 't gulde vlies*, Hooft in de Ned. Historien 21. *Het gulden vlies*, Vondel in d'opdragt voor Virgilius.

VLIET m. *Aen den vliet*, Vondel in den Inhoud van Koning David herstelt. Maer Hooft zegt, *Aen de vliet*, in de Ned. Historien 699.

VLIJT v. *Zonder de groote vlyt*, Hooft in de Ned. Historien 35. *Hy oeffent met alle vlyt zyne krachten*, Vondel in Virgilius 3 boek der Lantgedichten.

VLOED m. *Wie in den vloedt dezer pennent zwemt*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst. Maer by Hooft vint men het vrouwel. *Uit vreeze voor de vloedt*, in de Ned. Historien 441.

VLOEK m. *Vellende 't volk eenen vloek*, Hooft in de Ned. Historien 61. *Of hy zich wven vloek op den hals haelde*, Vondel in Virg. 11 boek der Eneade. *Zy laten hunnen naem Godts uitverkorenen tot eenen vloek na*, Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerd. 35.

VLOER

VLOER m. *Op den bloedigen vloer*, Hooft in de Historie van de Medicis pag. 22. *De deur stort op den vloer*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

VLOGEL m. *De wacht van wven vlogel*, Vondel in Davids 56 Harpzang. Zie **VLEUGEL**.

VLOK v. *Met het sneeu van zyne vlok*, Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 122.

VLOOT v. *Hy brengt de Keurbenden met de vloot over*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Hoe men de vloot toerustte*, Vondel in den Inhout van Virg. 4 b. der Eneade.

VLUCHT v. *De vlucht kiezen*, Hooft in de Ned. Historien 8. *Eneas kiest de vlucht*, Vondel in den Inhout van Virgilius 2 boek der Eneade.

VOCHT o. *Wier heldere starre het vocht van de klippen doet affchieten*, Vondel in Horatius 12 Zang.

VOEDER o. *Het voeder van Troje*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

VOEDSEL o. *Groot voedsel vonden deze klappernyen*, Hooft in de Ned. Historien 28. *Zet dit voedsel voor de bykorven*, Vondel in Virgilius 4 boek der Langgedichten.

VOET m. *Op den voet*, Hooft in de Ned. Historien 1. Maer in Tacitus pag. 6. zegt hy, *Onder de voet gesmeten*: dat zoo een gemeen zeggen geworden is, *Als op de loop zyn*, enz. Men moet het mannelyk geslacht houden. Vondel in 't *Berecht over de Misspellinge*: *Schoon men dezen voet volgde*.

VOETSTAL m. *De voetstal was achter le- digh: van vooren had hy, in koper, dit opschrift, Hooft in de Ned. Historien 223.*

VOGEL m. *Nopende dien vogel, Hooft in den Inhout van Tacitus 6 boek. De schutter kon een vogel niet raken, Vondel in Virgilius 5 boek aen Eneade.*

VOLK o. *De Vorst is voor 't volk gemaekt. Denkt hy anders, hy is een dwingelant, Hooft in de vertalingen uit Guicciardin pag. 403. Het volk raekt op hollen, Vondel in de voorrede voor Josef in 't hof.*

VOND m. *Met zynen vond, Hooft in de Ned. Historien 25. Wie dan dit onderscheit vat, zal de- zen kerkelyken, ja goddelyken vont, een eerlyke uitspan- ninge, de jeugt niet misgunnen, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.*

VONDELING m. *Die den vondeling opvoed- den, Vondel voor Edipus. Dogh men zie AEN- BIEDING.*

VONK v. *Met deze laetste vonk, Hooft in de Ned. Historien 11.*

VONNIS o. *Het gloryryk vonnis, Hooft in de Ned. Historien 4. Toen de rechters over dit vonnis zaten, Vondel in den Inhout van Palamedes.*

VONT v. *Gewasschen op de vont, Vondel in de Bespiegelingen pag. 191.*

VOOGDY v. Zie **ABDY**.

VOORHAEL, *In de voorhael, Hooft in de Nederl. Historien 220.*

VOORHOF o. *Het teoneel is op het voorhof, Vondel in Zungchin.*

VOOR-

VOORNEMEN o. *Het zelve voornemen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Het is hier mede, als met **GEVOELEN**, dat te zien staet.

VOORSPOOK. Zie **SPOOK**.

VOORSTEL m. *Na dezen voorstel*, Hooft in de Nederl. Historien 7. Het volgt het enkele **STEL**. Maer zie **UITSTEL**. Vondel maekt dit woort ook onzydigh in Horatius Dichtkunst: *Het nutkundigh voorstel*.

VOORTOGT m. Zie **AFTOGT**.

VORE v. *Het ploegzyer in de vore*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

VORK v.

*Neptuin, die d'aerde schokt,
Met zyne vork van onder,*

Vondel in Herkules in Trachin 16.

VORM m. *In zynen vorm*, Vondel in Virg. 6 Herd. Dogh Hooft heeft het vrouwelyk: *'Tvoorneemst der vorme te bootsen*, in den 86 brief. En zoo gebruikt hy ook *form*: *De Hartogin ontwerp een nieuwe form van eedt*, Hooft in de Ned. Historien 128.

VORST m. *Het snippen van den vorst*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten. Maer Hooft zegt, misschien om onderscheit te maken, *Met een heftige vorst*, in de Ned. Historien 716. Want dit beteekent anders den naem van man. Waerom eenigen tot onderscheit willen geschreven hebben *vrost*, als afkomstigh van vriezen. Myns oordeels komt het 'er ook van daen. Want *vorst*, een naem van waerdigheit en bewint, komt van *voorst*, dat is

voorste, primus of princeps. Gelyk wy dan dit woort *voorst* intrekken, en daer voor *vorst* schryven: zoo schynt my *vrost* ook veel te hart voor onze uitspraek. De zin moet ons de betekeninge geven, en deze *Metathesis* of omzettinge, waer van men ook voorbeelden heeft in andere talen, schynt gevonden om het gemak der uitspraek.

VOS m. *Het hol bewaert den vos*, Vondel in de *Bespiegelingen* 3 boek pag. 105. Men mogt zeggen dat ik hier van afga in het aenhangsel der fabelen in mynen *Fedrus*, daer ik dit woort vrouwelyk neme. Maer de zaak wyft daer zich zelve, dewyl het dier in eene Koningin herfschapen van Jupiter, nootzakelyk het vrouwelyk geslacht moet aennemen: dat echter in de Latynsche tale gemakkelyker toegaet, omdat het daer van zelf vrouwelyk is.

VOUW v. *Slaende alles in de beste vrouw*, Hooft in de *Ned. Historien* 1105. *Ik weet deze afscheitrede in haere vrouw te schicken*, Vondel voor *Faëton* pag. 26.

VRACHT v. *Toen kraekte de schuit van die vracht*, Vondel in *Virgilius* 6 b. der *Eneade*.

VRAEG m. *Om op de vraeg te antwoorden*, Hooft in *Geeraert van Velzen* pag. 95. *Hy keerde zich niet eens aen myne ydele vraeg*, Vondel in *Virgil*, 2 boek der *Eneade*.

VREDE m. Dit woort is van het mannelyk geslacht, schoon by Hooft in de *Ned. Historien* p. 6. staet, *Om de vrede te treffen*, en hy ook elders het vrouwelyk geslacht behout. Wy houden het dan met Vondel, die in d'opdragt der *Leeuwendalers* zegt, *Wy hooren de zilvere vredetrompet den vrede inblazen*,

En

En hem volgen de beste Schryvers. Vollenhove in zyn Gezang van Pilatus en Herodes,

Omhels den vree, dat waerdste pant.

Moonen in het lykgedicht op de Koninginne van Engelant:

Al 't Christenryk gezaligt met den vree.

Onze laetste Spraekkonstschryver kan zoo verre niet komen dat hy dit toestemt, maer volgt zyne zinlykheit.

VREEMDELING. Zie AENBIEDING.

VREES v. *'T zy dat de Geestelykheit zoo verre de vrees in hem had,* Hooft in de Ned. Historien 52, *Het aertryk zal van langdurige vreeze ontslagen worden,* Vondel in Virgilius 4 Herderskout. *Godt bespot daer hunne vreeze,* Vollenhove in de Heerlykh. der Rechtrvaerdigen pag. 36.

VREUGT v. *Van dartele vreugde,* Vondel in Horatius II boek 3 Lierzang.

VRIENTSCHAP v. *Zyne vrientschap te vieren,* Hooft in de Ned. Historien 19. *Of by hunne vrientschap waerdigh zy,* Vondel in Horatius Dichtkunst.

VRIJAEDJE v. *'T einde myner vryaedje,* Vondel in Horatius IV boek 2 Lierzangh.

VRIJBURG. Zie BURG.

VRIJDOM m. *Aengewende middelen holpen de gevangene aen geenem vrydom,* Vondel in d'opdragt van Maria Stuart.

N 5

VROED-

VRUEDSCHAP v. *In de vroedschap*, Hooft in de Nederl. Historien 91.

VRUCHT v. *In Salomons oordeel wil de rechte de valsche moeder liever haere vrucht ten eigendomme toestaen, dan die met den zwaerde laten deelen*, Vondel in Koning David herstelt.

VUILNIS v. *De Staten hadden hem den naem van Allgemeinen Lantvoogt gegeven, om, onder dat dexel, hunne vuilnis op hem te werpen*, Hooft in de Ned. Historien 1127. *De zielen leggen al haere vuilnis niet af*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

VUIST v. *De Grooten loegen in de vuist*, Hooft in de Nederl. Historien 36. *Jupyn schoot met zyne schitterende vuist*, Vondel in Virg. 1 boek der Lantgedichten.

UUR. Het schynt zoó wel vrouwelyk te zyn als onzydigh. Het laetste komt alom voor. Het eerste heeft Vondel, behalven op andere plaetsen, in Horatius II boek 17 Lierzang: *Een deel van d'ure der geboorte*.

VUUR o. Vondel schryft vier: maer men wil het onderscheiden hebben van het telwoort *quatuor*. Waerom eenigen vier schryven. Het is van het onzydigh geslacht. *Het vuur der tweedragt*, Hooft in de Ned. Historien 43. *Hy verborg het vier*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

W.

WACHT v. *De wacht bezemen*, Hooft in de Ned. Historien 10. Genomen voor eenen man, die de wacht heeft, is 't mannelyk. Vondel voor Adam in Ballingschap pag. 55 :

Hoe wakker heeft dees wacht zyn hofwacht nu bewaert!

WADDE o. *Hy laet Sergestus op het wadde*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

WAEDE v. *Met zyn afgehouwe waede*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

W A E G v. *'S namiddags te drsen quam Leepough met het vendel op de Waage trekken*, Hooft in de Ned. Historien 135. *De Graef van Hollant zet vergeefs zich in de waeg*, Vondel in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant.

W A E J E R m. Dit woort is zonder twyffel van dit geslacht, omdat het eigentlyk een naem is van een man, willende zoo veel zeggen, als iemand, die waeit; komende af van *waejen*, gelyk *schryver* van *schryven*, *lezer* van *lezen* enz. *Met eenen waejer in 't aenzicht waejende*, Vondel voor de Batavische Gebroeders. Zoo is ook *evenaer*, als men van gewicht spreekt; nemende dit tuig den plicht waer van iemand, die iets event of effent, dat is, gelyk stelt.

W A E K E v. *Ende was wel waer, dat zoo veel wederwils, in den boezem van den nieuwen staet, ernstige waeke, orde, en tegenzorg vereischte*, Hooft in de Ned. Historien 29.

W A E L,

WAEL, een rivier, v. *Hier op voerenze de Wael over*, Hooft in de Ned. Historien 1064.

WAEN. Hooft heeft dit in Tacitus 15 b. vr. *Waer door wy ons de waen ontgeven mogen*, hier in gevolgt van Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 2. *Waer door de mensch zich, als een waterbel, opblaest met ydele waen van ingebeelde hoogheit.* Maer Moonen stelt het mannelyk in zyne Spraekkunst, even als Vondel, die in de voorreden van Virgilius zegt; *Uit geen en ydelen waen.*

WAERANDE v. *T recht van de waerande der Graeffelykheit*, Hooft in den 23 brief.

WAERDE v. *Boven hare waerde*, Hooft in den 68 brief. *In groote waerde gehouden*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

WAERDY v. Zie ABDY.

WAEROM, Dit woort, geen zelfstandigh, maer bywoort, wort als een zelfstandigh woort in het mannelyk geslacht gebruikt. Hooft in de Ned. Historien 52: *Alsdan zou men hun den eigentlyken waerom hunner beroepinge openbaren.* Hoedanig een spreekwyze de Latynisten somtyts uitwerpen, *Omne quare habet suum quia.* Dat my te eer te binnen schiet, omdat ik bezigh met uitgeven der Latynsche gedichten van den Heere Joan van Broekhuizen denk aen zyn kluchtig uitsmyten dezer woorden, toen twee geleerde luiden al de werrelt met hunne geschillen bezigh hielden:

Ego tibi reddidi meum QUIA pro tuum QUARE.

WAES

WAES m. *Die rype geeltjes met baren waes*, Hooft in den 92 brief.

WAESSEM m. *Die al dezen waessem deed opdroogen*, Hooft in de Nederl. Historien 1197. *Een aerde, die dunnen waessem van zich geeft*, Vondel in Virgilius 2 b. der Lantgedichten.

WAGEN m. *Den wagen gement te hebben*, Hooft in den 5 brief. *Op zynen wagen*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

WAL m. Hooft by Tacitus pag. 14: *Buiten den wal*. Vondel in den Inhout van Virg. 8 b. der En. *De Trojanen, die den wal manden*.

WALGE v. *De walge steken*, Hooft in de Ned. Historien 173.

WALMTE. Zie **BADTSTOOF**.

WANDEL m. *Van woesten wandel*, Hooft in de Ned. Historien 28. *Zy verlieten den heiligen wandel*, Vondel in den Inhout van Noah.

WANDT m. *Dees rukt al verbaest den helm van den wandt*, Vondel in Virg. 8 boek der Eneade.

WANG v. *U. E. had een pleit aen de wang*, Hooft in den 31 brief. *Hy kust de tranen af en vaegte van de wang*, Vondel in Joannes den Boetgezant 5 boek pag. 85.

WANSCHEPSEL o. *Het Kretenser wanschepfel*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WANT o. *Een ander smyt het want uit*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten. Dit is een scheepswoord, als te zien is in den Zeeman van Winschoten; betekenende daer nevens ook een hantschoen; het welk in gellacht verschillende
(want

(want dan is het vrouwelyk : *Met de harde offeloere want vechten*, Vondel in Virgilius 5 b. der Eneade) van het bovenstaende *wants*, dat een muur betekent, wel moet onderscheiden, en op een byzondere wyze gespelt worden : gelyk wel aengemerkt is van Samuel Ampzingh in zyn Taelbericht, in den jare 1649 uitgegeven. Dit echter verzuimt Hooft in Tacitus p. 279. als by zegt, *Dat de huizen met geen' gemeene wanten moesten beheint worden*. Ook in de Nederl. Historien 136. *'T gewoen van de want*. Daer het geslacht ook verschilt van het geen wy op zyn plaets uit Vondel hebben bygebracht.

W A P E N o. *Het wapen van Pallas*, Vondel in Virgilius 8 b. der Eneade.

W A R o. *De quaedaendigheid van dien heer heeft het war alle zyn leven gezogt*, Hooft in den 45 brief. *Men magh zoo groot een zaek wel in 't war houden*, Vondel in Virg. 7 boek der Eneade. *T'onrecht hoort men dan dikwyls zeggen, In de war*. Maer terwyl ik dit schryve, ontmoet het myne geheugenisse echter in Henrik den Grooten pag. 42 : *Zy hielden verscheiden oorden in de war*. Nogh in dezelve Historie 130 : *In de war raken*. Joachim Oudaen ook in de Roomsche Mogenheit pag. 54 : *Dat zyn haer in de war raekte*.

W A S C H o. *Het klevende wasch*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

W A S C H B A D T o. *In het zurvere waschbadt*, Vondel in d'opdragt voor Zungehin.

W A S D O M m. *Tot den wasdom van Amsterdam*, Hooft in Geeraert van Velzen. *Indien zulke telgen haren wasdom bereiken*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

W A T E R

WATER o. *Door 't water*, Hooft in de Ned. Historien 8. Zoo ook Vondel voor Noah.

WATERSPUIT v. *Met een gesleete waterspuit*, Vondel voor de Batavische Gebroeders.

WEBBE o. *Deur 't web niet schein te gapen*, Hooft in den 56 brief. *Het webbe opzetten*, Vondel in Virg. I boek der Lantgedichten. Antonides zegt de *webbe* in 't Lykdicht op Vondel: *Zoo weeft de tydt in 't eind de webbe wvs levens af.*

WED o. *De Ruiters zyn door 't wed gevolgt*, Hooft in Tacitus 14 boek. *Zoo dra de hinde quam, en lobberde in dit wedt*, Vondel in de Leeuwendalers.

WEDDE v. *De kleenheit zyner wedde*, Hooft in de Ned. Historien 57. *Het wedde zyner Doorluchtigheit*. De Heer Moonen steek dit woort vrouwelyk.

WEDER o. *'T goed weder van de voorlede week*, Hooft in den 59 brief. *Tegens het natte weder*, Vondel in Virgilius I boek der Lantgedichten.

WEDERGA v. *Zyne wederga te zullen gemoeten*, Vondel in d'Opdragt van Virgilius.

WEDERSPALT v. *De stokers der wederspalt*, Hooft in de Ned. Historien 114.

WEDT v. *Daerze in de wedt zongen*, Vondel in Virgilius 8 Herderskout.

WEEDOM m. *Zy worstelde met dus eenen weedom*, Hooft in de Nederl. Historien 265.

WEEK v. *Van de week*, Hooft in den 59 brief.

WEELDE v. *Eder, maer meest de vorst, moet hem wachten, van geweekt te werden door de weelde*, Hooft uit Lottinus No. 19. *In de weelde*, Vondel in 't Berecht voor Lucifer.

WEE-

WEENIGTE v. *Versmadende de weenigte, die hun 't hooft boodt*, Hooft in de Ned. Historien 309.

WEER v. *Tegens elkanderen in de weer*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 43. En, *Na eenige weere*, in de Historie van de Medicis pag. 4.

WEERELT v. *Het byster woelen der werrelt*, Hooft in de Ned. Historien 600. *By alle de werrelt*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Digtkunst. *Des grooten Alexanders groothartigheit vint een gansche werrelt voor zich te naeu*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 2.

WEERSMAEK m. *Uit eenen weersmaek*, Hooft in Henrik den Grooten. *Zoo is ook smaek*, schoon hy dit somtyts vrouwelyk stelt.

WEERSTUIT m. *Door de weerstuit*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade. *Zoo is ook STUIT*.

WEERZIN m. Zie ZIN.

WEET v. *Dat men den gekoorlingen zou de weete doen*, Hooft in de Ned. Historien IIII.

WEEZER, naem van een rivier, v. *Tusschen de Weezer en de bewelen*, Hooft in Tacitustweede boek.

WEGH m. *Den bequaemsten wegh missen*, Hooft in de Ned. Historien 7. *Datze eenen langen wegh bewandelt*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade. *Op den wegh*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 7.

WEIDE v. *Om de weide der beesten*, Hooft in de Ned. Historein 590. *In zulk een vette weide*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

WEIRD

WEIRD T v. *Om de weirdt te beschermen*, Hooft in de Ned. Historien 1167.

WEITE v. *De dienaers leggen de weite uit de korven*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

WEL v. *Deze wel stoppen*, Vondel in Gysbrecht van Amstel.

WELDAET v. *Want de koning verftak een groot getal personen van deze weldaet*, Hooft in de Ned. Historien 984. *Dankbaerheit voor zulk een hemelfche weldaet*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers.

WELFSEL o. *Op het welffel*, Hooft in de Nederl. Historien 290.

WELLEKOOM. Het fchynt my mannelyk te zyn. Hooft in den Inhout van Granida: *Dize met blyen wellekoom onthaelt*.

WELLUST. Zie LUST.

WELSTANDT. Zie STANDT.

WENK m. *Jupyn, die met eenen wenk alles beftiert*, Vondel in Horatius III boek 1 Lierzang. Maer Hooft zegt, *Die aen de wenk der lantsheeren hing*. Dus verfchilt hy ook van Vondel in het volgende

WENSCH. Want men leeft in d'opdragt zyner Historien en elders, *Met welke wensch*, Vondel (dat ik volgen zou) heeft het mannelyk in den Inhout van Herkules in Trachin: *Naer zynen wensch*. 'T geen van Moonen voor goedt gekeurt wort.

WERF v. *Dat nochte eigenaer, nocht pachter de werf wift na te fpeuren, waer op hy gezeten was*, Hooft in de Ned. Historien 1159. *Brengenze geen fchepen van de werf?* Vondel in Virg. 4b. der Eneade.

WERK o. *Dat dit werk gewracht is van de zienlyke hant Goods*, Hooft in d'opdragt der Ned. Historien. *Om het werk uit te drukken*, Vondel in de Aenleid. ter Nederduitsche Dichtkunst. Dit geslacht heeft het ook, als het genomen wort voor grof vlas: *Het werk, waer mede de naden gedreüen waren*, in Virgilius 5 boek der Eneade. Over dit woort staet aen te merken, gelyk wy van eenige andere onzydige gemelt hebben, dat men zegt: *By het werk, en by den werke*. Welk laetste, *by den werke zyn*, veel genomen wort voor, *By der hant, vaerdig, tegenwoordigh of gereedt zyn*. Waer uit blykt het quaet gebruik hier ontrent, als men zegt, *By de werke te zyn*, in plaets van *by den werke*. Zie dit ook bevestigt in de Historie van de Medicis 27: *Om dezen werke den toon te geven*. En in de Ned. Historien 785: *Als nu 't gerucht zich verhief, was daetlyk by den werke heer Goodevaert Montens*. Nogh in Henrik den Groeten pag. 110: *Vitry, die by den werke was*.

WET v. *De wet stellen*, Hooft in de Ned. Historien 13. *Onder de wet*, Vondel voor Josef in 't Hof. *Al wat Godt in de wet voorschryft*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 6.

WEZEN o. Dit is eigenlyk een werkwoort van de onbepaalde wyze: hoedanige woorden, als ze dus genomen worden, van dit geslacht zyn, als we elders getoont hebben. *Het enkele en eenige wezen der Godtheit*, Vondel in d'opdragt der Leenwendalers.

WICHT o. *Dit onnozele wicht*, Vondel in den Inhout

Inhout van Edipus. Dit woort is van het onzijdigh geslacht, omdat het een verminderinge betekent, gelyk alle zodanige verkleenende woorden dit geslacht aennemem, als *Het hontje, het katje, het leentje, het bokje*, enz. daer men nochtans zegt, *De bont, de kat, de leen, de bok*. Want deze vermindering wechgenomen zynde, verandert dit woort, als de gemelde, aenstonts van geslacht, gelyk blykt aen *booswicht*. Want men zegt niet, *het booswicht*, maer *de booswicht*, als men van eenen man spreekt, die boosheit bedryft. *Rhadamant pynigt den booswicht*, Vondel in Virgilius 6 b. der Eneade. En *Het booze wicht* zegt men weder in de betekenisse van een kint. De Ridder Hooft, anders zeer opmerkende hier omtrent, vergift zich dan, als hy in Tacitus pag. 257 zegt: *Een meiskem in het twintigste jaer haers ouderdoms, voor zyns ouderdoms*. Want het stemt niet over een met het geen wy over het woort **MEISKEN** hebben aengetekent, nochte met deze plaets in zynen 117 brief, die my hier lust aen te halen: *Myn huisvrouw, zegt hy, bragt den ontydigen brief te rugge; en daer nevens deze tyding: dat Krombalghs ondiste dochtertjen, een voeglyk meiskem, krank aen de poxkens, op de moeder verzocht had, de koeken, die, na zyn overlyden, en 't gebruik aldaer; den buurkinderen zouden verschenen zyn, by zyn leven uit te deilen. 'T welk geschiedt zynde, zaid het, als thans meer niet te doen hebbende, gereedt te zyn tot sterven; en gaf, vier uren daerna, zynen geest.*

WIEG v: *In de wiege*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 142. Ook in den 69 brief: *Uit*

wwe wieg, Vondel in Ovidius Herscheppinge 4 boek.

WIEK v. *Dat het met d'eene wick maer klept*, Hooft in de Ned. Historien 860.

WIELING. Zie AENBIEDING.

WIER o. *Wanneer het wier op haere borst breekt*; Vondel in Virgilius 7 b. der Eneade.

WIEROOK m. *Van Sabeeschen wierook*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade. Maer hy heeft het ook onzydigh in Adonias pag. 6. *Hoe dikwyl zwaeide haer myn hart het wierook toe! Maer Moonen hout het mannelyk.*

WIJF o. Dit, schoon een vrouwelyke naem, is onzydigh, en moet aldus gebruikt worden. Hooft in de Historie van de Medicis sprekende van Katarine Sforza: *Jaa 't overfors wyf, tot bewys dat het niet om zyn kinderen gaf, hief de kleederen op enz.* daer men gemeenlyk schryven zoude, *dat het niet om hare kinderen gaf*; want de plaets maekt gewagh van de kinderen dezer vrouwe. Nogh eens: *Groenevelt, wetende wat de weemoedt der wyven vermagh om de mannen murw te maken, schikte flux het zyne ter stadt uit*, in de Ned. Historien 1163: *Echter schynt hy dit te verwaerloozen, en meer op de kunne te zien, dan op het woort, in Tacitus pag. 226: Toen't wyf vry was, gaetze uitstel zoeken.* Nogh eens op dezelve bladzzyde: *Want waerom was 'er niemans anders uitgekoren, om den onkuischen wyve in haer woeden zyn stem te verstrecken? hoe-wel deze uitdrukkinge hier wel noodigh schynt te zyn om de dubbelzinnigheit te myden.*

WIJK

WIJK v. *Gravvulle aldus de wyk genomen hebbende*, pag. 45. *In de wyk*, zegt Vondel in den Inhout van Virgilius 6 boek der Eneade. Evenwel vind ik in Hoofts Henrik den Grooten p. 107. *Alles begoft zynen wyk te kiezen*. Dit met eene ander stem gekoppelt schynt in de betekenisse van eenige plaets ook het onzydigh geslacht aen te nemen, als *Het naburig Katwyk*, *het vermakelyk Noortwyk* enz. *Katwyk* is zoo veel als *De wyk der Katten*, en zoude aldus schynen te hellen naer het vrouwel geslacht. Maer men weet met andere naemwoorden in deze betekenisse dus geen en wegh. Van Beverwyk evenwel sprekende zegt byna yder, *de Beverwyk*, niet *het Beverwyk*: *Hy woont in de Beverwyk*, of *in de Wyk*. Waer van ook blyk is by Hooft in de Ned. Historien 296. en 330, staende op beide die plaetsen ook, *In de Beverwyk*. Gelyk ook in den 12 brief van den laetsten druk. Het onzydigh geslacht heeft evenwel, eveneens als men de namen der steden schryft, Antonides in 't 1 boek zyns Yfrooms:

*Mits gy voor Amsterdam komt streven
Van 't groene Beverwyk.*

En dus zegt men ook *te Beverwyk*, gelyk *te Katwyk*, *te Noortwyk* enz. Antonides in 't 4 boek.

*Eer d'Ygodt uit zyn kil te Beverwyk gereden
Te rugge keert* enz.

Gelyk men ook de namen der Steden zonder litwoort gebruikt, zoo leeft ook Hooft met dezen naem in de Nederl. Historien 480: *Al over eenige dagen verlieten de Spaenschen Beverwyk.* En kort daer aen, *Die van Beverwyk: gelyk Die van Amsterdam, Die van Haertem* enz.

WIJL v. *Het geen zy een goede wyl te vore spelden,* Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers.

WIJN m. *De kout is de ziel van de bezoeken, gelyk de vreugt die van de banketten.* Die nestelt zoo wel in 't papier, als deez' in den wyn, Hooft in den 32 brief. *Verbeugt van den wyn,* Vondel in Virg. 1 b. der Eneade.

WIJNGAERT m. *Gelyk druiven den wyngaert verciereren,* Vondel in Virgilius 5 Herderskout. *De edele wynstokken, daer Godt zynen wyngaert zorgvuldigh mee' beplant heeft,* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 42.

WIJNKAN v. *Een groote wyngkan hing aen haer gesleten oar,* Vondel in Virgilius 6 Herderskour.

WIJNRANK. Zie RANK.

WIJNSTOK. Zie STOK.

WIJSGEER. Zie FILOSOOF.

WIJTE v. *Renard gaf den Bisschop de wyte,* Hooft in de Ned. Historien 6.

WIJZE v. *Zy verzocht een afschrift van de wyze,* Hooft in de Ned. Historien 55. *Op deze wyze,* Vondel in 't Berecht voor Lucifer. *Naer de wyze van spreken,* Antonis de Hubert voor zyn Lofboek. *Op dezelve wyze,* Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaerdigen pag. 5.

WIL m. *In zyne wille,* Hooft in de Ned. Historien 3. *Om uwen wil te vatten,* Vondel in Virgilius

Virgilius 3 boek der Lantgedichten. *Op den wil*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 7.

WILT o. *Om het wilt op te snuffelen*, Vondelin o' opdragt van Elektra. Dit wort, daer het anders byvoegelyk is, zelfstandigh gebruikt, gelyk in 't Latyn *fera*, Zie HECHT.

WILTBRAET o. *Van 't vette wilsbraet*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade.

WILTVANGK o. *Indien ik uwe altaeren met eenigh wiltvangk vercierde*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade. Hooft heeft het mannelyk.

WIMPEL m. *En draegt uwen wimpel*, Hooft in de Verscheide Gedigten in 4°. pag. 36.

WIND m. *In den wind slaen*, Hooft in de Ned. Historien 25. *In den wint gestroit*, Vondel voor Lucifer.

WINDVANG m. *Aen al den wintvang*, Hooft in de Vers. Gedigten in 4°. pag. 355.

WINKEL m. *In zynen winkel*, Hooft in de Nederl. Historien 1080. *Van den smitswinkel der reuzen*; Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

WINKET o. *De Calvinischen breken 't winket open*, Hooft in de Ned. Historien 132.

WINST v. *Om deel aen de schynbare winst te hebben*, Hooft in de Ned. Historien 64.

WINTER m. *Tegens den winter*, Hooft in de Ned. Historien 794. *In den kouden winter*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout. *In den winter*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 24.

WIP v. *De rest der Gallien staet op de wip*, Hooft in Tacitus pag. 429.

WISSEL v. *De onderhandeling van de wissel*, Hooft in den 46 brief.

WIT o. *Strengheit heeft geenen duur, nochte d'uitheemsche soldaten ander wit, dan eige baet*, Hooft in de Ned. Historien 117. *De voorredenaer zal het wit ontvouwen*, Vondel in d'opdragt der Leeuwendalers. Dit wort weder genomen, gelyk hierboven **WILT**; en betekent een voornemen, by overbrenginge ontleent van een doelwit, dat men voorneemt te beschieten.

WOEDE v. *Om de Spaensche woede te weeren*, Hooft in de Ned. Historien 585.

WOEKER m. *Met geenen billyken woeker*, Hooft in den 190 brief. *Vry van allen woeker*, Vondel in Horatius 2 Toezang.

WOESTYN v. *Maer by bevont, dat het tot noch toe in de woestyne gepreekt was*, Hooft in de Ned. Historien 517. *In deze woestyne*, Vondel in Virgilius 8 boek der Eneade.

WOL v. *Van de overfyne wolle*, Hooft in de eerste Nieuwmare van Bocc. *Wit van zachte wol*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

WOLF m. *De norffe Leeuwin volgt den wolf*, Vondel in Virgilius 2 Herderskout.

WOLFSMUTS v. *Een deel bedekt het hoofft met een rosse wolfsmuts*, Vondel in Virgilius 7 boek der Eneade. Zie **MUTS**.

WOLK v. *Hoe de wint deze duistere wolk voortdryve*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

WOND

WOND v. *Het verborgen houden eener wonde*, Hooft in de Ned. Historien 49. *De Koningin voedde die wonde*, Vondel in Virgilius 4 boek der Eneade.

WOON v. *Met der woon*, Vondel in Virgilius 2° boek der Eneade.

WOORT o. *De Koning gaf het woort over*, Hooft in de Ned. Historien 3. *Het mensch geworden woort*, Vondel voor Lucifer. *Omdat gy het woort mijner lytsaemheyt bewaert hebt*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 611.

WORM m. *Geen vroom geweten kan hierom den worm ontgaen*, Vondel in Joannes den Boetgezant 2 boek pag. 30.

WORP m. *Voor den laetsten worp*, Hooft in de Ned. Historien 1204.

WORPPIEK m. *Die den worppiek geworpen heeft*, Vondel in Horatius 1 boek 8 Lierzang. Maer het enkele PIEK hebben wy gezien dat vr. is. Moonen hout het 'er ook voor. Des zal best zyn, dat dit koppelwoort het enkele volge.

WORTEL m. *De vorst moet voor zyn werk behouden te zorgen voor den wortel van den Staet, en tot andere zaken anderen gebruiken*, Hooft in d'Acht-nemingen van Lottinus No. 1. *Om de kettery met haren wortel uit te rooyen*, in de Ned. Historien 164. *Kook den wortel in geurigen wyn*, Vondel in Virg. 4 boek der Lantgedichten.

WOUT o. *In 't wout van vrou Cybele*, Vondel in den Inhout van Virg. 8 b. der Eneade. *Al't geboomte van het wout*, Antonis de Hubert in den xcvi Psalm.

WOUW v. *'T zy de vogels verkleumt waren, of gejaegt van eenige wouw*, Hooft in de Ned Hist. 769.

WRAEK v. *Ter eere van de wrake*, Hooft in Tacitus 3 boek. *Wie zagb de Goddelyke wræk zich schrikkeliker openbaren?* Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

WREVEL m. *In zynen wrevel*, Vondel in den 73 Harpzangh.

WROK m. *Zonder ouwden wrok*, Hooft by Tacitus in 't leven van Agricola. *Door Junoos onverzetbaren wrok*, Vondel in Virgilius 1 boek der Eneade. *Hoe deerlyk moet Jakob zuchten, en duchten en vluchten voor den wrok van broeder Ezaü!* Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 33. Moonen stelt dit woort ook mannelyk in zyne Spraekkunst, en gebruikt het ook zoo stip in zyne schriften. Weshalven my mishægt in Hooft, dat hy zich ontvalt in de Nederl. Historien 25, daer hy 't vrouwelyk geslacht gebruikt. *Deze wrok*, zegt hy, *hoe zy met schooner gelaet bedekt wert.*

X.

XANTHUS, een rivier, m. *Het zal u aen geen en Xanthus ontbreken*, Vondel in Virgilius 6 boek der Eneade.

Z.

ZADEL m. *In den zadel te raken*, Hooft in den 183 brief.

ZAET o. *Tot stroien van 't eerste zaedt*, Hooft in de Nederl. Historien 11. *Eenigh zaedt, dat te zyner*

zyner tydt opkomt, Vondel in het Berecht voor Jephtha.

Z A E G *Met de zaeg*, Vondel in d'Opdragt van Joannes den Boetgezant.

Z A E K v. *Als men eens beraden is, zoo moet men daer by blyven en de zaek vervolgen, ten zy nieuwe zwaarigheid opsta*, Hooft uit Lottinus No. 87. *Zien de de zaek dieper in*, in de Ned. Historien 42. *Naer den aert der zake*, Vondel in d'Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst.

Z A E L v. *Tot sieraedt dezer zale*, Hooft in den 53 brief. *Midden in de zael*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade. De Vriesche Vrolykaert schryft *het baekzael*. Is dat niet fraei?

Z A K m. *Met eenen natten zak*, Hooft in den 58 brief. *Rispe spreidde eenen zak*, Vondel in den Inhout der Batavische Gebroeders. Antonis de Hu. bert ook in zynen 35 Psalm :

*'K hebbe, als zy waren ziek en zwak,
My overkleedt met eenen zak.*

Z A L V E v. *Mengende de zalve met het zeer*, Hooft in de Nederl. Historien 93.

Z A N D T o. *Op het zandt*, Hooft in de Ned. Historien 265. *Die het zant in den wint schraht*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

Z A N G m. *Zy korten de moejelykheit des wegs met hunnen zang*, Vondel in den Inhout van Virg. 9 Herderskout.

Z E D E v. *Tegens de zede der gehoorzaamheit*, Hooft in Tacitus 1 boek.

Z E E

ZEE v. *De toevallen der zee*, Hooft in Tacitus pag. 276. *In de ryke zee*, Vondel in d'Aenleid. ter Nederduitsche Dichkunst.

ZEEL o. *De muis verlost, knagende 't zeel, den leen*, Hooft in de Nederl. Historien 765. *De hant aen het zeel slaen*, Vondel in Virgilius 2 boek der Eneade.

ZEER o. *Wroetende in 't zeer*, Hooft in de Ned. Historien 676. Men neemt dit anders byvoegelyk. Men zegt: *Hy heeft een zeer been, of een zeere kant*. Dit zoo zynde moet men het aenzien als boven van WIT en WILT gezegt is.

ZEESCHUIM o. *Het zeeschuim met haere borst doorsnyden*, Vondel in Virgilius 9 boek der Eneade.

ZEESTEIGER m. *In voornemen den Engelschen, nadien zy zich aen dit oorlogh hadden laten houwelyken, de stad Cales, hunnen zee-steiger in Frankryk, afhandigh te maken*, Hooft in de Ned. Historien 10. Zoo ook **OPSTEIGER**: *Om den opsteiger te verzekeren*, in de Ned. Historien 197. Zie **STEIGER**.

ZEGE v. *Ophuppelende om de zege*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. Dit woort, betekende overwinning, wort onderscheiden van *zegen*, waer van wy hebben *zegenen*, schoon anderen *zegen* in beide de betekenissen nemen. In het voorbygaen zegh ik hier, dat het woort *zegepralen* uit dit, en uit *pralen* gekoppelt, afgekeurt wort van de voornaemste Taelkundigen, als t'onrecht en tegen orde samengesteld, zynde het niet anders als *overwinning-pralen*, dat immers niemandt zou durven schryven.

Noch.

Nochtans vint men het veel in de ſchriften van frae-
luiden, die hier van gewaarfchuwt het te overwegen
hebben. Maer *zegeprael*, uit twee zelfſtandige
woorden ſamengevoegt, dult beter deze koppe-
ling.

ZEGEL o. *Het zegel te voorfchyn gebracht*,
Hooft in de Nederl. Hiftorien 3.

ZEGEN m. Dit verſchilt van *zege* in geſlacht,
zoo dat het geen een en zelve woort is. Hooft in
de Ned. Hiftorien 3: *Toen zette de Keizer den Ko-
ning in zynen troon, gaf hem zynen zegen, en ver-
trok.* Vondel in Virgilius 1 b. der Lantgedichten: *Door
uwen zegen.* Vollenhove in de Heerl. der Rechtvaer-
digen pag. 21: *Een godlooze ontfangt Godts gaven;
maer een rechtvaerdige alleen zynen zegen.* *Zege* is
dan wat anders als dit. Men wil dus ook *Rede* en
Reden onderscheiden, dat het eene zy *ratio*, het an-
dere *sermo*, of *oratio*: gelyk blykt by Vondel in
Koning David in Ballingschap, in het 5 bedryf:

Die rede ſchynt bekleet met ſchyn van rype reden.

Hier is het eerſte *oratio*, het laetſte *ratio*. Maer ik
zie niet dat dit alom doorgaet. Ook weet ik niet,
of men het niet magh behandelen, als de Grieken
hun λόγος, dat *ratio*, of *sermo*, of *oratio* betekent.
Op deze wyze onderscheiden ook onze Schryvers
have, in 't Latyn *peculium*, en *haven*, *por-
tus*.

ZEIL o. *Oog in 't zeil te houden*, Hooft in de
Ned. Hiftorien 135. *Nu zoude ik het zeil ſtryken*,
Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

ZEI-

ZEILAEDJE v. *Men zoude de zeilaedje wif hebben*, Hooft in de Ned. Historien 430.

ZEIN v.

*Dan zal men zwaerden in ploeghyzers zien verkeeren ,
Den wapensmit de speer in eene zein berfmeên,*

Vondel in de Zeevaart:

ZEISSEN v. *Dat niemant de zeissen in de airen sla*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

ZENUW v. *Met eene goede zenuwe*, Hooft in de Ned. Historien 259. *Met eene hangende zenuwe*, Vondel in Horatius 12 Toezang.

ZERK m. *Toverdekken met eenen zerk*, Vondel voor Faëton pag. 35.

ZET m. *Dat zesduizent Zwitsers met eenen zet derwaerts daelden*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 172.

ZETEL m. *Dien zetel te verwoesten*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 109. *Wy willen onversuft ons in dien zetel zetten*, Vondel in Zungchin pag. 49.

ZEUG v. *Nu zult gy een geweldige zeuge vinden leggen*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

ZICHT v. *Niemant sla de zicht in't rype korenlant*, Vondel in Virgilius 1 boek der Lantgedichten.

ZIEKTE v. *Die ried hem den Koning met een gemaekte ziekte te paejen*, Hooft in de Ned. Historien 80. *D'oirzaak der ziekte*, Vondel in Horatius
II boek

ii boek 2 Lierzang. *Ziekheit* zegt Melis Stoke in Florèns den V.

ZIEL v. *De ernsthaftigheid eener ziele*, Hooft in de Ned. Historien 60. *Die zyn groote ziel ten beste gaf*, Vondel in Horatius 12 Lierzang.

ZIJDE v. Het zy dit betekent *Sericum* in 't Latyn, of *latus*, het is van 't vrouwelyk geslacht. Zoodat men niet zeggen moet met het graeu, *Aen dit zyde* enz. Hooft in de Ned. Historien 7: *Aen de zelve zyde*. Vondel in d'Opdragt van Josef in Dothan: *Die U E. op de zyde hangt*. En in d'andere betekenis, in 't Berecht voor Adam: *Sint Jan gedenkt de wite zyde*.

ZIJP v. *Tot aen de Zype*, Hooft in de Ned. Historien 436.

ZIN m. *In zynen zin*, Hooft in de Ned. Historien 8. *Al wat u in den zin schiet*, Vondel in de Aenleidinge ter Nederduitsche Dichtkunst. *Hier op openbaert Godt Abraham, wat hy in den zin heeft*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaardigen pag. 24. Door een misbruik zegt men veel, *Hy heeft dat in 't zin*. Het is straettael. Evenwel vint men het in de Andromache van het Kunstgenootschap, *Nil volentibus arduum: Gy hebt in 't zin niet te verdienen*. En Oudaen, anders een beroemt Schryver, is 'er niet vreemt van, gelyk in zyne schriften te bespeuren is. Dogh de oorsprong van dit wangeluit is van hooger tyden. Te weten van outs plagh men dit woort ook vrouwelyk te gebruiken, *In de zin*: waer voor allengs by verkorting gezegt wert *in d'zin*, en entlyk om 't gemak *in 't zin*; dewyl de *d* gestelt voor de *z* al te hart was om
in

in ftant te blyven. Nu blyft het mannelyk geflacht hier onwrikbaer.

ZINNEPOP v. *In een geestelyke zinnepop*, Hooft in den 58 brief.

ZOEN m. *Men had geveinst den zoen met de Pompejaner partye*, Hooft in Tacitus 6 boek. Vondel in de Altaergeheimeniffen pag. 61.

Daer 't onrein hart befmet dien loutren zoen.

ZOG o. *Dees buurling onttrekt den lammeren het zog*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

ZOLDER m. *By den opperften zolder*, Vondel in Virg. 2 boek der Eneade. Maer Hooft heeft het vrouwelyk in de Ned. Historien 423 : *Op de zolder*. Zoo ook pag. 983. Moonen volgt Vondel.

ZOMER m. *In den zelven zomer*, Hooft in Tacitus 13 boek. *Wanneer de Westewint den zomer inlokt*, Vondel in Virgilius 3 b. der Lantgedichten. *Gelyk sneeuw in den zomer past*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 38.

ZON v. Hoe vreemt het ook fchynen magh, dit woort is vrouwelyk. *Met de zon*, Hooft in de Ned. Historien 45. *Anderen fchilderen de zon met houtkole*, Vondel in d'Aenleidinge ter Ned. Digtkunft. *In haer heeft hy der zonne een hutte toebereit*, Antonis de Hubert in den 19 Psalm. En niemant, die gevordert is in de fchriften van Hooft en Vondel, en andere opbouwen onzer tale, heeft het oit anders gebruikt. Vollenhove in zyne Kruis-trionf: *Met de middagzon*. Antonides voor den Yftroom : *Gelyk de noortzee de zonne blind*.
Moonen

Moonen in de Lykpredikaetsie over de Koninginne van Engelant : *Het weldadig licht der zonne.* Hui-gens in den Goeden Vrydagh : *Wat let de middag-zon? hoe? lust haer niet te blinken?* Geeraert Brant in zyn Morgenzang :

*De loop der zon in hare baen
Leer tydt en stonden gade slaen,
Om in uw' dienst te leven.
Haer glans verbeelt de majesteit
Der allerzaligste eeuwigheit.*

Jeremias de Dekker in zynen lydenden Christus:

Gerezen voor de zon.

Laurens Bake in 't Hooge Liedt:

*Daer palm noch mirt de straelen stuiten
Der zuiderzonne.*

Lukas Rotgans in zynen brief aen Vollenhove :

Gebraden door de zon.

Myn zalige Vader ook, wiens nettigheid hier omtrent ik niet zie, waerom ik behoeve t'ontveinzen, in het begin van zyn Voorhof der Ziele :

*Nu ik de schaduwe den rugge keer, verlicht
De zon met haren glans myn dompig aengezicht.*

ZONDE v. *Dat hy zynen zoone de zonde vergeven wilde*, Hooft in de Historie van den Huiſe Medicis pag. 26. *Door de zonde quam de doot*, Vondel voor Adam. *D'overblyffels der oude zonde*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 7.

ZONDT v. *T sluiten der Zondt*, Hooft in de Ned. Historien 1159.

ZOODE v. *Cezar heeft d'eerſte zoode geleit*, Hooft in Tacitus 1 boek. *Brengt hier een groene zoode*, Vondel in Horatius 19 Lierzang.

ZOOL v. *Als hy de zool over den drempel zette*, Hooft in de Ned. Historien 59. *Met gezwinde zool*, Vondel in Hippolytus pag. 12.

ZOOM m. *Ter wederzyden heeft het een' veeningen zoom*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 82. *De ſpeer klieft den zoom van het panſer*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

ZORG v. *Door zonderlinge zorg*, Hooft in de Ned. Historien 26. *Ik draeg geen mindere zorg*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade. *Goederen met angſtige zorg bewaert*, Vollenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerdigen pag. 30.

ZOUT o. *Voor den Haring en 't zout*, Hooft in de Ned. Historien 103. *Het zout der wyſheit*, Vondel in d'opdragt van Salmoncus.

ZUCHT, voor *gemitus* genomen, is 't m. *Alcides ſmoorde den zwaren zucht*, Vondel in Virgil. 10 boek der Eneade. *Voor eene begeerte is 't vr.* *Met een wyſlyftigh verkundigen zyner zucht*, Hooft in de Ned. Historien 24. *Al te groot eene zucht*, Vondel in Horatius III boek 3 Lierzangh. *Eene hart-*

hartgrondige erkentnisse van de goede zucht, Antonis de Hubert in de Voorreden van zyn Lotboek.

ZUIL v. *Schop de staende zuil niet om verre*, Vondel in Horatius 1 boek 35 Lierzang.

ZUIVEL o. *Dit smydigh zuivel*, Hooft in de Ned. Historien 161.

ZWAEIJ m. *Hy nam eenen zwaey tot deftiger dingen*, Hooft in Tacitus 6 boek. *Met eenen geweldigen zwaey*, Vondel in Virgilius 10 boek der Eneade.

ZWAEN v. *Dat Klimene Cycnus in eene zwaen ziet veranderen*, Vondel in den Inhoud van Faëton.

ZWAERT o. *Die hun geloof afdingen, zonden 't zwaert krygen*, Hooft in de Nederl. Historien 81. *D'offerpriesters verbergen het zwaert*, Vondel in d'opdragt van Koning David herstelt.

ZWAERTE v. *De peenen zonden de zwaerte der misdaden niet opwegen*, Hooft in de Nederl. Historien 95. *Om de zwaerte van het schip*, Vondel in Virgilius 5 boek der Eneade.

ZWALUW v. *Eene zwarte zwaluw met hare slagpennen*, Vondel in Virgilius 12 boek der Eneade.

ZWANG m. *Heeren van den meesten zwang te hove*, Hooft in de Ned. Historien 981.

ZWARM m. *Wanneer gy den zwarm ziet vliegen*, Vondel in Virgilius 4 boek der Lantgedichten.

ZWAVEL v. *Met roode en blaerwe zwavel*, Vondel in Lucifer pag. 85.

ZWEEP v. *Met de zweep*, Vondel in Virg. 3 boek der Lantgedichten.

ZWEER v. *In zekere loopende zweer*, Hooft in de Historie van de Medicis pag. 10.

ZWEET o. *Toen brak my het koude zweet uit*, Vondel in Virgilius 3 boek der Eneade.

ZWENK m. *Om eenen zwenk over 't vervolg te laten gaen*, Hooft in den 110 brief.

ZWERK o. *Wanneer de rey der Pleiaden het zwerk scheurt*, Vondel in Horatius 4 boek 14 Lierzang.

ZWIER m. *In den zwier van 't pryken*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 175. *Zich met eenen lustigen zwier omkrullen*, Vondel in Virgilius 3 Herderskout.

ZWIJM v. *Tot verquikking der zwyme*, Hooft in Tacitus aen 't einde van 't 6 Jaerboek.

ZWIJN o. *Het zwyn komt t'huis*, Vondel in Virgilius 2 boek der Lantgedichten.

ZWOORT o. *'T zwoort van den velde*, Hooft in den 10 brief.

1

•• B R I E F

V A N D E N H E E R E

ARNOLD MOONEN.

A E N D E N O P S T E L L E R

DEZER AENMERKINGEN

O V E R D E

S C H E T S E

D E R

NEDERDUITSCH E S P R A E K K U N S T ,

onlangs in de Latynsche tale uitgegeven.

B R I E F

VAN DEN HEERE

ARNOLD MOONEN

AEN DEN OPSTELLER

DEZER AENMERKINGEN

OVER DE

S C H E T S E

DER

NEDERDUITSCHES SPRAEKKUNST,

onlangs in de Latynsche tale uitgegeven.

M Y N H E E R ,

EIndelyk koome ik my ontlasten van eene langduurige verplichtinge om Uwe Ed^t. hartelyk te bedanken voor het openbaer blyk Uwer hoogachtinge voor onze vrientschap, de opdragt der Taelbepiegelingen van Uwen Vrient aen my; maer zoo, dat ik my teffens sterk gepraemt en genoodzaekt of

P 4

liever

liever verleegen vinde , om te gelyk op Uwe Ed^{ts}. verzoek , in deezen voor een bevel van my gehouden , myne gedachten over dit geschrift op eene zedige wyze te openbaeren. Voor eerst dan Uwen Vrient en lantsman , Dortenaer of Rotterdammer , zeggende , dat hy verscheidene goede dingen in zyn werk gestelt heeft , meene ik echter , dat 'er veele in zyn , die de toets niet wel verdraegen kunnen , immers myne toestemming geenszins bekoomen. Alstae ik daerenboven Uwen Vrient toe , dat 'er een onderscheit kan en moet gemaakt worden tusschen de gemeene Tael en de Spraekvorm , die by hem *Dialectus Metaplasmica* genoemd wordt ; dat ook de beginsels , *elementa* , in de gemeene Tael moeten onderweezen worden ; ik durve nochtans het onderwys daer van gansch niet haelen uit de Nederlantsche Overzettinge des Bybels , hoe goet gekeurt van des Lants Hooge Maghten ; doch (dat wel aen merken is) niet omtrent de Letterkunst in de Vertaelinge gebruikt , maer omtrent de vertaelde zaeken , uit het Hebreusch en Grieksch in het Nederduitsch getrouwelyk overgebraght. Want hoewel Uw Vrient dit uitmuntend werk zoo hoog zet , dat by het in de Voorrede noeme *Grammatico sphalmate ut quod maxime vacuum* , en in het boek zelf pag. 19. *Errore, ni fallor, absque ullo* , omtrent de geslachten nochtans schynt my het tegendeel toe , en dat de Taelmannen zich onderling op veele plaetsen spreken , en daerom de Vertaeling zich zelve alomme niet gelyk zy. Het geen my ook geen wonder geeft ; die weete , dat de Overzetters en de Keurmesters der Overzettinge niet alle geboorene Neder-

Nederlanders geweest zyn , en , zoo al Nederlanders , niet uit een en het zelve gewest der Nederlanden.

Om van den *solacismus* niet te spreken , dien Uw Schryver in de Staeten , in den Raet en het Hof , en in de Overheden voor goet keurt , als eenen verhevenen en majesteytryken schryffstyl , en in anderen naer verdienste wraekt , pag. 23 , 23. die echter hier blat by blat voorkoomt , hoe wordt hier niet het eene en het zelve woort nu manlyk , dan vroulyk , en dan weder onzydigh gevonden? Zy breeken *myn pat* af , leest men , Job. xxx. 13. daer *pat* onzydigh is ; gelyk ook Ps. xvi. 11. xix. 6. &c. En wederom , Uw woort is een licht voor *mynen pat* ; allen *valschen pat* hebbe ik gehaet , Ps. cxix. 105 , 128. daer *pat* manlyk is. Tot den Godt *des blyschaps* , Ps. xliiii. 4. stelt *blyschap* manlyk , daer met *alle blyschap* , Ps. xlv. 16. roont , dat het vroulyk zy , gelyk ook , Het hoogste *myner blyschap* , Ps. cxxxvii. 6. In *eene reye* , Ps. xxx. 12. maekt *rey* vroulyk ; dat manlyk is , 1 Sam. xxix. 5. Van welken zy *in den reye* antwoordden. *Het scepter* uws koningryks is onzydigh , Ps. xlv. 7. en manlyk in , De Heer zal *den scepter* zenden. In , *Zoekt de vrede* , Ps. 34. 15. is *vrede* vroulyk ; als ook 2. Kron. 15. 5. Ezr. 9. 12. En , *Jaegt den vrede* na , Heb. 12. 14. manlyk ; gelyk ook Ps. 37. 11 : 41. 10 : 119. 165. In , Gy zult *de draeke* vertreedden , Ps. 91. 13. is *draeke* vroulyk , die manlyk is , Openb. 12. 7 , 13 , 16 : 13. 2 , 4 : 16. 13 : 20. 2. t Geblaes van uwen *neuze* , Exod. 15. 8. maekt *neus* manlyk , als ook Num. 11. 20. Deut. 33. 10.

dat vroulyk is in 't Geblaes *zyner neuze*. Job. 4. 9. gelyk ook Pf. 18. 9, 16. Haeren *overschot*, Pf. 17. 4. is manlyk; dat evenwel onzydigh is, Num. 31. 32. *Het overschot* des roofs, en elders. De nacht aen *de nacht*, Pf. 19. 3. maekt *nacht* vroulyk, dat nochtans manlyk is, als Gen. 1. 16, 18. Pf. 6. 7. *Den ganschen nacht*. De dagh aen *den dagh*, Pf. 19. 2. daer *dagh* manlyk is; dat als vroulyk voorkomt, Job. 38. 23. Tot *de dagh* des stryts.

Wat zal ik zeggen van het ongelyk gebruik van *zich* en *hem* of *hen* in beide getallen? Dat Adam en Eva *zich* schorten maekten, dat Adam *zich* verbergde, dat de koningen *zich* samenvoegden, en Abraham *zich* ter aerde boog, Gen. 3. 7, 8: xiv. 3: 18. 2. is wel gezegt; maer quaelyk, Die *hen* zeten. Pf. 3. 7. Zy deelen onder *hen*, alle einden zullen *haer* bekeeren, Pf. 22. 19, 28. hebben *haer* uitgestrekt. Pf. 25. 17. daer *zich* most staen.

Hoe zondigt ook deeze Vertaeling tegens den eersten regel van Uwen Vrient, c. 14. *Indicativi temporis praesentis characteristica est vocalis e absque exceptione?* daer men leest, Ik *verwacht* u, Pf. 25. 21. Een ding *heb* ik begeert, Pf. 27. 4. Ik *zoek* uw aengezicht, Pf. 27. 2. Tot u *roep* ik, Pf. 28. 1. Op u *betrouw* ik, Pf. 31. 2. Het geen ik niet en *weet*. Pf. 35. 11.

Op deeze geautoriseerde tale van Uwen Vrient is dan zoo veel staets niet te maeken, als Zyne Ed. voorgeeft, en wy wel hartelyk zouden wenschen; voornaemelyk, als men overweegt, hoe de Voorzettingen daer de Naemwoorden in den derden Naemval beheerschen; gelyk *Tuschen* uwen *zaede*, Gen.

Gen 3. 15: 17. 7, 10. *Onder den volke*, Pf. 94. 8. *Na onzen beelde*, *uwen woorde*, Gen. 1. 26. Luk. 1. 38. *Tot den zaede*, Esai. 49. 19. voor, *Zaet*, *volk*, *beelt*, *woort*.

Meer zal ik, schoon ik kan, hier niet byvoegen, opdat ik niet schyne deeze Overzetting de allerbeste ten opzichte der zaken, af te keuren uit oirzaeke der uitdrukkingen, zoo strydigh tegens het gebruik en de reden, als zich zeiven ongelijk.

Van Junius, wiens boek van de Schilderkonst der Antyken door Uwen Vrient tot voorschrift van eenen goeden en vloeienden schryfstyl in onze gemeene taele gemaakt wordt, gevoele ik met zynen Voorredenaer en Zusters zoon, Jan de Brune de Jonge, dat hy een Man zy, die onze tael wel verstaet, niet in haer oppervlies, maer wiens kennisse dringt tot den gront toe, als de schoonheit van eenen diamant; dat in zyne woorden niet de minste schaduwe van gemaktheit gemerkt worde; dat alles glad, effen, eenparigh zy; dat 'er geene plaetse vinde iet dat knobbeligh, puntigh of breukigh zy. Waerom hy ook onder de navolgbaere schryvers, myns oordeels, den leerlingen wel magh aengeprezen worden, boven veele hedensdaegsche, indien men eenige kleenigheden over het hoeft zie en leere myden; als het gebruik van den Noemer voor den Aenklaeger, hier doorgaens voorkoomende, het misbruik eeniger Voornaemwoorden, de overtolligheit der letteren in de spellinge, de vermengeling der Geslachten in de Zelfstandige en Byvoeglyke Naemwoorden, en diergelyke. Waer van de voorbeelden niet behoeven opgehaelt te worden.

De

De Groots Inleiding tot de Hollantsche Rechtsgeleertheit is in mynen boekschat niet. En daetom oordeele ik dien doorluchtigen man geenszins; die, zoo hy zich zelveu gelyk is, en de zuiverheit van taele in het Nederlantsch, gelyk in het Latyn, bewaert, een Fenixschryver is. Dat voor allen Uwe Ed^t. niet onbekent is.

Nu zal ik tot het geschrift zelf, en de Aenmerkingen, daer over hier en gins gevallen, voortgaen. De zeste Regel pag. 16. staet my niet aen; en ik stelde liever, dat zommige deezer Naemwoorden van twee Geslachten of twyffelachtigh zyn, dan dat ik *het vink* en *het haes* zoude zetten.

Op den zevenden regel, die eenige Naemwoorden, als ingekorte en afgesneedene, voordraegt, en van het zelve Geslachte met hunne oirsprongkelyke, als Uw Vrient voorgeeft, dunkt my het tegendeel de waerheit. Want van *armoet*, *ootmoet*, *vlyt*, *weelde*, *deugt*, *voorspoet*, *ernst*, *aendacht*, *rou*, &c. koomt *armoedigh*, *ootmoedigh*, *vlytigh*, *weeldig*, *deugtachtigh* of liever *deugdelyk*, *voorspoedigh*, *ernstigh*, *aendachtigh*, *rouwigh* &c. En van deeze Byvoeglyke worden weder Zelfstandige Naemwoorden afgeleidt; als *armoedigheid*, *ootmoedigheid*, *vlytigheid*, *weeldigheit*, *deugtachtigheid* of liever *deugdelykheit*, *voorspoedigheid*, *ernstigheid*, *aendachtigheid*, *rouwigheit*, &c. hoewel deeze alle niet, of niet even zeer in het gebruik zyn.

Op pag. 17. Het gevoel, *geblaes* &c. van *gevoelde*, *geblaesde* &c. zegge ik niet anders, dan dat *gevoel*, *geblaes* &c. vry veel verschillen van *gevoelde*, *geblaesde* of *geblaezene*; dewyl de eerste eene daet of
bedryf

bedryf betekenen, de leste Lydende Deelwoorden zyn. Het geen ook aengemerkt moet worden op den ondersten regel pag. 59. *gegeef, geschryf, bedryf*, voor *gegeefd, geschryfd, bedryfd* by Nalaet stellende.

Op pag. 18. *Abbreviata per simplicem apocopen sunt nobis masculina*, dient dit tot antwoord, dat deeze stelling niet waer is, dewyl Uwe Ed^t. en ik weeten, dat deeze Zelfstandige Naemwoorden alleen van de Gebiedende Wyze in de Werkwoorden worden afgeleidt; dat ook de tweede niet altyt waerachtigh is; naerdien men ook zegt, *de min, de vlek, de smet, de plaeg, de vraeg, de zucht, de vlucht, de smart* &c. ten waere men alle deeze Naemwoorden wilde houden voor Oirsprongkelyke, waer van hunne Werkwoorden afgeleidt worden.

Op pag. 21. *Omnia nostra appellativa existiisse in e*, zegge ik, dat dit ook niet kan beweezen worden. Om van de Rymkronyke te zwygen, in wiens Voorrede *Bedwank, gank, kloester, lant, gepens, man, waerheit* alleen gevonden worden; gelyk op de eerste blatzjde van het werk zelf, *stroem, Schelt, volk, ryk, hoefftat, jaer, keizer, waen, gewelt, velt, gast, hant, zweert, viant*; in de Moedertalen der onze, de Gothische, Outfrankische, en Engelfaxische vindt men alleen in het Gebet des Heeren, *Atta, Fater, Fa'der, namo, nama, wilga, willo, willa, blaif, blaf, brot, dag*. Maer *verkeerings, roerings* wordt niet gezet, dan voor het Nazetfel *halve*; als in *verkeerings halve, roerings halve*. Anders zet men in den Teeler, *der verkeerige, der roeringe*.

Dat

Dat in oude tyden, als pag. 22. gezegt wordt; de uitgang der Zelfftandige Naemwoorden in het Meervouwich Getal in eene *e* geweest zy, fchynt ook niet waerachtigh te zyn. Want de Gothen en Engelfaxen eindigen die in eene *M*. In het Gebet des Heeren vindt men *Himinam*, *beofnum*, *skulam*, *gyltendum*. By den Abt Willeramus en in zyne Outfranksche Vertaelinge van Salomons Hoogeliet vindt men *zalvon*, *jungfrouwan*, *fielan*, *genathan*, *herbergan*. De Rymkronyk, het outfte gefchrift in onze gewesten, spreekt in de Voorrede alleen van *zinnen*, *graven*, *jaeren*, *lieden*, *yeeften*, *tiden*, *landden*, *lantsheeren* in het Meervouwige Getal. En ik wenschte, dat Uw Vrient uit onze Overzettinge eenige plaetsen tot zyn bewys had bygebraght. Want ik meene, dat *verffene*, schoon het in twee drukken van Pf. XII. 10. voorkoomt; een misflagh is, voor *verffenen*.

Pag. 24. wordt gezegt, *Adjectivorum vulgaris terminatio ab omni aeo in e*. Dit wordt ook van my ontkent. Want men zegt met het Onbepaalde Geflachtwoort, *Een goet man*, *een wys heer*, *een ryk burger*, *een vroom ridder*, *een getrou knecht*, *een jong kint*, *een groot dorp*, *een wilt zwyn*. Of zegt men, *Godt is goede*, *de vrou is doode*, *myn zoon is kranke*? De Rymkronyk gewaegt fol. 2. van *wreet*, *stark*, *quaet*, *menich*, *goed Kerfryn*, *vaft*, *kout*; *Heiden*, *stout*, *Ingels*, *geboren*, *verloren*, &c.

Pag. 26. ftelt Uw Vrient, *Gentilium characteristica est*, *naer*; maer quaelyk. Want zoo most men zeggen, *Bruffelenaer*, *Hamburgenaer*, *Middelburgenaer*, *Deventerenaer*, *Oudenaerdernaer*, *Konftantinopolenaer*,

polenaer, Gelukstattenaer, &c. Ook gaen de *Gentilia* in er. uit; als, *Athener, Romer, Kamper, Stokholmer, Dantzicker, Harderwyker*; die van lantschappen afgeleidt worden, hebben verscheidene uitgangen; als mynne *Spraekkunst* aantoon.

Ibid. Ke in je mutato. Hier voege ik tje by; dewyl men anders geen *paerdetje, noch mandetje, noch mannetje*, by de *Hollanders* zeggen kan.

Noch op pag. 26. *Terminationes ha paragogicae tres, Dome, schepe, bede.* Deeze zyn onrechte *Naemvallen*, van de rechte *Dom, schap, heet ofheit* afgeleidt; als blykt uit *Melis Stoke*, by wien *gezelschap, lantschap, graeffschap, nutschap, blifschap, boelschap, heerschap, verraetschap, vrientschap, manschap* gevonden worden; en *Kerstyndom, scoutaetdom, hertoghdome, bisscopdome, bisdome*; en eindelyk *goedertierenheit, drievoudigheit, scoenheit, hovescheit, miltheit, soetheit, dorperheit, Kerstenheit, loesheit, schalkheit, sekerheit, waerheit, menscheit, scamelheit.*

Op pag. 27. *Characteristicae sunt ha quinque.* Hier moet ig by gevoegt worden, en niet gehouden voor ingekort uit *achtigh*; dewyl zy beide verschillen. Want men zegt niet alleen *droezigh, goedigh* voor *droef, goet*, maer ook *hoofdigh, steenigh, windigh, moerigh, grazigh*, dat alles ds waerheit eener zaek uitdrukt; daer de *Byvoeglyke Naemwoorden* in *achtigh* de gelykenis schynen te betekenen; als in, *Het stof is rootachtigh, de smaek is zwavelachtigh, de verwe is grasachtigh.*

Op pag. 28. *Euphonia jubet scribere absque t.* Dus behoort altyt geschreeven te worden buiten de woorden, die van *Gebiedende Werkwoorden*, in eene

enne t eindigende , worden afgeleidt ; als *verdichtfel* , *beschutsel* , van *verdicht* , *beschut* . Dat ook op pag. 53. moekt aengemerkt worden.

Ibid. *Hoovaerdy* en *maetschappy* zyn goet , als afkoomstigh van *hoovaert* en *maetschap* ; gelyk *koopvaerdy* en *waerdy* van *koopvaert* en *waerde* ; van welk leste ook *waardigh* afgeleidt wordt , gelyk van *hoovaert* *hoovaerdig* ; die dan den oirsprong aen *hoovaerdigheid* en *waardigheid* wederom geeven.

Dat ibid. van de Adjectiva , in *lyk* , *achtigh* , *saem* , en *baer* uitgaende , gezegt wordt , is alles onzeker. Ik meene , dat de Adjectiva in *lyk* , van een Werkwoord afkoomstigh , de moogendheit of ook de waardigheid van iet te lyden te kennen geeven ; als *beminlyk* , *haetelyk* , *tastelyk* , *verfoeielyk* . Andere , van Zelfstandige Naemwoorden gesprooten , geeven ook het weezen en den aert eener zaeke te kennen , als *Godlyk* , *manlyk* , *vroulyk* , *kinderlyk* , *koninglyk* , *lofelyk* , *doodelyk* , *gevaerlyk* , die van *Godt* , *man* , *vrou* , *kint* , *koning* , *lof* , *doot* , *gevaer* afkoomen. Maer is *vreedzaem* te zamen *vredigh* , wat is dan *eerzaem* , *leerzaem* , *werkzaem* , *gehoorzaem* , *minzaem* ? In deeze is ook ter eenre zyde een daedelyk bedryf , en ter andere een verdienste te speuren. Zommige Adjectiva in *baer* drukken eene moogelykheit uit om iet te lyden ; als *tilbaer* , *losbaer* , *handelbaer* , *huwbaer* , *draegbaer* ; andere eene daedelykheit zelve ; als *dankbaer* , *vruchtbaer* .

Overslaende , wat op de Pronomina gezegt zoude kunnen worden , onder welke *gy lieden* , *u lieden* voor Vlaemsch uitgekreeten wordt , daer het nochtans van de Hollantsche Rymkronyke doorgaens wordt

wordt gebruikt, zegge ik op pag. 32. *adverbiis*, *ortis* *ab*, *adjectivis* in LYK *accidit terminatio* in EN, dat dit niet in het algemeen waer is. Want vindt men by den Rymkronykschryver *Lieflike*, *heimelike*, *vriendelike*, *redelike*, *jammerlike*, *eerlike*, *miffelike*, men vindt ze alle, als slotwoorden in een fleepend rym gebruikt. By de Brabanders zegt men *vruchtbaerlyken*, daer *vruchtbaerlyk* noch geen *Adjectivum* is, en by den ouden Melis Stoke koomt my eens *starkeliken* als een *Adverbium* in de plaetse van *starkelyk* voor, dat van *stark* afgeleidt is. Anders leeft men daer alomme *Blidelik*, *droevelik*, *kortelik*, *vri-lik*, *sekerlik*, *qualik*, *nauwelik*, *heimelik*, *vrefelik*, *bescheidenlik*, *zwaerlik*, *scamelik*, *gemeenlik*, *nuttelik*, *koenlik*, *hoveschlik*, *naerftelik*, *eerelik*.

Op pag. 35. *Characteristicam infinitivi activi fuisse syllabam finalem ne*, en de getuigeniffen, uit Melis Stoke en Boxhorn bygebraght, zegge ik, dat de *Infinitiva* alleenlyk in *en* uitgaen; gelyk by de Grieken in *ειν* of *ην* of *εν* naer de verfcheidenheit van landaert, en ook by de Perfiaenen, als ik uit den Heere Reelant meene geleert te hebben, en by onze voorouders de Franken en Saxen en de noch oudere Gothen. Maer vinden wy zoo by de Engelschen, als by onze oude fchryvers de *Infinitiva* in eene bloote *e* uitgaende of in *ne*, het gefchiedt alleenlyk in *Gerundis* of *rectione*; gelyk zelfs blykt uit het voorbeeld, van Uwen Vrient bygebraght. Op welke cene wyze de Vlaemingen noch hedensdaegs fpreken; die verftant behooren *te hebbane*; gelyk eens iemand uit het graefschap van Vlaenderen tot my zeide. In het *Glossarium Gothicum* vindt men anders

Swaran,

Q

Swaran, zweeren, *aigan*, hebben, *gangan*, gaen, *afleitan*, aflaeten. In Willeramus Frankische vertaelinge van het Hoogeliet leeft men *Vergezzan*, vergeeten, *cuman*, koomen, *beharan*, behouden, *fin*, zyn, *wachon*, maeken, *vurebringan*, vorebrengen, *beheodan*, behoeden, *thankan*, danken. In de overeenstemminge van Tatianus, noch ouder geschrift onder de Franken, schoon in het jaer 1706. eerst uitgegeeven, koomen my in weinigh bladen voor *Ordinen*, ordenen, *scriben*, schryven, *garuuen*, bereiden, *sagen*, zeggen, *sprekhan*, spreken, *arffran*, vervoeren, *meldan*, melden, *forlazzan*, verlaeten, *forthan*, vreezen. Koning Aelferts Engelfaxensche vertaeling, die wy Boxhorn dank weeten, levert ons *Settan*, zetten, *faran*, vaeren, *betinan*, betuinen, *healdan*, houden, *syllan*, geevendon, doen, *gedencean*, gedenken, *onfon*, ontfangen, *gecoedan*, spreken, *lufian*, lieven, *lician*, lyken, *dingian*, dingen, *treowian*, trouwen.

Op pag. 36. en het vormen der Tyden in de Werkwoorden, daer voorkoomende, en alleen rustende op den uitgang *ne* in de woorden der Onbepaalde Wyze, die by Uwen Vrient de Wortelwoorden zyn, en alles wat daer op pag. 37. gebouwt is, moet ik zeggen, dat het by my geene overeenstemming vinden kan, en moogelyk ook by veele anderen. Immers het *Participium Passivum Prateriti Temporis* heeft by de Engelfaxen, gelyk ook by ons twee uitgangen, in *t* en *en*, naer den verscheidenen aert der Wortelwoorden; als *Acened*, gebooren, *ahangen*, gehangen, *bebyrged*, begraeven, *awriten*, geschreeven, *gecweden*, gesprooken,

ken,

ken, *geffilled*, gevult, *gebolgen*, gebelgt, *bepa'ht*, bedroogen, *gehyred*, gehoord, *gefrefret*, getroot, *forthfaren*, overleeden, *genenmed*, genoemt. In het Outfrankifch Hoogliet van Willeramus leeft men ook *Uzgegozzan*, uitgegooten, *gemisket*, gemengelt, *gebredet*, gebreidt, *benoman*, benoomen, *befuichan*, verleidt, *gezired*, geliert, *geboran*, gebooren, *kuman*, gekoomen, *fernoman*, vernoomen, *furebraht*, voorgebraght. Uit den Frankifchen Tatianus bringe ik nu niet by, dan *Gifehan*, *gilerit*, *gitan*, *giordinot*, *gitruobit*, *gihorat*, voor Gezien, geleert, gedaen, geordent, beroert, behoort.

Ik gae voort tot pag. 49. daer de *Imperfecta* gezegt worden te zyn *Ik lafe*, *sprake*, *schreve*, *songe*, *ginge*, *sloege*, voor *lafede*, *sprakede*, *schrevede*, *songede*, *gingede*, *sloegede*; en zegge hier op niet anders, dan dat in Willeramus Outfrankifch *Vuchta*, *vuchtan*, *faxton*, *moghte*, *verdrank*, *gezax*, *gebrachta*, *was*, *quam*, *vand*, *fuochta*, *spragh*, *thurgstreych* voorkoomen in de plaetfe van *Vechtede*, *vechteden*, *zatteden*, *moogede*, *verdrinkede*, *zittede*, *brengede*, *weezede*, *koomede*, *vindede*, *zoekede*, *spreekede*, *doorstrykede*; als Uw Vrient meent van outs gefchreeven te zyn, met of zonder veranderinge der Klinkletteren des Wortelwoorts. Ook vinde ik by Melis Stoke enkelyk in de Voorrede deeze *Imperfecta*, *Vant*, *waren*, *wonnen*, *began*, *quamen*, *was*, *begink*, *wan*, *dwongen*, *moften*, *bleeven*, *quam*, *droeg*, *verwan*, *vernam*, *brak*, *sloeg*, *konfte*, *starf*, *dede*, *plagen*. By hem ontmoeten ons mede, *Predikte*, *maekte*, *moghte*, *vlakte*, *kruufte*, *trekten*, *ontfcheepte*, *dankte*, *hoepte*, *smeechte*, *sterkte*,
 Q 2 wekte,

wekte, markten, miste, vereischte, bedekten, voor Predikede, maekede, moogede, vloekede, kruussede, trekkeden, ontscheepede, dankede, hoepede, smeekede, sterkede, wekkede, markeden, missede, vereischede, bedekteden. Opdat ik nu van geene *Imperfecta* gewaeg, welker Merkleeters niet *de*, maer *te* zyn, die van een Wortelwoort, in *t* eindigende, afgeleid worden, en in de Rymkronyke ook alomme voorkoomen; als *Zette*, *wachte*, *storte*, *berechte*, *stichte*, *luste*, *haete*, *achte*, *slechte*, *duchten*, *hechten*, *rechte*, *verwrochte*, zonder veranderinge der Wortelklinkers, voor *Zettede*, *wachtede*, *stortede*, *berechtede*, *stichtede*, *luchtede*, *haetede*, *achtede*, *slechtede*, *duchteden*, *hechteden*, *rechtede*, *verwrochtede*. Waer voor wy nu, om die van den Tegenwoordigen *Tyt* te onderscheiden, schryven (dat echter in *zette* niet geschieden kan) met byvoeginge eener tweede *t*, *Wachtte*, *stortte*, *berechte*, *stichte*, *lustte*, *haette*, *achte*, *slechtte*, *duchttten*, *hechttten*, *rechttte*, *verwrochtte*. In de zelve Rymkronyke vindt men noch *Imperfecta*, die met veranderinge der Wortelklinkletter in *te* eindigen, als *Konste*, *begonste*, *gedochten*, *brochten*, *vachten*, *bedorsten*. De Engelfaxen hebben ook *Imperfecta anomala* zonder de Merkletergreep *de*: waer van dit voorbeelt is Matth. xxi. 39 *Da namon hi and ofslogon hine, and awurpon*, Toen namen zy en doodden hem, en worpen. Gelyk ook de Gothen; als Mark. xiv. 71. *Itb is angann afai-kan gab swaran*, Toen begon hy te verloochen en zweeren; en Luk. i. 59. *Gab haihaitun ina afar namin attins is*, En heetten hem naer den naem zyns vaders.

Op

Op het zelve blat koomt my byster vreemt voor, dat Uw Vrient niet alleen in de Gebiedende Wyze eenen derden perfoon, die in dèr daet niet anders is, dan een derde in de Wenschende of Toelaetende, immers in de Aenvoegende Wyze, dewyl wy niemant iet gebieden, dan eenen tweeden perfoone, van ons aengesprooken; maer dat hy ook dien tweeden perfoon in het Eenvouwige Getal gelyk maekt met den tweeden in de Aentoonende Wyze, *Gy stelt*, en *Stelt gy*. Dit loopt vlak tegens dereden aen, die ons in alle geboden beveelt en leert kort te zyn, (waerom in het gebieden het Voornaemwoort *Gy* meer verstaen, als uitgedrukt wordt) en daerom tegens de gewoonte en het gebruik van alle volken, en (om van Hebreuwen, Grieken, Latynen en Franschen niet te spreken) van Gothen, Engelfaxen, Franken; onze aeloude stamvaderen, en die de tael aen de Engelschen en Vriezen met Hoog- en Nederduitschen nagelaeten hebben. Men beschouwe slechts de drie beden in het Gebedt des Heeren, die in Gode iet af te vorderen eene Gebiedende spreekwyze gebruiken, in de taelen van alle die volken; en men zal bevinden, dat zy alle door de Merkletters of Lettergreepen een onderscheit tuschen het Eenvouwige en Meervouwige Getal maeken. Zelfs Melis Stoke, die groote Man, en met recht, van Uwen Vrient geprezen, schryft in het Eenvouwige Getal der Gebiedende Wyze, *Hoer voor hoor, verhef, leg, maker voor maek'er, wes, dat is, wees, danks voor dank des, stant*, dat is, *sta van standen, loop an, slag*, dat is, *sla van slaegen, werp, iwerp, wacht, doe*. Dat de Bybelsche Overzetteren

in het Eenvouwige zoo wel, als in het Meervouwige Getal de *t* gebruiken, dunkt my gesprooter te zyn uit de gewoonte van tot icmant in het Eenvouwige *Gy* te zeggen voor *Du*; gelyk de Franschen enkele menschen met *Vous* voor *Tu* aanspreken. Zy zeggen anders, *Escoute Israël, Garde le jour de Sabbath, Honore ton pere*; en in het Gebedt des Heeren, *Donne nous nostre pain, Et nous quite nos dettes, Et ne nous endui point*. Uit oude Nederduitsehe boeken, voor en in het jaer 1500. gedrukt, hoewel die in *Imperativo singulari* ook de *t* gebruikt hebben, blykt my mede, dat zy doorgaens zonder *t* gesproken en geschreeven hebben.

Op pag. 50. daer Uw Vricnt stelt, dat manlyke *Verbalia* in *aer* uitgaen, en dat zy van den *Infinitivus* worden afgeleidt, en zoo zy in *er* hedensdaegs eindigen, dat zulks door eene *Syncope* geschiedt, zegge ik dit; dat die gemackt worden door de bloote verandering der leste sillabe in *prima Indicativi singularis* van *e* in *er*; als *Leezer, spreeker, bidder, roeper, looper, roover, zitter, minner, winner, dichter, diener*, van, *Ik Leeze, spreek, bidde, roepe, loope, roove, zitte, minne, winne, dichte, diene*. *Doener* en *ziener* worden afgeleidt van *doen* en *zien*, de *tertia pluralis Indicativi*, door de byvoeging van *'er*. *Leeraer, moordenaer* zyn al'zoo weinigh *Verbalia*, als *Zondaer, logenaer, molenaer, wagnaer, schuldnaer*, en, onzes oordeels, afkomstigh van de Naemwoorden *Leere, moorden* in het Meervouwige Getal, *zonde, logen, molen, wagen, schulden*, ook van het Meervouwige Getal. Hoe de *Verbalia feminina* uitgaen, en waer van zy afgeleidt worden, hebbe

hebbe ik ten vollen in myne Spraakkunste getoont. Wat *Koop* en *loop* zyn, toont Uwe Edt. zelve in haëre Aenmerkingen, naemelyk Naemwoorden van der Werkwoorden Gebiedende Wyze afgeleidt. Waer van ook hunne afkômst rekenen, die in *ing* uitgaen, zoo dat men geen *Syncope* behoeve te ver-zieren, om van *Weigerening*, *steigerening*, *rekenening*, *tekenening*, *Weigering*, *steigering*, *rekening*, *tekening* te maeken. Ook kan men ze afleiden van den *Indicativus*, gelyk die in *er* uitgaen, waer van boven gesproken is,

Om op pag. 52. de kleene misflagen voorby te gaen, waer door *been* van *gebeente* gemaekt wordt en *recht* van *gerechte*, ik kan niet voor goet keuren, dat men de Naemwoorden, in *nis* of *nisse* uitgaende, van het *Participium*, dat met eene *t* eindigt, het zy gebruikelijk, het zy veroudert, afleidt, en dus na het inlasschen eener *e* van *verstoort* *verstoortenisse* maekt. Hoe stelt men het dan met *deernis*, *eerbiedenis*, *befnydenisse*, *geschiedenis*, en diergelyke? Melis Stoke sprak dus niet voor vierhondert jaeren, toen hy in zyne Rymkronyke van *Geboornesse* gewaegde, en van *langenesse*, *zwaernesses* en *zwaernisse*, *vonnes* en *vonnese*, *verradenisse*, *verstandenes*, *vangkenisse*, *gevangkenisse*, *moegnese* en andere. Dat andere Naemwoorden in *tsel* uitgaen, stemme ik niet toe; maer wel in *sel*; als *Deksel*, *voedsel*, *schraepsel*, *stremsel*, *doopsel*, *blauesel*, *styffel*, *hengsel*, *mengsel*. Hebben zommige *tsel*, het zyn geene andere, dan die van de Werkwoorden, die in *Imperativo* eene *t* hebben, afgeleidt zyn; als *Vatset*, *letsel*, *blanketse*, *schutsel*, *beschutsel*, *zwartsel*.

In het 17. kap. zyn verscheidene dingen, die ik voorhene al op goede gronden verworpen hebbe, en daerom hier niet herhaele; als de meeste voorbeelden in de *Syncopa*, in de *Apocopa*, in de *Paragoge*; daer *Den Staet*, *den raet*, *den boedel* niet eene *Paragoge*, maer een loutere *Solæcismus* is; gelyk ook geene *Apocope*, het geen wylen Professor Van der Waeien zoo eigen was, *Hoor*, *Christenen*, *koom*, *kinderen*, &c. Dat in het zelve kap. van het gebruik der *ae* en *aa* gezegt wordt, gevalt ons beiden, naer myne giffing; gelyk ook het gebruik van *ee* en *oo* in weinige woorden; niet, wat van de rechte uitspraak der *s* by de Nederduitschen wordt voorgegeeven, om de *z*, als nieuwelyks gevonden, uit te monsteren.

Overgaende tot de Nederduitsche Woortvoeging, den inhoud des volgenden hoofstuks, waer mede ik myne aanmerkingen sluiten zal, zegge ik, dat het tweede voorbeeld des eersten regels, *Zyne Majesteit*, myns oordeels, eerst recht op den regel past en met het eerste voorbeeld overeenkoomt, wanneer het dus uitgebreidt wordt, *Zyne Keizerlyke Majesteit heeft zynen Veltheer afgevaerdigt*; daer *zynen* met den Keizer, den persoone, in wien de majesteit huisvest, niet met de majesteit zelve overeenstemt. In het uitgebreide, *Haere Vorstelyke Hoogheit van Nassau heeft haer lusthuis op de Veluwe*, koomt *haer* overeen met de Vorstinne en met haere Hoogheit, beide van Vrouwelyken Geslachte. Tot den zefsten regel voege ik met oorlof van Uwen Vrient, *Te passe*, *te moede*; gelyk tot den achtsten, behalve *Te lande*, *te water*, als voorbeelden, waer by het Voorzetsel

zetsel te plaets heeft , de Voorzetsels *Ten* en *Ter* ; als in , *Christus is ten hemel gevaeren , het lyk is ter aefde gebraght , het spel loopt ten einde , de man is kapitejn ter zee.*

Dus meene ik , Myn Heer , Uwe Ed^{ts} . verzoek voldaan te hebben , en myne gedachten over zommige stukken van dit noodigh en doorwrocht werkje met alle zedigheit en bescheidenheit geopenbaert. Weshalven ik verwachten wil , dat zy noch van U , noch van Uwen Vrient gewraekt zullen worden , als alleenlyk opgesteld uit liefde tot de waerheit ; die in deezen deele voor alles gaet. Behaegen zy Uw keurigh en zinlyk oordeel , het zal my aengenaem zyn , en niet mishaegeen , indien Uwe Ed^t. kan goetvinden , haer aen de Nederlantsche werelt tot verderen opbou onzer loffelyke moedertaele mede te deelen. Ik eindige , en beveele Uwe Ed^t. Gode , met verzekeringe , dat ik zonder ophouden blyve ,

Myn Heer ,

Uwe Ed^{ts} . zeer Verplichte en
dienstvaerdige Vrient

Deventer , den 20.
April 1708.

A. MOONEN.

Qs

Het

Het overschieten van eenige ledige bladzijden, die gevult willen zyn, gebiet my hier te herroepen de nutte Waernehmungen op onze tale, die ik uit de ongedrukte schriften van den Ridder en Drossaert Hooft getrokken, en voor den eersten druk dezer aenmerkingen gestelt had.

I.

Te schynt den zin te styven, gelyk te zeer, in 't Latyn, *nimis: te veel, nimium.*

II.

Maer waerom zeit men voor *eo magis, dies te meer*, in plaets van *dies meer*? misschien om dat *dies meer* zoude schynen *ejus plus*.

III.

Ik heb 't van doen, schynt *ik heb te doen van het of van dat*.

IV.

Men zegt in goed Duitsch, *Hy was my gevolgt*, en, *Hy was gevolgt van my*.

V.

Men zegt, *Hy begeert te hebben*, niet, *Hy begeert hebben*. In tegendeel, *Hy wil hebben*, niet, *Hy wil te hebben*.

VI.

VI.

's nachts, 's daegs, stormenderhant, goedes moeds, 's avondts, 's morgens, heels hoofts, on-ve richter boodtschap. Deze genusven doen by ons, 't geen de ablativen by de Latynen doen, myns oordeels, myns bedunkens.

VII.

Een razend mensch, zeydt men: ende een mensch razende van ongedult: ten tegendeele, Het snelle paert: ende het paert snel in 't loopen.

VIII.

Een man goedt om bevechten is, goedt om bevochten te worden. Een man goedt om te bevechten is, goedt om eenen anderen te bevechten. Maer een man goedt te bevechten schynt zekerst om 't onderscheidt tusschen 't actief en passif uit te drukken, en niet dan passive te kunnen verstaen worden.

IX.

De geene of de geenen, in plurali wat is beter? My dunkt, de genen, veelen, anderen, als substantive.

X.

Als een substantif, of zelfstandig naemwoordt, achter een ander substantif komt in casu obliquo, zal men 't laetste in eodem casu stellen, ofte ongedeclineert laten, gelyk d'achterstaende Adjectiva. By exempel, Hy had het geleert onder den Prins, eenen dapperen oorlogsman, of een dapper oorlogsman.

XI.

XI.

Men zeidt , *Dat geschach* (of *geschiedde*) *den negenden van Zomermaendt* , en men verstaet 'er onder op. De vrage is , of 't niet beter waer te zeggen , *ten negenden* : dewyl men zeidt , *ten zelve stonde* , *ter zelfste ure* , of anders , *des negendek* , *gelyk des anderen daegs*.

XII.

Een *Adjectif* staende achter een *substantif* wil niet gedeclineert wezen , wanneer daer op wort verstaen zynde. gelyk een *vorst magtig van gelde* : een *vrouw groot van vermogen*. Hier zou niet passen *grootte van vermogen* te zeggen. Maer als men zeidt , *Koningen zyn gewoon zoo te handelen* , *magtige en zwakke* , zoo wordt daer op niet verstaen zynde , maer 't voorgegaen *substantif koningen* , of de artikel *de* , en in zulken geval moet het *Adjectif* gedeclineert worden.

XIII.

Konste , *jonste* , *beede* , *reede* , *zede* , *stede* , *vreeze* , *hope* , *angste* , *zorge* , *koude* , *bitte* , *elende* , *eere* , *schande* , *peeze* , *beeze* , *vraege* , *waege* , *klachte* , *krachte* , *pyne* , *woestyne* , *spyze* , *kaeve* , *grootte* , *mote* , *slange* enz. Dusdanige namen toelatende de *e* in den noemer van 't enkel getal , zyn van 't vrouwelyk geslacht.

XIV.

Een *voortvarend man* , zeidt men , en een *man voortvarende van aerdt*. Maer liever , een *man voortvarende van aerdt* : om dat *voortvarend* hier geen *participium* is , maer *nomen*.

XV.

XV.

Men zegt, *Buiten scheuts, beneden der hant*: in welke exempelen de *genitivus femininus* hier de *s* lydt in 't achterste van *scheuts*, zonder artikel. Nochtans zegt men *binnen 's kamers*: hoewel *kamer feminin* schynt. Dogh wy hebben veele *communia nomina*: en dit mogt 'er een af zyn. Men merke dat men zegt *stormenderhant*; 't welk eer *comparatif* schynt.

XVI.

Wy zeggen, *Hadde ik willen gaen: hadde ik kunnen gaen*. Hier staen de *Infinitiven*, *willen* en *kunnen* voor *participia*, of *deelwoorden*, *gewilt* en *gekomen*. De gewoonte heeft dit ingevoerd. Maer, *had ik beginnen te gaen*, oft *begeren te gaen* deugt niet. En men moet zeggen, *Hadde ik begonnen te gaen*, oft *begost te gaen*, ende *had ik begeert te gaen*.

XVII.

Zoo men de *Adjectiven*, als 'er geen *substantif* by staet, *substantive* stelt; zoo valt men in deze zwarigheid, dat in het meervoudig getal geen onderscheit van geslacht is. Want declinerende 't woord *Vroome* by voorbeeld als *substantif*, zoude men zeggen de *vromen* in *nom. plural.* zoo wel als *mannen*, *vrouwen*: desgelyx in d'andere meervoudige naemvallen: 't welk een misquaem ware. Daerom dunkt my best de *adjectiven*, als zy zonder *substantiven* staen, te declineren, als of 'er de *substantiva* by stonden.

XVIII.

Merkwaerdig dunkt my 't geen ik in een oud handtschrift gevonden heb, te weten in een ryme van 't leven van Christus. Daer wordt gezeid:

*Meenige ryme zoo is gemaekt,
Die ter ziele luttel smaekt.*

Hier stelt de dichter voor artikel in *dat. femin. ter.* Als men nu in *dat. masc. ten* stelde, zoo waer daer onderscheidt tusschen den *dat.* en *accus.* gevonden in *masc.* en *femin.* Maer in *neutro* zou 't niet gaen. Want *ten huize* zou *locum* betekenen.

XIX.

My gelieft is, id mihi placet. Hy belieft my, is ille mihi complacet.

XX.

Men zegt: *Hy gaf den Oversten onthiet om zich meester der Stadt te maken.* Geeft hy hier den Overste onthiet, om zich meester der stad te maken? of geeft hy den Overste onthiet, op dat die zich meester der Stadt make? Klaerder schynt: *Hy gaf den Oversten onthiet, zich meester der Stadt te maken, zonder om, op dat het onthiet zy, zich meester der Stadt te maken.*

XXI.

Hy mogte gezeid hebben, is hy zouw mogelyk gezeid hebben: hy hadde mogen zeggen, is hy zoude hebben mogen zeggen.

XXII.

XXII.

Men zegt een poort om volk in te brengen; oft een poort tot inbrengen van volk. 'T laetste schynt, als oft le poort het volk zouw inbrengen: het ander wat duidelyker om te verklaren dat men 't volk door de poort zouw inbrengen.

XXIII.

Men zeit: *Zoo grooten man deet zulx.* Hier is *man* de noemer, en *grooten* een andere naemval. Sommigen meenen dat *zoo grooten* wort gezeit voor *zo groot een*. Maer men zoude mogen daer tegen meenen, dat men behoort te zeggen *zoo groote man*; gelyk men zegt, *de groote man*, en dat men alleenlyk *groot* moet zeggen, als 'er een voor staet. Doch men zeit ook: *zoo grooten volk*. En alhier te zeggen *zoo groote volk*, gelyk *het groote volk*, dunkt my niet wel aennemelyk. Waer over ik my liefst houden zou aen de meeninge der eersten, te weten, dat het zyn moet: *zoo groot een man*.

XXIV.

Kostten in *praterito imperfecto*, daer de Françoisen zouden zeggen *costá* of *constoit*, te spellen met twee *tt*, ofte met *d*: opdat het van *d'Indicativus* worde verscheiden; want het staet voor *kosteden*.

XXV.

Zuid- en Noorthollant te schryven aldus: **ZUID- en NOORTHOLLANT**; opdat men zie 't woord *Zuid-* mede te behooren aen *Hollant*; en alzo in alle woorden van gelyken aert.

XXVI.

MUUR, ZUUR, DUUR enz. dus te spellen : want d'eerste silbe heeft eenen andren klink in de woorden *Kruiden, luiden* enz.

XXVII.

Begonze, hadze, zoomen, deedmen enz. te scheiden aldus, *Begon ze* enz. want als men zoude schryven *zoomen* in plaets van *zoo men*, het ware om te schynen dat men van eenige zoomen van kleederen of anders iet sprak.

E I N D E.

AENHANGSEL

V A N

B Y V O E G S E L E N

E N

V E R B E T E R I N G E N .

ABEEL, een boom, v. by Moonen in zyne poëzy, p. 583.

*O nachtegael, die in de hagen,
Of in een hemelhooge Abeel,
Al 't pluimgedierte met uw keel
En zangh kloekhartigh uit durft dagen.*

AENRIT m. *In 't heetste des aenrits,* Hooft in den 167 brief.

AENSTOOT m. *Op den bergh, sedert den bergh des aenstoots gebeten,* Vondel in den Inhout van Salomon.

ANGEL m. *De wondt daer ik af bloê,* En *angel dien ik knaen,* Hooft in de Gez. p. 637.

ARMOEDE v. *In eene bittere armoede,* Vondel voor Adam in ballingschap. Antonides in den Ystroom pag. 17.

A

En

*En strekt een Anstyr en edele arsefje
Voor veinzende arremoede en vinge beedterya*

AVONTUUR. *Het oorlogsavontuur,*
Antonides in den Yfroom, pag. 95.

BAS m.

*Meerminnen, meermans, Tritons hooren
Den bas en bouzangh der Kooren,*
Vond. Poëzy 1. d. pag. 88.

BEHOEFTE v. *T aenbrengen der be-
hoefte,* Hooft in den 28 brief.

BEJAGH o. *Hier rust de ziel van 't ydele
bejagh,* Vondel in d'Altaergeheimenissen.

BEKKENEEL o.

*Breetweidender in werken om te grypen,
Dan 't bekkeneel, dat ong is, kan begrypen,*
Vondel in d'Altaergeheimenissen pag. 62.

BELT, een gedeelte der Ooftzee, v.
Wiens zwaert bereikt den Donau en de Belt,
Vondel in 't 1. deel der Poëzy pag. 50.

BLAESKAEK m.

*Die dat hote zwetsen straf
Leerde wel den blaaskaek af,* Hooft G.
pag. 701.

BOEK o. *Het onvoldrukte boek,* Hooft
in den 28 brief.

BOODTSCHAP v. *Zy verklaren hun-
ne bootschap,* Hooft in het 7 boek der Nederl.
Historien. *Die voortyds brogt de bootschap,*
Vondel poëzy 1. d. p. 478.

BOOGH

BOOGH m. *Op mynen boogh*, Hooft in den 37 brief.

BOORT m.

*Wie scherrep toeziet, spelt en leeft
De wet van Mozes in den boort
Van hunnen mantel*, Vondel in de

Poëzy 1. deel pag. 481.

BORDEEL o. *In 't bordeel*, Hooft in Tacitus pag. 143.

DANS m. *O gy beleider van den dans
Der starren*, Vondel in

Josef in 't Hof pag. 7.

DEEGH o. *En vinden hem het deeghstaen
kneeden*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 407. *Het zuurdeegh*, Vondel in d'Altaergeh. pag. 61.

DIAMANT. Dit volgende worde gevoegt agter de plaets uit Antonides aengetogen, als waer in de onzydige artikel ook gestelt wordt :

*Dan spiegelde d'Oranje zon
Zich in het diamant der oogen*, Vond.

poëzy 2. deel.

DQM. m. *Dan stapt hy op 't gebrom,
Het grof gebrom der donkklokke uit den dom
Van 't om end om besaemt en roemryk Rome*,

Vondel in d'Altaergeheimenissen pag. 95.

DOOP m. *'T stuk van den doop*, Hooft in de Nederl. Historien pag. 81. *Door den doop*, Vondel in 't beregt voor Adam in Ball.

DREEF v. *Die den handel poogde op der dreve te helpen*, Hooft in de Nederl. Histor. pag. 405.

DROOM m. *De waerheit van desen droom*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 2.

ECHT m. *Het juk des echts*, Vondel in de Poëzy. *Hoe trou verbonden in den echt*, Antonides in de Bellone; daer hy egter in het begin des zelveu gedichts van afgaet:

*Nu eens de vreebazuin gesteken,
Den vree gezongen, die, na langen oorlogsbrant,
Britanje in eeuwige echt verbint aen Nederlandt.*

ook in het derde boek des Ystrooms pag. 75.

Ons lust het van deze echt de waerheit op te zingen.

en op de volgende bladtzyde:

*Zy vat den Godt op't woort, en tegen zeegeboden
En wetten, eeuwigh in den raet der watergoden,
Als hemelval en staetorakels vast gezet,
Ontheiligt d'echt, en eischt verandering van bedt.*

weder op de volgende:

*Zy had op dezen dagh misschien noch niet gekoren,
En al de watergoon ontselt van bystren toren,
Elkaer*

*Elkaer te vier en zwaerde uit minnenyt onzegt,
Had d'Oppervoogt der zee den twist niet bygelegt,
En aen het zeegeflacht de trouw hoop afgesneden,
Om die gevaerlyke echt aen Peleus te besteden.*

En dezen misflagh vint men ook in zyne
Bruiloftdichten.

E. GEL m.

*Want d'Egel zonder dengt te kennen
Begot te prikklen met zyn pennen,* Vondel
in de Poëzy 2. deel.

EL v. Daer is qualyk gedrukt m.

EVANGELI o. *In 't bloejende Evan-
geli,* Vondel in d'Altaergeheimenissen p. 54.

FLUIT is by Vondel vr. in 't 1. deel der
poëzy pag. 49:

*Op zanggodin, en hww ww heldenluite
Aen 't zegespel der Koninglyke fluite.*

GANS v. *Hier heeft v. E. de ganze,*
Hooft in den 26 brief.

GAVE v. *Bedank haer voor die gave,*
Vondel 1. deel der Poëzy pag. 49.

GEDRUIS o. *Zoo verre al 't woest ge-
druis des afgronts zwicht,* Vondel voor d'Al-
taergeheimenissen.

GEHEIMENIS v. *Te wyzen met der
hant d'Altaergeheimenis,* Vondel voor d'Al-
taergeheimenissen.

GEJAMMER o. *Al't gejammer*, Vondel in 't 1. deel der Poëzy pag. 48.

GEKLIKKLAK o. *'T geklikklak van het barnus*, Vondel in Jephtha.

GELAET o. *T'eenvoudigh om te doen 't gelaet met schalkheit* Ja zeggen tot het geen daer 't harte heen toeziet. Hooft in Geeraert van Velzen pag. 499. *Zy heerscht door dit gelaet*, Vondel in 't 1. deel der poëzy pag. 208.

GELIDT o. *In 't liefste gelidt*, Hooft in den 46 brief.

GEMOR o. *Door dat rompeligh gemor*, Hooft in de Gedichten pag. 701.

GETAL o. *Ouder 't getal*, Hooft in Tacitus pag. 144.

GEWELF. Hier is een exempel uit Vondel by verzinninge verkeerdelyk bygebragt. Men zette dit volgende in de plaets: *In 't gewelf der Kerke*, Vondel voor d'Altaergeheimenissen. *In dat statliche gewelf*, Volenhove in de Heerlykheit der Rechtvaerd. pag. 22.

GILDT o. *Van 't gildt*, Hooft in de Ned. Historien pag. 409. *'T Schippers gildt*, Vondel in den Lof der Zeevaert.

GIS v. *Tegens hare gis*, Hooft in de Zangen pag. 661.

GRAMSCHAP v. *Mits de hute der gramschap*, Hooft in de Ned. Histor. p. 240.

GROET.

GROET. Vondel gebruikt het manni-
geslacht in Maria Stuart pag. 6.

Eer Edumars den groot des onderdaens ontfing ;
en in het 2. deel der Poëzye pag. 54. *Met eenen
beefchen groot.*

HAMER m. *Met den hamer,* Hooft in
Bato pag. 534.

HARING m.

*Die niet dan wiffchers zaegt in 't slym van uwe gragt
En kleene kreeke een bot en bruinen baers verrassen ,
En taejen haring , waerd den roem van uwe plassen ;*
Antonides in het 3. boek des Yfrooms.

HAVEN v. *Dan zeile ik naer myn wensche
uw schoone haven in ,* Antonides in de Mengel-
digten pag. 218.

HEK. Hooft stelt dit woort ook onzyd.
in den 46. brief : *Om 't hek te sluiten.*

HELIKON. Dit woort heeft Anto-
nides in den Yfroom pag. 54 onzydigh.

*Als gy weert uw uw geeyde bron
'T vermaede hart verquikt op 't heiligh Helikon.*

Ook Moonen in zyne Poëzy pag. 394 :

Van 't maegdyk Helikon.

HEMEL m. *Die nu den hemel bewoonen,*
Hooft in den 39 brief.

HENNEP o. *De wint de doeken vult ,*

en doet het hennep klemmen, Vondel in den Lof der Zeevaert.

HOK o. *Om dat hok weder in te krygen*, Hooft in den 51 brief.

HONGER m. *'T scherp van den honger*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 8.

*Een hemelsch manne, niet als dankbaer te genieten,
Dat yders tong vernoeft, den lekkren honger wet,
En alle spyzen maekt een aengenaem banket.*

Antonides in het 2 boek des Ystrooms.

HOOGTYDT m. *Op den Hoogtydt*, Moonen in zyne Poëzy pag. 164. Dus dient het te zyn. Maer Hooft neemt het vrouwlyk in Henrik den Grooten pag. 161. *Het houden dezer hoogtydt*: en Vondel onzydigh in de Maegdebr. pag. 46. *Dat hoogtydt is naby*. zoo ook in het 1. deel der Poëzy pag. 522. *Op 't hoogtydt gaen*. Nogh in de Leeuwendalers p. 9. *Het Hoogtydt*.

HUIS o. *Een lidt van 't huis*, Hooft in Tacitus pag. 145. *Voor 't driftigh eiken huis*, Vondel in den Lof der Zeevaert.

HULP. Lees in het exempel van Vondel *wie hulp*.

JAER o. *Op 't eindt van 't jaer*, Hooft in Tacitus pag. 147.

ILIAS v. *Waer op datelyk volgt de schrikelyke overgangh van hun geluk in eene Ilias van ontelbare rampzaligheden*, Vondel voor Adam.

Wat

*Wat zangheldin zal my de bloedige Ilias
Der orelogen, afgestreên op Nereus plas;
Ontvowwen? Anton. in het beginder Bellone.*

INT m. *Nu geefz de pen geen' gouden int,*
Vondel in het 1. deel der Poëzy pag. 580.
Anderen zeggen *ink* of *ink*. Antonides in
het einde van het tweede boek des Ystroms:

Zoo drenk myn schachten met onsterffelyken ink.

KAM. Hooft heeft echter dit woort ook
mannelyk in Henrik den Grooten pag. 2.
Dragende zynen kam. Ook volgt hem Anto-
nides in den Ystroom pag. 66:

*Men konde geen pluimaedje, als op den kam der
helmen.*

KANDEEL v. *Tegens de kraem des jaers
noodigen wy U. E. op de Kandeel van't pruimen-
sap,* Hooft in den 166 brief.

KARRABIJN v. Vondel in het 2 deel
der Poëzye p. 18:

*In zulk een' gloet en schyn
Verscheurt hy vanen en geleden
Des vyants, die dus overstreden,
De zwangre Karrabyn
Quam op zyn boezem los te drukken.*

KASTEEL o. *Hoe brakt die galery, dat vorstelyk Kasteel, Vondel in den Lof der Zeevaert.*

KLAEU m. *Met den scherpen klaeu, Vondel in Adam pag. 32. Met witte gember, en haer kostelyken klaeu, Antonides in den Yfroom pag. 45.*

KLEINOODT o. *Dat kostelyk kleinoodt, Hooft in den 28 brief. Dat dierste kleinoodt, Vondel in het 2 deel der Poëzy pag. 88.*

KLEPPER m. *Men ziet den klepper zich in 't oeffenperk verbiten, Vondel in het 2 deel der Poëzy pag. 341.*

KLOOT m. *Vondel in Joannes den Boetgezant pag. 58.*

*Zoo ver het om den klood der aerde
En om zyn aders vloeit.*

Hooft heeft ook het zelve geslacht in zyne gezangen pag. 632 :

*Op een' vermaelden klood, die draeit,
Speurt zy den wegh des bemels na.*

KNOKKEL v.

Maken kunt gy groot getakkel

Met uw ongeknoppte knokkel, Hoofs

Ged. pag. 706.

KOLK

KOLK *v.* Van 't vuur der onderaardsche kolk, Hoofts Gedigten pag. 691. Het by men 't laet de kolk des haerts bevolen, Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 87. In voorraede opgevischt uit d'ongestuwde kolk, Antonides in den Yfroom pag. 12. Dogh Moonen stelt het mannelyk in zyne Spraekkunst pag. 69.

KONYN *o.*

*En waer de rots zich uit wil hollen laten,
'T knyn is 'er by, en legeret in de gaten,
Hooft in den civ. Psalm.*

*Hy spant zyn paerden in voor 't dagen,
En gaet met honden 't knyn belagen,*

Vondel in Palamedes pag. 54.

KOOPMANSCHAP *v.* Doordien men haer zeide, dat 'er geen trek meer in die koopmanschap was, Hooft in de Ned. Histor. pag. 100.

KORAEEL *o.* 'T roode korael van uw minnelyk mondje, Hooft in de Gezangen p. 65 r. Aen 't korael van uwen mont, Vondel in het eerste deel der Poëzy pag. 23.

KRISTALIJN *o.* In het blaemwe kristalyn, Vondel in Lucifer pag. 1.

LABYRINTH *m.*

*Meezigh ydel werreltskint
Dwaelt in dezen labyrinth, Vondel in
het 2 deel der poëzy pag. 232.*

LACH

LACH. Dit heeft Hooft ook evenwel mannyk in de Gezangen pag. 632:

*Zy plantte in 't oogh een vonk,
En stelde 'er by te pronk
Een' lieven lach, en looze lonk.*

LAK. Dit is onzydigh by Hooft in Geeraert van Velzen pag. 496.

*En 't trouloos lak geweven,
'T welk gy hem op den hals deet werpen.*

Zoo is het ook, genomen voor wasch, waer mede men brieven zegelt.

LASTER m. *Maer om den laster plaets te geven,* Vondel in Palamedes pag. 15.

LEUGEN of **LOGEN** v. *Tot voorstant van de logen,* Vondel in Maria Stuart pag. 3.

LIEVEREI v. *En voere in eeuwigheit kierna de roulieveri,* Vondel in Faëton p. 54.

LIJF o. *Eenigen waegden 't lyf,* Hooft in de Ned. Historien pag. 405.

LONK m. *Als by met eenen lonk hem aenloeg,* Vondel in Salmoncus pag. 16.

LOOT o.

*De honger, 't loot, het stael zal zoo geweldig slyten,
Ons krachten,* Hooft in de Gedichten pag. 691.

LUIT

LUIT v. *Op 't getokkel van de luit*, Hooft in de Gedichten pag. 701.

MAEG v. *Ontsteltenis der mage*, Hooft in de Histor. van de Med. pag. 204.

MAEL voor **MAELTIJDT** o. *Toen werden hem de oogen week van hartelyke beweegenis: en omhelsde hy haer met zoo vierig een vrientschap, als of dat het laetste mael ware geweest*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 162.

MAELTIJDT. *Na de maeltydt*, Hooft in den 33 brief.

MAM v. *Een ommezichtigh brein mistrout hierom de mam*, Vondel in de Bescp. pag. 5.

MANNA o.

Ontelbre zielen

Verhongert voor het manna knielen

Dat eenwigh haer in 't leven hout,

Vondel in 't eerste deel der Poëzy pag. 490.

MANSLAGT v. *Die de manslagt aen nam te doen*, Hooft in Henrik den Grooten pag. 13.

MANTEL. Zie **BOORT**.

MARS, een scheepswoord, *Gestegen in de mars*, Vondel in de Poëzy 1 deel pag. 88.

MEEL o. *Van 't lekkere meel*, Hooft in de Gezangen pag. 660.

MERK o. *'T bloote merk des lichaems*, Vondel in d'Altaergeheimenissen pag. 41.

MIJL

MIJL v. *Schept Goden by de myl*, Vondel, in Salmoncus pag. 17.

MIJTER. Het is mann. Hooft heeft ook dit gezagt in den 55 brief. *Den mijter verwerpen.*

MISGREEP m. *Morone had dezen misgreep*, Hooft in den 33 brief.

NET o. *En 't net te brengen*, Hooft in Tacitus pag. 143.

NUK. Lees hier in Vondel deze.

O. Voeg achter het exempel van Hooft dit van Antonides Ystroom pag. 93:

*Nu prauk med langer naem, en laet alleen aen my
De beeldespraek, en 't merk der Pitagorische Y.*

ONDANK m. *Tegens den ondank*, Hooft in den 29 brief. Zie DANK.

OOR o. *Te schreeuwen aen 't oor*, Hooft in den 26 brief.

ORKAEN m.

Wanneer een krygsorkaen

*Al zuchtende van 't stram de viunnen op komt steken,
En brult dat voor zyn stem gebergt en rotsen broken.*

Antonides in den Ystroom pag. 28.

PAERLE v.

Die door de stralen van zyn bloot

Ons zuiver wiesch, en openbaerde

De beste paerte, die zo diep

Begruven loch, Vondel in 't 2 deel der

poëzy pag. 88.

PA-

PALEIS o. *In 't paleis*, Hooft in Tac.
pag. 151.

PAPIER o. *'Twaapapier*, Hooftinden
18 brief.

PARKEMENTI o. *Het parkement*,
Vondel in d'Altaergeheimenissen pag. 38.

PIJL m. *Ik heb nog eenden anderen pyk*,
Hooft in den 33 brief.

PRÆEL v. *Is Rome op Keizers praet, of
Keizerlyke praet*, Vondel in 't 1 deel der
poëzy pag. 591.

PRIKKEL m.

Wy hebben op de vesten

*Uw klaerblakende liefd' tot het gemeens besten
En strengen prikkel, die my overfaegt gemoedt
Naer waren lofs en een van vraamheit jagen doen,
Bespours*, Hooft in de Gedichten pag. 690.

PRIVILEGIE o. *Van 't privilegia*.

PUNT. Dit heeft Vondel vr. in het 2
deel der poëzy pag. 260. *Op de punt van
spykers*.

PURPER o. *In 't purper zit de mot*,
Vondel in Jephtha pag. 24. Zie WIT.

RANKET o. *Hy zal dien bal wel keer-
en, zoo Frankryk hem 't ranket leenen wil*,
Hooft in den 94 brief.

REEP v. Lees m.

RENTE v.

*Het voorjaar, nu de winter scheid,
Brenge als een jarelyxe rente*

Zyn

Zyn bloemen, ryk van verwen, voort,
Vondel in het 1 deel der Poëzy pag. 761.

REUK. Lees *wen* in 't exempel van Vondel.

RHOSNE o. Lees *vr.*

RIET o. *Achter 't riet,* Hooft inde Gezangen pag. 636.

SCHOORSTEEN v. *Wysf Neien naer de schoorsteen.* Dus spreekt Hooft in de Ned. Historien pag. 406. Het most evenwel mannelyk zyn.

SCHUIM o. *Om hemelsch gont te mengen met dat schuim,* Vondel in d'Altaergeheim. pag. 38.

SLAG. Voegh agter *vuurslag,* uit Hooft bygebracht, dit volgende uit Vondels Josef in Egipten pag. 38: *Die 't ongeveinsde vuurslag slaet.*

SLEUR. Voor *Henrik* lees in *Henrik.*

SLIJK.

*Leer, stoffer, leer hoe snel een oogenblik
Veel jaren smoort in 't slik;*

Vondel in 't 1 deel der poëzy pag. 48.

SLOT. *Nu sprong het slot der oude droomen open,* Vondel in d'Altaergeheimenissen p. 64.

SMAED. Ik vinde dit woort nu mannelyk by Vondel in Adam in ballingschap pag. 30: *Van dien onverdienden smaed.*

SOP o. *Het sop is de kool niet waerd,* Hooft in den 18 brief.

SPAN-

SPANSEL o.*Een aerde kloot verfiert en drukt**Het spanfel uwer kroone,*

Hooft in de Gedigten pag. 707.)

STAEK m.*Wat heil vol wondren, wat vertooning**Verneemt myn ziel aen dezen staek!*

Vollenhove in de Kruistriomf pag. 8.

STUIVER.*Om dat myn borgh**Betaelde tot den lesten stuiver,*

Vollenhove in de Kruistriomf pag. 9.

STANK.*Dageest van overspel, die't hof bezit, zal ruimen**Met eenen stank van moort; Vondel in Joann.*

den Boetgezant pag. 89.

STOND. Zet achter de woorden in de *Ned. Historien* pag. 60 dit volgende: Dogh dit geslacht ontfaet uit het byvoegen der e: dewyl ook in zyne zangen bewys is van het mannelyk geslacht pag. 633: *Na dezen stond.*

TIN o. Zie **K O P E R.** Lees, Zie **G O U T.**

TORTEL v.*De blixem schent zoo boom met tak en wortel,**En d'arent kluiſt zoo d'opgegrepen tortel,*

Vondel in 't 1 deel der Poëzy pag. 50.

TROS m. *Het derde draegt den tros,*
Vondel op de Titelprint der Altaergeheimenissen.

B**TROU**

TROU. *Dat het ventrouwen de trouwe
queekte*, Hooft in de Nederl. Historien pag.
240.

TURKGOIS o. *Maer vreeft dat blaens
turkois*, Vondel in de Poëzy 1 deel pag. 208.

VAT o. *In 't vat*, Hooft in den 33 brief.

VEDER. Schrap *m* uit, en stel *v* in de
plaets. Het exempel uit Vondels Horatius
is hier ook by verzinning qualyk gestelt.
Zet 'er liever dit voor,

Hy gaf myn' mont te kussen zyne veder,

Vondel in d'Altaergeheimenissen pag. 19.
Echter gebruikt hy ook het mannel. geslacht
in het 1 deel der Poëzy pag. 709.

Maer Pallas haet de slaverny des veders.

Hooft ook in den 51 brief: *Zoo langh zy eenen
veêr van den mont kunnen blazen.*

VERWE. *Van andere verwe*, Hooft in
den 12 brief,

UITSCHOT o. *Al't uitschot*, Vondel
in 't 1 deel der Poëzy pag. 205.

VLAEG v. *Na 's winters gure vlaegh*,
Vondel in de Altaergeheimenissen pag. 53.

VLAK, in 't Latyn *aequor*, o.
Nadien hy over 't vlak van Helle herwaert quam,
Vondel in de Maegdebrieven pag. 12.

En

En 't was zyn beurt nu hier te dryven over 't vlak
Antonides in den Yfroom pag. 85.

VLIE, een doorvaert uit de Zuider- in
de Noortzee, o.

Waer is nu 's ryx triomfgeschater

Om Schelling, en het brandent Vlie?

Vondel in het 2 deel der Poëzy pag. 158.

*En 't Vlie met dubblen monde inzwelgende onze
baren,*

Antonides in den Yfroom pag. 99.

VOORHAEL v. *Ik zelf zal in de voor-
hael zyn*, Vondel in Josef in Egipten p. 37.

VREUGT. *De kracht eener volle vreugt*,
Hooft in de Ned. Historien pag. 308.

VROUWENTIMMER o. *Al 't
vrouwentimmer*, Hooft in Henr. den Grooten
pag. 12. *Naer 't vrouwentimmer*, Vondel in
Josef in Egipten pag. 18.

UUR, Voegh hier by dit exempel uit
Hoofts Tacitus pag. 150; *Van d'ure zyner ei-
ge geboorte.*

WACHT, Achter het exempel van
Hooft te stellen dit volgende: *Gesleten op de
wacht*, Vondel in Salmoncus pag. 8.

WEDDE, Voegh agter *Historien* 57 de-
ze woorden: Elders zegt hy in dezelve Hi-
storien *het wedde* in het onzydigh geslacht.

WENK m. *Op mynen wenk*, Hooft in
't oordeel van Paris.

B 2

WIEL

WIEL o. *Een spaek in 't wiel te steken.*
Vondel in 't 1 deel der Poëzy pag. 271.

WIJL. *Indien my die een korte wyle ge-
worden mogten,* Hooft in den 45 brief p. 259.

WIL. *In zyne wille,* Lees, *In zynen
wille.*

ZEDE. *In hunne zede,* Vondel in d'Al-
raergeheimeniffen pag. 32.

ZON. Zet pag 225 agter het leste exem-
pel deze woorden: Zoodat ik my niet ge-
noeg kan verwonderen dat Brederode zich
hier vergift heeft. Want in het spel van Lu-
celle leeft men:

Gelyk de zon bewyft

Zyn grootsheit, als hy ryft.

ZWEEMSEL o.

Dat zweemfel en die gaven

Getuigen, hoe hy nam zyn oirsprong uit de braven,
Vondel in Josef in Egipten pag. 12.

In het Aenhangfel pag. 15 moeten agter
het exempel van *Privilegie* deze woorden ge-
voegt worden: *Hooft in zynen 21 brief.*
